Morten Kyed

John Wayne og Tarzan arbejder her ikke længere: En etnografisk fortælling om maskulinitet, sikkerhed og "redderskab"

Ph.d.-afhandling
Institut for Sociologi og Socialt Arbejde
Aalborg Universitet

Indholdsfortegnelse

FORORD **IX**

INDLEDNING **1**

Forskningsprojektet 2
Ambulancereddere som casestudie af maskulinitets- og sikkerhedspraksis 4
Nogle nedslag i den eksisterende forskning 7
Ambulancearbejde, køn og sikkerhed 14
Afhandlingens problemstilling og forskningsspørgsmål 15
Afhandlingens kapitler 18

1. TEORETISKE GRUNDRIDS **19**

Introduktion 19
En kultursociologisk begrebsramme 20
Praksis som analytisk perspektiv 25
Kønspraksis 27
Fra sikkerhedskultur til sikkerhed som adaptiv praksis 38
Opsamling – Praksissers dobbelte dynamik 43

2. METODISKE OVERVEJELSER OG FREMGANGSMÅDER **47**

Introduktion 47
Forskningsstrategi 50
Forhandlinger af adgange til felten 52
Feltarbejdet - deltagelsen i det daglige arbejde 55
Kvalitative interviews 63
Analytisk tilgang til det empiriske materiale 67

3. ”MENNESKER, DER HJÆLPER MENNESKER” **75**

Introduktion 75
Sagaen og varemærket Sophus Falck 77
Falck - en hjælpsom koncern med vækst og værdier 80
Falcks symbolske landskab 81

Organisatoriske diskurser om sikkerhed og arbejdsmiljø i Falck 85
Opsamlende diskussion 86

4. FÆLLESSKAB SOM NOGET SÆRLIGT 89

Ambulanceverdenen - et tæt forbundet socialt netværk 89
Interdependens, tillidsformationer, solidaritet og hierarki 95
Livet på stationen 103
Opsamlende diskussion 116

5. SIKKERHEDSPRAKSIS – IDEALER OG DISKURSER 119

John Wayne- og Tarzan-syndromet 119
Ambivalente helte 122
Ro, overblik og kunsten at skynde sig langsomt 131
(Gen)fortællinger af skarpe situationer og ulykker 134
Fem centrale sikkerhedsdiskurser 137
Sikkerhed, en konfiguration med multible positioner 145
Opsamlende diskussion 148

6. SIKKERHEDSPRAKTISERING – EKSEMPLER OG DILEMMAER I 'AMBULANCEARBEJDETS SITUEREDE SIKKERHEDSTREKANT' 151

Procedurer, algoritmer og Action Cards 153
Løft- og forflytningspraksis 154
Man skal også kunne se sig selv i øjnene 162
Når sikkerhedsregler opleves meningsløse 164
Eksempler på at 'se', 'omtale' og 'gøre' sikkerhed-i-praksis 168
Når sikkerhedspraksis og kønnede forventninger krydser klinger 170
Opsamlende diskussion 173

7. PSYKISKE BELASTNINGER, MESTRING OG MASKULINITET 175

En rå scene fra felten 175
Ambulancearbejdets psykologiske belastninger 176
Ture, der sætter spor… 188
Dag til dag håndtering af psykologiske belastninger 192
Forløsningsfællesskabet – det uformelle mestringsrum 197
Maskulinitet og følelser endnu engang 200

Opsamlende diskussion 203

8. MASKULINE KONFIGURATIONER OG REKONFIGURATIONER I AMBULANCETJENESTEN 207

Behandleruddannelsen stækkede Tarzan og John Wayne 207
Uddannelsesløft og professionalisering – på vej mod nye professionelle maskuline arbejdsidentiteter? 209
Professionalisering og ambivalens 213
Sociabilitet og sociale kompetencer 217
Maskulinitet, kørekundskaber og sikkerhed 220
Fagidentitet og tværfaglige samarbejdsflader 227
Opsamlende diskussion 235

9. MASKULINITET, SIKKERHED OG "REDDERSKAB" – KONKLUDERENDE BETRAGTNINGER 237

Afhandlingens centrale empiriske pointer og implikationer 241
Empiriske og analytiske begrænsninger 245

RESUMÉ 247
ENGLISH SUMMERY 253
REFERENCER 259
APPENDIKS 1: OBSERVATIONS- OG INTERVIEWGUIDES 286

Observationsguide første runde feltarbejde sommeren 2010 286
Observationsguide 2 runde feltarbejde sommeren 2012 287
Semistruktureret interviewguide til stationsledere 289
Semistruktureret interviewguide til fællearbejdsmiljørepræsentanterne 290
Interviewguide til Falckredderne 292

APPENDIKS 2: ORDFORKLARING AF TYPISKE 'IN VIVO' BEGREBER 296

Til mine forældre

Forord

'Der er stadigvæk mangel på historier om køn' (Bech 2005:358)

Denne afhandling sendes til tryk præcis dagen før fireårsdagen for min påbegyndelse af forskningsprojektet. Det har været en lang, formativ personlig og dejlig rejse. Jeg har gennem hele mit stipendiat nydt den ufattelige mængde af tid til at indsamle store mængder empiri og udforme et forskningsprojekt, som man vil. Jeg har været bevidst om, at man som forsker i fremtiden formodentlig aldrig igen får så meget tid til at læse sig ind på alverdens forskningsfelter og debatter. Det har jeg nydt i fulde drag, og jeg har taget godt for mig af retterne!!

Jeg er mange mennesker taknemmelige for støtte gennem hele afhandlingsforløbet. Først og fremmest tak til alle de ambulancereddere, fællesarbejdsmiljørepræsentanter og stationsledere hos Falck og ikke mindst Falcks sikkerhedsleder Bjørn Sønderby Ølgod. Alle har I åbenhjertet delt jeres oplevelser og erfaringer med mig og åbnet døre for mig, der har gjort denne afhandling mulig. Også tak til alle de kolleger, som gennem årene har kommenteret på papers til kurser og konferencer. Tak til medlemmerne af min forskningsgruppe Castor for en tryg havn og et fagligt fællesskab, hvor det aldrig skorter på opbyggende kritik og støtte. Også en stor tak til MARS-gruppen: Tak til Lotte Bloksgaard for mange støttende mails og samtaler, tak til Sune Qvotrup Jensen for mere end en håndfuld bøger, for at introducere mig for begrebet *sprezzatura*, for løbende sparring og ikke mindst for en kritisk opsang, da det var på tide, at afhandlingen skulle have lidt mere form. Claus D. Hansen, min øvelseslærer i klassisk sociologisk teori da jeg var studerende, senere kontormakker, og i forbindelse med MARS min tætteste samarbejdspartner og kontornabo – jeg håber, at jeg en dag kan tilbagebetale det ufattelige faglige og menneskelige overskud, du så generøst har ladet mig hente energi ved på næsten daglig basis. Tak til min bivejleder Kent Jakob Nielsen – Arbejdsmedicinsk Klinik, Regionshospitalet Herning – dit kendskab til sikkerhedsforskningen og din konstante opfordring til skærpning af afhandlingens fokus har gjort den bedre (omend jeg nok burde have lyttet endnu mere). Endelig tak til min hovedvejleder Ann-Dorte Christensen, den menneskelig, faglige og karrieremæssige omsorg du har udvist mig har været rørende - tak for alt.

Også tak til Claus D. Hansen og Oline Pedersen for at investere jeres juleferie på at læse hele første udkast af afhandlingen igennem og give en masse opmuntring og konstruktiv kritik på et afgørende tidspunkt. Tak til mine forældre Pia og Finn Kyed for opdragelse, opmuntring og urokkelig tro på mine evner.

Endelig tak til min Vickie. Tak for hverdagen, tak for din tålmodighed, tak for korrektur, og tak for vores to dejlige børn Hector og Isolde, som kom til undervejs på rejsen, og som jeg tilbragte 28 uger med på barselsorlov i foråret 2011 og 2013. Jeg ved, at jeg skylder jer en masse opmærksomhed den kommende tid.

Morten Kyed
Gistrup, den 30. marts 2014

Indledning

Det var jo bare en reflekshandling. Vi kommer på kørsel 1 [med udrykning] ud til en ældre mand, som har det rimelig dårligt. Han ligger i sengen, da vi kommer. Vi får ham undersøgt og skal have ham på sygehuset. Så vi skal flytte ham fra seng til båre, og her får min makker ikke lige støttet ordentligt imod båren, så den ruller og patienten er på vej på gulvet. Han er ved at falde ned imellem sengen og båren. Så rækker jeg lige indover og trækker ham op, så han ligger på maven; så stod jeg så der med alle mine talenter og to diskoskollapser i ryggen […]Der gik så 14 dage, så blev jeg opereret. Hele mit højre ben var helt følelsesløst. Den ene diskoskollaps var 10 % skredet ud, og den anden var 90 % [skredet ud]. Da de så skanningsbillederne, kunne de ikke forstå, at jeg kunne gå på benet. (Interview, Jeppe Larsen, ambulancebehandler)

[Ulykken skete ved] en patientforflytning på sygehuset. Min kollega og jeg har transporteret en syg borger fra Nordkøbing til Louisekøbing Sygehus, og idet vi trækker fra båren og over i sengen på modtagelsesstuen, får vi lejret patienten forkert i hospitalssengen. Patienten er ikke mobil, og grundet den almene tilstand har den i forvejen lidt store og tunge patient ikke mulighed for at hjælpe til. Vi får så trukket patienten fra båren og over i sengen, og får ham lejret forkert der. Det er simpelthen en standardopgave. Vi skal så have patienten højere op i sengen, så patienten bliver lejret korrekt i sengen. Så grundet lidt [tager en dyb indånding] fejlkoordinering og lidt samarbejdsvanskeligheder med den her lidt ældre kollega, sker det, idet vi skal i gang med at trække op, at jeg får hele byrden alene. Derved får jeg så et ordentligt skrald i ryggen, der simpelthen går ned med det samme og giver følelsesforstyrrelser nede i mit højre ben. (Ulykkesfortælling, Robert Petersen, forhenværende ambulancebehandler)

Denne afhandling studerer forholdet mellem sikkerhed og maskulinitet blandt en erhvervsgruppe, som primært associeres med at varetage *andres* sikkerhed. Døgnet rundt, landet over, arbejder ambulancereddere med at hjælpe mennesker, som er ramt af en ulykke eller sygdom. Ambulancearbejdet forudsætter, at ambulanceredderne stiller noget af deres fysiske og psykiske overskud til rådighed for patienter, som trænger til hjælp. De fleste ambulancereddere oplever det som berigende, at de med deres arbejde har mulighed for at hjælpe andre mennesker. Arbejdet er vigtigt og meningsfuldt, men ikke ufarligt. En pludselig hændelse i forbindelse med en redning kan have store fysiske, psykiske eller eksistentielle følger. For Jeppe Larsen betød ulykken, han fortæller om i ovenstående citat, at han måtte opereres og have fire måneders pause fra arbejdet. Ulykken skete fire år inden jeg interviewede ham. I dag har Jeppe

Larsen, der er midt i 30'erne, ikke alvorlige mén i hverdagen, men han ved, at han skal passe på sin ryg. Af samme årsag har han opgivet sit bijob som gruppefører i Forsvaret; hans ryg kan ikke længere holde til at "*hamre ud igennem terrænet med en 22-årig bag roret i en PMV*"[1], som han formulerer det. For Robert Petersen havde hans ulykke endnu større konsekvenser. Ulykken betød, at han frasagde sig sine behandlerkompetencer og søgte overflyttelse til assistancetjenesten i Falck – han "turde ikke tage chancen" og fortsætte i ambulancetjenesten pga. ryggens sårbare kondition efter ulykken, fortæller han. Fælles for begge ulykker er, at de helt eller delvist skyldes et sammenbrud i samarbejdspraksis, og at kollegaen dermed spiller en afgørende rolle i ulykkessituationen. Det er et gennemgående træk ved mange af de ulykker, ambulanceredderne har fortalt mig om. Fælles for begge ulykker er også, at de viser, hvordan rutineprægede og ikke umiddelbart dramatiske situationer kan medføre alvorlige arbejdsulykker. Faktisk kendetegner det i virkeligheden nok alle ulykker, at de kommer uventet.

Forskningsprojektet

Denne afhandling udgør et kvalitativt vidensbidrag i et større forskningsprojekt MARS – Mænd, Arbejdsulykker, Risiko og Sikkerhed.[2] MARS-projektet blev igangsat med henblik på at undersøge, hvorfor mænd gennem de seneste år kontinuerligt har haft omkring dobbelt så mange arbejdsulykker og ca. 10 gange så stor sandsynlighed for at blive dræbt af en arbejdsulykke sammenlignet med kvinder (Arbejdstilsynet 2012). Ulykkesstatistikker viser imidlertid også, at mænd er overrepræsenterede ift. fritidsulykker. Et oplagt spørgsmål er derfor, om den statistiske sammenhæng mellem mænd og forekomsten af ulykker, muligvis kan forklares af en sammenhæng mellem *maskulinitet(er)* og ulykker? Er det med andre ord plausibelt, at maskuliniteter, det vil sige kulturelle måder at være genkendelig mand på, påvirker mænds sikkerheds- og risikopraksis? Er det måske ikke konkrete brancher *per se*, der er farlige, men mændenes dominerende maskulinitetspraksis indenfor brancherne, som er farlige? Det var spørgsmål af denne type, som igangsatte MARS-projektet. MARS-projektet er designet som et komparativt studie af

[1] PMW = Pansret mandskabsvogn

[2] MARS er et tværinstitutionelt og tværfagligt forskningssamarbejde mellem en overlæge og en psykolog fra Arbejdsmedicinskklinik på Regionshospitalet Herning samt fem sociologer (mig selv inklusiv) fra Aalborg Universitet med særlige kompetencer indenfor kønsforskning (mig selv eksklusivt). MARS-projektet består, foruden denne afhandling, af to store prospektive spørgeskemaundersøgelser blandt mandlige danske slagteriarbejdere og blandt samtlige danske falckreddere samt registeranalyser. Desuden har projektet arbejdet med at specificere forskellige typer maskulinitet i Danmark via flere runder fokusgruppeinterviews med mænd fra forskellige samfundslag. Læs mere om projektet på projektets hjemmeside: http://www.soc.aau.dk/forskning/mars/forside/

mandlige slagteriarbejdere og Falckreddere.[3] Men idet jeg oplevede grundlæggende begrænsninger omkring adgang til feltarbejde på slagterierne, valgte jeg at fokusere mit empiriske nedslag på mandlige ambulancereddere. Og faktisk undersøger afhandlingen kun *etniske danske mænd*, idet jeg ikke mødte mænd af anden etnicitet end dansk på de to stationer, hvor jeg lavede feltarbejde.

Intellektuelt har afhandlingsarbejdet budt på en rejse ind i to forskningstraditioner, som jeg ikke på forhånd havde noget synderligt kendskab til. Forud for afhandlingsarbejdet havde jeg beskæftiget mig perifert med køn, men sikkerheds- og ulykkesforskning var *terra nova*. Det var en helt ny og anderledes verden end min sociologiske hjemmebane. Mit møde med sikkerhedsforskning – en højest tværfaglig disciplin – har ofte budt på forbløffelse over mange sikkerhedsforskeres iver efter at dokumentere kausalitet samt opbygge og teste avancerede modeller og hypoteser.[4] Jeg er aldrig holdt op med at mene, at alt for mange *mainstream* sikkerhedsforskere overser kontekstuelle sociale processer, og reificerer den sociale virkelighed, når de forsøger at analysere social handling gennem abstrakte modeller.

Ulykke- og sikkerhedsforskningen har primært optaget af at undersøge sikkerhedsproblemer – ofte uafhængigt at kontekstspecifik viden og arbejdspraksis. Men for mig at se er det mindst lige så nyttigt at producere viden om, hvordan det kan være, at ulykker er en undtagelse, og hvordan det faktisk lykkedes mennesker at håndtere komplekse arbejdsmiljøer (Baarts 2005b:217; Hollnagel & Poulstrup 2012). Generering af denne type viden forudsætter et fokus på det levede arbejdsliv med alle dets kontekstspecifikke variationer og paradokser. Sikkerhedsforskningen tørster derfor, for mig at se, efter 'tykke beskrivelser', som tematiserer betydningen af krop, erfaring og *levet* kultur – social praksis. De sociale aktører, som lever i verden, og fylder *deres* hverdag med mening og betydning og særegne rationaliteter, forsvinder ud af mange sikkerhedsforskeres modeller. De glemmer, med Herbert Blumers ord, at: 'the empirical world... is the world of everyday experience' (Blumer 1969: 35). Sikkerhedsforskningens generelt

[3] Dette er to meget forskellige brancher, men de har tre afgørende ting til fælles, som var afgørende for MARS-projektet; begge brancher beskæftiger primært med mænd, begge brancher domineres af én central virksomhed, som næsten har monopolstatus på deres respektive markeder i Dammark, hvilket gør det lettere at holde forskellige organisatoriske faktorer lige. Og endeligt, og vigtigst, har begge disse virksomheder systematisk registreret ulykker i mange år, hvilket sammenholdt med MARS-projektets prospektive spørgeskemaundersøgelser giver mulighed for sammenligninger tilbage i tid.

[4] Et radikalt eksempel på dette er, at det indflydelsesrige tidskrift British Journal of Medicin i 2001 forbød begrebet "ulykke". Begrundelsen er, ifølge tidsskriftets henholdsvis nordamerikanske redaktør og redaktøren for skadesforebyggelse, at 'accidents are not unpredictable' (Davis & Pless 2001). Derfor tillader tidsskriftet kun brugen af begrebet skade (injury). Ulykkesbegrebets konnotationer til tilfældigheder anses for at være uvidenskabeligt, det vil i denne snævre definition af videnskab sige: uætiologisk. Derfor, antages det, kan ulykker heller ikke forebygges. Men spørgsmålet er, om ikke BJM smider barnet ud med badevandet. For det første vil et sociologisk perspektiv, i lighed med flere andre samfundsvidenskabelige perspektiver, som regel anfægte, at videnskaben må kunne rumme og håndtere, at den sociale virkelighed umiddelbart forekommer forudsigelig. Megen forskning har vist, at virtuose sociale aktøres handlinger ofte er styret af kropslige erfaringer og intuitioner fremfor kausalitetens love og regelbaseret rationalitet (se Flyvbjerg 1991:33f.; Bourdieu [1980] 2007: især kapitel 4 og 5, Strati 2003, 2007:69f.; Desmond 2007; Knudsen 2009).

ensidige fokus på abstrakte kausale modeller er yderligere problematisk fordi, 'the scholar who lacks firsthand familiarity is highly unlikely to recognize that he is missing anything' (Blumer 1969: 37).[5]

Denne fortællings udgangspunkt er derfor, at hvis vi som forskere virkelig vil forstå, hvorfor folk gør, som de gør, på arbejdspladserne, så må vi ud i verden og møde dem der (i deres situerede praksis). Vi må opleve og forstå deres hverdag, arbejdssituationer, oplevelser af verden og levede erfaringer i deres fulde kompleksitet. Kun herfra kan sikkerhedsforskningen hjælpe med beskrivelser og forklaringer, som måske kan hjælpe med at gøre arbejdsmiljøet bedre, og arbejdspladser mere sikre. Nogle enkelte antropologer og organisationsteoretikere har tidligere gjort dette. Jeg vil følge deres spor og undersøge mandlige ambulanceredderes sikkerhedspraksis med et kultur- og kønssociologisk blik.

Ambulancereddere som casestudie af maskulinitets- og sikkerhedspraksis

Der er flere karakteristika ved ambulancearbejde, som gør det til en særegen case at studere både køn og sikkerhed. For det første har Falckreddere en mytologisk status i det danske samfund. Falckredderne mytologi har sin oprindelse i den organisation, de repræsenterer. Falck er en af de største og ældste danske virksomheder, og virksomheden har haft monopol på redningsarbejde igennem de seneste generationer i Danmark. Falck varetog under min dataindsamling omkring 85 % af ambulancetjenesten i Danmark, og råder over omkring 4000 ambulancereddere og 450 ambulancer i Danmark. Ambulancerne varetager årligt 350.000 akutte opgaver og 400.000 ikke-akutte opgaver. Ambulancereddere og paramedicinere udgør antalsmæssigt langt den største del af det udførende led i det præhospitale beredskab. Lægebiler er de seneste år blevet mere og mere almindelige i den præhospitale indsats, men i praksis deltager de kun i en brøkdel af det samlede præhospitale arbejde. Falcks institutionelle status i det danske samfund kan bl.a. aflæses i hverdagssproget, hvor man – i hvert fald udenfor København, Frederiksberg og Roskildeområdet [6] – ikke sjældent hører formuleringer a la 'bare rolig, jeg *har* ringet efter Falck', når folk er kommet til skade. Betydningen af Falck er her synonym med hjælp, redning, lindring af smerte og afmagt. Falckreddere har således qua den samfundsskabte mytologi en særlig status i samfundet. Den mytologiske status er ikke unik for Falckreddere, flere fag nyder en særlig status i samfundet (Hughes 1984). Men samfundets opfattelse af redningsarbejdet, og ambulanceredderne der udfører arbejdet, har konsekvenser i ambulancereddernes møde med patienter, og for ambulancereddernes so-

[5] Som jeg argumenterer for i næste kapitel, så er der indenfor sikkerhedsforskningen ved at ske en stigende opdagelse af mere etnografiske tilgange. Men det er stadig en marginaliseret position indenfor mainstream sikkerhedsforskningen, særligt i de førende internationale tidsskrifter.

[6] I disse områder har de lokale brandvæsener, og ikke Falck, traditionelt stået for ambulancedriften.

ciale positioneringsmuligheder. For falckreddernes vedkommende er samfundets billede af dem og deres arbejde overvejende heroisk og spændingspræget.

Et andet karakteristika er, at Falckstationer traditionelt har været mandedomineret arbejdspladser, hvilket burde gøre denne kontekst velegnet til at studere, hvordan maskuliniteter virker på arbejdsplader. Forskere har ofte påpeget, at arbejde fungerer som den måske mest afgørende arena for de fleste mænds kønskonstruktion (McDowell 2009:131; Connell 2005; Willis 1977). Desuden argumenteres det også ofte, at maskulinitet er en 'homosocial vedtagelse' (Kimmel 1994). Det indebærer, at det er i kampe *blandt* mænd, maskulinitet udfordres, vindes og bevises (Gilmore: 1990:220f.; Bourdieu 2001; Meuser 2007). Studiet af ambulancereddere er desuden interessant fra et kønsperspektiv, fordi ambulancereddere arbejder i spændingsfeltet mellem konventionelt maskulint konnoterede arbejdsopgaver (forflytning af patienter, transport, fysisk og psykisk styrke og robusthed), og på den anden side den moderne viden- og serviceøkonomis krav om nye former for emotionelle og uddannelsesmæssige forankrede praksisser.[7] Falckstationer er med andre ord en oplagt case til at studere flere centrale elementer af maskuline forandringsprocesser i disse år (Robinson & Hockey 2011; Reinicke 2002, 2013).

Et tredje særligt karakteristika er, at Falck systematisk har registreret ulykker gennem flere år.[8] Det har række implikationer. Det er en fordel, idet virksomheden har kvantitative data – som MARS-projektet har fået adgang til. Det giver også Falck en masse organisatoriske erfaringer og refleksivitet omkring at arbejde med ulykker og sikkerhed. Men virksomhedens målrettede arbejdsmiljøarbejde også nødvendigvis normproducerende, og indskriver sig dermed i en neoliberal tidsånd. I senmoderne liberale demokratier er sundhed en 'metaværdi' (Greco, 2004: 1) mens manglende omsorg for egenkroppen betragtes som forkert, irrationelt og ukyndigt, fordi det signalerer mangel på selvkontrol (en anden vigtig neoliberal metaværdi), særligt hvis risiciene generelt antages at være kontrollerbare (Greco 1993:361; Mik-Meyer 2008). Neoliberale vilkår og styringsteknikker er blevet stadigt mere udtalte indenfor den præhospitale redningstjeneste de seneste år i forbindelse med redningstjenestens konkurrenceudsættelse og underlægning af akkreditering.[9] Således er sikkerhed også en åbenlys 'metaværdi', samt et både poli-

[7] Studier har bl.a. vist, hvordan det kan være vanskeligt for mænd med en traditionel arbejderklassehabitus at fungere i moderne servicearbejde (se McDowell 2003,2009; Nixon 2006,2009; Bourgois 1995).

[8] Dette var særligt afgørende for MARS-projektets kvantitative del, men disse analyser kan ligeledes virke perspektiverende i forhold den denne kvalitative undersøgelse.

[9] I 2008 blev der indført lovkrav om, at de danske regioner skulle konkurrenceudsætte ambulancetjenesten i offentligt udbud. Det betød, at grundlaget for den noget nær monopollignede position Falck havde i forhold til det danske ambulanceberedskab skulle udsættes for konkurrence. I forbindelse med udbuddene er der fastsat tre vurderingskriterier: *pris, kvalitet* og *leveringssikkerhed*. Tilbud prioriteres i nævnt rækkefølge. Endvidere vægter pris så højt, at de andre kriterier i praksis ikke spiller nogen rolle i forbindelse med udbuddet, forklarede en stationsleder mig. Efter første udbudsrunde i 2009 sidder Falck

tisk, normativt og markedsstrategisk spørgsmål. Derfor er det plausibelt, at der indenfor redningstjenesten findes tendenser mod et føjelighedsregime a la det governmentalityforskere kalder en 'ny prudentalisme' (O'Malley 1992; Lupton 1999:99ff.; Rose 2003:193f.; Dean 2009:194ff.). Det kan tænkes at indebærer, at gældende metaværdier klassificerer risici som illegitime, hvorfor risikovillighed skjules, og dermed ikke lader sig observere åbenlyst, eller måske alene italesættes indirekte gennem eufemismer.

Et fjerde karakteristika er, at ambulancereddere arbejder i en branche, som er i tæt kontakt med folk, der er ramt af sygdom og ulykker. Derfor har ambulancereddere konsekvenser af ulykker tæt inde på arbejdslivet. Endvidere er ambulanceredderne ansatte i en virksomhed, hvori kolleger i et andet praksisfællesskab er beskæftigede med at levere arbejdsmiljø- og sikkerhedsvejledning og undervisning til andre virksomheder. Det er plausibelt, at det har konsekvenser for sikkerhedspraksis i andre praksisfællesskaber i organisationen, herunder ambulancetjenesten.

Et femte karakteristika er, at Falck på mange måder er en såkaldt højpålidelig organisation (High Reliability Organisation), som har operationel pålidelighed som et afgørende mål. Desuden foregår ambulancearbejdet i periferien af sundhedsvæsenet, der er underlagt en række akkrediteringsstandarder og driftstandarder, hvilket gør den atypisk i forhold til mange andre typiske "mandearbejdspladser".

Endelig er der tale om en særlig, men ikke usædvanlig, case i forhold til at studere arbejdsmiljø og ulykker, idet ambulancereddere arbejder i det, den svenske ulykkesforsker Johan Sanne (2008a:645) kalder et 'dobbelt-ordens-forhold til risiko'. Det vil sige, at for at varetage patientens sikkerhed må ambulanceredderne i større eller mindre grad påtage sig risici. Eller med andre ord, for at sikre patientens sikkerhed mest optimalt kan det være nødvendigt, at ambulanceredderen nedprioriterer sin egen sikkerhed. Arbejdet stiller konstant ambulancereddere i *konkrete* situationer, hvor deres valg *i* situationen, omkring håndteringen af situationen, har direkte menneskelige og latente moralske konsekvenser. Her kan redderne altid vælge at følge reglerne og standarderne, men de er ikke altid de bedste eller mest moralske løsninger. Redderens personlige sikkerhed kan stå i vejen for patientens sikkerhed. Det rejser di-

---

stadig tungt på markedet for ambulancetjeneste i Danmark. Men den nye konkurrencesituation har introduceret en masse nye usikkerheder og overvejelser på forskellige niveauer i organisationen.

Den første runde af mit feltarbejde foregik i sommeren 2010 omkring halvandet år efter første udbudsrunde, mens anden runde feltarbejde foregik i sommeren 2012 omkring et halvt år inden, Falck skulle afgive tilbud i en ny udbudsrunde. Derfor var alle landets stationer på dette tidspunkt i gang med en omfattende forberedelse af den forestående prækvalificerende akkreditering i forhold til "Den Danske Kvalitetsmodel" (DDKM), hvilket er en forudsætning for, at kunne deltage i næste udbudsrunde. Mange arbejdspladser og en betydelig del af koncernens samlede omsætning er på spil. Det betød, at alle organisationens driftstandarder var blevet endevendt for at sikre, at de levede op til de 53 detaljerede akkrediteringsstandarder indenfor 20 områder, som på dette tidspunkt lå i DDKM for det præhospitale område (version 1 2011). En detaljeret beskrivelse af de gældende driftstandarder for akkrediteringen i 2012 findes på IKAS' hjemmeside: http://www.ikas.dk/Sundhedsfaglig/Præhospital/Akkrediteringsstandarder-for-det-præhospitale-område.aspx

lemmaer omkring hvis sikkerhed, der skal prioriteres højest i akutte situationer, hvor det ikke er muligt at sikre begge parter optimalt?

Nogle nedslag i den eksisterende forskning

Sikkerheds- og ulykkesforskningens kønsblindhed

Fra et sociologisk perspektiv er det bemærkelsesværdigt, at sikkerheds- og ulykkesforskningen sjældent anvender sociologiske differentieringskategorier som klasse, køn, alder og etnicitet i forbindelse med analyser af sikkerhed og ulykker, selvom lange forskningstraditioner har vist, hvordan disse kategorier er effektive i forbindelse med at begribe analytiske forskelle og skillelinjer indenfor sociale identiteter og social praksis (Jensen et al. 2014).[10]

I indledningen til antologien *Gendered Risks* bemærker redaktørerne Kelly Hannah-Moffat og Pat O'Malley, at kønsforskningen generelt har haft en tendens til at underestimere den centrale betydning af risici, mens risikoteorier enten har ignoreret køn eller forholdt sig til køn i meget abstrakte termer uden grundlag i empirisk forskning (Hannah-Moffat & O'Malley 2007:7). I forbindelse med en screening af den eksisterende forskningslitteratur, som forholder sig til spørgsmålet om sammenhængen mellem køn, sikkerhed og risici, foretog jeg i august 2011 (se tabel 1) en søgning på begrebet "masculinity" i det førende europæiske tidsskrift indenfor sikkerheds- og ulykkesforskning ("Safety Science") og det førende amerikanske ulykke- og sikkerhedstidsskrift ("Journal of Safety Research") samt det mindre anerkendt tidsskrift (Safety Science Monitor).

Screeningen fandt 8 artikler i "Safety Science", 3 i "Journal of Safety Research" og 0 i "Safety Monitor". I de fleste af de 12 artikler anvendes maskulinitetsbegrebet kun en enkelt gang i artiklerne, mens hverken konventionel maskulinitets- eller kønslitteratur citeres. I alle, på nær en af, artiklerne (Granié 2009) anvendes Gert Hofstedes grove og mekaniske maskulinitets-index, hvor maskulinitet måles kvantitativt ud fra indikatorer på respondentens; selvsikkerhed, barskhed og fokus på materiel succes (Hofstede et al. 2010:140).

[10] Min sondring mellem sikkerhedsforskning og ulykkesforskning i denne afhandling er undertiden lidt vilkårlig. Det skyldes, at jeg betragter det som to sider af samme sag. Det siger sig selv, af den analytiske genstand er forskellig afhængig af, om der er tale om ulykkesforskning eller sikkerhedsforskning. I praksis er det imidlertid de samme forskere, som dominerer i de to felter. Der er historisk sket en forskningsmæssig udvikling fra fokus på ulykker til mere bagvedliggende faktorer, som sikkerhedsklima, -kultur og -ledelse. Der er altså sket en udvikling fra fokus på 'lagging faktorer', som ulykker til også at inkludere 'leading faktorer', der baserer sig på sikkerhed. Ændringen i fokus ses fx også ved, at det førende europæiske tidsskrift "Safety Science" frem til efteråret 1990 hed "Journal of Occupational Accidents".

Tabel 1 Køn i førende tidsskrifter om sikkerhed og risici

Tidsskrift	Søgeord	Antal Artikler
Safety Science	”Masculinity”	8
Journal of Safety Research	”Masculinity”	3
Safety Monitor	“Masculinity”	0
Safety Science	“Gender”	219
Journal of Safety Research	“Gender”	368
Safety Monitor	“Gender”	0
Journal of Risk Research	”Masculinity”	6
Journal of Risk and Uncertainty	”Masculinity”	2
Risk Analysis	“Masculinity”	3
Risk Management	”Masculinity”	1
Journal of Risk Research	“Gender”	173
Journal of Risk and Uncertainty	“Gender”	93
Risk Analysis	“Gender”	23
Risk Management	“Gender”	20

En søgning på ”gender” fandt 219 i ”Safety Science” og 368 artikler i “Journal of Safety Research”, men stadig ingen i artikler i “Safety Science Monitor”, som brugte begrebet. En gennemlæsning af en stor del af artiklerne viste, at de fleste alene kontrollerer for køn som en biologisk variabel.

Det samme billede gør sig gældende indenfor de store tidsskrifter om risiko. Begrebet ”masculinity” fandt 6 artikler i “Journal of Risk Research”, 2 i “Journal of Risk and Uncertainty”, 3 i “Risk Analysis” og 1 i “Risk Management”. Begrebet “gender” fremkaldte 173 artikler i “Journal of Risk Management”, 93 i “Journal of Risk and Uncertainty”, 23 i “Risk Analysis” og 20 i “Risk management”, men i disse artikler er der som regel tale om eksperimentelle studier, hvor mænd og kvinder deltager i højest dekonteksualiserede eksperimenter. Fra et sociologisk kønsforskningsperspektiv er disse adresseringer af køn eksempler på grov essentialisme, som både ignorerer kønnenes interne forskelle samt kønnes praksissers sociale forankring. En undtagelse er dog Gustafsons oversigtsartikel over empiriske risikostudier, som forholder sig til køn. Heri konkluderer han, at brug af kvalitative metoder og konstruktionistiske perspektiver vil fremme forståelsen af kvinder og mænds perceptioner af risici samt, at fremtidige undersøgelser ville have gavn af et mere systematisk perspektiv på risici baseret på eksisterende kønsteori. Desuden vil ‘risk research aware of the properties of, and the relations between, gender structures, gen-

dered ideology, and gendered practice might substantially improve the understanding of gender and risk' (Gustafson 1998:810).

Det er således rimeligt at konkludere, at kønsforskningens indsigter ikke har vundet anerkendelse og fundet udbredelse indenfor mainstream sikkerhedsforskningen, selvom de fleste af de arbejdspladser, som særligt har haft sikkerhedsforskers opmærksomhed, er iøjnefaldende kønssegregerede mandedomæner (Jensen et al. 2014).

Maskulinitet som risikofaktor?

> Masculinity is a homosocial enactment. We test ourselves, perform heroic feats, take enormous risks, all because we want other men to grant us our manhood (Kimmel 1994: 129)

Maskulinitet og risici har socialhistorisk været tæt forbundet. Nogle hævder endda, at mænds risikovillighed og kontrol af frygt har været et 'leitmotif' op gennem den vestlige kultur (Mellström et al 2014). Mens ulykke- og sikkerhedsforskningen endnu ikke er begyndt at inkorporere kønsforskningens arbejde, er det derimod – i kølvandet på kønsforskningens udbredelse til forskellige samfundsvidenskabelige subdiscipliner – i stigende grad blevet typisk, at tematisere maskulinitet som en 'risikofaktor' (Whitehead 2005). I det følgende vil jeg kort opridse, hvordan maskulinitet har været anvendt som en forklaring (ofte som implicit risikofaktor) på mænds risikoadfærd og kønnede risikopraksis på arbejde, indenfor sundhed, og omkring sportsskader.

Maskulinitet, risici og arbejdsidentitet

Maskulinitet, risici og arbejdsidentitet har alle dage været tæt forbundet. En lang række klassiske (fx. Willis 1977, 1979; Haas 1977; Tolson 1977; Connell 1983; Ackroyd & Crowdy 1990) og nutidige etnografiske studier af maskulinitet og arbejdsliv påpeger en maskulin etos, som hylder kapacitet til at udføre fysisk hårdt arbejde, som grundpillen omkring hvilken 'hegemonisk maskulinitet' (Connell 2005)[11] konstrueres på mandlige arbejdspladser (fx. Wicks 2002; Iacuone 2005; Paap 2006; Somerville & Abrahamsson 2007). På baggrund af etnografiske studier på byggepladser bemærker den australske maskulinitetsforsker David Iacuone eksempelvis et modsætningsforhold mellem maskulinitet og sikkerhed:

> On a building site, there is a belief that men need to be tough and should not be afraid to partake in physically demanding tasks… and need to embody a daredevil attitude[…] The dominant masculine culture influences construction workers' attitudes towards OH&S [Occupational Health and Safety]. Hegemonic masculinity prescribes that men should be tough, dominate over others, and should not be afraid of danger. Consequently,

[11] Jeg bruger Connells (2005; & Messerschmidt 2005) begreb om begrebet hegemonisk flere gange i det følgende, fordi de kilder jeg henviser til, anvender denne konceptualisering til at tematisere kulturelt dominerende maskulinitetspraksisser.

> this social environment is conducive to risk taking. In fact, in certain situations it is demanded of people… The tradesmen I interviewed also highlighted the connection between masculinity and OH&S. In many cases, men engaged in dangerous behaviour as a way of reinforcing their association with the dominant masculine culture (Iacuone 2005 250f.,262)

Danske studier af byggeri- og anlægsarbejdere (Ajslev et al. 2013) samt en række erhvervsuddannelser har vist samme tendens til konflikt mellem mænds faglige identitet og sikkerhed (Nielsen 2012). Denne praksis kan, bemærker Iacuone (2005) i forlængelse af Connell (2005), fortolkes som en 'protest maskulinitet'. Denne iagttagelse flugter, i hvert fald med nogle forskeres iagttagelse af, at 'kropslig kapital' (Shilling 1991, 2004) vedbliver med at være især arbejderklassemandens sidste tilflugtssteder for symbolsk autonomi i videnssamfundet (Bourdieu 1984:384; 1997b:18-19; Prieur 1998; Monaghan 2002a,b; McDowell 2009: kapitel 6). Stan Gray (1987:226) beskriver fx, hvordan mandlige fabriksarbejdere hylder en selvidentitet baseret på 'vulgær fysikalitet'. Men prisen for nogle mænds symbolske og økonomiske kapitalisering af kropslige egenskaber er, at kroppen presses for hårdt i kampen om nogle former for idealiseret maskulin selvidentitet. Den italienske organisationssociolog Silvia Gherardi foreslår eksempelvis i bogen *Organizational Knowledge: The Texture of Workplace Learning*, at:

> Becoming a member of a community of manual workers entails performing the body and language in relation to class and gender'. Risk-taking figures as something gratifying, something to be proud about, 'a caress to the ego' […] In a traditionally male culture like that of the builders, risk-taking–that is knowingly breaching the rules in non-ordinary situations–is considered to be appropriate behaviour which demonstrate strength, courage and virility. Gender codes are transmitted by gendered practices and organizational cultures sustain hegemonic masculinity. Since gender may be conceived as a cultural enactment learned and displayed in appropriate situations (Gherardi 1995), we may say that in learning a practice one also learns the gender (and class) codes implicit in it. (Gherardi 2006:72f)

Desværre gør Gherardi, der en af tidens mest indflydelsesrige praksisorienterede køns-, organisations- og sikkerhedsforskere, kun denne iagttagelse om sammenhæng mellem maskulinitets- og sikkerhedspraksis i en sidebemærkning. Men hendes observation er vigtig; i konkrete arbejdsfællesskaber er sikkerheds- og maskulinitetspraksisser sammenvævede og uadskillelige, ligesom de er indlejrede i andre kontekstuelle koder (eksempelvis organisations- og klassekoder).

Maskulinitet og usundhed

Inden for sundhedssociologien er det veldokumenteret, at mænd generelt er langt mere udsatte for en lang række livsstilssygdomme, ligesom de ultimativt også har lavere forventer middellevetid (Courtenay 2000a,b,c 2009, 2011; Robertson 2007; Sabo 2005, Sabo & Gordon 1995; Pietilä 2008). Desuden viser stort set alle undersøgelser entydigt, at mænd generelt er langt vanskeligere at nå gennem forskellige sundhedsfremmende initiativer og er mindre tilbøjelige til at søge sundhedsprofessionel hjælp (eks.

Connell 2000; O'Brien et al. 2005; Gough & Robertson 2010). De fleste af disse studier peger på, at hegemoniske kulturelle maskulinitetsforskrifter gør det vanskeligt, hvis ikke illegitimt, for mænd at forholde sig til deres egen sårbarhed og sundhed (Mahalik et al 2007). Fx bemærker en af de mest indflydelsesrige forskere indenfor mænds sundhed, at:

> Social practices that undermine men's health are often signifiers of masculinity and instruments that men use in the negotiation of social power and status[….] cultural dictates, everyday interactions, and social and institutional structures help to sustain and reproduce men's risks (Courtenay 2000a:1388).

Mænds uvilje til at udvise sårbarhed og behov for hjælp er af den danske maskulinitetsforsker Simon Sjørup Simonson (2006:87-113) blevet betegnet som 'ronkedorfænomenet'. Mange mænd vil ifølge Simonson, ligesom gamle døende hanelefanter, hellere distancere sig socialt, verbalt eller mentalt end 'udstille deres sårbarhed'. Det skyldes bl.a., at nogle mænd ikke ønsker, eller kan forene sig med, sygdom, som en del af deres sociale identitet (Simonsen 2006:89-91 se også Reinicke 2013:91-102,169ff.).

Maskulinitet og skadeskultur

Utallige studier indenfor sportssociologien har vist, at villighed til at sætte sin krop på spil, med risikoen for at blive alvorligt skadet, er et helt centralt element i flere sportsgrenes hegemoniske maskulinitetsregimer (Eks. White & Young 1999). I forlængelse heraf har studier af idrætsskader og skadeskultur ligeledes tematiseret hegemonisk maskulinitet som såvel årsag til skader, som grund til at de ignoreres, samt at genoptræning negligeres (eks. Young et al. 1994; Roderick et al. 2000; Laurendeau 2013). På den anden side er dette fænomen ikke alene knyttet til mænd. Der findes ligeledes mange studier, som dokumenterer udbredt skadeskultur indenfor kvindesport (eks. Young & White 1995; Malcom 2006; Young & Dallaire 2008). Disse fund kunne fortolkes som et tegn på, at køn netop ikke er et optimalt perspektiv til at forklare risikoadfærden i forbindelse med skadeshåndtering. Nogle forskere tolker imidlertid dette som et tegn på, at maskuline kønskoder fastholder, strukturerer og dominerer skadeshåndtering på tværs af biologisk køn på baggrund af sportsinstitutionens historiske kønsorden (Young & White 1995; White & Young 1999). Lone Friis Things studie af kvindelige håndboldspillere viser, at denne fortolkningsramme er anvendelig, men den kan ikke direkte overføres til en dansk kontekst (Thing 2005).

Maskulinitet, risici og positioneringspraksis

Flere interviewbaserede studier bemærker, at mænd ofte taler risici frem, mens kvinder taler risici forbundet med de selvsamme situationer ned (Green 1997:187f.; Nielsen & Sørensens 2009:48,56; Gherardi & Poggio 2007, Murgia & Poggio 2009). Denne 'amplifikation' af risici (Kasperson et al 1988)

kan fortolkes som en diskursiv kønspraksis, hvor mænd positionerer sig som modige, mens kvinder – via 'attenuation' (Kasperson et al 1998) af risici – i højere grad søger en diskursiv position som ansvarlige (Donnelly 2004; Olestead 2011). Mange former for ansvarlighed, eksempelvis i relation til sundhedsforebyggelse er typisk feminint konnoteret, fordi det konnoteres med moderlighed (White & Young 1999:73; Lehn-Christensen & Holmen 2013). Flere studier viser også, at sikkerhed ofte er feminint konnoteret på nogle bejdspladser (Somerville & Abrahamsson 2007; Ely & Meyerson 2010). Det betyder, at i de sociale sammenhæng, hvor denne symbolske semiotik er på spil, vil sikkerhedspraksis formodentlig kræve en del symbolsk manipulationsarbejde for ikke at virke kompromitterende på mænds maskuline identitet.

Brud med maskulinitet som risikofaktor

Et af problemerne med at anskue maskulinitet som en risikofaktor, er, at der tegnes et endimensionelt billede af maskulinitet og for forholdet mellem maskulinitetspraksis og risiko/usikkerhedspraksis.[12] Således udelukkes forskellige elementer ved maskulinitet og forskellige alternative former for maskulinitet, som er gunstige for mænds omsorg for deres egen sundhed og sikkerhed.

Ely og Meyersons (2010) gennemgang af 82 publicerede studier i perioden 1988-2007 af mænds arbejdsplads adfærd og interaktioner viser to modsatrettede billeder: Den dominerende fremstilling i forskningslitteraturen tegner et billede af mænd, som er i overensstemmelse med det, der i det foregående er blevet tematiseret som en maskulin risikofaktor. Men Ely og Meyerson peger også på et mindre typisk billede i litteraturen, der viser mænd, som derimod er villige til at indrømme fysiske begrænsninger, fejl osv. Disse atypiske beskrivelser findes især i litteraturen om "high-reliability" organisationer, men disse studier kaster derimod sjældent lys over kønsdynamikkerne i disse miljøer (Ely & Meyerson 2010:8). Det er netop dette hul i litteraturen, som Ely og Meyersons empiriske studie søger at udfylde. Deres empiriske studie af to olieboreplatforme viser, at det faktisk er muligt at forandre en organisationskultur, der bygger på risikable maskulinitetspraksisser med en organisationskultur, hvor sårbarhed, fejl og fysiske begrænsninger gøres legitime og endda officielt hyldes. Afmontering (undoing gender) af den konventionelle maskulinitetspraksis blev, ifølge Ely og Meyersons analyse, muliggjort af tre træk ved organisationskulturen. For det første et fælles mål om, at '*forøge det kollektive velbefindende*'. Dernæst, at

[12] Det skal for god ordens skyld påpeges, at ikke alle de forskere som jeg referer til i afsnittet om 'maskulinitet som risikofaktor' eksplicit fremanalyserer et endimensionelt billede af maskulinitet som en risikofaktor. Dog kan deres forskningsresultater tolkes sådan, særligt, fordi de bruger kategorien til at gøre opmærksom på, at forskellige former for hegemonisk maskulinitet har en række uhensigtsmæssige følger for mænds sundhedspraksis.

'*definitioner af kompetence er forbundet med "bona fide" opgavekrav frem for konventionelle maskuline træk*'. Og for det tredje '*en læringsorientering overfor arbejdet* (2010:14).

Således kobler artiklen sig til en mindre dominerende stemme indenfor forskningslitteratur, som bør advare os mod en forventning om, at mænd på arbejde partout søger at gøre maskulinitet via risici. Forestillingen om kulturelt dominerende maskulinitet som risikosøgende er formodentlig særlig problematisk, når det drejer sig om analyser af fag, hvor kollegerne er en del af et risikofællesskab (Baarts 2004:93-98); hvor sikkerhed påstår i et netværk af gensidigt afhængige handlinger og praksisser. Sikkerheds-gensidige-afhængighed-i-praksis, er formodentlig en afgørende årsag til, at studier indenfor mandedominerede fag som eksempelvis frivilligt redningsarbejde (Lois 2003:32), politiet (Hunt 1984) og på byggepladser (Baarts 2009) viser, at folk, der af fællesskabet vurderes som risiko-tagere – eller mere præcist; tager hvad der fra det kulturelle fællesskabs perspektiv opfattes som illegitime chancer – tilskrives lav social status. I en etnografisk afhandling om amerikanske naturbrandmænd dementerer den amerikanske sociolog Matthew Desmond forestillingen om 'maskulinitet som en risikofaktor'. Desmond bemærker derimod, at:

> ..firefighters prize *competence* and *control* above all other attributes and…view masculine aggression and courage as negative qualities[….]. Far from understanding risk as an avenue to euphoric "adrenaline rush" or a route to acquiring masculine character, *firefighters view risk as something that can be tamed, safety as something they are personally responsible for*[..]. They despise the heroic, macho, gung-ho, balls to the walls, all or nothing, go big or go home firefigther. Donald and his *crewmembers rank their heroes* not by courage but *by competence*. A good firefighter knows, not tests his limits. In fact, crewmembers sometimes criticize woman firefighters, not for their unwillingness or inability to take risks or for their lack of courage, but for being too daring (Desmond 2007:8,197, min kursivering)

En væsentlig styrke ved Desmonds studie er, at han i sin analyse fastholder maskulinitet som en generativ kategori. Mens Ely og Meyerson (2010) fortolker boreplatformsarbejdernes sikre praksis som undoing af maskulinitet, så forankrer Desmond (2007) derimod sikkerhed indenfor brandmændenes maskulinitetspraksis. Han viser, hvordan konkrete kompetencer fra deres gensidige 'country boys habitus' indirekte understøtter deres sikkerhedspraksis. Fordelen ved denne forklaringsmodel er, at den muliggør en forklaring af sikkerheds- og maskulinitetspraksissers gensidige/relationelle konfigurering. Således erstattes en for endimensionel opfattelse af maskulinitet som risikofaktor med en forståelse af maskulinitet som en social praksis.

Med udgangspunkt i den eksisterende litteratur er det således plausibelt at antage, at nogle maskulinitetskonstruktioner virker som 'beskyttende afskærmninger', mens andre kan fungere for 'risikofaktorer' i forhold til mænds sundhedsadfærd (Levant et al 2011; Levant & Wimer 2014). Derfor er det ligeledes plausibelt, at mænds sikkerhedspraksis både kan forstærkes eller hæmmes afhængigt af, hvilke maskulinitetspraksisser sikkerhed forbindes med i konkrete kontekster.

Ambulancearbejde, køn og sikkerhed

Denne afhandling er mig bekendt den første videnskabelige undersøgelse af mandlige ambulancereddere's sikkerhedspraksis og arbejdsmiljø.[13] Der findes eksisterende forskningslitteratur om ambulancereddere's arbejdsmiljø, men disse findes især indenfor den epidemiologiske forskningslitteratur (se Hansen et al. 2012). Der findes også kvalitative studier, som undersøger psykosociale betragtninger og følelsesarbejde i forbindelse med ambulancearbejde (Palmer 1983b; Steen et al.1997; Jonsson & Segesten 2003; Boyle 2005; Halpern et al. 2008; Rowe and Regehr 2010; Filstad 2010, Williams 2012, 2013), men ingen af disse undersøger betydningen af køn som social kategori.

Mig bekendt findes der kun to studier, der tidligere har undersøgt ambulancereddere som en kønnet kategori. Det ene er Gonsoulin og Palmers (1998) lille kvantitative studie, som finder, at makkerens køn ikke længere er betydningsfuld for amerikanske ambulancereddere. Det andet er Maree V. Boyles (2002) etnografiske studie af australske ambulancereddere, der identificerer fem konkurrerende og gensidigt spændingsfyldte maskuliniteter – *militaristisk*, *leder*, *teknisk/teknologisk*, *helten* og *den omsorgsfulde* – inden for den australske ambulanceservice. Boyles udgangspunkt er, at undersøge hvordan mandlige ambulancereddere, som bl.a. er involverede i feminint konnoteret følelsesarbejde i forbindelse med ambulancearbejdet, forener disse opgaver med det Boyle, i forlængelse af Connell, betegner som et 'hegemonisk maskulint kønsregime' (2002:131). En af Boyles væsentlige pointer er, at følelser er forbundet med ambivalens for de mandlige australske ambulancereddere. På den ene side er mange, særligt af de ældre ambulancereddere, hurtige til at påpege, at omsorg er en central faglig del af deres arbejde (Boyle 2002:139). Men på den anden side er anerkendelsen af følelser og følelsesmæssig praksis strengt kompartmentaliseret til arbejdets 'frontstage', mens følelsesreglen bag scenen er, at "negative" eller "umandige følelser" bør undgås, fordi det betragtes som farligt, at 'føle noget som helst' (ibid:135). Via en metafor fra Homers Odysséen beskriver Boyle, hvordan mandlige australske ambulancereddere fanges mellem Skylla og Charybdis; på den ene side er de bl.a. ansatte til at levere omsorg, men dette strider imod grundlæggende maskuline idealer – den hegemonisk maskulinitet – blandt de australske ambulancereddere. Det betyder, at:

> The ambiguity between what is emotionally acceptable within the frontstage culture of the DPS and what is not within the backstage culture is fuelled by the notion that *men who care in public are required to engage in backstage compensatory work in order to avoid being castigated as not quite "man" enough. When officers find themselves in time and space that is not constitutive of frontstage emotional culture, they are required to conform to masculinist cultural edicts*. One of the main roles of the backstage emotional culture is to ensure that no slippage occurs from frontstage emotionality and pollutes the wider masculinist culture. Thus, *DPS officers are denied organisational emotional support because of the*

[13] Min forståelse af sikkerhed korresponderer med den engelske betydning *safety* ikke security.

> *gendered and ideological notions of what a backstage male officer should be*. However, the DPS relies heavily upon officers' ability to switch between hegemonically ascendant and subordinate masculinities as necessary for the kind of emotional labour they perform [….] the "Scylla" of frontstage expectations and the "Charybdis" of backstage realities create competing tensions for DPS officers (Boyle 2002: 140, min kursivering)

Boyle går – hverken i denne artikel eller i hendes senere arbejde (2005; Boyle & Healy 2003) – videre med det åbenlyse psykosociale arbejdsmiljøproblem, som er forbundet med, at følelseskulturen blandt de mandlige ambulancereddere ikke levner plads til følelsesmæssig støtte backstage. Men det siger sig selv, at det kan medføre vanskeligheder med at håndtere følelsesmæssige belastninger, hvis ikke kulturen inden for praksisfællesskabet levner plads til at håndtere et psykologisk belastende arbejdsmiljø.

Afhandlingens problemstilling og forskningsspørgsmål

Selvom ulykkes- og sikkerhedsforskningen kun undtagelsesvis har forholdt sig til betydningen af køn som social kategori, så viser ovenstående litteraturgennemgang af tilstødende forskningsområder, at konventionel maskulinitetspraksis ofte antages at have negative konsekvenser for helbredet. Studier inden for arbejdssociologien, sundheds- og sygdomssociologien samt sociologisk risikoforskning viser, at mænd tager flere chancer og sætter deres helbred på spil for at opretholde en foretrukket maskulin identitet. På den anden side viser en mindre dominerende strøm i forskningen, at ikke alle dimensioner af maskulinitetspraksis er kompromitterende for mænds sundhedspraksis. Informeret af disse generelle forskningsresultater tager denne afhandling udgangspunkt i at undersøge følgende fire forskningsspørgsmål:

1. *Hvordan er idealer og forestillinger om sikkerhed og maskulinitet forankret i arbejdspladskulturen blandt ambulanceredderne*?

Alle fællesskaber er baserede på nogle grundlæggende idealer og forestillinger, som holder fællesskabet sammen og opretholder en social orden og en samhandlingsorden (Durkheim [1893]2000; Eliasoph & Lichterman 2003; Fine 2012a). Formålet med dette forskningsspørgsmål er, at fremanalysere det kulturelle grundlag for ambulancereddernes koordinering af sikkerheds- og maskulinitetspraksis. Forskningsspørgsmålet bunder i en antagelse om, at arbejdspladskulturen er det væv, der binder maskulinitets- og sikkerhedspraksis sammen. Følgelig er arbejdspladskulturen et af de vigtigste knudepunkter, hvorfra man kan få øje på sammenfletninger og forbindelseslinjer mellem køn og sikkerhed, fordi fagspecifikke idealer og forestillinger om henholdsvis maskulinitet og sikkerhed produceres og formidles via arbejdspladskulturen.

2. *Hvordan praktiseres sikkerhed i det daglige arbejde blandt mandlige ambulancereddere?*

Dette forskningsspørgsmål undersøger, hvordan ambulancereddere *i* fællesskab og *som* fællesskab håndterer sikkerhed i et dynamisk arbejdsmiljø. Alle arbejdsfællesskaber producerer og reproducerer kontinuerligt forskellige sammenflettede praksisformer. Arbejdsfællesskabers praksisformer bygger på gentagelser, rutiner og erfaringer, som er blevet institutionaliseret til mere eller mindre faste handlingsskemaer, som medlemmer af praksisfællesskabet kender og følger i forskellige sammenhænge. Ét af de karakteristiske aspekter ved ambulancearbejde er imidlertid, at konteksten redderne virker ofte er dynamisk. Det indebærer, at arbejde udføres i fremmede og undertiden uforudsigelige miljøer. Derfor må ambulanceredderne kontinuerligt forhandle og tilpasse praksisser i forbindelse med løsning af forskellige arbejdsopgaver. Her er afhandlingens kultursociologiske præmis, at kulturelle idealer og forestillinger inden for arbejdsfællesskabet (jf. spørgsmål 1) spiller en central rolle i forhold til at *rammesætte* forhandlingerne, idet kulturen formidler et repertoire af forhåndenværende logikker, teknikker og erfaringer, som kan anvendes med henblik på forhandling og løsning af konkrete opgaver i skarpe og evt. fremmede situationer.

3. *Hvordan håndterer mandlige ambulancereddere ambulancearbejdets psykosociale og emotionelle arbejdsmiljøbelastninger?*

Dette forskningsspørgsmål sigter mod at undersøge, hvordan de mandlige ambulanceredderes kulturelle fællesskab forholder sig til og håndterer ambulancearbejdets immanente mentale og psykologiske belastninger. En af de strukturelle dimensioner ved ambulancearbejdets arbejdsmiljø, som er vanskeligst at fjerne, er de "barske" medmenneskelige oplevelser, som ambulanceredderne undertiden er vidne til. Det udgør en risiko for, at ambulancereddere bliver såkaldte 'second victims' (Dekker 2013) som følge af voldsomme begivenheder i skarpe situationer. Systematiske forskningsoversigter har vist, at ambulancereddere har forøget risiko for eksempelvis post-traumatisk stress syndrom (PTSD) (Sterud et al. 2006). Nogle oversigtsartikler over *internationale* studier viser, at omkring 20 % af ambulanceredderne er i risiko for at udvikle PTSD, ligesom ambulancereddere generelt oplever en forøget risiko for en lang række andre psykologiske belastninger som stress, angst osv. som følge af deres arbejde (Bonde & Elklit 2012). Derfor er det individuelle og kollektive håndteringsarbejde med barske oplevelser en central og nødvendig dimension af ambulancearbejdets sikkerhedspraksis.

Ifølge den eksisterende litteratur forhindrer nogle former af maskulinitet mænd i at legitimere demonstrationer af emotionel sårbarhed og behov for hjælp eller støtte (Lupton 1998; Seidler 1992; Kimmel 1994). Maree V. Boyles (2002) tidligere omtalte undersøgelse af mandlige australske ambulancereddere viser, at deres maskuline 'kompensationsarbejde' backstage medførte streng social patrulje-

ring af tegn på svaghed og emotionalitet. Boyles pointe samstemmer med empiriske undersøgelser, som påpeger, at nogle former for maskulinitet forhindrer nogle mænd i at udtrykke følelsesmæssige udfordringer og behov for hjælp (Courtenay 2000a,b; Gough & Robertson 2010). Andre studier viser derimod, at selvom kulturelt dominerende former for maskulinitet kan virke hæmmende for mænds tilbøjelighed til at vise svaghed og søge hjælp, så er mænd generelt mere tilbøjelige til at søge hjælp, hvis det har et formål at *fastholde* et maskulint konnoteret arbejde, eller his hjælpen tænkes at kunne *genetablere* andre maskuline værdier (O'Brien et al.2005:514f; Lomas 2013).

4. *Hvilken sammenhæng er der mellem mandlige ambulanceredderes sikkerhedspraksis og deres kønspraksis*?

Dette spørgsmål sigter mod at undersøge om, og eventuelt hvordan, maskulinitetspraksis og sikkerhedspraksis er henholdsvis gensidigt komplimentære og/elelr modsætningsfyldte. Den ovenstående forskningsoversigt omkring maskulinitet som risikofaktor viser, at mange studier har brugt maskulinitetspraksis som en forklaring på mænds farlige og usunde adfærd. Men oversigten viser også, at ikke alle studier støtter denne antagelse. Via en kvalitativ empirisk undersøgelse af sammenhængen mellem sikkerhedspraksis og konstruktion af maskuliniteter bidrager denne afhandling med empirisk materiale, som kan nuancere denne lidt endimensionelle debat. Desuden kan en dybere forståelse af dette forhold assistere arbejdet med sikkerhed på arbejdspladser ved at skabe nye forståelser af, hvordan mænd fortolker spørgsmålet om sikkerhed, og gør det til et element i deres daglige identitetsarbejde.

Når forskningsspørgsmålene retter sig mod sikkerhed og ikke ulykker, skyldes det, at ulykker, heldigvis, er relativt sjældne. Sikkerhedspraksis er, ifølge den optik det anvendes i denne afhandling, derimod en konstant proces. Ulykkesforskere vil desuden sige, at sikkerhed er det domæne eller den 'ledende faktor', som virksomheder præventivt kan arbejde med for at reducere antallet af ulykker (den 'medfølgende faktor'). Denne type interventionsinteresser er imidlertid mindre centrale i denne afhandling. Formålet er derimod langt mere eksplorativt; må vi først lære at genkende og reflektere over sammenhængen mellem kønspraksis og sikkerhedspraksis. Det er *dette* første spadestik, denne afhandling forsøger at tage såvel teoretisk som empirisk.

Afhandlingens kapitler

Afhandlingens første kapitel beskriver begrebet om kulturel praksis samt opridser perspektiver på køn og sikkerhed som kulturelle praksisser.

Afhandlingens andet kapitel beskriver metodiske overvejelser og fremgangsmåder i forbindelse med produktion af afhandlingens empiriske materiale.

Kapitel tre undersøger organisationens kultur og grundlæggende værdier. Falck er kendetegnet ved en markant og offentlig værdiledelse. Kapitlet argumenterer blandt andet for, at Falcks værdier samlet set udtrykker en relativt androgyn karakter; de hylder en kombination af maskuline og feminine symboler.

I kapitel fire flyttes fokus et niveau ned i organisationen. Her undersøges ambulancereddernes hverdag i det kollegiale fællesskab. Et fællesskab, som er kendetegnet af intim socialitet og stærke sociale bånd.

Kapitel fem zoomer ind på ambulancereddernes sikkerhedspraksis på et idealistisk og diskursivt niveau. Formålet er her at undersøge, hvad det er for nogle forestillinger, idealer og logikker som sikkerhed, der praktiseres i ambulancereddernes praksisfællesskab.

I kapitel seks flyttes den analytiske fokus et abstraktionsniveau ned og undersøger eksempler på ambulancereddernes praktisering af sikkerhed samt nogle af de immanente dilemmaer, som ambulanceredderne står overfor i forhold til at praktisere sikkerhed-i-praksis. Jeg foreslår bl.a., at ambulancearbejdet foregår i en 'situeret sikkerhedstrekant' med latente konkurrerende hensyn.

Kapitel syv fokuserer på, hvordan de mandlige ambulancereddere mestrer ambulancearbejdets psykiske belastninger. En væsentlig pointe i dette kapitel er, at de mandlige ambulancereddere fortæller om en følelses af ansvar overfor at tale med kollegerne om vanskelige ture. Her fremanalyseres begrebet om 'forløsningsfællesskaber', som har til formål at begribe de uformelle situationelle fællesskaber, som ambulanceredderne fortæller om efter følelsesmæssigt belastende ture.

I kapitel otte samles der op på de mandlige ambulanceredderes maskuline konfigurationer og rekonfigurationer, der er sket over de seneste år. Én central point er, at stigende uddannelse og fagligt kompetenceniveau samt ændring i rekrutteringsstrategi formodentlig er årsag til at maskuline rekonfigurationer i feltet. Kapitlet slutter af med, at relatere ambulancereddernes maskulinitetspraksis til deres sikkerhedspraksis.

I kapitel ni konkluderes på afhandlingens analyse.

1. Teoretiske grundrids

Introduktion

I beskrivelsen af forskningsprojektet i introduktionen redegjorde jeg for, hvorfor det er centralt at studere mandlige ambulancereddere ud fra deres daglige kultur og praksis. I dette kapitel udfoldes en begrebsramme via de analytiske kernebegreber; kultur, praksis og siden kønspraksis, sikkerhedskultur og sikkerhedspraksis. Min hensigt med disse begreber er ikke, at de skal være styrende for den empiriske analyse, de fungerer derimod som såkaldte 'sensitizing concepts' (Blumer [1945] 1969). 'Sensibiliserende begreber' adskiller sig fra definitive begreber ved, at de undlader at give direkte anvisninger om, hvad forskeren skal se, de foreslår blot *retninger at kigge efter* (Ibid:148). De hjælper så at sige analysen på vej via nogle grundlæggende kultursociologiske optikker, som hjælper med, at spotte og *læse* forskellige kulturelle dimensioner frem i forbindelse med analysen af afhandlingens empiriske materiale. Afhandlingens analytiske udgangspunkt ligger i forlængelse af Mats Alvessons forståelse af 'refleksiv pragmatisme' (2002; 2011; Alvesson & Sköldberg 2009), som betoner frugtbarheden af en eklektisk anvendelse af forskellige komplimentære analytiske perspektiver (mere om dette i afsnittet om analytiske fremgangsmåder i slutningen af kapitel 2). Denne teoretiske åbenhed skyldes, at jeg har ønsket at foretage en kulturel analyse, hvor jeg ikke på forhånd vidste, hvordan de sociale relationer så ud, hvorfor jeg også været varsom med at lade sociologiske 'bulldozer begreber' være for fremtrædende i kulturanalysen.[14]

Jeg kalder således kapitlet for et grundrids, fordi det er tænkt som en overordnet optegnelse og diskussion af teoretiske grundperspektiver på kultur og praksis, inden for hvilket afhandlingens empiriske arbejde har været tænkt, gennemført og analyseret. På den anden side finder jeg det uhensigtsmæssigt at

[14] Jeg låner begrebet om 'bulldozer begreber' fra den israelske kultursociolog Eva Illouz, der selv henter begrebet fra den franske sociolog Philippe Corcuff. Ilouz beskriver 'bulldozer begreber' som begreber, 'der er så altomfattende, at de ender med at forfladige det sociale' (Illouz 2008:4). Det betyder, at de har en tendens til at 'reducere kompleksiteten af situationer og meningssfærer til et eneste princip, som påstår at forklare og beskrive hele den sociale handlings rækkevidde'. (Illouz 2003:121.). Illouz mener, at især begreber som ideologi og magt (og deres slægtninge) er særligt *tilbøjelige* til at jævne social kompleksitet med jorden, for nu at opretholde metaforikken. Min analyse indeholder dog – i lighed med Illouz' egen – brug af begreber, som generelt må klassificeres som 'bulldozer begreber'. Men de anvendes analytisk side om side med andre begreber fra andre teoretiske traditioner, som hjælper med at åbne det sociales kompleksitet (mere om dette i næste kapital under afsnittet 'fortolkning af det empiriske materiale').

kompartmentalisere teoretiske begreber og diskussioner løsrevet fra den empiri, de er tiltænkt at virke på og sammen med. Derfor suppleres teoriapparatet løbende med flere begreber efterhånden, som de kan bidrage til at åbne analysen op.

En kultursociologisk begrebsramme

Kultur er et notorisk omstridt videnskabeligt begreb, som konsekvent modsætter sig 'definitorisk entydighed' (Fink 1988:21; Hastrup 2004:9). Den legendariske grundlægger af den britiske 'cultural studies' tradition Raymond Williams (1983) er berømt for at have fremhævet, at kulturbegrebet er et af de to eller tre mest tvetydige ord i det engelske sprog, mens A. L. Kroeber og Clyde Kluckhohn (1952) er citeret vidt og bredt for at finde mere end 164 forskellige betydninger af kulturbegrebet. Dermed er Kroeber og Kluckhohns gamle studie af kulturbegrebets kompleksitet selv gået hen og er blevet et kulturteoretisk symbol på kulturbegrebets kompleksitet. Jeg vil undlade at åbne for vide teoretiske diskussioner af kulturbegrebet samt forskellige sociologiske lejre og tilgange, derimod vil jeg fokusere på kulturens virkninger i relation til social praksis.

Peter Hall og Michèle Lamont giver en nyttig opsummering af kulturel sociologi, når de bemærker, at kulturel sociologi:

> betragter mennesker som aktører i verdner fyldt med offentligt tilgængelige symbolske goder eksempelvis historier, handlingsforeskrifter, måder at fortolke mennesker og begivenheder samt former for præsentation af selvet. Disse symbolske goder stiller fællesskaber til rådighed for folk i forhold til at; fortolke andre menneskers handlinger, forvente deres adfærd, forestille sig selv i fremtiden og, således; handle (Hall & Lamont 2013:55).

Kultur er med andre ord det sociale væv, som muliggør og sammenholder *sam*handling og praksis. Kulturanalyse er et kraftfuldt instrument til at forstå og forklare såvel normative som diskursive og kognitive *logikker,* som strukturerer *praksis* i sociale fælleskaber. Kultur og praksis er analytiske meso-begreber, som medierer mellem konkrete situationelle samhandlinger og sociale strukturer (Fine 2010, 2012a,b). Kultur handler om at undersøge 'mangfoldighedens standardisering', dvs. undersøge, hvilke elementer, der vælges ud og føjes sammen til vores kultur (Ehm & Löfgren 2006:93). Gary Alan Fine fremhæver ligefrem, at: 'kultur er et essentielt analytisk begreb til at minde os om, at struktur og samhandling handler om *noget;* de er ikke kontekstfrie' og videre, at 'stedet hvor struktur, interaktion og kultur mødes er i den lille gruppe' (Fine 2003: 45). Kultur fungerer som fælles*skaber*, og fællesskabs-mediator. Det er i høj grad kulturen, der distribuerer det intersubjektive menings- og betydningsgrundlag, som sociale grupper eller fællesskaber sammenholdes af. Kultur bliver således et netværk eller mønster af delt betydning, som skabes og genskabes, mens det bruges som grundlag for samhandling inden for fællesskaber. Fordi

kultur er delt, binder den kulturelle medlemmer sammen som gruppe og (gen)skaber mening i det fælles univers (Durkheim [1912]1995). Kultur er konstituerende for praksis, ligesom praksis reproducerer kulturen. Det er med andre ord kulturen, som leverer intersubjektive betydninger, idéer, erfaringer og tankesæt, hvorfra maskulinitet og sikkerhed konstrueres og kontinuerligt praktiseres inden for praksisfællesskabet.

Kultur har ti sammenhængende og delvist overlappende *karakteristika*, som har betydning for konstituering af social praksis – herunder køns- og sikkerhedspraksis:

1. Kultur er per definition et *socialt* fænomen. Kultur er en figuration eller et netværk af *betydning* og *mening*, som deles af kulturens medlemmer.

2. Kulturer skaber et *repertoire af handlingsstrategier*. Kultursociologer er enige om, at når sociale aktører handler i verden – hvad enten det er verbalt eller non-verbalt – eller fortolker verden, betjener de sig altid af et kulturelle og diskursive sociokulturelt distribueret repertoire, som de finder passede eller formålstjenstligt i forhold til at handle, omtale eller fortolke den givne situation. Men repertoireperspektivet er ikke et homogent teoretisk perspektiv.[15] Der er snarere tale om et spænd fra en 'mono'- til en 'polysystemisk' kulturforståelse (Even-Zohar 1979; Sheffy 1997). Meget groft mener jeg, at der meningsfuldt kan optegnes et kontinuum fra en betoning af en strukturel konstruktivisme, (eks. Bourdieu og Geertz), over mere pragmatiske tilgange (eks. Lamont 1992, 2000; Illouz 2003, Silber 2003, Boltanski & Thévenots 2006), til en metodologisk individualistisk og handlingsteoretisk tilgang (eks. Swidler 1986; 2001a,b,).

   Mens struktur- og symbolistiskorienterede tilgange indenfor sociologien (eks. Durkheim 2000a; Bourdieu 1984; 2004; 2007) og den symbolske antropologi (Geertz 1973) betoner hvordan kultur minder om et system, der danner en mere eller mindre delt klangbund af kollektivt kendt 'semiotiske koder', så betoner såvel diskurspsykologer (Potter & Wetherell 1987; Wetherell 1998; Edley 2001; Burr 2003), som handlingsteoretiske sociologer (Swidler 1986; 2001a; 2001b)[16] hvordan kulturelle komponenter og 'fortolknings repertoires' anvendes eklektisk, og undertiden inkonsistent, som en værktøjs-

[15] Der foregår I disse år flere spændende debatter indenfor denne teoretiske subdisciplin af kultursociologien. Se eksempelvis
Lizardo & Strand (2010), og debatterne mellem StephenVaisey 2008a, vs. Ann Swidler 2008; Allison Pugh 2013 vs. Stephen Vaisey 2013).

[16] Ann Swidlers sene arbejde (eks. 2001a: del 3, 175-180) har dog en stærkere strukturel betoning end hendes indflydelsesrige *American Sociological Review* artikel (1986) og de fleste diskurspsykologers arbejde – eks. Potter, Wetherell, Edley, Harré. Swidler fastholder dog stadig pointen om sociale aktøres eklektiske brug af kulturelle repertoires af handlingsstrategier.

kasse af sociale aktører til at konstruere individuelle handlingsstrategier og kønspraksis. Denne afhandling tilskriver sig ikke i nogen position på den ovenstående kontinuum, men ser de forskellige tilgange som gensidigt komplimentære til at fremanalysere hvordan sociale aktører både er begrænsede og mægtiggjorte af kulturelle repertoires i forskellige kontekster.

3. Et element af kulturer som repertoires er, at de producerer og reproducerer *diskurser* og *fortællinger*. Diskurser – klynger af ord, udsagn, metaforer, fortællinger og forståelser – 'udstikker på én gang begrænsende og muliggørende rammer for, hvilke udsagn, der kan accepteres som meningsfulde, og hvilke identiteter, der anses som legitime inden for et givet felt på et givet tidspunkt' (Rennison 2012:12). Det, at 'gøre fortællinger' – er en central praksis i alle praksisfællesskaber.[17] Fra et kultursociologisk perspektiv betyder det, at fortællingers eller narrative praksissers primære betydningsindhold er af kulturel oprindelse, og det anvendes som redskab i den kommunikative samhandlingssituation til (re)produktion af fællesskabets delte betydningsstruktur og sociale orden. Et kultursociologisk perspektiv er særligt interesseret i at undersøge, hvordan fortællingers betydningsindhold både er af kulturel oprindelse og samtidig et redskab til kulturel (re)produktion i den kommunikative samhandlingssituation og fællesskabets betydningsstruktur. Foruden at bidrage til at vedligeholde kulturelle fællesskabers kollektive identitet og symbolske orden er fortællinger også centrale i forhold til at forstå, hvordan læring foregår inden for arbejdsfællesskaber. Større fortællinger og myter formidler erfaring, som deles af medlemmer i fællesskaber. Stort set alle arbejdsfællesskaber har en mængde moralske fortællinger, som virker socialiserende og retningsgivende for de kulturelle medlemmer (Boje 1991; Tayler et al. 2002). Men også gennem små uformelle kollegiale genfortællinger af oplevelser distribueres konstant viden om arbejdspraksis (Orr 1996; Brown & Duguid 1991; Gherardi 2006).

4. Oplevelsen af fællesskab skaber *restriktioner*. Afhængigt af fællesskabets størrelse, tæthed og kompleksiteten af den sociale struktur tillader kulturelle fællesskaber mere eller mindre individuel afvigelse (Durkheim [1897] 2001; Douglas 1970).

[17] Som Ely og Meyerson (2000:116f.) bemærker: 'Fortællinger er [nemlig] ikke bare historier fortalt *indenfor* sociale kontekster; de *er* sociale praksisser, som er konstituerende for sociale kontekster' (se også Järvinen 2005:35-40). Alle kulturelle fællesskaber er et repertoire af legitimerede eller hegemoniske narrativer, som medlemmer kan bruge til at konstruere deres fortællinger (Bruner 1987:15; Polletta et al. 2011; Ewick & Silbey 1995). 'Selv de mest personlige fortællinger', hævder Patricia Ewick og Susan Silbey, 'afhænger af og aktiverer kollektive narrativer – symboler, sproglige formuleringer, strukturer og ordforråd om motiver – uden hvilke det personlige ville forblive uforståelig og ufortolkbart' (Ewick & Silbey 1995:211f).

5. For det fjerde medieres dette kulturelle betydningsnetværk af *symboler*. Symboler er kendetegnet ved at være allegoriske, semiotiske og emblematiske – de betyder noget andet eller mere, end det de konkret foregiver, de viser videre til noget andet, og de har en særlig betydning (Durkheim [1912] 1995). Alle kulturer indeholder et system af symboler (Geertz 1973). Nogle symboler bidrager til at påminde om kulturens særegenhed. Andre symboler kommunikerer kulturens indhold, mens atter andre symboler fremstår som kollektive repræsentationer, igennem hvilke det kulturelle fællesskab kan forstå og genkende sig selv. Kulturelle symboler findes overalt. I sproget har eksempelvis ordsprog, jargon, accent og ordvalg stor symbolsk betydning (Bourdieu 1984). Endvidere symboliserer materielle artefakter og konkrete handlinger om kulturhistorie, kulturelle grænsedragninger og forståelse af praksis.

6. Kulturer er *dynamiske* og foranderlige. Kulturer er historiske produkter, som er under konstant – men det meste af tiden kun mikroskopisk – forandring, fordi de afhænger af reproduktion. Kulturer reproduceres og undergår forandringer ved brug. Kultur, der ikke praktiseres uddør.

7. Kultur virker *naturaliserende*. Kultur gennemsyrer alt samfundsliv, men kulturen lader sig se som en helhed (Hastrup 2004: forordet). Kulturens kompleksitet umuliggør, at selv dens medlemmer og mest virtuose brugere kan forstå dens fulde kompleksitet. Det er en grundlæggende videnssociologisk pointe, at idet mennesker integreres/socialiseres ind i en kultur, og derigennem lærer at se og forstå verden eller bestemte udsnit af verden på en bestemt måde, forsvinder bevidstheden om kulturen som en kultur (Schutz 2005; Berger & Luckmann [1967]2004). Med tiden tager kulturelle medlemmer deres kulturelle ståsted for givet. Kultur er i en vis grad netop *selvfølgelighederne*, som tages for givet (Hastrup et al 2011). Det betyder, at sociale aktører er sjældent bevidste om, hvordan handlinger, meninger og tanker er kulturelt forankrede. Kulturer er for komplekse til, at deres medlemmer kan redegøre for deres kompleksitet. Derfor må kulturanalytikeren ofte betragte kultur, som en samling tekster, han 'anstrenger sig for at læse kultur henover skulderen på den som den rettelig tilhører', som Clifford Geertz (1973: 452, 29) engang så elegant formulerede det. Enhver kulturanalyse er en fortolkning af kulturelt materiale, som tilhører en bestemt kulturkreds.

8. Kulturelle erfaringer *kropsliggøres* i kulturkredsens medlemmer (Hastrup 2004:68,107-14). Giddens (1979; 1984) påpeger i sin strukturationsteori, at der er et spring mellem aktøres praktiske og diskursive bevidsthed. Dette er endnu kraftigere betonet af Bourdieu, som påpeger, at praksis er omgivet af en *docta ignorantia* eller *viis uvidenhed* (Bourdieu [1972]1977: 19/2005:239f; 1990a:102; 2000: 37), hvilket betyder, at den praktiske sans ikke indeholder diskursive skemaer om grundlaget for dens egne princip-

per. 'Praksis indeholder flere sandheder, end dens diskurs kan røbe', siger Bourdieu ([1972] 2005:239f). Det betyder, at I sociale agenters forklaringer om deres egen praksis vil dele af det komplekse *grundlage* for, og logik bag, deres *praktiske* og kropsliggjorte beherskelse af verden altid være skjult. Det skyldes, med en parafrasering af Bourdieu (1990b:190, 2000:152), at kroppen er i kulturen, men kulturen er også i kroppen. Med andre ord er kulturen kropsliggjort i kulturelle medlemmers habitus.

9. I små og tætte fællesskaber, som i et arbejdsfællesskab på en Falckstation, findes en institutionaliseret 'kollektiv bevidsthed' (Durkheim [1893]2000). Idet viden grundlæggende er kulturelt overleveret, distribuerer kulturer relativt homogene og intersubjektivt *delte 'forhåndenværende videnslagere'* af kognitive fortolkningsskemaer/primære rammer og bevidsthedsstrukturer til fællesskabet medlemmer (Schutz 2005; Goffman 1974; DiMaggio 1997; Zerubavel 1991; 1997; Ignatow 2007; 2009). Men i samme ombæring institutionaliserer kulturen kulturelle bias (Douglas 1970; 1986; 1992). Det vil sige, at sideløbende med kulturen skaber selvfølgeligheder, skaber den også mere eller mindre systematiske blinde pletter.

10. Som konsekvens af de to foregående karakteristika er kultur *handlingsproducerende*, fordi kulturer reducerer den sociale verdens kompleksitet. Kulturer tilvejebringer skemaer, der sorterer og ordner informationer gennem det repertoire af betydning og mening, de stiller til rådighed for og indlejrer i kulturelle aktører. Disse skemaer fungerer som kompleksitetsreducerende vejledninger og handlingsstrategier til at tænke, tale, samhandle og orientere sig og handle i den sociale verden (Sewell 1992; Swidler 1986; 2001a).

Summa summarum: Det er gennem kulturen, mennesket bliver civiliseret, og det er gennem kulturen, at elever bliver til Falckreddere. Det er via kultivering mennesker lærer, hvad det er værd at drømme om, elske, agte, foragte, frygte og skamme sig over. Det er i kulturen på arbejdspladsen, at elever får stillet ressourcer til rådighed, som muliggør den *bildungsproces*, som ad åre gør dem til socialt legitime Falck*mænd*. Et hvert vedvarende fællesskab stiller en række (u)betingede byggesten; traditioner, myter, fortællinger, forestillinger, skikke, (ord)sprog etc. til rådighed for dets medlemmers kulturelle praksis. Det er disse kulturelle elementer blandt ambulanceredderne, som må undersøges nærmere for at begribe og optegne konturerne af den kulturelle praksis, som ofte er usynlig og selvfølgelig for deltagerne i den.

Praksis som analytisk perspektiv

I kølvandet på samfundsvidenskabens praksisdrejning siden årtusindskiftet (Schatzki et al. 2001; Reckwitz 2002; Miettinen et al. 2009; Corradi et al. 2010) er der endnu ikke enighed om, hvad praksis er, eller hvordan praksis bedst analyseres (jf. Schatzki et al. 2001). Social praksisteori har især sit udspring i fire klassiske sociologiske traditioner: Bourdieus prakseologiske praksisteori, Harold Garfinkels etnometodologiske praksisteori, Anthony Giddens strukturationsteori og Foucaults diskursteori. Desuden har tænkere som John Dewey, Ludwig Wittgenstein og Lev Vygotsky haft stor betydning for nogle variationer af praksisteori. Forskellige teoretiske tilgange tilbyder forskellige definitioner med vægtning af forskellige dimensioner ved praksis (Nicolini 2012). Men grundlæggende er de forskellige tilgange 'en relativt stor familie af teoretiske tilgange forbundet af et net af historiske og begrebslige ligheder' (Nicolini 2012:1).

Hvis man tillader sig at tegne med en lidt bred pensel, deler de fleste praksisteoretiske tilgange og praksisbaserede studier et fokus på de strukturerende strukturer, som orkestrerer praksis (Bourdieu 2005), performativet (Halkier & Jensen 2008), samt identificering af den organiserede neksus af aktivitet, som er forankret i sociale aktøres 'doings' og 'sayings' (Schatzki 2001; Martin 2003;2006) og 'seeings' (Gherardi 2006).[18] Dog betones disse dimensioner i forskellig grad af forskellige programmer. Knudepunktet for praksisbaserede analyser er ikke et statisk objekt, men flydende processer og situeret performance, som ofte er før-refleksiv og informeret af tavs viden (Poggio 2006:229). Andreas Reckwitz giver en meget udmærket definition af praksis, når han beskriver en praksis som:

> a routinized type of behaviour which consists of *several elements, interconnected to one other*: forms of bodily activities, forms of mental activities, 'things' and their use, a background knowledge in the form of understanding, know-how, states of emotion and motivational knowledge. A practice – a way of cooking, of consuming, of working, of investigating, of taking care of oneself or of others, etc. – forms so to speak a 'block' whose existence necessarily depends on the existence and specific interconnectedness of these elements, and *which cannot be reduced to any one of these single elements*. Likewise, a practice represents a pattern which can be filled out by a multitude of single and often unique actions reproducing the practice (Reckwitz 2002:249 min kursivering).

Silvia Gherardi (2009:119) kalder praksis et 'ind-imellem-begreb', fordi begrebet søger at indfange sociale elementer, som ligger mellem vane og handling samt viden og handling. Man kan med andre ord også betragte praksisbegrebet som et meso-begreb, fordi det forsøger at ophæve adskillelsen mellem forskellige konventionelle dikotomier som struktur og aktør (Bourdieu [1972] 2005; Giddens 1984). Ann Swidler formulerer det således, at

[18] Gherardi tilføjer den meget vigtigt praksisform 'seeing' (altså måder at percipere verden på) til Schatzkis doings og sayings.

> practice theory moves the level of sociological attention "down" from conscious ideas and values to the physical and the habitual. But this move is complemented by a move "up" from ideas located in individual consciousness to the impersonal arena of "discourse" (Swidler 2001b:75, I Halkier & Jensen 2008:54).

En praksisbaseret analyse indebærer et fokus på en 'økologisk agensmodel' (Gherardi 2009:115), hvor et relationelt mønster eller en sammenkædning af forbundne (kropsliggjorte, symbolske, diskursive, materielle) elementer og aktiviteter fortløbende producerer og reproducerer praksis – nogle gange i den samme form, andre gange i en forandret form (se Shove et al. 2012). Dette analytiske fokus fordrer en læsning af individuelle aktører som bærere af praksis, og individuelle handlinger som elementer af praksis (Reckwitz 2002:249).

Det er netop ved det relationelle, processuelle og performative fokus snarere end fokus på aktørers intentionelle handlinger, at praksisteori adskiller sig grundlæggende fra handlingsteoretiske tilgange, som siden Weber har dannet en grundpille for sociologien (Cohen 1996; Emirbayer 1997). Fordi praksisser er multirelationelle konfigurationer, kan forskeren aldrig på forhånd vide, hvilke elementer af praksis, som er centrale for en empirisk analyse (Halkier og Jensen 2008). Desuden er det kun på et analytisk niveau, at kan man forsøge at *konstruere* praksisser i en selvstændig form; i praksis er praksisser vævede ind i hinanden og gensidigt konstituerende. Uden sociale aktører tænker over det, afløser og overlapper den ene praksis den anden dagen igennem, og sociale aktører er altid i gang med en serie sammenflettede eller overlappede praksisser. Selvom folk tilbringer en dag alene i deres hjem, så deltager de i og reproducerer en lang række socialt konstruerede og koordinerede praksisser; gør tandbørstning, gør avislæsning, gør madlavning, gør mailbesvarelser osv. Metodisk betyder det, at selvom praksisser er notorisk sociale og består af forskellige sammenhængende elementer, så kan praksis genkendes og fremanalyseres gennem konkrete individuelle handlinger, som udgør krydsfeltet mellem praksisser og kropslige rutiner (Reckwitz 2002:256). En anden metodisk konsekvens er, at studier af praksisfelter først må udvikle metodisk viden om, hvordan man kan undersøge praksisfeltet inden det sidenhen kan teoretiseres (Gherardi 2006:47).

Selvom praksis altid er "i proces", så er praksis pr. definition altid genkendelig; en praksis er en aktivitet, som indeholder et genkendeligt mønster for sociale aktører.[19] Silvia Gherardi formulerer i forlængelse heraf egenskaberne ved arbejdspraksisser ganske præcist, når hun bemærker, at praksisser er:

> ...partially already given and partially emergent, they are ways to order the work flow, to segment it into subsets of coherent and interdependent activities, and to codify it in recognizable, recognized and socially sustained

[19] Men mønstergenkendelse kan fejle, og praksisser kan forveksles, fordi mange "subpraksisser" ligner hinanden. Selvom sociale aktører generelt har et finjusteret signalapparat til at genkende og gøre sociale praksisser indenfor deres egen kulturkreds, så kan nogle beslægtede praksisformer undertiden misforstås – en høflig opmærksomhed kan opfattes som flirt. Andre gange kan flirt opleves som chikane, ligesom en godmodige joke kan opleves som mobning osv.

> patterns. For instance, handovers from one shift to the next, fulfilling the quota or preparing a patient for anesthesia are practices, which, in the respective work settings, communicate 'what one is doing' to co-workers, and also have a meaning for those who do not belong to the community of nurses, production worker or doctors. As modes of ordering, work practices create encoded situations comparing programs of action (in situation X, do Y, Z…), but they are not binding on how that action is performed. Handover practices from one shift to the next take place in diverse locations and situations and with varying contents, yet they are always recognized as 'handover practices' (Gherardi 2012:202f).

Praksis kendetegnes af repetition. Derfor er nye og spontane handlingsformer pr. definition endnu *ikke* praksis. Med et eksempel inspireret af Gherardi (2012:203): Hvis bygningen jeg sidder i og skriver disse linjer bryder i brand, så er evakueringen af mig selv og min familie en handling for mig, men en praksis for brandfolkene og ambulanceredderne, som kommer os til undsætning.

Idet praksisser er socialt genkendelige, er de også altid normative og holdes ansvarlig i henhold til sociale normer for passende praksis (West & Zimmerman 1987, Butler 1990; 1993). Som Svend Brinkmann bemærker: 'de aktiviteter, der ikke indeholder et…normativt mønster, er ikke praksisser[….]vi [kan] kun forstå enkelthandlinger, hvis vi forstår de praksisser, som gør handlingen meningsfuld... Enkelthandlinger er figur, praksisser er grund[….].' Det betyder med andre ord, at 'vi kun kan "performe".., hvis der er praksisser at "performe" i, og som vi kan stå til ansvar for' (2009:118f.). Således gør 'performativeten i et praksisteoretisk perspektiv det muligt at fokusere på *praktisk* normativitet og acceptabilitet' (Halkier & Jensen 2008:63); *hvad vil det sige at gøre dygtig ambulanceredder*? *Hvordan gør man passende sikkerhed på en akuttur*? *Kan mænd gøre maskulinitet, mens de gør sikkerhed*? osv.

Kønspraksis

I det følgende redegøres først for, hvordan køn konventionelt praktiseres via en række kulturelt genkendelige kønskoder. Dernæst redegøres for to dimensioner af kønspraksis. På den ene side kan køn analyseres som en *struktur* for praksis, det vil sige en måde praksis er struktureret/konfigureret på. Men på den anden side kan køn analyseres som en praksis, der *praktiseres* i såvel diskursivt som kropsligt i samhandlingssituationer mellem mennesker. Begge disse perspektiver informerer afhandlingens empiriske analyse, selvom afhandlingen entydigt ikke indskriver sig i nogle af perspektiverne. Perspektiverne anvendes derimod som komplimentære *fortolkning*srepertoirer, som bruges til at adressere kønspraksis på henholdsvis strukturelt- og samhandlingsniveau.

Konventionelle kønskoder

Køn er, som ethvert andet kategorisk system, baseret på kontrast (Connell 1987;54-61; Ridgeway 2011:36). Mange kønsforskere foreslår, at køn, og særligt maskulinitet, virker betydningsskabende som en binær eller relationel figuration, der konstituerer den symbolske antitese til femininitet (eks. Garfinkel 1967:116ff.; Ortner 1972; Goffman 1977:303f.; Kimmel 1994:120, 126; West & Fenstermaker 1995:20ff.; Edley & Wetherell 1997:208; Connell 2005:70; Connell & Messerschmidt 2005:848; Alvesson & Billing 2009:210; Schrock & Schwalbe 2009:277). Selvom denne dikotome kønsforståelse har mødt meget modstand de seneste årtier – og kønsforskere kæmper med at finde teoretiske modeller, som muliggør at overkomme køn som dikotomi (eks. Christensen & Jensen 2014) – så vedbliver den med at være betydningsfuld for den måde, hvorpå såvel lægfolk, som mange forskere fortsat forstår køn. Det er de færreste mænd og kvinder, der delvist eller fuldt ud efterlever eller sympatiserer med kønnede stereotyper, alligevel vedbliver mange kønsstereotyper med at udgøre sejlivede kulturelle instruktioner eller regler for kønspraksis i samfundet (Ridgeway 2011:57,62).

Nogle af de hyppigst citerede kulturelle forestillinger om køn, der bliver til symbolske koder for kønspraktisering fra undersøgelser i vestlige kulturer, er følgende:

Hyppigt citerede dikotome konventionelle stereotyper

Feminin	**Maskulin**
Intuitiv og emotionel	Logisk og rationel
Føjelig	Aggressiv
Empatisk	Udnyttende
Spontan	Strategisk
Omsorgsfuld	Uafhængig
Samarbejdende/relationsorienteret	Autonom/konkurrerende
Sikker	Farlig
Omhyggelig	Hurtig
Tryghedssøgende	Modig
Delikat	Stærk
Ren	Beskidt
Immobil	Mobil
Indirekte/forsonlig	Direkte/konfronterende
Tilbageholdende i offentligheden	Dominerende i offentligheden
Giver støttende feedback	Aggressive afbrydelser
Person/procesorienteret	Opgave/resultatorienteret
"En loyal støtte og følger"	"En leder og beslutningstager"

(Inspireret af Stinchcombe 1990:107; Morgan 1992:80; Morgan 2006:187; Holmes 2006:6; Mullany 2007:34; Rennison 2012:25)

Det er praktisering af disse stereotype koder, jeg i denne afhandling også omtaler som konventionel maskulinitet. I litteraturen sondres typisk mellem kønsstereotypers henholdsvis *præskriptive* og *deskriptive* egenskaber (Ridgeway 2011; Heilman 2013). Mens præskriptive kønsstereotyper dikterer, hvordan mænd og kvinder *bør* være (regulerende), så dikterer de deskriptive kønsstereotyper, hvilken adfærd vi kan *forvente* af kvinder og mænd (anticiperende). Begge dimensioner former praksis på forskellig vis, som vi skal se i næste afsnit om "køn som struktur for praksis".

Der er selvsagt nogle metodiske problemer med at fremhæve konkrete kønskoder med henblik på at fremanalysere køn. Det er velkendt, at tiltagende aftraditionalisering og individualisering betyder, at der de seneste årtier er sket markante opbrud i de samfundsmæssige forståelser af køn (Giddens [1990]1996; Beck [1986]1997). Der findes derfor stadig flere kulturelt genkendelige måder at praktisere køn på. Fastheden af kønnenes betydninger og kønnets sociale konsekvenser er forskellige fra ét socialt felt til et andet (Robinson & Hockey 2011), ligesom de kan variere fra situation til situation. Den stigende diversitet i den kønnede symbolisme og praksis stiller forskere over for nogle analytiske udfordringer i forhold til at begribe kønspraksis. Et åbenlyst spørgsmål er, om det overhovedet giver mening at tale om maskulinitet, når mænd lever deres køn efter tiltagende forskelligartede idealer. På stadig flere områder er forskelle *inden for* kønnene mindst lige så udtalte, som mellem kønnede, særligt på tværs af andre sociale differentieringskategorier (Bourdieu 1984:107f; Wright 1997:115-124; Bradley 1996:105-111). Det betyder, at lighederne mellem mænd og kvinders kulturelle praksisformer i den kulturelle elite ofte er større end lighederne mellem en mandlig kunstmaler og hans mandlige mekaniker.

Et andet problem er, at man, som forsker, risikerer at sætte klassifikationsfælder op for sig selv ved at indsnævre de måder, kønnets praksis *fremtræder* genkendelig på. Hvis ikke forskeren er refleksiv og årvågen, risikerer han/hun at reproducere normerne og overse forandringer, nuancer og modsigelser i kønsnormerne (Butler 1990). For eksempel bemærker Judith Bulter (2004:43), at 'en restriktiv diskurs om køn, som insisterer på binæriteten mand og kvinde som den eksklusive måde at forstå det kønnede felt udfører en *regulerende* magtoperation, som neutraliserer den hegemoniske instans og udelukker tænkeligheden af dens forstyrrelse'. Et beslægtet problem er, at disse koder ignorerer forskelle indenfor kønnene. Det er veldokumenteret, at der findes betydelige variationer i kønspraksis på tværs af konventionelle sociale differentieringskategorier som alder, klasse og etnicitet (Kimmel 1992:166). Antropologiske studier viser også, at indholdet af maskulinitetskoder er forskellige i forskellige kulturelle kontekster (Gilmore 1990). Endelig er der også det problem, at forskellige kulturelle kontekster hylder disse skilleliner i forskellig grad (Hofstede et al. 2010).

Trods de indholdsmæssige indvindinger og begrænsninger, der nu engang må være ved denne type skema, så er kønskoderne en mulighed for at konstruere et analytisk *udgangspunkt*, hvorfra empirien kan

fortolkes som overensstemmende eller modstridende med konventionelle maskulinitetskoder eller maskulinitets-scripter. Forskeren må vide, hvad vedkommende forstår som *konventionel maskulinitet* for at kunne se, om det er under forandring (Deutsch 2007:112f.; Risman 2009:82). Koderne kan således ses som en præliminær konstruktion af maskulinitet, som kulturelt prækonstrueret objekt (Prieur 2002a:120f). Dorte Marie Søndergaard foreslår ganske nyttigt, at man analytisk kan håndtere kompleksiteten i moderne kønspraksisser ved at 'give kønnet lang snor' (1996:20f.,90). Det er nødvendigt, fordi 'moderne kvinder og mænd ikke udtrykker køn i snæver overensstemmelse med kulturelle forestillinger om køn – kvinder er ikke bare bløde, og mænd er ikke bare hårde, men *alle kender denne kode*: det bløde er feminint, og det hårde er maskulint' (Søndergaard 1996:61, min kursivering), således manifesterer kønskoderne stadig 'kulturens vindretninger' (ibid:60). Der er således ingen grund til at smide barnet ud med badevandet, mener Søndergaard. I alt virvaret vil forskeren som regel, hvis vi følger Søndergaards metaforik, kunne finde genkendelig kønsperformativitet for enden af snoren og på baggrund af retningen snoren blæser. Mænd og kvinder i 'det posttraditionelle samfund' har en vis frihed til et komponere sit eget 'kønnede udtryk' på tværs af kønskoder (svarende til det jeg tidligere klassificerede som kønsstereotyper). Det afgørende er blot, hævder Søndergaard, at der er en balance i det samlede aktørudtryk, således mænd og kvinder overordnet er *kulturelt genkendelige* og forståelige i henhold til det Søndergaard kalder kropstegnets kønskonnotering (mao. deres biologiske køn).

Køn som struktur for praksis

Biologisk køn er den første sociale identitet, som sociale aktører lærer at tilskrive sig selv og andre, og køn vedbliver resten af livet med at være en væsentlig betydnings- og forskelsskabende kategori, som sociale aktører bruger til at kategorisere sig selv og andre mennesker igennem (Goffman 1976). Derfor mener nogle kønsforskere, at køn bør forstås som en social struktur – i lighed med politisk eller økonomisk struktur – der fungerer som en 'primær kulturelramme' til at koordinere adfærd og organisering af sociale relationer (Risman 2004; Risman & Davis 2013; Ridgeway & Correll 2004).[20] Udgangspunktet for denne tilgang til køn, som struktur for praksis, er anderledes end den marxistiske patriarkalske strukturteori (eks. Hartmann 1976,1979, Walby 1990). Dette 'nystrukturalistisk perspektiv' (Risman & Davis 2013:739f.) antager, at køn virker som en strukturerende – og ofte også ulighedsskabende mekanisme [21]– fordi biologisk køn, ofte ubevidst, iværksætter stereotype/hegemoniske kønsdifferentierende

[20] Flere af de prominente navne indenfor denne tilgang (eks. Connell 1987:94; Risman & Davis 2013:744) har argumenteret for, at køn, som strukturerende mekanisme, kan forstås i lighed med Giddens strukturationsteori (1984).
[21] Givet afhandlingens fokus på mænd, er det pointen om det biologiske køns aktivering af kulturelle forestillinger, snarere end ulighedsskabende funktion mellem kønnene, som jeg finder nyttigt.

og stratificerende kulturelle forestillinger (Ridgeway 2009:151). Køn er således en 'omnirelevant' (Garfinkel 1967:118) og 'gennemtrængende social kategori' (Weatherall 2000:288), der potentielt virker som en strukturerende 'baggrundsidentitet' i ethvert socialt møde (Ridgeway & Correll 2004: 521; Ridgeway 2011:68).

Medlemskab af biologisk køn aktiverer kulturelt forankrede forventninger, som former identiteter, interaktioner og institutioner:

> Like other multilevel systems of difference and inequality such as those based on race or class, gender involves *cultural beliefs* and distributions of resources at the macro level, patterns of behavior and *organizational practices* at the interactional level, and *selves and identities* at the individual level[...]as individuals enter public settings that require them to define themselves in relation to others, their default expectation is that others will treat them according to hegemonic gender beliefs. In this way, these hegemonic beliefs act as the implicit *rules of the gender game* in public contexts[…]Given the wide availability of hegemonic beliefs, however, *even individuals who live in a community that shares alternative gender beliefs and/or who are personally committed to alternative gender beliefs are still likely to be aware of the hegemonic beliefs*. They are also likely to expect to be treated according to those hegemonic *beliefs as they move into more public or more uncertain settings* (Ridgeway & Correll 2004:510-11, 13,14, kursiveringer tilføjet).

Således virker kulturelle forestillinger om køn strukturerende i møder mellem mennesker på tværs af samfundets strukturelle niveauer (se også Risman 2004). Særligt den sidste pointe i citatet er central i forhold til ambulancereddernes samarbejdsrelationer med andre aktører i det præhospitale felt. Afhandlingens empiriske analyse viser bl.a., at mens ambulanceredderne internt, langt hen ad vejen, har gjort op med en kultur, hvor det forventes, at de praktiserer deres køn gennem styrke, så er denne type kønnede forventninger stadig strukturerende for mødet med folk udenfor reddernes praksisfællesskab.
Men selvom mandlige ambulancereddere ikke ønsker at praktisere maskulinitet gennem demonstrationer af fysisk styrke, så møder patienter og sundhedsfaglige kolleger ofte ambulanceredderne med stereotype kønskoder og forestillinger; ambulanceredderne er stærke mænd, så de vil nok gerne vise deres styrke ved at løfte patienterne. Kønnede kategoriseringsprocesser i henhold til konventionelle kønskoder sker ofte prærefleksivt eller ubevidst, hævder Cecilia Ridgeway (2009:150ff.), fordi mennesker konstant anvender forskellige 'primære rammer', eksempelvis køn som socialt navigationsudstyr til at 'frame' møder med fremmede mennesker. Således virker køn strukturerende for praksis på flere forskellige sociologiske niveauer, som eksempelvis Barbara Rismans figur (1998:29) illustrerer:

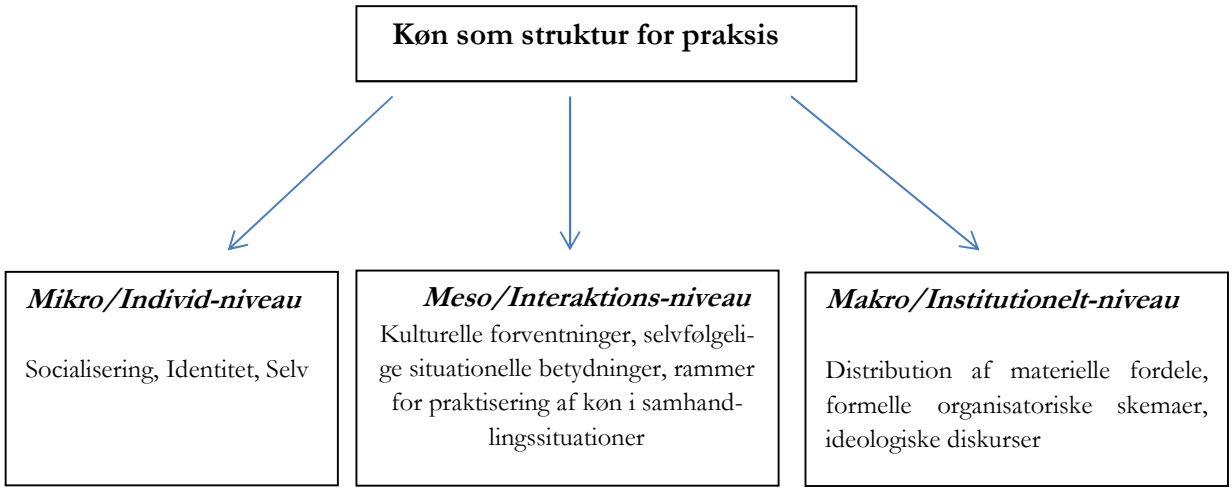

Diskursiv og performativ praktisering af køn

Modsat 'køn som struktur' perspektivet diskuteret ovenfor, er performative tilgange til køn bedre til at forklare, hvordan køn gøres/praktiseres i *konkrete* situationer og derigennem skaber og genskaber kønspraksis. Der er betydelige overlap mellem teoretikere, der betoner køn som henholdsvis struktur og køn og situeret bedrift (accomplishment). Særligt i henhold til kønningspraksis, dvs. betoning af kønnenes grundlæggende kulturelt forankrede rammesætning samt ansvarliggørelsen af sociale aktører i henhold til disse kulturelle normer for kønspraksis, som korresponderer med biologisk kønskategori (Kelan 2010). Mit udgangspunkt er derfor heller ikke, at betone det modstridende (se Nentwich & Kelan 2014), men derimod at fokusere på det *komplimentære* ved perspektiverne, som betoner forskellige analytiske niveauer; det normative/aprioriske vs. det situationelle. 'Gøre køn' tilgange associeres typisk til to forskellige forskningsprogrammer. Det ene er Candace West, Don Zimmerman og Sarah Fenstermakers etnometodologiske tilgang, den anden er Judith Bulters (post)strukturalistiske og diskursive tilgang,[22] som fokuserer på, hvordan 'den heteroseksuelle matrice' repræsenterer den obligatoriske model for 'interpellation' af kønssubjektivitet samt for gentagelse af normerne for kulturelt genkendeligt køn (1990; 1993). I det følgende beskrives grundtankerne i begge teoretiske programmer kort.

[22] Butler er generelt anerkendt som den måske vigtigste figur indenfor nyfocoultianske- og queer-tænker indenfor den post-strukturalistiske feminisme. Men der er klare elementer af traditionel strukturalistisk tænkning i Butler arbejde, ifølge Henning Bech (2005:66) så meget, at han betegner hende som "ærkestrukturalist". Janet Borgerson (2005:65), derimod, insisterer på, at Bulter altid har været og vedbliver med at være fænomenolog, men Michael Carleheden (1996:109) læser Bultur 'som nærmest idealtypisk for postmoderne kønsteori.

West, Zimmerman og Fenstermaker

Candace West og Don H. Zimmermans (1987) etnometodologiske tilgang fokuserer på, hvordan køn kontinuerligt gøres som en praktisk bedrift (accomplishment) – med udgangspunkt i mere eller mindre fastlagte kulturelle kønsskripter – igennem sociale interaktioner. Således forudsætter 'gøre køn' perspektivet, at analysen af køn starter på interaktionsniveau (Kvande 2003:34; West & Fenstermaker 1995:9). "Doing gender" tilgangen har formodentlig været den mest indflydelsesrige tilgang til studiet af køn overhovedet de senere år (Risman & Davis 2013:741)[23], ikke mindst i Skandinaviske studier af arbejdsorganisationer (Gunnarsson et al 2003; Kvande 2007; Bloksgaard 2009). Populariteten af perspektivet har med West og Zimmermans (2009:113) egne ord betydet, at 'det originale begreb har taget helt sit eget liv' i receptionen af begrebet (se Wickes & Emmison 2007).

West og Zimmermans (1987) og senere West og Fenstermakers (1995) udgangspunkt er – i forlængelse af Erving Goffmann (1976, 1977) og ikke mindst Harold Garfinkel (1967) – at køn er et situationelt og processuelt socialt fænomen, som skabes igennem hverdagslivets *genkendelige* praksisser. West og Zimmerman definerer køn som '*en rutinepræget, systematisk tilbagevendende bedrift*', der involverer:

> a complex of socially guided *perceptual, interactional,* and *micropolitical activities* that cast particular pursuits *as expressions* of masculine and feminine "natures." When we view gender as an accomplishment, an achieved property of situated conduct, our attention shifts from matters internal to the individual and focuses on interactional and, ultimately, institutional arenas[…]Gender…is *the activity of managing situated conduct in light of normative conceptions of attitudes and activities appropriate for one's sex category.* Gender activities emerge from and bolster claims to membership in a sex category (West & Zimmerman 1987:126, 127, min kursivering).

Kønskategorisering og vellykket kønsperformativtitet er ikke det samme, bemærker West og Zimmerman. 'Kvinder kan blive betragtet som ufeminine, men det gør dem ikke "ukvindelige" (1987:134). Det samme gælder naturligvis for mænd. Maskulinitet er således ikke noget mænd har eller er, men derimod noget mænd "gør" i relation til andre. Men praktisering af køn(sforeskrifter) sker ikke altid intentionelt. I nogle sammenhæng, er det umuligt ikke at 'gøre køn':

> virtually any activity can be assessed as to its womanly or manly nature. And note, to 'do' gender is not always to live up to normative conceptions of femininity and masculinity; it is to engage in behavior at the risk of *gender assesment*. While it is individuals that do gender, the enterprise is fundamentally interactional and institutional in character, for *accountability* is a feature of social relationships and its idiom is drawn from the institutional arena in which those relationships are enacted….Insofar as society is partitioned by "essential" differences between woman and men and placement in sex category is both relevant and enforces, *doing gender is unavoidable* (West & Zimmerman 1987:136-137)

[23]West og Zimmermans indflydelsesrige artikel "Doing Gender" fra 1987, som her 25 år senere vedbliver med at være den mest citerede artikel fra det indflydelsesrige tidsskrift Gender & Society. Der findes pr. august 2013 mere end 5500 referencer til artiklen i Google Scholar. Men det er særligt siden 1997, at artiklen for alvor er begyndt at blive hyppigt citeret, og fra omkring 2001/2002, at artiklen for alvor blev en central 'ceremonial reference' (se Wickes & Emmison 2007: 319).

Handlinger bærer langt mere kønnet betydning, end de fleste folk er klar over (Martin 2003,2006). Køn er en af de relationelle egenskaber, som aflæses og knyttes til personer i alle sociale sammenhænge. Maskulinitet er således også noget processuelt, som konstant skabes og genskabes eller omformes i interaktion med andre. Derfor er det fra et etnometodologiske perspektiv absurd, når flosker fx. hævder, at en mand "hviler i sin maskulinitet". En sådan bemærkning er fra et 'doing gender' perspektiv absurd fordi maskulinitet ikke er noget konkret mænd har eller er. Maskulinitet er *performativ* – dvs. noget mænd *gør* i relation til andre, som anerkender det som netop; maskulinitet. Maskulinitet tilhører ikke manden, men den relationelle proces. Dermed står og falder maskuliniteten med den performative relation. Som den britiske maskulinitetsforsker David Morgan engang anbefalede:

> Do not consider masculinity as a characteristic that one brings uniformly to each and every encounter [...] gender and masculinities may be understood as part of a Goffmaneque presentation of self, something which is negotiated, implicitly or explicitly over a whole range of situations [...] In short, we should think of doing masculinities rather than of being masculine (Morgan, 1992 46-47)

I alle sociale sammenhænge findes der et repertoire af mere og mindre legitime maskuline og feminine identiteter, som sociale aktører kan forsøge at gøre krav på i forbindelse med social samhandling. Men sociale aktører har også performative frihedsgrader til at gøre køn i mange situationer, hævder (West & Zimmerman 1987:136f.). Hertil kan man dog indvende, at West og Zimmermans perspektiv tillader begrænsede frihedsgrader, fordi deres perspektiv hviler på en relativt fast dikotom kønsforståelse. Deres fokus er ikke på variabilitet inden for kønspraksis, men derimod om sociale aktører gør maskulinitet/femininitet eller ej. Rent metodisk giver West og Zimmerman heller ingen direktiver omkring, hvordan begrebet kan operationaliseres metodisk, hvilket har medført en enorm heterogenitet i anvendelsen af begrebet eller tilgangen.[24]

Judith Bulter

> If gender is a kind of doing…it is a practice of improvision within a scene of constraint. … one does not "do" one's gender alone. One is always "doing" with or for another, even if the other is only imaginary (Bulter 2004:1)

[24] Wickes og Emmison (2007) er i deres omfattende oversigtsartikel stærkt kritiske overfor hovedparten af referencerne til doing gender tilgangen, hvilke de kalder 'cerimonial referencer', fordi de ikke tager West og Zimmermans etnomethodologiske udgangspunkt seriøst. Faktisk hejser Wickes og Emmison flaget for en fundamentalt etnometodologiske tilgang, ud fra hvilken 'doing gender' *kun* kan undersøges via observationsstudier af "naturlig praksis" og ikke gennem interviewbaserede studier (2007:319f.).

Nentwich og Kelan (2014) konstruerer en typologi over fem tilgange til doing gender i forskningslitteraturen; som *struktur*, som *hierarki*, som *identitet*, som *fleksibel og kontekstspecifik* og som *gradvis relevant og undergravet*.

Judith Bulters tilgang til praktisering af køn er på samme tid mere fokuseret på kønnets strukturelle begrænsninger samt mere fokuseret på individuelle aktørers mulighed for at bryde rammerne og lave 'kønsballade' – hvis man kan udholde manglende anerkendelse fra den hegemoniske kultur. Butler hævder, i forlængelse af Simone de Beauvoir, at 'køn er den gentagende stilisering af kroppen, et sæt gentagende handlinger inden for en meget rigid regulerende ramme, der over tid størkner og producerer en tilsynekommende substans, en slags naturlig væren' ([1990:45] 2010:82). Udgangspunktet for Bulter er, at subjektivitet altid forudsætter (genkendeligt) køn. Sproget umuliggør, at mennesker kan træde ukønnet frem, fordi:

> the matrix of gender relations is prior to the emergence of the "human". Consider the medical interpellation which…shift an infant from an "it" to a "she" or "he", an in that naming, the girl is "girled" brought into the domain of language and kinship through the interpellation of gender…the founding interpellation is reiterated by various authorities and throughout various intervals of time reinforced or contest this naturalized effect. The naming is at once the setting of a boundary, and also the repeated inculcation of a norm. Such attributions or interpellations contribute to that field of discourse that orchestrates, delimits and sustains that which qualifies as "the human". We see this most clearly in the examples of those abjected beings who do not appear properly gendered (Butler 1993:xvii)

Kønningspraksis og normaliseringspraksis indstiftes således sideløbende i det kønnede subjekt. Derfor opererer konstruktioner af køn også gennem ekskluderende midler, hævder Bulter (ibid). Bulter bruger begrebet performativet til at beskrive den måde, hvorpå sociale aktører kontinuerligt praktiserer køn og subjektivitet i relation til gældende heteroseksuelle normer:

> …performativity cannot be understood outside the process of iterability, a regularized and constrained repetition of norms. And this repetition is not performed *by* a subject; *this repetition is what enables a subject and constitutes the temporal condition of the subject.* This implies that "performance" is not a singular "act" or event, but a ritualized production, *a ritual reiterated under and through constraint*, under and through the force of prohibition and taboo…controlling the shape of the production, *but not, I will insist, determining it fully in advance* (Butler 1993:60, kursiv tilføjet)

Bulter fremhæver således, at kønspraktisering eller performativet altid forudsætter regulerende og begrænsende kønsnormer, men at performativet aldrig kan reduceres til kønsnormer eller forudses fordi:

> Subjektet *determineres* ikke af de regler, hvorigennem det genereres, fordi *betegnelse ikke er en grundlæggende handling, men snarere en reguleret gentagelsesproces*, der både skjuler sig selv og håndhæver sine regler netop gennem produktion af substanseffekter. I en vis forstand finder alle betegnelser sted indenfor gentagelsens kredsløb; "handlekraft" skal derfor placeres inden for muligheden af en variation over denne gentagelse (Bulter [1990:198] 2010:240, Bulters kurvisering)

Således har kønnede subjekter altid, ifølge Butlers nyfoucaultske optik, performative frihedsgrader indenfor de stramme regulerende heteronormative kønsnormer, ligesom de har muligheder for at bryde

normerne. Fordi subjekter og identiteter er producerede gennem diskursiv praksis, og sproget refererer 'til et åbent tegnsystem, som vedvarende skaber og affekter forståelighed', er der altid rum for brud og handlingsfrihed; 'konstruktionen står' nemlig 'ikke i modsætning til handlingskraft; den er handlekraftens nødvendige scene', hævder Bulter ([1990:201] 2010:243). Bulters feministiske politik foreslår derfor, at feminister fokuserer på brud – 'parodipraksisser' – som virker destabiliserende på kønsnormerne og dermed afslører illusionen ved kønsidentiteten – 'dets fundamentale fantasmatiske status' – samt 'strategier for subversiv genkaldelse', for derigennem at skabe rum for alternative og mere mangfoldige domæner for kulturel forståelighed (ibid:ff). Butlers perspektiv bidrager især til den empiriske analyse med en betoning af, at køn virker regulerende og normaliserende, samt en sensitivitet af, at køn er en 'improvisationspraksis indenfor en scene på begrænsning' (Butler 2004:1).

Centrale empiriske fokuspunkter for maskulinitetsperformativitet på arbejde

Utallige empiriske studier viser, med udgangspunkt i 'gøre køn' perspektivet, hvordan mænd og kvinder bruger forskellige dimensioner af arbejdet til at 'gøre køn' forskelligt afhængigt af, hvilke dimensioner ved arbejdet, der fremhæves (eks. Leidner 1991, Hall 1993; Alvesson 1998). I relation til afhandlingens interesse for forholdet mellem maskulinitet og sikkerhed er der, ifølge Ely & Meyersons udførlige litteraturoversigt over farlige mandedominerede arbejdspladser (de fleste i USA), særligt tre typiske domæner i litteraturen om mænds "gøren maskulinitet" på farlige arbejdspladser (2010:6-8):

- Det første er det fysiske domæne, hvor *fysisk overlegenhed* fungerer som mål for kompetence og status. Dette sker eksempelvis ved at 'gøre mod' i farlige situationer (Connell 1987; Collinson 1988; Bourdieu 2001). Denne form for maskulinitetspraksis via kroppen er også evident i stort set alt den litteratur jeg i forrige kapitel citerede i afsnittet om "maskulinitet, risici og arbejdsidentitet".
- Foruden fysisk overlegenhed er *tekniske kompetencer* et centralt symbolsk domæne, når mænd "gør" maskulinitet på arbejde. 'Mænd finder stolthed i deres evner til at håndtere værktøj og maskiner – en evne, som generelt anses som naturlig for 'rigtige mænd' – og de gør sig umage for at demonstrere det', bemærker Ely & Meyerson (2010:7 se også Wajcman 1991; 2000; Cockburn 1985; 1991; Mellström 2002, 2004; Olofsson 2009). Andre studier har vist, at maskulin duellering omkring tekniske kompetencer kan have alvorlige konsekvenser. For eksempel viser Maier og Messerschmidt (1998), hvordan magtkampe mellem mænd med stærke ledelsesidentitet og mænd med stærk ingeniøridentitet muligvis betød, at den tekniske kyndighed blev overestimeret, mens fejl blev overset i forbindelse med Challengerulykken i 1986. Fra et sikkerhedsperspektiv er latent problem med maskuline idealer om teknisk kyndighed, at de kan skabe

et miljø, hvor det er vanskeligt for mænd at erkende fejl og teknisk uvidenhed, fordi det forventes, at en "rigtig mand" naturligt kan og ved disse ting.

- Endeligt er det tredje og sidste generelle billede i litteraturen, at mænd på det emotionelle plan præsenterer et selv, som *emotionelt er afkoblet*, *velafbalanceret* og *frygtløs* (Ely & Meyerson 2010:7). I Frank Barrett etnografiske studie af amerikanske flådesoldater findes et oplagt eksempel. Her udtaler en amerikansk jagerpilot umiddelbart efter en kollegas fatale styrt, at: '*Each time we go out, we never know if we'll be back*'… '*We're aviators. We laugh in the face of death*' (Barrett 1996: 134).

Undoing eller rekonfigurering af maskulinitet

Kønsforskere er de seneste år begyndt at studere processer for undoing af køn (Eks. Hancock & Tyler 2007; Pilgeram 2007; Pullen & Knights 2007; Deutsch 2007, Risman 2009; Kelan 2010, Ely & Meyerson 2010; Robinson og Hockey 2011; Chan et al. 2010, Rennison 2012).[25] Debatten omkring processer for undoing af køn er kun lige startet. De fleste af de få empiriske studier der findes, undersøger, hvordan kvinders undoing af køn i mandedominerede brancher. Mig bekendt er Ely og Meyerson (2010) et af de få eksempler, som viser, hvordan mænd omgør køn i en mandedomineret branche.

Udgangspunktet for undoing-køn-perspektivet er ofte emancipatorisk. Det bygger ofte på en dekonstruerende antagelse om, at hvis forskningen afslører, hvordan køn gøres, så kan man starte en proces mod at omgøre kønsrelationer, som skaber kønsundertrykkelse såvel materielt som ideologisk. Teoretisk set kan man imidlertid 'undo' køn på to måder (Kelan 2010): gennem en multiciplitets logik, hvor betydning kønnene (op)brydes, ved at vise diversiteten/pluralismen, inkonsistenser og paradoksaliteter i praktiseringer/betydninger af maskulinitet/femininitet. Denne 'kønsballade strategi' er poststrukturalisters foretrukne (Butler 2004; Rennison 2012; Hancock & Tyler 2007; Pullen & Knights 2007). En anden og mindre anvendt strategi er etnometodologiens, som opretholder et enhedsperspektiv på køn og derfra undersøger, hvordan kønnenes relevans mindskes, glemmes eller annulleres i konkrete situationer (Kelan 2010:182-85, 190). Men her er problemet, at det etnometodologiske perspektiv på køn, som vi så West og kolleger formulere det i ovenstående, altid forudsætter kønnets immanente prævalens. Derfor påpeger West og Zimmerman (2009:116-7), at forandringsprocesser ikke handler om kønnenes 'undoing', men derimod 'redoing' (se også Kvande 2007:100). Denne antagelse har naturligvis den teoretiske begrænsning, at den analytisk risikerer at overbetone kønnets omnipræsens. Kønnets betydning i praksis må altid være et empirisk/analytisk spørgsmål. Derfor er det formodentligt mere præcist, at det

[25] Terminologien i den engelsksprogede litteratur er henholdsvis 'doing' og 'undoing gender'. 'Undoing' har flere betydninger lige fra at lave om på til at løsne eller endda ophæve – doing away med køn. I mangel på fantasi til en adækvat dansk oversættelse opretholder jeg det engelske 'undoing' begreb igennem afhandlingen.

handler om, at empiriske studier analyserer på betingelserne for også at 'do' og 'undo' 'køn, som vi kender det' (Risman 2009). Denne tematisering opretholder en mulighed for at iagttage forandringer af koderne for praktisering af køn uden nødvendigvis, at forudsætte kønspraktisering altid er på spil.

I en vigtig artikel kritiserer den amerikanske socialpsykologi Francine M. Deutsch en udbredt tendens til, at forskere, som fokuserer på kønskonstruktion på interaktionsniveau, overser mulighederne for forandring – herunder West og Zimmerman/Fenstermaker. Desuden er Deutsch skeptisk overfor at se køn som en allestedsnærværende og alt gennemtrængende kategori. Hun foreslår derimod, at:

> The study of the interactional level could expand beyond simply documenting the persistence of inequality to examine (1) when and how social interactions become less gendered, not just differently gendered; (2) the conditions under which gender is irrelevant in social interactions; (3) whether all gendered interactions reinforce inequality; (4) how the structural (institutional) and interactional levels might work together to produce change; and (5) interaction as the site of change (Deutsch 2007:114)

Som led til begrebsafklaring foreslår Deutsch derfor, at man 'reserverer frasen "doing gender" til at referere til sociale interaktioner, som reproducerer kønsforskelle, og bruger frasen "undoing gender" til at referere til sociale interaktioner, som reducerer kønsforskelle' (Deutch 2007:122).

Afhandlingens empiriske analyser viser flere eksempler på at danske ambulancereddere sideløbende 'do' og 'undo' konventionelle maskuline kønskoder i forbindelse med konkrete praktiseringer af sikkerhed. Jeg foretrækker at bruge kategorien 'undoing maskulinitet' til konkrete *situationelle* praktiseringer, som bryder med konventionelle kønskoder, mens jeg bruger begrebet 'rekonfigurering af maskulinitet' til at beskrive de måder praksis mere overordnet struktureres på nye måder ud fra anderledes maskuline betydninger eller koder. Rekonfiguring betyder med andre ord, at der er tale om en strukturationsproces (Giddens 1984), hvor den kulturelle betydning og indhold af kønspraksis løbende justeres, men vedbliver med at fungere som en grundlæggende betydningsskabende struktur (Ridgeway 2009).

Fra sikkerhedskultur til sikkerhed som adaptiv praksis

Afhandlingens sikkerhedsperspektiv indskriver sig i en emergerende bølge af nye kvalitative sikkerhedsstudier, som argumenterer for, at sikkerhedsforskningen er alt for tilbøjelig til at teoretisere ulykker og sikkerhed på baggrund af statiske, rationelle og ikke-kontekstuelle modeller af organisationer, hvilket gør dem reaktive i deres forståelse af ulykker og sikkerhedspraksis, ligesom det hegemoniske fokus på sikkerhedsattituder og værdier afkobler dem fra det *faktiske* arbejde, som foregår i organisationer (Reiman & Oedewald 2007:746). Der er et behov for eksplorative studier, som kan levere nye og mere raffinerede beskrivelser af de socialt konstruerede dynamiske kulturer og praksisser, som findes indenfor komplekse sociotekniske systemer (Pettersen & Aase 2008: 513).

Selvom diskussioner om sikkerhedskultur og sikkerhedsklima har haft en særdeles fremtrædende status i debatter blandt sikkerhedsforskere de seneste år, så er kvalitative studier overraskende sjældne i de førende sikkerhedstidsskrifter. De fleste studier af organisationers sikkerhed og pålidelighed fokuserer på organisatorisk 'systemniveau' (Reason 1997), mens de faktiske processer og operationer på mikro-niveau, hvor sikkerhed faktisk praktiseres, ofte ignoreres (Barton & Sufcliffe 2009:1353). Dog er der de seneste år, ikke mindst qua en række antropologers indtog i sikkerhedsforskningen, sket en emergerende etnografisk drejning – med skandinaviske forskere som fortrop – indenfor den *internationale* sikkerhedsforskning (Pettersen & Aase 2008; Haukelid 2008, Sanne 2008a, b, Nævestad 2008a,b,2009, Knudsen 2009; Antonsen 2009a,b,c,d Tharaldsen & Haukelid 2009). I Danmark, derimod, har kvalitative studier og især etnografiske studier, været relativt hyppigt anvendte i indenfor sikkerhedsforskningen de seneste 10 år (Dyhrberg 2004; Baarts 2004; 2009, Richter and Koch 2004; Dyreborg 2006; Grøn 2008; Knudsen 2009; Nielsen 2012, Nielsen et al 2013; Ajslev et al. 2013; Koch 2013).

Ifølge en meget citeret artikel af Hale & Hovden (1998) har sikkerhedsforskningen gennemgået tre generationer. Den første fra omkring 1850-1920 fokuserede på tekniske problemer og løsninger. Den anden generation (1920-60) fokuserede på det enkelte menneske, farlige "ulykkesfugle", som skulle *udpeges* og elimineres, mens den tredje generation fra (1980-) fokuserer på (skabelse af) sikkerhedskultur. Sikkerhedsforskningen begyndte for alvor at tage begrebet om sikkerhedskultur til sig som følge af Chernobyl ulykken i 1986.[26] Men idet de fleste forskere, med rette, ser sikkerhedskultur som et element af organisationskulturen på arbejdspladser, lever uforløste debatter om organisationskultur (Frost et al. 1991; Schein 2010; Meyerson & Martin 1987; Martin 1992; 2002; Alvesson 2013) videre indenfor forskningen om sikkerhedskulturer (Hale 2000; Guldenmund 2000; Richter & Koch 2004; Letters to the editor i Safety Science 42 2004; Gherardi et al 1998a). De fleste oversigtsartikler kommer således frem til, at der ikke er enighed om, hvorvidt det er mest frugtbart at analysere sikkerhedskultur fra et funktionalistisk integrationsperspektiv – hvorfra der grundlæggende findes én sikkerheds(organisations)kultur, som dominerer i organisationen – eller det er mere frugtbart med en 'multipel', 'differentieret' eller 'flertydig' forståelse af sikkerhedskultur, som søger at belyse konkurrerende kulturer, forståelser og meningssystemer indenfor samme organisation (Pidgeon 1998; Guldenmund 2000, 2010; Choudhty 2007; Silbey 2009; Edwards et al. 2013). Den norske antropolog Knut Haukelid

[26] Det er bemærkelsesværdigt, at sideløbende med mange antropologer i stigende grad mister tiltroen til kulturbegrebet op gennem slutningen af 1980'erne og starten af 1990'erne (se Brightman 1995), så tager flere og flere organisationsforskere og sikkerhedsforskere kulturbegrebet til sig. Sikkerhedsforskningens interesse i kulturbegrebet afspejles tydeligt i Danmark, hvor der de seneste 10 år været bemærkelsesværdigt mange ph.d. afhandlinger indenfor sikkerhedsforskningen som tog udgangspunkt i kulturbegrebet (Dyhrberg 2004; Baarts 2004, Dyreborg 2006; Grøn 2008; Nielsen 2008).

(2008) har for nyligt vist, hvordan sikkerhedskulturen på samme norske boreplatform gennemgik faser, som minder om de forskellige kulturelle perspektiver, som diskuteres inden for organisationsteorien, mens Koch og Richter (2005:152ff; Koch 2013) i deres gennemgang af en række danske sikkerhedskulturstudier fandt særtræk og distinkte sikkerhedskulturer i hver undersøgelse. Jeg mener grundlæggende, at sikkerhedskulturers konkrete formation må være et empirisk spørgsmål.

Fra sikkerhedskultur til adaptiv sikkerhedspraksis

For nyligt har David Borys og kolleger foreslået, at der siden er kommet en holdvis fjerde (integrations) og femte (adaptiv) bølge indenfor sikkerhedsforskningen. Det nye er, at

> The adaptive age challenges the view of an organisational safety culture and instead recognises the existence of socially constructed sub-cultures. The adaptive age embraces adaptive cultures and resilience engineering and requires a change in perspective from human variability as a liability and in need of control, to human variability as an asset and important for safety. In the adaptive age *learning from successful performance variability is as important as learning from failure* (Borys et al. 2009:26, min kurssivering).

Den afgørende forskel mellem adaptive tilgange til sikkerhed og de fleste tilgange til sikkerhedskultur er, at fokus generelt rettes nedad i organisationen, fra den latent patologiske adfærd, som må styres via kulturen, mod den normale praksis. Fra et stærkt fokus på sikkerhed gennem (kultur)ledelse og kontrol til et fokus på variable og fleksible subkulturelle *praksisser*. Jeg mener Borys og kolleger overbetoner nyhedsværdien, mens diversiteten indenfor sikkerhedskulturperspektivet, ikke mindst de kulturalistiske og antifunktionalistiske versioner (især eks. Gherardi et al 1998a, Richter & Koch 2004), ignoreres. Alligevel formulerer det adaptive perspektiv en vigtig pointe – og et centralt fremskridt i forhold til mange *normative* konceptualiseringer sikkerhedskultur – idet det fremhæver, at mennesket handlingskapacitet anses ikke længere som en trussel, der skal styres. Fokus er derimod på mennesket som en værdi pga. deres adaptive kapaciteter og den eneste kilde til at bremse og dæmme op for systemfejl (Hollnagel 2008; Reason 2008).[27] Således er 'resilience'-begrebet central for sikkerhedsforskningens nye adaptive drejning (Reason 2008; Grote 2009; Weick & Sutcliffe 2007; Hollnagel et al. 2006; 2011). Begrebet er

[27] Den anerkendte engelske psykolog og sikkerhedsforsker James Reasons forfatterskab udgør et eksempel på et vigtigt ontologisk skifte i forståelsen af sikkerhed de senere årtier. I 1990 udgav han bogen "Human Error", som undersøgte den kognitive basis for menneskelige fejl, særligt indenfor og i sammenspil med højrisikosystemer. I 1997 udgiver Reason den meget indflydelsesrige bog "Managing the Risks of Organizational Accidents", som videreudvikler teorien om, hvordan individuelle usikre handlinger og huller i socio-tekniske sikkerhedssystemer finder sammen (the swiss-cheese-model) i forbindelse med ulykker. Bogen sondrer mellem henholdsvis aktive (menneskelige) og latente (indbyggede organisatoriske) fejl som kilde til ulykker. I denne bog er det organisatoriske perspektiv forstærket bl.a. med et helt kapitel om skabelsen af en såkaldt organisatorisk sikkerhedskultur. I Reasons seneste bog (2008) "The human contribution – unsafe acts, accidents and heroic recoveries" er fokus på mennesket som potentiel helt, der i kritiske situationer kan improvisere, hvis katastrofen lurer – det så vi et eksempel på, da piloten mirakuløst lykkedes med at nødlande US Airways Flight 1549 på Hudson River midt i New York City for et par år siden.

vanskelig at oversætte til dansk, fordi det på samme tid indebærer betydningerne fleksibel, tilpasningsdygtig og robust. Begrebet indikerer et fokus på systemers/organisationers/kultures elasticitet i forhold til at håndtere uventede situationer eller situationer, hvor sikkerhedsmekanismerne slår fejl. Denne åbning af sikkerhedsbegrebets ontologiske kompleksitet og tvetydighed er interessant, og markerer bl.a. en begyndende tendens til at se systemer og mennesker som både en del af problemet og løsningen i forhold til at undgå ulykker. Det er centralt i forhold til at undersøge sikkerhedsbegrebets situationelle dimensioner.

> ..*sikkerhedstænkning og sikkerhedsstyring må tage udgangspunkt i daglige aktiviteter i stedet for i ulykker og utilsigtede hændelser.* Vi bekymrer os bestandigt over det, som kan gå galt, og bruger derfor alt for sjældent tid og kræfter på at forstå, hvorfor noget lykkes'. I stedet antager vi naivt, at ting går godt, fordi vores systemer, inklusive de menneskelige og organisatoriske dele, fungerer som velkonstruerede og velsmurte maskiner. Men hvis vi gjorde os den ulejlighed at se efter, ville det hurtigt blive klart, at *den vigtigste grund til, at ting lykkes, er, at mennesker og organisationer konstant tilpasser, hvad de gør, til situationen.* (Hollnagel og Poulstrup 2012: 2785, min kursivering)

Fra et praksisteoretisk perspektiv er Hollnagel og Poulstrups budskab ovenfor vigtigt (se også Woods & Hollnagel 2006:5; Dekker 2006:86ff.). Denne drejning mod hverdagens praksis er ny indenfor sikkerhedsforskningen, og den understreger vigtigheden af ikke at forsøge at begribe sikkerhedshåndtering i sociale arbejdssituationer gennem endeløse regler og procedurer (se Knudsen 2009; Bieder & Bourrier 2013). Som de canadiske filosof Charles Taylor har formuleret det:

> Pracice *is*…a continual "intrepertation" and reinterpretation of what the rule really means[…] What on paper is a set of dictated exchanges under certainty is lived on the ground in suspense and uncertainty[…] A rule doesn't apply itself; it has to be applied, and this may involve difficult, finely tuned judgements. This was the point made by Aristotle and the underlay of his understanding of infinite varieties. Determining what a nor actually accounts to in any given situation can take a high degree of insightful understanding (Taylor 1993:57)

Følgelig findes der en 'phronetisk kløft' mellem formuleringen af regler og efterlevelsen af regler, hævder Taylor. Dette er særligt vigtigt, når forskningsobjektet, som i denne afhandling, er et dynamisk arbejdsmiljø som redningsarbejdets, hvor 'regler er ideelt mulige, men praktisk uopnåelige', og hvor 'regelbaserede undersøgelser tilslører de tusindvis af dynamiske og subtile strategier' (Desmond 2007:167), som ambulancereddere anvender i skarpe situationer.

Trods betydelige paradigmatiske forskelle kan der her trækkes en tværparadigmatisk tråd fra et performativt 'doing gender' perspektiv til 'resiliance engineering' perspektivet. Erik Hollnagel og David D.Woods foreslår eksempelvis, at 'safety is something a system or organization *does*, rather than something a system or organization *has*. In other words, it is not a property that, once having been put in place, will remain. It is rather a characteristic of how a system performs' (2006:347). Hvis sikkerhed udskiftes med køn, er citatet næsten identisk med flere passager i West og Zimmermans (1987) *Doing Gender* artikel.

Sikkerhed og kroppen

Selvom sikkerhedsforskningens adaptive drejning er vigtigt, så mener jeg ikke, at den eksisterende litteratur om sikkerhed, herunder de eksisterende undersøgelser af resilience, har taget sociale aktøres grundlæggende kropslige forankring i verden og i praksis tilstrækkeligt seriøst. Mennesker som handler, forudser, foregriber og tilpasser sig i forhold til emergerende situationer gør det i høj grad med udgangspunkt i kroppens kinetiske sans og fornemmelser (Merleau-Ponty 1962). Kropsfænomenologiens vigtigste bidrag til praksisteori har været at påpege kroppens kapacitet til at reagere hurtigere og overskue mere komplekse situationer end kognitive processer er i stand til, fordi kroppen reagerer på helheder, mens bevidstheden kun er i stand til at håndtere analytiske delelementer ét ad gangen kognitivt (Dreyfus & Dreyfus 1986; Crossley 2001a,b). Når ambulancereddere befinder sig i skarpe situationer er kropsliggjorte handlingsskemaer ofte mere anvendelige end teoretiske skemaer og regler. Dette fanger Matthew Desmond eksemplarisk i sin etnografiske om amerikanske naturbrandmænd, hvor han bemærker, at:

> Firefighting – that is, marching, digging, chopping, crawling, and running amongst torching trees and smoldering ash – is a carnal activity, and in the swelter of infernos firefighters' bodies react to the dangers they face. *How far should I go down the canyon wall? How much heat can I take? Is this dangerous or am I scared? Is that oak burnt straight through? Is that smoke or steam? Should I keep digging or should I fall back?* On the fireline, thousands of questions such as these must be asked and answered with such celerity that they exist in cognitive form only for fleeting moments, if at all. Decisions of risk are made at the bodily level and cannot be fully translated into articulate verbal accounts. The visceral experience of risk-taking transcends linguistic expression: it is unutterable, ephemeral, known only deep down. (Desmond 2006:388f; 2007:10).

Den kropslige væren-i-verden – eller rettere væren-et-bestemt-sted-i-verden – skaber over tid en specifik habitus med et sæt specifikke og miljøtilpassede dispositioner; en praktisk sans. Begrebet om *praksis sans* stammer fra Pierre Bourdieu, der beskriver praktiske sans som en kropslig måde at *være* i verden (Bourdieu [1997] 2000:141f.). Illustrationer af praktisk sans er måske mest alment kendt fra sportens verden, hvor man gerne taler om virtuose spilleres 'sans for spillet' (Bourdieu[1980] 2007:110). Men begrebet kan informere tænkning omkring "sans for sikkerhed". Ifølge Bourdieu er et afgørende element i sansen for spillet, at den kropslige forankring i et felt og feltets forankring i kroppen, som tilvejebringer sansen for spillets eller (arbejdets)situationens fremtid. Det er med andre ord spillerens sans for spillets historie, som giver meningen med spillet (ibid:133), og muligheden for en kropslig foregribelse af fremtiden. Denne kropslige fremtidsforegribende 'placeringssans' beskriver Bourdieu således:

> Han, som er i gang med at spille og er fanget af spillet, indretter ikke efter det, han ser, men efter det, han forud-ser, det, som han ser på forhånd i den direkte oplevede nutid. Og han spiller ikke bolden derhen, hvor hans medspiller befinder sig, men til det punkt, som denne om et øjeblik vil nå frem til – før modstanderen – idet han foregriber de andres foregribelser, for eksempel i finten af en foregribelse af andres foregribelser, der

> netop tjener til at modvirke dem. Ham træffer sin beslutning på baggrund af objektive sandsynligheder, det vil sige ud fra en overordnet, øjeblikkelig vurdering af alle modstandere og alle medspillere i henhold til deres potentielle fremtid. Og alt dette, som man siger, 'lige på stedet' på det øjeblik og midt i kampens hede, det vil sige under vilkår, der udelukker distancen, det tilbagelænede overblik, den udsatte beslutning ([1980] 2007:132).[28]

Det er den habituelle før-refleksive evne til at anticipere potentielle fremtider, som er kendetegnende for alle eksperters/virtuosers 'sans' for øjeblikkelige ud fra intuitive *helhedsvurderinger* af handlingssammenhænge (Dreyfus & Dreyfus 1986). Længerevarende kropsliggjorte erfaringer med praksisser muliggør lynhurtige præ-refleksive mønstergenkendelser, som intuitivt sætter aktører i stand til at handle i pressede situationer, hvor der dårligt er tid til at reflektere først[29]. Denne dispositionelle handlingsmodel kan også overføres til arbejdssituationer (Dreyfus & Dreyfus 2005; Hastrup 2005; Gherardi 2006), og til spørgsmålet om sikkerhed og risici, hvor eksempelvis ambulancereddere konstant må foregribe begivenhedernes gang i forbindelse med sin og fællesskabets konstante sikkerhedsforvaltning. Denne vil det meste af tiden forløbe før-refleksiv og på baggrund af en intuitiv fornemmelse for risici, særligt i forskelligartede dynamiske arbejdsmiljøer, som eksempelvis karakteriserer akutkørslen i ambulancetjenesten eller redningsarbejde generelt (Desmond 2007).

Opsamling – Praksissers dobbelte dynamik

Den amerikanske organisationssociolog og kønsforsker Patricia Yancey Martin (2003, 2004, 2006) har i en række artikler udformet en meget nyttigt praksisteoretisk ramme, der betegner køn som en tosidet/tvillinge-dynamik mellem strukturelle *kønspraksisser* og interaktionelle *praktiseringer* af køn. Udgangspunktet for Martin er at ved at differentiere:

> the practices made available by the gender order of one's society (Connell, 1987; Risman, 1998) from the literal practising of gender allows us to see the more fluid side of this phenomenon (Martin, 2003). Gender is at once a set of (potential) actions and a system that is in action (Connell, 1987). Gendering practices that are institutionalized are well known, widely used and practised similarly, time after time. Yet, specific incidences of prac-

[28] Analogien er tilsyneladende lånt fra Merleau-Ponty, som dog bruger den til at beskrive et spil tennis (1968:186f.; se også Lader 1990:71).

[29] Bourdieu betoner netop habitusens *generative egenskaber*, når han skriver, at habitus skal forstås som ".. et system af varige og transporterbare dispositioner, der ved, at integrere alle tidligere erfaringer til enhver tid fungerer som en *oplevelses-, en vurderings- og en handlingsskabelon*. Den muliggør udførelsen af uendeligt forskelligartede opgaver både takket være de analoge overførelser af skemaer, som gør det muligt at løse problemer af samme art i forskellige domæner, og takket være de uophørlige korrektioner, de opnåede resultater gøres til genstand for, og som sig selv er dialektiske produkter af disse resultater….Habitus'en er et generativt princip, der hviler på regelbundne improvisationer… Derved frembringer den praksisser, der ikke blot søger at reproducere de regelmæssigheder, som lå i de objektive betingelser for frembringelsen af deres generative princip, men også tilpasser sig de krav, der ligger som objektive potentialiteter i den situation, de forholder sig direkte til" (Bourdieu [1972]2005: 202f.).

tising even institutionalized practices are never exactly the same[…]Gendering practices, the less active side of the dynamic, are the repertoire of actions or behaviour — speech, bodily, and interpretive — that society makes available to its members for doing gender. They are the 'what to do/can be done/is done' relative to a particular gender status and identity […] An analytic separation of *practices* — words, deeds and interpretations as nouns — from *practising* — saying, doing and interpreting as verbs/actions— is thus useful for exploring how people practise gender at work, nonintentionally and intentionally (2006:258, 257)

Således forenes køn (og sikkerhed) som struktur/institution perspektivet med det mere dynamiske og situerede praktiseringsperspektiv, som forskellige uadskillelige dimensioner af samme fænomen:

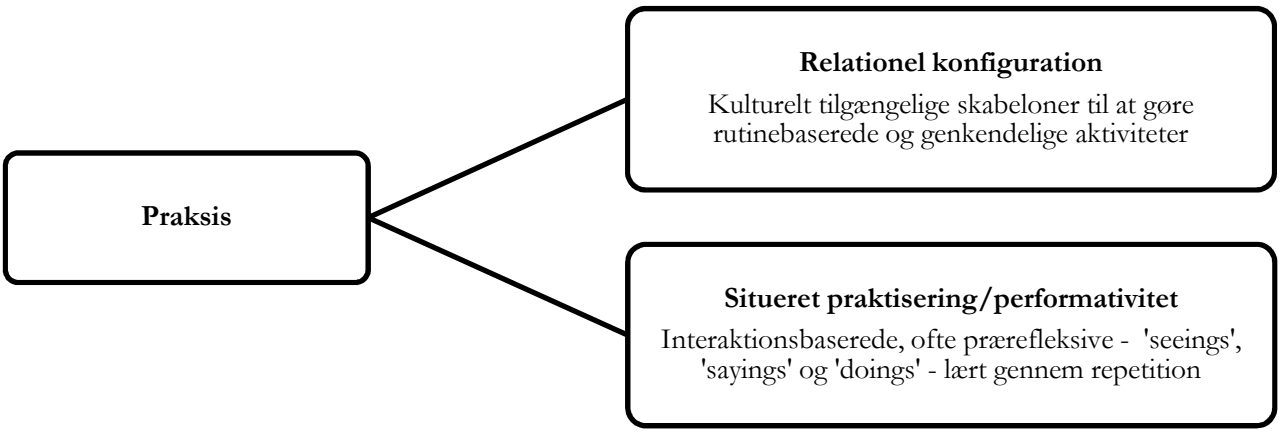

Summa summarum: Afhandlingens praksisteoretiske tilgang fordrer et dialektiske syn på forholdet mellem (handlings)frihed og institutionaliserede strukturelle og normative begrænsninger, som kulturelle repertoires stiller til rådighed for sociale aktører i forbindelse med praktisering af såvel køns som sikkerhedspraksisser.

Sikkerhed og maskulinitet som kulturel praksis – nogle tentative definitioner

Den stærkeste konceptualisering af sikkerhed som kulturel praksis, som jeg kender til, findes hos Silvia Gherardi, der skriver, at:

…people in organizations do not learn "safety"; rather, *they learn safe working practices*…. Safety is not a separate object of knowledge, and this conception of safety has implications for the way one conceives organizations and organizing, given that the knowledge of *what is dangerous and what is safe is situated in specific practices and controlled by the community that arises around these practices*[….] Safety is therefore a *competence which is realized in practice*, which is socially constructed, innovated and *transmitted to new members of the community of practice*, and which is e*mbedded in values, norms and social institutions*. It is the final outcome of a collective construction process, a 'doing' which involves people, technological and textual and symbolic forms *assembled within a system of social relations*…. Safety, then, is knowledge objectified and codified in an expertise and *circulated within a web of practices* (Gherardi et al 1998a:202, min kursivering; Gherardi 2006: 48, min kursivering).

Fra Gherardi henter afhandlingen således et perspektiv, der ser sikkerhed som en socialt konstrueret fremspirende egenskab ved et arbejdssystem. Sikkerhed som kulturel praksis tilvejebringer kontekstspecifikke kompetencer, normer og værdier omkring, hvad der er passende, sikkert og farligt i konkrete situationer. Disse normative egenskaber konstrueres i praksis i et relationelt væv af menneskelige, teknikske, tekstuelle og symbolske former og aktiviteter. Ved at forstå sikkerhed som en *kompetence* eller ekspertise, som altid er indlejret i et væv af sammenhængende praksisser, sikres sikkerhedsbegrebet en fleksibilitet, i forhold til arbejdslivets situationelle dynamik og arbejdspraksissers løbende forandringer. Således er sikkerhed et notorisk relationelt, processuelt og flydende fænomen, der altid er under (re)konstruktion i den kulturelle praksis indenfor praksisfællesskaber. Dette udgangspunkt medfører også, at spørgsmål om sikkerhed altid skal forstås i *relation* til det komplekse væv af sammenhængende praksisser, indenfor hvilket sikkerhed praktiseres. En af de absolutte styrker ved Gherardis praksisteoretiske sikkerhedsbegreb er, at sikkerhed konceptualiseres som en positiv egenskab (om end sikkerhed i denne betydning vanskeligt lader sig beskrive eller måle entydigt). Således undviger denne konceptualisering flere typiske problemer ved sikkerhedsbegrebet.[30]

En anden nyttig og komplementær definition af sikkerhed som kulturel praksis fremhæves af sikkerhedsforskeren Johnny Dyreborg (2006). Med et kultursensitivt (ny-institutionelt) praksisblik – som er relativt sjældent indenfor den etablerede sikkerhedsforskning – advokerer Dyreborg for det han benævner et 'ikke normativt' kulturalistisk sikkerhedsperspektiv. Det ikke normative sikkerhedsperspektiv er ikke interesseret i 'om personen opfylder bestemte normative krav [regler], men mere hvilke opfattelser og forståelser, der ligger bag bestemte sociale handlinger… og [som] virker formende ind på sociale handlinger'. Udgangspunkt er, som Dyreborg formulerer det, at 'personer har en stor kulturel værktøjskasse, der anvendes automatisk eller bevidst i forskellige kontekster.' (Dyreborg 2006:65). Således bi-

[30] Den indflydelsesrige sikkerhedsforsker James Reason påpeger eksempelvis, at sikkerhed snarere defineres og måles ved sit fravær end dens tilstedeværelse (se også Reason 1997:4), ligesom Karl E. Weick, der bl.a. er kendt for sine studier af 'højpålideligheds-organisationer' (luftfartsselskaber, militæret, atomkraftværker, brandvæsener osv.), foreslår, at sikkerhed – eller pålidelighed som han kalder det – er en *dynamisk ikke-begivenhed* (Weick 1987:118ff.). Sikkerhed er med andre ord usynlig, fordi sikre udfald ikke adskiller sig fra det forventede, hvorfor der ikke er noget til at fange opmærksomheden (Reason 1998:294).

Den tyske systemteoretiker Niklas Luhmann (1997) er endnu mere radikal. Han foreslår, at sikkerhed er et tomt begreb, der udelukkende fungerer som et refleksionsbegreb. Hermed mener han, at sikkerhed alene giver mening via den iagttagelsesledende sondring risiko/sikkerhed. Det ser vi eksempelvis ved den konventionelle negationelle definition af sikkerhed – "fraværet af risiko og farer" – hvilket som regel er både empirisk urealistisk og epistemologisk paradoksalt. Men sondringen risiko/sikkerhed risikerer at fremstille et falsk billede, da fremtiden altid forbliver ukendt, hvilket tilsidesætter muligheden for definitiv sikkerhed. Hermed udvides den ene side af forskellen – risiko – i praksis på bekostning af den anden - sikkerhed (Kneer & Nassehi 1997:176). Konsekvensen er, ifølge Luhmann (1997:159), at sikkerhedsbegrebet må droppes og erstattes af tesen om, "*at der ikke findes afgørelser uden risici*", vi kunne måske rettelig omskrive denne tese til; der findes ikke handlinger uden risici.

drager denne forståelse af sikkerhed som kulturel praksis med en grundlæggende repertoireteoretisk forståelse af sikkerhed (jf. diskussionen i starten af dette kapitel).

Diskurspsykologerne Margaret Wetherell og Nigel Edley opsummer meget godt grundtrækkene en diskursbaseret repertoireteoretisk tilgang til køns*praktisering*, når de bemærker at: '*When people speak, their talk reflects not only the local pragmatics of that particular conversational context, but also much broader or more global patterns in collective sense-making and understanding*' (Wetherell & Edley 1999:338). Det betyder eksempelvis, at vi i forbindelse med analyse af samtaler om køn '*[must] look at, not only the ways in which men are positioned by a ready-made or historically given set of discourses or interpretive repertoires, but also at the ways in which these cultural resources are manipulated and exploited within particular rhetorical or micro-political contexts*' (Edley & Wetherell 1997:206).

2. Metodiske overvejelser og fremgangsmåder

Introduktion

> Det kvalitative vidensbidrag orienterer sig mod det levede liv. Det retter sig mod det almindelige, og det, der er vedkommende for mennesker i forskellige sammenhænge (Baarts 2005b:217)

Afhandlingens praksisteoretiske udgangspunkt betyder metodisk, at centrale vidensbidrag består i at beskrive, forstå og forklare, hvordan fænomener, som sikkerhedspraksis og kønspraksis, ikke eksisterer som et selvstændigt domæne, men i et net af andre situerede praksisser, som skaber, former og giver de partikulære dimensioner af kulturelle praksisser mening.

Kvalitativ empiri har den særlige kvalitet, at det er et fællesprodukt, som opstår i relationen mellem forskeren og genstandsfeltet (Hasse 2002:24-28; Hastrup 2003; Järvinen & Mik-Meyer 2005). Den kvalitative forskningsproces, produkt og ultimativt kvalitet er således dybt afhængig af genstandsfeltets specifikke interesse i deltagelse og medspil i udformning af relationen, og erfaringerne som *skabes*. Store dele af dataindsamlingsprocessen - såvel interviews som etnografisk arbejde – må ofte, i større eller mindre grad, foregå på deltagernes præmisser. Det er typisk en præmis for de fleste former for kvalitativ forskning, at genstandsfeltet – mere eller mindre reflekteret – vælger at indlemme den kvalitative forsker i større eller mindre dele af deres sociale univers. Parallelt med dette er den kvalitative forskers relation til genstandsfeltet under en kontinuerlig dobbeltudvikling. Dels socialt og dels erkendelsesmæssigt. At genstandsfeltets stemmer, interesser, viljer, følelser osv. er indlejret i alle dele af kvalitative forskningsprocesser og datamaterialer, konstituerer en særlig kvalitet og videnskabelig informationskilde. Men det stiller ligeledes særlige – uendelige – krav til den kvalitative forskers refleksive kompetencer. I dette kapitel beskrives, hvordan afhandlingen søger at indløse denne opgave på baggrund af etnografisk feltarbejde og kvalitative interviews.

Afhandlingens datamateriale består for det første af længerevarende etnografiske studier af ambulancereddere på to Falckstationer. Det etnografiske feltarbejde blev foretaget over to omgange. Første runde feltarbejde blev foretaget meget tidligt i forskningsprocessen for at få en fornemmelse af ambu-

lancearbejdet, som var en ukendt verden for mig. Derfor fulgte jeg i sommeren 2010 ambulancereddere i to gange 14 dage på to af landets større Falckstationer. Disse stationer vil i det følgende blive omtalt som St. Nordkøbing og St. Sydkøbing. Her havde jeg lejlighed til at følge ambulanceredderne tæt dag og nat i deres daglige arbejde. Dette gav en vigtigt indsigt i ambulancereddernes kultur og deres praksis. Den kontekstspecifikke viden, som feltarbejdet forsynede mig med, var vigtig i forbindelse med mine efterfølgende interviews med ambulancereddere og fællesarbejdsmiljørepræsentanter. I sommeren 2012 genbesøgte jeg begge stationer.

Oversigt over afhandlings feltarbejde

Observationssted	**Observationsperiode**	**Samlede observationstid**
Station Sydkøbing	Uge 27,28 2010, uge 30, 31, 32, 33 2012	352 timer
Station Nordkøbing	Uge 28, 29 2010, uge 19 2012	188 timer
Akutlægebilen Sydkøbing	29/12 2011, 26/7 2012, 13/8 2012	35 timer
		575 timer

For det andet består afhandlingens empiriske materiale af 20 dybdegående semistrukturerede kvalitative interviews; 10 interviews med udvalgte reddere, tre interviews med fællesarbejdsmiljørepræsentanter, to interviews med stationslederne på de to stationer, hvor jeg lavede feltarbejde og fem ulykkesfortællinger med ulykkesramte reddere. Tilsammen bidrager disse 20 dybdegående interview med perspektiver på arbejdsmiljøet fra tre forskellige strukturelle perspektiver indenfor organisationen samt konkrete ulykkesramte redderes perspektiv. Desuden har jeg fulgt ambulancebehandlerne Rene Bak og Jeppe Larsen på tre vagter som lægeassistenter på akutlægebilen i Sydkøbing.

Oversigt over afhandlingens kvalitative interviewmateriale

Interviewtype	Stilling	Alder	Anciennitet[31]	Station	Dato	Længde
Lederinterview	Stationsleder		14 år	Sydkøbing	4/6 2012	1t.25 min
Lederinterview	Stationsleder		21 år	Nordkøbing	16/8 2012	50 min
Udvalgt redder	Behandler	34	7 år	Sydkøbing	2/11 2011	1t. 34 min
Udvalgt redder	Assistent	41	17 år	Sydkøbing	8/11 2011	1t. 22 min
Udvalgt redder	Assistent	36	4 år	Sydkøbing	8/11 2011	2t 30 min
Udvalgt redder	Assistent	65	43 år	Nordkøbing	31/10 2011	32 min
Udvalgt redder	Behandler	31	10 år	Sydkøbing	29/12 2011	2 t. 38 min
Udvalgt redder	Assistent	64	40 år	Nordkøbing	9/11 2011	1t. 15 min
Udvalgt redder	Behandler	41	13 år	Nordkøbing	28/10 2011	1t. 25 min
Udvalgt redder	Behandler	36	14 år	Nordkøbing	1/11 2011	2t. 39 min
Udvalgt redder	Behandler	35	10 år	Sydkøbing	2/11 2011	1t. 41.min
Udvalgt redder	Assistent	50	26 år	Nordkøbing	31/10 2011	2t.0 9 min
Ulykkesfortælling	Paramediciner	50	26 år	Nordkøbing	3/9 2012	1t. 08 min
Ulykkesfortælling	Behandler	50	32 år	Anden st.	2/7 2012	1t. 41 min
Ulykkesfortælling	Paramediciner	41	15 år	Anden st.	23/10 2012	1t. 15 min
Ulykkesfortælling	Behandler	39	15 år	Nordkøbing	6/7 2012	1t. 03 min
Ulykkesfortælling	Tidligere behandler	44	17 år	Områderedder	3/7 2012	1t. 10 min
Ekspertinterview	Fællesarbejdsmiljørepræsentant		26 år	Ingen	15/4 2011	1t.03 min
Ekspertinterview	Fællesarbejdsmiljørepræsentant		24 år	Ingen	6/4 2011	1t. 35 min
Ekspertinterview	Fællesarbejdsmiljørepræsentant		36 år	Ingen	7/4 2011	1t. 11.min

Sikring af anonymitet

Persongalleriet i afhandlingen, med undtagelse af Falcks sikkerhedsleder, optræder under pseudonymer, ligesom navnene på stationerne i afhandlingen er åbenlyst fiktive. Stort set alle kvalitative forskere anonymiserer deres informanter, med mindre det er umuligt at sløre identiteten. Men trods udbredelse af anonymiseringspraksisser indenfor forskningen er det ikke åbenlyst, at det altid er hensigtsmæssigt. Antropologen Nancy Sheper-Hughes bemærker eksempelvis, at 'anonymitet får os til at glemme, at vi skylder vore antropologiske informanter den samme grad af høflighed, indlevelse og venskab, når vi skriver om dem, som den vi almindeligvis giver dem i felten, … at ofre denne anonymitet indebærer, at vi bliver tvunget til at skrive mindre skarp og mere varsom etnografi' (Sherper-Hughes 2000:128; citeret fra Prieur 2002b:152). Jeg mener Sherper-Hughes har fat i en meget central pointe omkring forskeres

[31] Som mål til opgørelse af anciennitet anvender jeg her tiden fra ansættelsestidspunktet i Falck til interviewet.

etiske forpligtelser overfor informanterne. Jeg har alligevel valgt, at anonymisere respondenterne bl.a. for at sikre dem imod eksempelvis pressen, men også ledelsen. Der er forskel på at fortælle en forsker om sit syn på og oplevelse af arbejdsmiljø og lave en offentlig udtalelse. Det er afgørende at skabe et rum, hvor informanterne frit kan kritisere deres arbejdsmiljø.

Som pre-briefing i forbindelse med de kvalitative interviews blev redderne således gjort opmærksomme på, at jeg ville tildele dem et andet navn samt sløre personfølsomme oplysninger. Det kan være meget vanskeligt at sikre komplet anonymitet overfor de nærmeste kolleger. Reddernes nærmeste kolleger vil på baggrund af konkrete fortællinger, beskrivelser af konkrete episoder, sprogbrug osv. være i stand til at se hvem, redderne for taler forskellige steder i afhandlingen er. Derfor har jeg i enkelte tilfælde, fundet det nødvendigt med særlig personbeskyttelse. Det har jeg som regel gjort ved blot at referere til konkrete personer som "en ambulanceredder".

Forskningsstrategi

Det kan være forførende at udarbejde et stramt forskningsdesign og stringent eksekvere en nøje udtænkt forskningsplan gennem forskningsprocessen, da det imødekommer konventionelle scientistiske dyder om stringens, gennemsigtighed samt tilgodeser en forskningsnovices følelsesmæssige behov for overskuelighed og forudsigelighed. Men for mig at se er det sjældent en optimal måde at bedrive kvalitativ forskning (Borman et al. 1986) og casestudier på (Antoft & Salomonsen 2007; 2012). Kvalitative forskere, og i særdeleshed etnografiske forskere, er derimod godt tjent med at have mod til 'at udskyde lukninger i såvel forskningsprocessen som den skrevne tekst' så længe som muligt (Alvesson & Kärreman 2005:134). Det gælder i særlig grad, når man, som tilfældet er i denne afhandling, studerer et forskningsemne, hvor der ikke forelægger nogen formaliseret vidensbase i forvejen. 'I felten bliver vi præsenteret for svar på spørgsmål, som vi ikke på forhånd ved vi skal stille', skriver Charlotte Baarts (2004:41) meget rammende. Derfor er det vigtigt at kvalitative forskere er sensitive overfor 'tilfældets gaver' (Brinkmann 2012b: 194). Disse gaver kommer i form af 'forbløffelser' (Hastrup 1992), 'overraskelser' (Louis 1980; Järvinen 2005: 40; Schein 2010:179) eller 'forståelsesmæssige sammenbrud/mysterier' (Alvesson & Kärreman 2005, 2007, 2011) i mødet med empirien. Ved at tage disse tilfældige gaver alvorligt opstår muligheder for væsentlige videnskabelige bidrag og innovation. Derfor er overraskelser, forbløffelser og erkendelsesmæssige sammenbrud helt afgørende epistemologiske redskaber, som den kvalitative forsker bør forfølge målrettet med henblik på at erkende og problematisere forskelle mellem sin egen kulturelle forforståelse samt sine videnskabelige for-forståelsesrammer. Det er netop her kimen til ny læring og kvalitativ viden ligger for samfundsvidenskaben. En forudsætning for dette er, imidlertid,

at såvel forskningsdesign som forskningsspørgsmål som udgangspunkt konstrueres relativt åbne. Eksempler på centrale overraskelser og forståelsesmæssige sammenbrud i mødet med empirien til denne afhandling har bl.a. været, at ambulanceredderne fraskriver sig den socialt tilgængelige helterolle, at akut ikke betyder hurtig i ambulancepraksis, og at de åbent fortæller, at arbejdet kan være mentalt krævende.

Forskningsprocessen bag denne afhandling er således foregået i en vekselvirkning mellem justering af forskningsspørgsmål, valget af metoder, teoretiske analysemodeller og endda case-valg. Foruden de justeringer erkendelsesmæssige fremskridt løbende påkræver af valgte teorier, metoder og empiriske 'belysningsstrategier', så er hyppige strukturelle forandringer i moderne organisationer også et empirisk vilkår (Buchanan & Bryman 2007; Antoft & Salomonsen 2012), som fordrer metodisk refleksivitet og fleksibilitet hos forskere, der beskæftiger sig med moderne organisationer. Det præhospitale felt, såvel som Falck, undergik i forskningsperioden mange strukturelle forandringer, som også havde grundlæggende konsekvenser for praksis. Den empiriske konteksts strukturelle dynamik betyder, at nogle former for sammenligninger af sikkerhedspraksisser fra tidligt i forskningsprocessen til slutningen af forskningsprocessen vanskeliggøres, fordi der introduceres nyt udstyr og procedurer, som forandrer praksis. Det betyder eksempelvis, at et emne som akkreditering og standardisering kom til at fylde mere for min forståelse af praksis, end jeg som udgangspunkt havde forestillet mig. Heldigvis for min fortælling har kulturer, som omsvøber praksis, måske endda særligt Falckreddernes kultur, en betydelig robusthed. Kulturer forandrer sig, men kun langsomt.

Afhandlingens tilgang til indsamling af datamateriale har været eksplorativ og induktiv. Følgelig har mit forskningsdesign som udgangspunkt været relativt åbent undervejs rundt i det empiriske landskab. Vægtningen mellem interviews og etnografisk feltarbejde ændrede sig undervejes i forskningsprocessen. Da jeg vurderede, at kulturbegrebet kunne være et centralt analytisk begreb til at sammenbinde redderne sikkerhedspraksis og kønskonstruktioner, blev etnografisk feltarbejde opprioriteret og fokusgruppeinterviews blev erstattet med ulykkesfortællinger. Desuden blev jeg allerede i forbindelse med mine indledende litteraturstudier omkring sikkerhed stadig overbevidst om, at en mere induktiv og eksplorativ naturalistisk tilgang (Blumer 1969) baseret på kontekstspecifikke tykke-beskrivelser (Geertz 1973) af mandlige redderes daglige praksis var frugtbar af to grundlæggende årsager. For det første fordi jeg i forlængelse af litteraturen om kroppens fænomenologi (fra Merleau-Ponty 1962; 1963 via Dreyfus & Dreyfus 1986 til Flyvbjerg 1991) og praxeologisk teori (Bourdieu 2000; 2005, 2007) samt kulturalistisk sikkerhedsteori (Gherardi 2006; Baarts 2004; Knudsen 2009; Baarts & Fredslund 2005; Hastrup 2005a) var blevet overbevidst om, at centrale elementer af den daglige sikkerhedspraksis bygger på tavse og situerede kompetencer, som vanskeligt kan italesættes i deres fulde kompleksitet, fordi de har udgangspunkt i kroppens bevidsthed og sanselighed. Overgangen fra den praktiske og kropslige *modus vivendi* til

en objektiverende fortælling om praksis indebærer ikke blot en oversættelse af endnu ikke reflekteret viden. Det forudsætter, at sociale aktører skal beskrive praktiske kompetencer, normer og ritualer, de ikke er bevidste om, som noget sådant. Det indebærer, et uforeneligt spring fra naturlig deltagelse-og-væren-i-verden af første orden til en teoretisk refleksion-om-deltagelse-og-væren-i-verden af anden orden (Bourdieu [1980] 2007 især: kap 5; Garfinkel 1967; Schütz 2005:21-26,64ff). Følgelig er det, hvis man skal følge praksisteoretiske indsigter, forbundet med analytisk vold mod praksissens logik, at spørge hvad sikkerhed er, eller hvordan man som ambulanceredder arbejder sikkert. Sikkerhed findes ikke som et selvstændigt domæne, sikkerhedspraksis er vævet ind i andre former for praksis. Derfor kan interviewbaserede undersøgelser ikke belyse praksissens tavse dimensioner og situerede 'seeings', 'sayings' og 'doings' (Gherardi 2006). For det andet eksisterede der ikke nogen form for formaliseret vidensbase omkring ambulancearbejde i Danmark, som jeg kunne stå på skulderne af i forhold til at forstå reddernes daglige praksis[32]; jeg måtte ud og se, høre, dufte, mærke og være *in situ*, hvis jeg virkelig ville forstå reddernes praksis. Det betød, at jeg allerede tre måneder inde i forskningsprocessen udførte fire ugers deltagende observationsstudier – to uger på st. Sydkøbing efterfuldt af to uger på st. Nordkøbing.[33] På det tidspunkt havde jeg deltaget i fire møder på vegne af MARS – med henholdsvis den nationale sikkerhedsleder, det nationale SU-udvalg samt et møde med de to sjællandske og de to jysk/fynske fællessikkerhedsrepræsentanter – men jeg oplevede på det tidspunkt en mæthed og en snigende fornemmelse af, at mine litteraturstudier skabte en uproduktiv skrivebordsintellektualistisk fordom om reddernes maskulinitetspraksis og sikkerhedspraksis. For at kortslutte den udvikling ønskede jeg at opleve og styrke mit kendskab til redningsarbejdets praktiske vilkår. Derfor søgte jeg ind i feltet. Men som alle andre etnografer i organisatoriske kontekster måtte jeg forhandle adgang til feltet.

Forhandlinger af adgange til felten

I løbet af foråret 2010 afholdte jeg, sammen med min kollega på MARS-projektet, adjunkt Claus D. Hansen, en række møder med Falcks danske sikkerhedsleder, Falcks fællesarbejdsmiljørepræsentanterne og endelig med Falcks sikkerhedsudvalg. I forbindelse med møderne, hvor vi fremlagde vores idéer bag projektet og nysgerrigt lyttede til deres vurderinger af projektet, udviste både sikkerhedslederen og fællesarbejdsmiljørepræsentanterne overraskende stor interesse og sympati for projektet. Jeg havde forven-

[32] Parallelt med denne undersøgelse har Teknologisk Institut i perioden august 2010 til december 2012 kørt projekt "Redder uden skader" om arbejdsmiljø i samarbejde med Falck (se rapporten *Patientsikkerhed i liggende sygetransport*, Teknologisk Institut 2013).

[33] Begge uger kørte jeg med ambulanceredderne mandag til fredag fra ca. 7.30-16.00. I anden uge kørte jeg døgnvagter mandag, onsdag og fredag på begge stationer.

tet, at maskulinitetsdimensionen kunne virke afskrækkende, men de synes, at idéen om at undersøge forholdet mellem ulykker, sikkerhed og maskulinitet var meget relevant for arbejdspladsen. De påpegede, at kulturen havde ændret sig meget blandt redderne de seneste år – de påpegede bl.a., at de unge nægter at arbejde uden værnemidler, men alligevel mente de maskulinitet muligvis kunne være 'nøglen til nogle af de sidste ulykker i akuttjenesten, som de stadig kæmper med at undgå'.

Kontakt til St. Sydkøbing

Efter med et møde med Falcks Arbejdsmiljøudvalg d. 2. juni 2010 fik vi den endelig konfirmation af Falcks interesse i at samarbejde omkring MARS-projektet. Herefter kontaktede jeg Falcks danske sikkerhedsleder Bjørn Sønderby Ølgod (BSØ) med henblik på at planlægge feltarbejdet. Jeg havde under de tidligere møder med fællesarbejdsmiljørepræsentanterne diskuteret udvælgelsesstrategi af stationer til observation. Jeg var som udgangspunkt interesseret i at komme ud på store stationer, hvor redderne kører mange ture, og hvor de dækker en stor del af de arbejdsopgaver danske Falckreddere udfører. BSØ og jeg aftalte, at vi begge tog til møde på St. Sydkøbing fredag d. 25/6 2010, som jeg skulle starte feltarbejdet den følgende mandag. Formålet med mødet var, at BSØ kunne forklare stationslederen Flemming om Falcks incitamenter for at støtte MARS-projektet, og jeg kunne give en uddybende forklaring af MARS-projektet og formålet med feltarbejdet. Jeg opfattede det som en stærk tilkendegivelse af interesse for projektet, at BSØ prioriterede at køre halvanden time for at deltage i mødet.

På mødet aftalte Flemming og jeg, at jeg de tre første dage under feltarbejdet præsenterede mig selv ved stationens sædvanlige morgenmøder. Således ville vi komme døgnvagternes vagtplan rundt, og alle reddere ville få en chance for at høre hvem jeg var, og hvorfor jeg var der. Samtidig ville Flemming forklare Falcks incitamenter for at deltage i projektet. I forbindelse med min præsentation af mig selv, sagde jeg som regel følgende:

> Mit navn er Morten Kyed. Jeg er sociolog og ansat som forsker ved Aalborg Universitet på et projekt om arbejdsmiljø og arbejdsulykker. I forskningsprojektet har vi udvalgt Falck som case, fordi virksomheden allerede har gode ulykkesregistre, som går 10 år tilbage, som vi har fået lov at anvende. Men idet jeg ikke har det store kendskab til hverdagen på en Falckstation, har jeg spurgt stationsledelsen om lov til at deltage i det daglige arbejde for at lære mere om, hvordan arbejdet er, og hvilke udfordringer I har i forhold til arbejdsmiljø og ulykker i praksis. Det er altså min opgave at komme bagom tallene og forstå, hvordan tingene foregår i praksis – det kan man jo ikke lære andre steder end her. Senere er det planen, at jeg skal lave interviews med udvalgte reddere.

Således fik jeg fremhævet, at det ikke var ledelsens ide, at vi i MARS-projektet studerer Falck, men at ledelsen derimod havde accepteret vores forespørgsel om deltagelse. Desuden fik jeg specificeret, at jeg ikke var der fordi ambulanceredderne gør noget forkert, men fordi *de* ved, hvordan "virkeligheden" er,

og det ville jeg gerne vide noget om. Desuden inviterede jeg således eksplicit redderne til at fortælle mig om deres opleveler af og syn på deres arbejdsmiljø.

Kontakt til St. Nordkøbing

BSØ og jeg aftale, at han skulle kontakte St. Nordkøbing vedrørende feltarbejde i de to efterfølgende uger. Men da jeg d. 4/7 2010 endnu ikke havde hørt nærmere, kontaktede jeg BSØ. Han fortalte, at der var gået noget galt i kommunikationen med stationslederen, hvorfor han havde kontaktet ambulancechefen på St. Nordkøbing, som ville "tage hånd om mig". Desuden ville BSØ skrive et lille præsentationsoplæg om mig, projektet og mit formål på stationen som observatør, så redderne var orienterede. Jeg ringede til ambulancechefen og aftalte, at jeg mødte ind den første dag kl. 07.30 sammen med døgnvagterne, hvor jeg kunne præsentere mit projekt for medarbejderne.

Der afholdes ikke morgenmøder på St. Nordkøbing, men ambulancechefen sad i dagens anledning sammen med nogle reddere i kantinen og ventede på mig. Jeg præsenterede kort mig selv og MARS-projektet for de få reddere, der var til stede. På bordet fandt jeg det præsentationsoplæg BSØ havde sendt ud. Der var bl.a. et billede af mig fra min AAU-profil, en kort beskrivelse af projektet og en kort beskrivelse af mig, som bl.a. fremhævede mig som "en frisk fyr". Jeg kunne senere erfare, at præsentationen også havde været annonceret på den elektroniske informations-skærm, som hænger i kantinen. Med undtagelse af den korte præsentation for nogle få tilfældigt tilstedeværende reddere den første dag, samt BSØs notat, fik redderne ingen yderligere introduktion. Derfor anede de fleste reddere ikke, hvem jeg var, eller hvorfor jeg var der. Det betød, at jeg under feltarbejdet brugte en del energi på, at præsentere mig selv flere gange dagligt. Det skete konstant, at jeg mødte reddere som forbavsende spurgte, hvem jeg var. Idet St. Nordkøbing er en stor station, hvor redderne endda vagtskifter på flere forskellige tidspunkter dagligt, skete det heller ikke sjældent, at jeg mødte nogle reddere første gang foran ambulancen på vej til en redning. Det endte ofte med at blive en lidt akavet situation, hvor jeg – iført observatørvesten, spurgte om jeg måtte tage med. I disse situationer kiggede redderne typisk forbløffet på mig og sagde "*Jooo…Men hvem er du?",* hvorefter jeg måtte til at give ovenstående præsentation af mig selv. Nogle gange, særligt med kørsel 1'er (udrykningskørsler), blev præsentationen lidt forhastet pga. den akutte situation (ambulancen skal være på landevejen senest et minut efter udkaldet). I disse situationer forsøgte jeg som regel, at præsentere mig ordentligt, efter vi havde hentet og afleveret patienten på sygehuset, og opgaven var afsluttet. Denne lidt skæve indgang til fællesskabet på stationen gjorde mig særligt opmærksom på at fortælle, at jeg ikke "samarbejdede" direkte med ledelsen. Når jeg præsenterede mig.

Genbesøg

Henover sommeren 2012 foretog jeg anden runde feltarbejde. Da jeg atter kontaktede Falcks danske sikkerhedsleder BSØ mht. at få adgang, bad ham mig kontakte stationslederne selv. Mit udgangspunkt var, at jeg ville foretage fire ugers genbesøg på begge stationer. Flemming, stationslederen på St. Sydkøbing, havde ingen forbehold udover, at han gerne ville have jeg kørte med effektive dagvagter, idet han mente nattevagterne skulle have ro. Men ellers accepterede han fuldstændigt mit udspil og foretrukne uger for deltagelse. På St. Nordkøbing var stationslederen Henning, derimod ikke villig til at lade mig deltage i fire uger. Han begrundede det med, at de altid havde mange observatører, og at det altid er forstyrrende for driften. Efter en længerevarende forhandling lød han mig køre med fire dage af 12 timer. Det betyder, at min kvantitative deltagelse på St. Sydkøbing samlet set er næsten dobbelt så stor sammenlignet med på St. Nordkøbing. Analytisk har det betydet, at det empiriske materiale er for spinkelt til at lave komparative sammenligninger på stationsniveau i forhold til det etnografiske materiale, bl.a. fordi St. Nordkøbing er en stor station med mange forskellige vagthold med forskellige subkulturer.

Feltarbejdet - deltagelsen i det daglige arbejde

Feltarbejde er et sammensat ord, som består af to dele – et objekt og et verbum, som forenes i praksis, men som primært refererer i to forskellige verdener. På den ene side findes et analytisk genstandsfelt, som studeres. På den anden side forskerens arbejde, som består af at tilegne sig en kropslig og analytisk forståelse af genstandsfeltet gennem aktiv deltagelse i felten. *'Feltarbejde er en metode til at få viden om, hvordan selvfølgeligheder opstår, vedligeholdes eller ændres indenfor rammerne af konkrete sociale fællesskaber*', skriver den danske antropolog Kirsten Hastrup (2010:55). I antropologiske kredse har feltarbejde været forbundet med en fundamental faglig og menneskelig *rite de passage*. Det skyldes formodentlig, at feltarbejde er vanskeligt og dermed producerer såvel faglig som menneskelig dannelse undervejs (Rabinow 2007). Feltarbejde giver mulighed for, at forskeren kan opnå en 'total erfaring' af den andens sted, bl.a. gennem mangfoldige feltspecifikke sanseerfaringer (Prieur 2002b:154) som mulighed for at forstå – ofte endda kropsligt mærke – feltspecifikke 'betydningsmønstre og tætheder' indenfor sociale fællesskaber (Geertz 1973). Det er med andre ord netop ved at placere sig kropsligt *in situ*, at det bliver muligt for etnografen at erfare de uofficielle kulturelle koder, som skaber den sociale orden i et konkret fællesskab. Herfra får etnografen mulighed for at få indblik i fælleskabets særlige tankeverdenen og symbolske betydningsunivers (Hasse 2002:148). Dette er helt afgørende for at forstå, hvordan arbejdsmiljø og

(u)sikkerhed ikke blot er noget organisationer, og mennesker opbygger, men noget mennesker 'lever i og med' (Hastrup 2005a:30).

Det indledende feltarbejde på de to stationer fungerede eksplorativt gennem en 'deep hanging out' metodologi:

> Deep hanging out' er en feltarbejdsmetode, hvor man 'hænger ud' i feltet. Umiddelbart sker det uden defineret formål, men samtidig indikerer 'deep', at man med denne 'hængen ud' får muligheden for at se, høre, lugte og deltage i feltet osv., og at det kropsliggjorte, sansede og fremmede og usystematisk reflekterede er med til at informere de senere analyser af det empiriske felt (Staunæs & Søndergaard 2005:58). [34]

Feltarbejdet havde til formål at indhente så meget og så bred en viden om det hverdagslige ambulancearbejde som muligt. Men i erkendelse af, at sociale virkeligheders mangfoldighed ikke kan iagttages perspektivløs, havde jeg forud for feltarbejdet udformet en observationsguide med forskellige kultur- og praksissociologiske nøgleelementer (se appendiks 1), som jeg altid bar i mine arbejdsbukser sammen med en notesbog. Under feltarbejdet var jeg iklædt Falcks traditionelle ambulanceuniform – som jeg lånte af venlige sjæle på begge stationer. Uden på uniformen bar jeg en gul observatørvest. Således havde patienter og pårørende mulighed for at se, at jeg ikke var ambulanceredder. Observatørvesten fik mange sygeplejersker og pårørende til at tro, at jeg var elev. Det betød ved flere lejligheder, at jeg måtte overveje min feltrolle i forbindelse med, hvordan jeg svarede tilbage. Jeg valgte som regel at sige, at jeg studerede reddernes arbejdsmiljø – i én situation, hvor en hospitalssygeplejerske ville have mig til at overtage hjertemassagen på vores patient med hjertestop, havde jeg intet valg end at forklare, at jeg var arbejdsmiljøforsker. Jeg overvejede flere gange undervejs, om det havde været mere hensigtsmæssigt at acceptere elevrollen (hvilket jo måske kan retfærdiggøres som en modificeret sandhed), da jeg dermed udviste interesse for inklusion i Falckfællesskabet (deltager, solidarisk) og ikke eksplicitere rollen som fremmed forsker og iagttager (passiv, kritisk).

Særligt på St. Sydkøbing var der andre observatører[35] og elever under uddannelse[36]. Det betød, at ikke alle ambulancer var mulige at følge. Flemming (stationslederen) spurgte på nogle morgenmøder, hvilken ambulance, der kunne have mig med. Andre dage tog Flemming ikke dette initiativ. Disse dage gik jeg bare rundt ude i garagen om morgenen sammen med redderne, når de klargjorde bilerne og hur-

[34] Staunæs & Søndergaard (2005) krediterer den danske antropolog Inger Sjørslev for begrebet, men begrebet stammer oprindeligt fra den amerikanske kulturantropolog Renato Rosaldo, som i en diskussion ved en konference tilbage i 1994, brugte begrebet til at beskrive den antropologiske etnografis særtegn (Clifford 1997: 56).

[35] I perioden jeg var i Sydkøbing, var der ligeledes en soldat, der kørte med som observatør med henblik på en kommende krigsudsendelse, men også forskelligt sundhedsfagligt personale og studerende kører ofte med som observatører.

[36] Det vil sige, at supervisoren enten har en behandler til den årlige kvalitetssikringseksamen, eller også at en elev kører en uge med supervisoren mod slutningen af elevtiden. Hvis eleven består denne eksamen, så må de køre som anden mand 70 % af tiden i den sidste periode af elevtiden.

tigt ville en eller anden redder spørge, om jeg var kommet på en vogn. Hvis ikke tilbød de som regel, at jeg kunne køre med dem, hvis ikke de havde en "tredje mand" (observatør). I disse tilfælde fandt de hurtigt en anden ambulance, som jeg kunne køre med. Efter kl. 15.30 gik de andre observatører, undtagen en soldat hjem, hvilket betød, at jeg på dage med lange vagter kunne springe på de fleste vogne og havde mulighed for at vælge kørsler efter alvorligheden af udkaldet (kørselstypen). Det betød, at jeg på St. Sydkøbing fulgte de samme reddere en hel dag og dermed fik studeret og snakket mere med ambulancereddere i længere tid. Desuden betød det, at jeg fik lejlighed til at få et reelt indblik i, hvordan en normal arbejdsdag er. På St. Nordkøbing havde jeg større mulighed for at selektere i turene. For det første fordi min gatekeeper overhovedet ikke involverede sig i at få mig tilknyttet nogen ambulancer. Og dels fordi der ikke var så mange elever og andre observatører i perioden, hvor jeg foretog feltarbejde på stationen.

Feltrelationen – en refleksion over forskerrollen og nærhed til feltet

> Since research access is not granted on a once-and-for-all basis but is rather a matter of continuing or intermittent negotiation with subjects, fieldworkers may *deny themselves* access to particular sites and to particular topics as a prudent response to the ever-present possibility that subjects' normative expectations might be transgressed and that access would be unilaterally withdrawn (McKegney & Bloor 1991:206)

Feltroller og relationer er et afgørende omdrejningspunkt for ethvert etnografisk studie. Særligt i begyndelsen af feltarbejdet føler feltarbejderen ofte, at hele feltarbejdet står og falder med de sociale relationer og bånd, som skabes (se Hammersley & Atkinson 2007:89-94). De sociale relationer, som feltarbejderen opnår med medlemmerne under feltarbejdet, har afgørende betydning for typen og kvaliteten af de observationer feltarbejderen har adgang til (Emerson 1988: del 2; Burgess 1982: del 3). Men relationen mellem forskeren og informanterne forskeren møder i felten er præstruktureret af en række træk, som gives af de respektive ligheder og forskelle i position i det sociale rum (Bourdieu & Wacquant 1996; Bourdieu et al. 1999:608; Schultz 2005; Jensen 2009). Klasse, alder, etnicitet, køn og geografisk oprindelse er eksempler på vigtige symbolske markører, som er præstrukturerede, men som indvirker på feltrelationen og mulighederne for at påvirke dem. Men samtidig er feltrelationen også dynamisk og konstant under forhandling og afhænger af, hvordan forskeren vælger at indtage og/eller formår at fastholde eller forhandle forskellige prædefinerede symbolske positioner.[37] Alle "relationsspil" er med til

[37] I den etnografiske litteratur findes en konflikt mellem et kontinuum af positioner, som på den ene side argumenterer for, at det er afgørende, at forskeren holder en vis distance i forbindelse med den deltagende observation. Frygten er, at forskeren 'bliver indfødt' og derigennem mister sit refleksive videnskabelige perspektiv samt balancen mellem perspektiver indenfor feltet (Gold 1958; Kristiansen & Krogstrup 1999: 105-111; Hammersley & Atkinson 2007:87f). Derfor må observatøren - argumenteres det - finde en marginal position i feltet, som på engang forener interessen for dyb kontekstspecifik forståelse,

at definere, hvilke informationer, der bliver synlige og usynlige for forskeren i feltarbejdet og i interviewsituationer. Endvidere er felt-lokationer ligesom interviewsituationer multidimensionale 'settings', hvor det at forfølge et spor, såvel geografisk som symbolsk, åbner for nogle informationer, men ofte også nedtoner eller endda usynliggør andre.

Et kendetegn ved kvalitativ forskning i det hele taget og etnografi især, er, at forskeren er kropsligt situeret i den sociale virkelighed, som studeres. Forskerkroppen er formodentlig den kvalitative forskers vigtigste værktøj, fordi forskerkroppen har en række implikationer for datamaterialets tilblivelsesproces, udformning og kvalitet. En implikation ved forskerens kropslige situerethed er, at kroppen anvendes som informationsakkumuleringsredskab. Det er gennem kroppens sansninger og erfaringer i felten, at etnografisk materiale udspringer. Det er kroppen, som mærker rummenes og kollektivets stemthed og derigennem ofte intuitivt fornemmer, hvor det mest relevante etnografiske materiale findes. For en etnografisk forsker kan den empiriske verden ofte forekomme uigennemskuelig. Her er den kropslige fornemmelse og før-refleksive sociologiske sans ofte det bedste navigationsredskab i forhold til de empiriske informationers uendeligt iagttagelsesmuligheder. Kroppen har også en teknisk betydning, idet forskeren mere eller mindre intentionelt fører sin krop forskellige veje rundt i feltet, hvor forskellige erfaringer er tilgængelige. Yderligere, idet forskerkroppen selvsagt kun kan være fysisk tilstede et sted af gangen, betyder det, at det empiriske materiale altid ville kunne indeholde andre tætheder, end dem forskeren har valgt.

Foruden disse kropsfænomenologiske – epistemologiske – implikationer bærer forskerkroppens, ligesom alle andre kroppe, en række *kropstegn*, som symbolsk placerer den i henhold til en række kulturelt indforståede strukturelle identiteter (Søndergaard 1996: 89ff; Hasse 2002: 262, 325ff; 2011:132f.).

---

med det videnskabelige og distancerede analytiske perspektiv, således forskeren finder en rolle mellem 'den fremmede' og 'vennen' (Powdermaker 1966; Everhart 1977).

Modsat denne position findes en del etnografer, som argumenterer for, at det netop først er, når etnografen inkorporerer feltets sociale logik gennem så aktiv, 'erfaringsnær' (Geerts 1973) og genuin *kropslig* deltagelse som muligt i feltets daglige praksis, at etnografen lærer og forstår, hvad der kræves for at være medlem af fællesskabet (Hastrup 2010, Adler et al. 1986; Goffman 1989; Emerson et al. 1995). I denne lejr mener forskerne ikke, det er et problem og formodentlig heller ikke muligt, at forskere bliver komplet "indfødte" – i betydningen, at blive kulturelt assimileret til punktet, hvor forskeren adopterer feltets 'naturlige indstilling' og 'meningstilskrivelse'. Målet er derimod, at forskerkroppen bliver en feltnote (Wacquant 2004, 2005; Goffman 1989; Hastrup 2010), som efterfølgende kan gøres til genstand for objektivering og bidrage med en situeret inkarneret forståelse af feltet gennem analyse af såvel kroppens erfaringer samt de strukturelle mulighedsbetingelser for disse erfaringer. De mest radikale positioner i denne lejr argumenterer for, at det ikke er problemet, men derimod selve løsningen på feltarbejdet, hvis forskeren 'bliver indfødt' (Adler et al..1986:370), mens mindre radikale positioner i denne lejr vil sætte spørgsmålstegn ved, hvorvidt det er muligt for en forsker at suspendere sin habitus og blive komplet indfødt (Bourdieu & Wacquant 1996). Foruden de habituelle begrænsninger, interaktion med tidligere relationer udenfor felten samt nedskrivning af feltnoter samt feltarbejderens planer om at forlade felten på et tidspunkt som regel også afgørende begrænsninger for "komplet medlemskab". Derfor bliver feltarbejderens deltagelse aldrig hverken helt så dedikeret eller begrænset som den indfødtes, hvorfor feltarbejdere altid vil være et sted mellem en outsider og et kulturelt fremmedvæsen (alien) (Emerson et al. 1995:4).

Forskerkroppen medbringer en række symbolske og socialhistoriske tegn ind i felten. Forskerens køn giver både fysisk og symbolsk adgang til forskellige fællesskaber og indforståetheden, ligesåvel som den ekskluderer fra forskellige rum (McKeganey & Bloor 1991). Det er sandsynligt, at mine kropstegn har åbnet og lukket op for forskellige performativiteter i forbindelse med feltarbejdet. Det er eksempelvis ikke utænkeligt, at store dele af den homosociale mandehørm jeg kunne iagttage og selv, frivilligt og ufrivilligt, blev inddraget i, ikke havde udfoldet sig på samme måde, hvis min forskerkrop havde haft feminine kropstegn. Den kombination af symbolske positioner, som er komprimeret i mine kropstegn – at jeg under empiriindsamlingen var en heteroseksuel hvid etnisk dansker i slutningen af 20'erne, 196 cm, 90 kg, relativt muskuløs, af sydjysk middelklasseoprindelse og repræsentant for Aalborg Universitet – havde utvivlsomt implikationer for mine muligheder for at positionere mig i felten. Eksempelvis repræsenterer arbejdet som forsker en bestemt symbolsk maskulinitet, mens min kropsform givetvis afviger fra stereotype akademikerkonnotationer. Det var muligvis årsag til, at der på intet tidspunkt blev drillet med min fysiske kapacitet eller andet, der konnoteres til fysisk svaghed, selvom det (måske) ville være oplagt at drille en mandlig akademisker med hans begrænsede fysiske kapacitet. Min alder har også uden tvivl haft indflydelse på typen og kvaliteten af de forskellige relationer jeg indgik i under feltarbejdet og i interviewsituationerne. Jeg oplevede en større umiddelbar nærhed med nogle af de yngre reddere på St. Sydkøbing, mens jeg aldrig opnåede særlig tætte relationer med andre reddere. Ikke altid, men jævnligt, spillede aldersforskel sandsynligvis en rolle.

Situerede feltroller

Nogle etnografer mener, at feltroller og identiteter skænkes (Hastrup 2010:71). Andre forskere betoner, at feltroller i større eller mindre grad er åbne for forhandling (Adler et al. 1988:372; Burgess: 1984; Kristiansen & Krogstrup 1999; Hammersley & Atkinson 2007). Umiddelbart kan jeg se tre situerede, men marginale symbolske positioner, som ambulanceredderne skænkede mig i forbindelse med feltarbejdet.

Sikkerhedsblikket: Ved én lejlighed går Ivan Poulsen og jeg ind i vaskehallen på St. Sydkøbing for at vaske ambulancen. Jeg tænker, at situationen kunne fungere godt som et stemningsbillede til afhandlingen, så jeg spørger, om jeg må tage et billede af, at han vasker ambulancen. "*Jo, men hvorfor vil du tage et billede, gør jeg det da forkert?*", spørger han. Ivan kan, forståeligt nok, ikke helt se sammenhængen mellem bilvask og forhold til ulykker og sikkerhed, men formuleringen vidner om hans forståelse og positionering af mig som et omvandrende "sikkerhedsblik". Dette bekræftes senere samme dag, da jeg tager båren og sætter den ind i ambulancen selv, selvom jeg egentlig godt ved, at det er en tomandsopgave. Her udbryder Ivan "*Hov, jeg troede det var dig, der skulle se på os gøre det forkert, og ikke dig selv*" (Feltnoter, St.

Sydkøbing, 23. juli 2012). Det skete også flere gange, at redderne spurgte mig; "*Nå, løfter vi så rigtigt*?" efter jeg havde kørt et par ture dem.

Episoder som disse gjorde mig opmærksom på, at det var vigtigt, at jeg fremhævede overfor redderne, særligt når jeg kom ud og køre med nye reddere for første gang, at jeg som sociolog ikke er ekspert i sikkerhed og slet ikke har kompetencer til at vurdere, om de eksempelvis løfter "rigtigt". Derimod betonede jeg, at det som interesserede mig var, hvordan de oplever deres arbejdsmiljø, og hvordan de inden for deres kollegiale fællesskab finder ud af, hvordan og hvornår man arbejder rigtigt og forkert, sikkert og farligt.

Forskeren, der leger elev: Den feltrolle jeg selv arbejdede mest aktivt for at indtage var en modificeret elevrolle. Jeg havde inden feltarbejdet fortalt BSØ (Falcks sikkerhedsleder) og Flemming (stationsleder St. Sydkøbing), at jeg gerne ville deltage så aktivt i arbejdet som muligt. På St. Sydkøbing, hvor der også blev gjort mest ud af præsentationen og opfordret til at tage godt imod mig samt inddrage mig i arbejdet, fornemmede jeg, at redderne var syntes, det var sjovt at "vise deres verden frem", og i det omfang det kunne lade sig gøre, at lade mig 'lege deltager' (Tracy 2013:109ff)[38]. Her hjalp jeg ofte med rutinekontrol af ambulancen og forskellige andre forefaldende opgaver, hvor de kunne bruge ekstra hænder. Min deltagelse var dog aldrig mere end perifer - også sammenlignet med elevers deltagelse.

Ham fra universitetet: At jeg som akademiker er anderledes blev eksplicit fremhævet flere gange i forbindelse med feltarbejdet. Eksempelvis en dag, hvor jeg var tilbage på St. Sydkøbing for at følge Rene Bak en enkelt dag, som var chauffør på lægebilen. Mens vi sidder i frokoststuen blandt de andre reddere og spiser morgenbrød, spørger Rene højlydt lægen, om ikke det er dejligt, at han *'har taget en akademiker med til ham i dag'*. Denne hentydning tager en anden redder op og spørger Rene, om han kunne følge med, når vi snakker. Således blev min og lægens symbolske 'andenhed' omdrejningspunkt for symbolsk grænsedragning sideløbende med et moment af uskyldig morskab. En anden dag, hvor jeg fumlede med bårebetjeningen var en kvindelig ambulanceredder hurtig til at påpege overfor mig, at jeg mindede hende om hendes lillebror, som heller ingen praktiske evner har. Ved en tredje lejlighed, en af de første dage tilbage i feltet i sommeren 2012, møder jeg behandleren Mads Green på stationen, som jeg tidligere havde foretaget et kvalitativt interview med. Jeg hilser på ham, men af hensyn til hans ano-

[38] 'Lege deltager' er Sarah J. Tracys (2013) reformulering af de deltagerroller, som i den etnografiske litteratur konventionelt er blevet kaldt 'deltager som observatør' (Gold 1958:220), 'aktiv deltager' (Spradley 1980:60) eller 'aktivt medlemsforsker' (Adler og Adler 1987).

nymitet omkring deltagelse i interviewundersøgelsen nævner jeg ikke noget om interviewet. Han beslutter sig dog for at åbenbare vores relation ved gøre lidt grin med mig:

> Mens jeg står i stuen sammen ca. 10 reddere, siger Mads til mig: "*Hvordan kan det være, du er kommet ud i dag*?" Jeg svarer, at jeg havde ringet til Henning [stationslederen] og spurgt, om ikke jeg kunne køre med. Derpå fortæller Mads malerisk de andre reddere i forsamlingen, hvordan jeg har et lille kontor ude på universitetet med gardinet trukket for, så der ikke kommer lys ind og bøger fra væg til væg og tomme kaffekopper over alt. Jeg griner med og svarer, at jeg også er glad for at komme ud, så jeg kan få lidt naturlig D-vitamin. (Feltnoter, St. Nordkøbing. d. 8. maj 2012)

Redderne var generelt meget imødekommende og inkluderende overfor mig. På St. Sydkøbing gav redderne mig koden til stationen, så jeg selv kunne låse mig ind. Første dag tilbage på St. Sydkøbing 2012 spørger mange af redderne interesserede til, hvordan det går med forskningen. Da to reddere har spurgt mig om det indenfor 5 min., siger Ivan Poulsen, som jeg kører med den dag, at: "*Du kan lige så godt hænge en seddel op om det, fordi alle vil spørge dig om det*". Redderne kom også ofte og spurgte, om jeg fik noget ud af at køre med. Det oplevede jeg dels som en sympati, men også som en eksplicit bekræftelse af, at jeg vedblev med at være en fremmede. Som Bourdieu bemærker, er feltarbejderen 'udelukket fra de sociale aktiviteters reelle spil, fordi der ikke er nogen plads til ham i det iagttagede system (undtagen hvis man vælger at anvise ham én eller nærmest for sjov giver ham én), og fordi det i det hele taget ikke er meningen, at han skal have en plads i det', og som Bourdieu uddyber videre med Sartre: 'Sociologen er ikke situeret[…]; han kan meget vel forsøge at integrere sig i gruppen, men denne integration er midlertidig, han ved, at han vil forlade den, at han vil indføre sine iagttagelser i en objektiv afhandling' (Bourdieu [1972] 2005:222,223).

Mit feltarbejde er på mange måder en 'blitzkrig-etnografi' (Musaeus 2012:149), fordi jeg kørte med på flere forskellige hold på stationerne og derfor ikke havde lejlighed til at opbygge tillidsrelationer – eller det som i metodelitteraturen ofte omtales som rapport – til redderne over længere tid.

Feltnoter

Af hensyn til ikke at 'other' relationen til ambulanceredderne unødigt, skrev jeg ikke feltnoter i deres nærvær. Jeg var bevidst om min status som fremmed i feltet, og jeg vurderede, at en notesbog ville hæmme min mulighed for at skabe tillid og provisorisk inklusion i fællesskabet. Flere reddere spurgte undervejs, om jeg skrev feltdagbog, "så jeg kunne huske, hvad jeg så". Det bekræftede jeg, men undlod at forklare detaljeret om det. Spørgsmålet vidner om, at de møder mig med en forventning om, at en forsker må skulle have "data". Jeg forsøgte bevidst at indtage en position som "en forsker, der hænger ud og er nysgerrig på deres verden og hverdag" i forhold til ambulancearbejde og arbejdsmiljøet snarere end som kartografisk videnskabelig observatør, som noterer alt, hvad der siges og gøres.

Men nogle gange blev jeg kognitivt overfyldt med gode citater, samtaler og observationer. Som regel søgte jeg skjul på toilettet, hvor jeg hurtigt skrev nogle overskrifter og centrale sætninger ned, som jeg kunne uddybe senere. Jeg opdagede hurtigt, at man fra førerrummet ikke kunne se under skuldrehøjde på "tredjemandssædet" i bårerummet via bakspejlet. Således kunne jeg ubemærket skrive nogle noter på vej til udkald og på vej tilbage til stationen fra sygehuset – når jeg ikke snakkede med ambulanceredderne eller studerede deres udrykningskørsel. Feltnoterne blev udskrevet så hurtigt som muligt, når jeg kom hjem fra vagter. I forbindelse med feltarbejdet i sommeren 2012 brugte jeg især min IPhone som notesblok i løbet af dagen. Stort set alle reddere havde på dette tidspunkt en smartphone, som de flittigt brugte, når de sad på stationen og hang ud. Jeg fornemmede, at der ikke ville være noget unaturligt i, at jeg også nogle gange trak mig tilbage og trykkede lidt på min telefon, mens vi sad og så tv eller var samlet i mindre grupper i køkkenet.

Jeg havde medbragt et kamera og tog nogle få billeder af ting og materialer. Men af hensyn til redderne anonymitet indeholder afhandlingen ingen billeder af situationer på de to stationer, hvor jeg foretog feltarbejdet. Ligesom notesbøger kan et kamera markere social distance (jf. eks. Ivan Poulsens reaktion på, at jeg ønskede at tage et billede af ham vaske ambulancen).

Samtaler og uformelle interview i felten

Et afgørende element af det etnografiske håndværk består i at nærme sig feltets deltagere og kultur gennem samtaler. For etnografen er *ingen* samtaler ligegyldige, de er altid potentiel "data". Feltarbejde blandt ambulancereddere giver mange anledninger til samtaler. Dels den megen nedetid mellem turene, som giver lejlighed til at observere 'naturligt opståede samtaler' i felten, men også de mange køreture der naurligt udfyldes med snak.

I lighed med Oline Pedersen (2013:49), der i sit studie af danske sundhedsplejersker erfarede, at samtaler i bilen producerede overraskende frugtbart empirisk materiale, oplevede jeg også, at ambulancens rum bidrog til at producere gode samtalesituationer. Af en eller anden årsag skabte rummet i ambulancen et særligt godt samtaleklima. Det var også ofte i forbindelse med køreture i ambulancen, at redderne foretog deres interview af mig, og fik stillede deres behov for at klassificere mig og grundlaget for min tilstedeværelse. Disse lejligheder til at aflægge personlig 'rapport' forandrede ofte min oplevelse af relationen mellem redderne og mig. På en eller anden måde følte jeg nogle af de mindre spontant inkluderende reddere accepterede min tilstedeværelse og mit forehavende i felten, når jeg have aflagt rapport personligt til dem. Modsat Pedersen (2013), som tog konsekvensen og spurgte om tilladelse til

at optage disse samtaler, spurgte jeg ikke, om jeg måtte lydoptage samtalerne.[39] Af samme årsag som mit fravalg af at skrive feltnoter åbenlyst foran redderne, frygtede jeg, at optagelse ville forandre den løse og uformelle stemning og flow i samtalerne. I stedet forsøgte jeg at nedfælde samtalerne så nøjagtigt som jeg kunne huske dem, så snart jeg fik en ledig stund.

Kvalitative interviews

I perioden mellem mine to runder etnografisk feltstudier foretog jeg de fleste af afhandlingens i alt 20 kvalitative interviews. Først interviewede tre af de fire danske fællesarbejdsmiljørepræsentanter (se interviewguide i appendiks x)[40]. Formålet med disse interviews var at opnå indsigt i det pågående sikkerhedsarbejde samt deres perspektiv på risici og sikkerhedspraksis.

Efterfølgende udvalgte jeg ti ambulancereddere ud fra data fra MARS-projektets første runde af spørgeskemaundersøgelsen udsendt til *samtlige* danske reddere hos Falck.[41] Udvælgelsen skete på baggrund af en faktoranalyse af to spørgsmålsbatterier om henholdsvis *prioritering* af sikkerhed[42] og *holdning* til sikkerhed.[43] Faktoranalysen af de to spørgsmålskategorier konstruerede to kategorier af ambulancereddere; de 20 % relativt mest og de 20 % relativt mindst sikkerhedsorienterede. Herefter udtrak jeg alle redderne fra de to stationer, hvor jeg havde lavet feltarbejde. Fra denne pulje udvalgte jeg fem ambulancereddere fra de 20 % mest sikre og 20 % mindst sikre. I den forbindelse forsøgte jeg også at sikre en rimelig aldersspredning og spredning mellem de to stationer. Således sikrerede jeg mig, at mine re-

[39] Jeg forsøgte en enkelt gang i forbindelse med feltarbejdet at lydoptage en samtale med Jeppe Larsen umiddelbart efter en udrykningskørsel. Men situationen var ikke videre vellykket, formodentlig fordi vi begge oplevede situationen som lidt ude af den sædvanlige ramme.

[40] Det var oprindeligt min hensigt at interviewe alle de fire fællesarbejdsmiljørepræsentanter i Danmark, men idet den ene ikke reflekterede på min henvendelse, og jeg følte materialet var ved at være mættet efter tredje interview, valgte jeg at stoppe der.

[41] 62 % af samtlige danske Falckreddere besvarede spørgeskemaet. Af disse havde langt de fleste angivet, at vi gerne måtte kontakte dem med henblik på interview. Før den egentlige udvælgelse blev alle reddere med mindre end fire års anciennitet sorterede fra for at sikre, at interviewpersonerne havde en vis erfaring med praksis i feltet.

[42] Spørgsmålene i dette batteri var:
a) *Jeg anvender altid værnemidler, når jeg skal,*
b) *Jeg følger altid sikkerhedsreglerne,*
c) *Jeg vælger altid at arbejde sikkert frem for hurtigt – også i pressede situationer.*

[43] Spørgsmålene i dette batteri var:
a) *Jeg bøjer nogle gange sikkerhedsreglerne, så jeg kan gøre arbejdet lettere og bedre,*
b) *Ved at ignorere sikkerhedsreglerne, glider arbejdet nogle gange lettere,*
c) *Jeg overtræder sikkerhedsreglerne, hvis ikke det giver en øget sikkerhedsrisiko,*
d) *Jeg får nogle gange et 'kick' af at køre hurtigt i forbindelse med mit arbejde,*
e) *Det er et svaghedstegn at tale for meget om sikkerhed*,
f) *Ledelsen forventer, at vi til en vis grad løfter mere end vi m*å,
g) *Jeg vil gerne vise, at jeg har kræfter til selv at klare arbejdet.*

spondenter repræsenterede den samme diversitet i forhold til sikkerhedsadfærd og holdninger som Falcks ambulancereddere generelt. På baggrund af mit feltarbejde havde jeg mulighed for at identificere flere respondenter i de to kategorier, som jeg forventede ville "performe" godt i en interviewsituation. Dog var det også nødvendigt – grundet det begrænsede udvalg af reddere fra de to stationer, som placerede sig i de to ekstreme kategorier – at interviewe enkelte reddere fra stationerne, som jeg ikke kendte på forhånd. Det er imidlertid vigtigt at påpege, at ambulanceredderne ifølge spørgeskemaundersøgelsen generelt er meget sikkerhedsorienterede, så selv de ambulancereddere, som stammer fra kategorien mindst sikre, er forholdsvis orienterede mod sikkerhed. Efter denne udvælgelsesproces skrev jeg først et brev til de udvalgte reddere og efterfølgende kontaktede jeg dem telefonisk for at forhøre mig, om de stadig ønskede at stille op til interview. Det ønskede alle på nær en. For at sikre interviewet foregik under omgivelser de satte pris på foreslog jeg tre modeller. Enten kunne jeg komme hjem til dem, eller de kunne komme ud på mit kontor på universitetet, eller også kunne vi mødes et tredje valgfrit sted. De fleste interviews blev foretaget i reddernes private hjem, mens en enkelt redder gerne ville komme fordi universitetet til et interview. Interviewene blev alle vellykkede. Et enkelt interview blev dog meget kort, idet den ældre redder ikke længere kørte ambulance, og desuden var "en mand af meget få ord".

Interviewmaterialet er righoldigt. De kvalitative interviews muliggjorde diskursive belysninger af forskellige iagttagelser, jeg havde lavet i felten. På denne måde uddyber og nuancerer interviewene på mange måder det etnografiske materiale, idet de giver en dybere indsigt omkring forskellige emner, som undertiden forbliver usagte eller indforståede i praksis blandt redderne. Desuden hjalp interviewene, idet de lå mellem mine to runder feltarbejde, med at skærpe min fornemmelse for flere af de sociale og kulturelle spilleregler på stationerne. Endelig giver kombinationen af etnografisk feltarbejde og mere dybdegående interviews lejlighed til at undersøge *forskelle* mellem ambulancereddernes diskursive praksis og performativet i mellem de to typer empiri. Jeg har især været i stand til at få øje på disse forskelle i forbindelse med analysen, fordi der er et sammenfald mellem nogle af de personer, som jeg har observeret i felten, og dem jeg har interviewet. Men det er også vigtigt at være opmærksom på, at kvalitative interviews udspringer af særlige og konstruerede social *situationer* (Bourdieu 1996; Rapley 2004; Järvinen 2005; Alvesson 2011). Interviewsituationen konstruerer en relationel og situeret social praksis bl.a. i form af vekslende performativiteter, identitetsfordringer og identitetsarbejde – fra såvel respondentens som interviewerens side.

Mit empiriske materiale indeholder også fem ulykkesfortællinger, som blev udvalgt relativt tilfældigt fra Falcks ulykkesregister. Efter ambulancereddernes ulykkesfortælling fortsatte samtalerne automatisk over i mere ustrukturerede interviews omkring arbejdet og ikke mindst snak om sikkerhedspraksis. Jeg har med undtagelse af Robert Petersen og Simon Poulsens fortællinger ikke anvendt ulykkesfortællin-

gerne direkte i afhandlingen. Til gengæld har jeg brugt pointer og citater fra interviewene efter ulykkesfortællingerne.

Endelig indeholder det empiriske materiale også interviews med stationslederne på begge stationer og fem ulykkesfortællinger, som blev indsamlet i efteråret 2012. Jeg valgte af to årsager at lægge mine interviews med stationslederne efter jeg havde afsluttet feltarbejde. Dels ønskede jeg ikke, at redderne skulle se mig unødigt på stationslederens kontor og af den grund foranlediges til at tro, at mit engagement på nogen måder refererede til ledelsen (jf. Goffman 1989). Desuden ønskede jeg ikke at lade min umiddelbare oplevelse af kulturen blandt redderne være influeret af stationsledernes læsning af arbejdspladskulturen. Retrospektivt er det min vurdering, at den første overvejelse var overvejende fornuftig, mens den sidste bekymring var unødvendig.

Der er både fordele og ulemper ved at lægge interviews efter første runde feltarbejde, fordi feltarbejdes opgave netop er at skabe en kulturel familiaritet med genstandsfeltet. To fordele er særligt centrale. Dels har man som interviewer en langt større og dybere indsigt i den hverdagspraksis, man interviewer redderne om.[44] Dette giver mulighed for at stille mere konkrete og kontekstnære spørgsmål, ligesom man har lejlighed til spørge ind til konkrete emner, som siden feltarbejdet har vagt forundring. Desuden følte jeg ofte, at min deltagelse sikrede mig en legitimitet som interviewer. De fleste reddere havde set mig før eller endda haft mig med i ambulancen flere gange. Det forkortede noget af den rapport-opbygnings-proces, som alle kvalitative interviewsituationer indebærer. Desuden vidste de, at jeg kendte deres verden indefra og ikke var en komplet outsider. Det betød også, at jeg i interviewsituationer forsøgte at positionerede mig som 'kulturelt kompetent outsider'; jeg kendte deres verden, men var selvsagt ikke selv redder.

En ulempe ved at lave interviews efter første runde feltarbejde var, kan jeg se bagefter, at redderne ofte talte i mere indforståede termer, end de ville have gjort til en interviewer uden kendskab til det daglige arbejde. Redderne antog ofte i interviewsituationen, at jeg vidste, hvad de talte om. Denne indforståethed er ikke altid optimal i forhold til dybe kvalitative interviews, særligt hvis intervieweren overser indforståetheden, og dermed undlader at følge op og få nuanceret eller ekspliciteret indforståetheden. Når jeg efterfølgende gennemlæser interviewmaterialet kan jeg se flere tilfælde, hvor jeg lader indforståetheden stå usagt. Nogle gange skyldes det min egen bias omkring vores gensidige indforståethed om reddernes kultur og feltspecifikke situationer. Ved andre lejligheder fandt jeg det mindre passende

[44] Bourdieu fremhæver eksempelvis, at 'social proximitiet og familiaritet' er afgørende for interviewets kvalitet, fordi det bidrager til at sikre, det der kaldes 'ikke-voldelig-kommunikation' (Bourdieu et al. 1999:610). På den anden side argumenteres der også nogle gange for, at 'kulturel asymmetri' kan være et vigtigt redskab i interviewsituationer, fordi det skaber mulighed for (u)bevidste dumme og naive spørgsmål (se eks. Rapley 2004:30 note 8; Søndergaard 1996:70), som kan bidrage til at lukke den kulturelle kontekst yderligere op i forbindelse med analysen.

at bede om uddybninger af "selvfølgeligheder", fordi jeg dermed ville sætte min legitimitet som kulturelt kompetent observatør på spil ved at gøre et centralt indforstået grundlag for samtalesituationens usikkert.

Køn som implicit

Sikkerhed og køn er begge højest politiske og moralske emner. Derfor er der ingen personlig eller neutral position ud fra hvilken, man kan tale om de to fænomener. Når ambulancereddere redegør for holdninger og praksisser omkring sikkerhed, så redegør de for social identitet (jf. Blaxter 1997:474; Radley & Billig 1996). Det samme gælder for køn. Forskningen viser, at respondenter typisk håndterer kønsspørgsmåls politisk forankring er ved at afvise, at køn spiller en rolle i deres virksomhed (Højgaard 2008; Bloksgaard 2009, 2012). Med inspiration fra Lis Højgaard (2010) og Mats Alvesson og Yvonne Due Billing (2009:220) valgte jeg derfor, at lade spørgsmålet om køn stå i baggrunden og være et ikke-eksplicit tema for informanterne (Bloksgaard 2009:82ff., Faber 2008:64) i forbindelse med mine interviews.[45] En risiko ved at spørge eksplicit til køn er, at man inviterer respondenter til at gå i 'essentialisme-fælden' (Bloksgaard 2009; Højgaard 2010). Det vil sige, at man som forsker inviterer informanten, der i mange tilfælde ikke er vant til at reflektere over køn, til at trække på kulturelt dominerende kønsforestillinger og kønsstereotypier. En anden mulighed er, at den måde man som forsker selv slår temaet an på får betydning for måden respondenten forholder sig til emnet på (Haavind 2000b: 20).

I stedet fokuserede jeg – inspireret af Lis Højgaards (2010) metodiske anvisninger om at undgå 'essentialisme-fælden' – på praksis, oplevelses- og erfaringsforløb omkring arbejdspraksis og sikkerhedspraksis i forbindelse med interviewene.[46] Formålet hermed var at se om, og evt. hvordan, køn naturligt

---

[45] Ambulancereddere i felten og respondenterne i forbindelse med viste, at jeg var en del af MARS-projektet (Mænd, Arbejdsulykker, Risiko og Sikkerhed), hvorfra de tidligere havde modtaget et spørgeskema, som fokuserer en del på køn. Således var de bekendte med, at jeg var interesserede i dem som mænd. Men udover dette nedtonede jeg min interesse for køn. Særligt i forbindelse med feltarbejdet nævnte jeg det slet ikke yderligere. Jeg tilkendegav primært min interesse i sikkerhed eksplicit. Men her påpegede jeg som nævnt tidligere, at jeg intet vidste om sikkerhed, og at jeg primært var interesseret i at vide mere om, hvordan *de* fandt ud af, hvor grænserne er mellem sikkert og usikkert arbejde i forbindelse med deres arbejde.

[46] Overordnet finder jeg Højgaards artikel glimrende. Men Højgaard balancerer og falder muligvis selv i en essentialisme-fælde. Hun opfordrer bl.a. til, at man fortager følgende *analytiske* greb:

- "Sammenligning – interviewe både kvinder og mænd i samme situationer, positioner, om samme emner, i samme sammenhænge jf. ovenstående fokuspunkter.
- Sikre sig navne, grammatiske eller andre indikationer på køn fra interviewfortællingerne (Staunæs & Søndergaard 2005), så det bliver muligt at identificere kønnede praksisser, udsagn etc. - igen uden at behøve at spørge direkte til køn.
- Kontrasteringer af typen: hvad gør Hans i den situation? Hvorfor gør Karen ikke det? Hvad gør andre? Evt. køn i generaliseret form: Hvad gør mænd/kvinder i den situation?" (2010:22).

Problemet med disse råd er, at hvis man skal være loyal overfor den poststrukturalistisk version af social konstruktivistismen kønsperspektiv, som Højgaard generelt advokerer for, så kan man ikke relatere kønspraksisser tilbage til det biologiske køn

blev bragt i spil som et meningsfuldt fænomen af ambulanceredderne selv i forbindelse med samtaler om sikkerhed og deres arbejdspraksis generelt. Det gjorde det imidlertid sjældent eksplicit. Men, som vi skal se i forbindelse med analysen af det empiriske materiale, kan kønnede aspekter fremanalyseres af nogle af ambulancereddernes redegørelser omkring sikkerhed. Mod slutningen af interviewene begyndte jeg at spørge mere eksplicit til køn og maskulinitet (jf. Haavind 2000; Staunæs & Søndergaard 2005:67f., Højgaard 2010:22; Alvesson & Billig 2009:220). Dette gjorde jeg eksempelvis ved at spørge til betydningen af, at Falck er en traditionel mandearbejdsplads, samt hvad det betyder for kulturen og arbejdspraksis, at der kommer flere og flere kvindelige ambulancereddere. Min erfaring med at aktivere køn på denne måde er blandet. Umiddelbart var mange reddere ikke specielt reflekterede omkring køn – hvilket måske ikke er så overraskende, det vidner muligvis bare om, at det ikke er noget, der er relevant for dem og deres praksis i hverdagen. Men jeg fornemmede også, hvordan stemningen i nogle interviews ændrede sig i forbindelse med, at disse emner blev bragt frem. Det var som om et politisk emne brev trukket frem, og som de ydermere skulle eksamineres i. Flere performede derfor til politiske korrekte og sikre svar eller deciderede undvigelsesstrategier.

En ulempe ved en implicit tilgang til køn er, at man risikerer, at køn sjældent bringes frem eksplicit. I mit datamateriale, særligt det etnografiske, italesættes køn jævnligt eksplicit, men meget sjældent i forbindelse med diskussioner af sikkerhed eller arbejdspraksis, som relaterer sig til sikkerhed. Således er der ingen tvivl om, at redderne i fællesskabet forhandler normer omkring køn. Men for at forstå kønnets relevans for sikkerhedspraksis, må der fortolkninger til. Det må analyseres frem.

Analytisk tilgang til det empiriske materiale

Som første skridt i analysen blev alle interviews udskrevet så ordret, som muligt. Men transskription er aldrig uproblematisk. Det talte sprog og det (ud)skrevne sprog er to forskellige tekster. 'Udskriften er en bastard', skrev Stiener Kvale (1997:181) engang. Transskriptioner er 'forarmede, dekonteksualiserede gengivelser af direkte samtaler' skriver Kvale & Brinkmann (2009:200) senere. Transskriptioner er fyldte med konkrete valg omkring notering af latter, stemmeleje, styrke og tone af stemmeføring, sarkasme, stilhed og en andre kontekstuelle detaljer (Tracy 2013:180). Derfor indebærer transformationen af samtaleoptagelse til tekst altid en *oversættelse* (Fog 1994:127-133; Kvale & Brinkmann 2009:199f.; Bourdieu et al. 1999:621-625). Jeg forestod selv transskriberingen af de første 9 ½ interviews, jeg udførte. Dette

eller kropstegn alene. Mænd kan godt være feminine og kvinder maskuline. Derfor vil det blot føre tilbage til kulturelt legitime til biologisk fremtrædelsesformer, snarere end nødvendigvis konstruktioner af maskulinitet eller femininitet.

gav en virkelig god fornemmelse af samtalerne, men valget faldt alligevel til sidst på en studentermedhjælper i forhold til denne opgave, da jeg vurderede, at tiden muligvis var bedre brugt.

Jeg har forsøgt at forholde mig til forskellen mellem det talte og skrevne sprog ved at lytte optagelserne af mine interviews igennem flere gange i løbet af forskningsprocessen. Inden transskriptionen af interviewene lyttede jeg interviewene igennem først. Dernæst aflyttede jeg dem igen i forbindelse med, at jeg tjekkede udskriftmaterialet for fejl. I forbindelse med analysen vente jeg tilbage og lyttede ofte konkrete interviewsekvenser igennem, og endelig lyttede jeg interviewene igennem efter første udgave af 'dataanalysen' var fuldført. Disse mange gennemlytninger har givet mig det, Johnny Saldaña (2011:44) beskriver som et 'kognitivt ejerskab' over mit interviewmateriale. Men det skabte desuden det jeg vil karakterisere som et 'æstetisk ejerskab' over den (sam)talte tekst. Ikke mindst forøgede det sensitiviteten overfor de stemninger, som ligger mellem de transskriberede linjer fra interviewsamhandlings*situationen*.

Transskriptionerne blev sammen med samtlige feltnoter, billeder fra felten, indsamlede avisartikler og artikler fra Falcks magasiner (samt hjemmesider, dokumenter, love, regler, osv.) overført til NVivo, hvor materialet blev kodet og analyseret.

Analytiske fremgangsmåder

Alle feltnoter og interviews blev kodet i NVivo (et kvalitativt dataanalyseprogram) ud fra to strategier. Først blev materialet kodet i forhold til nogle brede tematiske og teoretiske hovedkategorier. Efterfølgende læste jeg tekststykkerne indenfor koderne igennem med henblik på at begribe kodernes interne kompleksitet og dimensioner. Dette resulterede i en række undernoter, som repræsenterede dimensioner ved fænomenet. Da jeg neddroslede analyseprocessen i NVivo, havde jeg opdelt mit empiriske materiale i alt 541 koder.

Et stort kvalitativt datamateriale bliver aldrig færdiganalyseret. For nogle kvalitative forskere er kodning det mest fundamentale element af analysen (Barney & Glaser 1967). For andre har kodning et mere pragmatisk sigte; at holde styr på materialets dimensioner, relationer, mønstre pointer, citater osv. Kodning er kun et delelement i analyseprocessen. Blandt etnografiske fortællere er det alment anerkendt, at analysen først for alvor tager form i forbindelse med repræsentationen af det empiriske materiale på tekst (Clifford & Marcus 1986; Van Maanen 1995). Kodning skaber overblik og analytiske idéer, mens sammenhængen udfoldes i skriften. I skriften må de dekontekstualiserede *empiriske* koder, der er midlertidigt rekontekstualiserede i nye *analytiske* kode-kategorier, atter rekonteksualiseres og refortolkes i fortællingens *tekst*.

Fortællingens rammesætning

I forbindelse med produktionen af fortællingen må eksemplariske og betydningsmættede brudstykker af det empiriske materiale *udvælges* og *fortolkes* i forbindelse med produktionen af fortællingens tekst. Kirsten Hastrup har i den forbindelse rammende bemærket, at:

> Den kulturelle analyse foregår ikke lineært, fra et problem til dets løsning[…] den [har] snarere karakter af et puslespil, hvor man efter feltarbejde sidder med en mængde brogede brikker – data – på én gang, uden at vide hvilke spil, de hører til. Man har ingen på forhånd givne mønstre at gå efter, men ved møjsommeligt at prøve sig frem kan man efterhånden skabe et mønster, hvori de fleste brikker passer. Der vil altid være nogle, som bliver til overs, men kulturanalysens mål vil altid være at fremstille en helhed, som rummer flest mulige data, ved at forbinde dem systematisk med hinanden. (Hastrup 1997:75)

Det er selvsagt ikke alle empiriske brikker, der bliver plads til, når et stort empirisk feltarbejde skal formidles i en afhandling. Derfor kan det samme materiale danne grundlag for mange kontingente fortællinger. Mange spil eller mønstre kan identificeres på baggrund af de brogede empiriske brikker, for nu at fastholde Hastrups metaforer. Derfor må der foretages skarpe (fra)valg. I forbindelse med udvælgelsen af empiriske elementer har jeg primært vægtet tre hensyn: det første kriterie er, at handlingerne, begivenhederne eller fortællingerne er *fremtrædende* i empirien, det andet kriterie er, at de er *karakteristiske* for ambulancereddernes kultur eller praksis og endelig, at de har empirisk eller teoretisk *nyhedsværdi*.

Fortolkning af det empiriske materiale

I forbindelse med *fortolkningen* af datamaterialet har jeg været inspireret af den svenske organisationsforsker Mats Alvessons (2002; 2011; Alvesson & Sköldberg 2009) forståelse af 'refleksiv pragmatisme'. 'Refleksiv pragmatisme' minder i det store hele, om det George E. Marcus (1989:11) og Eva Illouz (2003:8) kalder 'pragmatisk holisme'; Bente Halkier (2001:57-59) kalder 'analytisk pragmatisme' og Brinkmann (2012:34) kalder 'pragmatisk pluralisme'. Fælles for alle disse pragmatiske tilgange til empirisk forskning er, at de abduktivt søger at kombinere forskellige analytiske tilgange og niveauer med henblik på at anerkende og nuancere gensidige begrebers begrænsninger.

Alvessons ideal er, at forskeren fastholder en refleksiv bevidsthed om, at der altid er mere end én god måde at fortolke empiriske fænomener og situationer på. Derfor må en refleksiv forsker bestræbe sig på at iagttage fænomener fra forskellige teoretiske vinkler og undgå at privilegere et særligt perspektiv. *Refleksivitet* forudsætter med andre ord en kontinuerlig bestræbelse på epistemologisk tvivl eller destabilisering af det analytiske iagttagelsesperspektiv med henblik på at finde et frugtbart analytisk samspil mellem forskellige perspektiver. Derfor er det hensigtsmæssigt med et bredt og relativt heterogent fortolkningsrepertoire. (2002:171; 2011:107). Men refleksive idealer må ultimativt balanceres med prag-

matiske idealer om at 'levere viden', idet ingen forsker har uendelig tid og tålmodighed fremhæver Alvesson (2002:172).

Som et eksempel på refleksivitet i praksis foreslår Alvesson, at forskningsinterview betragtes som en kompleks social situation, som kan indeholde aftryk af en vrimmel af sociale logikker, mekanismer eller sociale kræfter (2011:75). Til at begribe kvalitative interviewudsagns sociale kompleksitet foreslår Alvesson (2003; 2011: kapitel 5) otte delvist overlappende metaforer, der kan bruges som *refleksive* linser til at læse interviewsituationer og de i situationen producerede udsagn igennem:

Otte metaforiske perspektiver på interview*situationen*

Metafor	*Analytisk fokus*	*Teoretisk ophav og inspiration*
Arena for *situeret* samhandling og performativet	Håndtering af interaktion i en kompleks interviewsituation (*ikke*-rutinesituation).	Mikrosociologi
Arena for etablering og cementering af storylines	Situationens tvetydighed og informantens latente problemer med at tolke forskerens formål	Kognitivteori, sense-making-teori
Arena for identitetsarbejde	Interviewsituationen fremkalder og muliggør opnåelse og 'sikring' af en eller flere individuelle eller sociale identitetspositioner.	Identitetsteori, rolleteori, poststrukturalisme
Arena for applikation af kulturelledrejebøger	Interviewpersoners udfordringer med at forklare komplekse forhold animerer til at antage bestemte præfabrikerede historier og forklaringer fra de forhåndenværende (organisations)kulturelle repertoires.	Diskursteori, institutionelteori
Arena for moralsk fortællekunst	Interviewsubjektet har interesse i at give et godt indtryk, fremhæve sig selv eller hans gruppe i særlige moralske og rationelle termer.	Kulturteori, diskursteori
Arena for politisk handling	Interviewsubjektet er placeret i politiske arenaer og drevet af interesser i at promovere bestemte sandheder.	Magtteori, kritisk diskursanalyse
Arena for konstruktionsarbejde	Repræsentationsproblemer og sprogets tvetydighed.	Diskursteori og mikrosocialkonstruktionisme
Arena for diskursers magtspil	Interviewpersonenerne er diskursivt konstituerede og svarer indenfor diskursers begrænsende rammer.	Foucaultiansk poststrukturalisme, Bultersk kønsteori

Bearbejdet version inspireret af Alvesson (2003:15, 2011:77-78)

Afhængig af problemstilling og videnskabsteoretisk baggrund vil hver af disse metaforer fortolkes og vægtes forskelligt, desuden ville eksempelvis neopositivistiske tilgange benægte relevansen og ofte eksistensen af hver af disse otte metaforer på interviewsituationen (Alvesson 2003; 2011). Hver især er disse

otte kultur- og organisationssociologiske metaforer centrale i forhold til at sikre et bredt fortolkningsrepertoire, som bidrager med at sikre en nuanceret læsning af sociale situationer og forskelligartede "kulturelle tekster". Principielt kan dette fortolkningsrepertoire bruges til at læse ethvert kvalitativt materiale – endda ethvert interviewudsagn (se Alvesson 2003:18-24; 2011:kap 4) – men i praksis vil nogle linser fungere mere frugtbare end andre (Alvesson 2011:101). Afhandlingens problemstilling og kulturteoretiske udgangspunkt har især fordret interesse for: etablering og cementering af storylines, identitetsarbejde, moralsk fortællekunst/indtryksstyring, konstruktionsarbejde men især kultureldrejebogsapplikation, i forbindelse med analyse og fortolkning af interviewudsagn og samhandlingssituationer i mine feltnoter. Jeg har dog også forsøgt at anvende de fire andre metaforer, som refleksive alarmklokker i forbindelse med gennemlæsning af det empiriske materiale. Det er eksempelvis centralt, at samfundsforskere aldrig glemmer, at informanter undertiden taler dem efter munden, og siger det, de forventer forskeren "fisker efter" eller dét, som informanten forventer, vil skabe sympatiske indtryk hos forskeren. Forskere må heller aldrig være naive og tro, at informanter taler uden politiske interesser, hvilket kan bevirke, at informanterne fremhæver et endimensionelt billede af deres erfaringer og virkelighed, eller måske endda fristes til at pynte på deres fortælling. Den slags sker og må refleksivt analyseres med.

Om at balancere mellem, over og under kønssensitive læsninger af materialet

Jeg oplever ofte en vis personlig skepsis i forbindelse med læsning af nogle kvalitative studiers anvendelse og læsninger af køn. Ovenfor har jeg tidligere, i lighed med andre studier, argumenteret for en implicit tilgang til køn. Som jeg også påpegede i den forbindelse fordrer det, at man som forsker selv må fremanalysere store dele af kønnets betydning i det empiriske materiale.

En af udfordringerne i forbindelse med at fremanalysere køn er, at balancere mellem det Mats Alvesson & Yvonne Due Billing (2009) kalder et 'under- og oversensitivt kønsperspektiv' i analysen. Balancegang er særligt vanskelig, hvis man abonnerer på et stærkt socialkonstruktivistisk teoriapparat, der ser verden som fundamentalt kønnet og kønsproducerende. På den ene side er en kønsanalyses opgave at trække køn frem og vise køns sociale virkninger. Det afstedkommer, at køn nødvendigvis må stå skarpere i analysen end i "virkeligheden". Men endimensionelle *empiriske* kønsanalyser risikerer altid at indebære reduktionisme, som tilslører, dækker over eller helt overser andre, og undertiden mere betydningsfulde eller krydsende doings/praksisser – alder, klasse, etnicitet, tradition, fagidentitet, opgavekrav osv. – som *også* altid er på spil *sammen med* kønspraksis (Alvesson & Billig 2009:215; Halkier & Jensen 2008:60). Denne risiko er særlig fremtrædende, når man analyserer et fænomen som køn, der på den ene side er allestedsnærværende, men ikke i alle situationer altid lige central som fortolkningsramme for den praksis, man analyserer (Deaux & Major 1987).

Alvesson og Billig (2009) foreslår forskellige måder at undgå overfortolkning af køns betydning i empirisk materiale. Én måde er udelukkende at fokusere på, hvordan køn naturligt forekommer som betydningsfuld kategori i forbindelse med interviews og observationsstudier. Dermed vil analysen, argumenterer de, kunne illustrere, hvordan køn spiller en rolle i den empiriske kontekst. Et af problemerne ved denne *ideal naturalistiske* tilgang er, som de også selv påpeger, at kønskonstruktioner ikke altid er eksplicitte. Ofte, det er i hvert fald, hvad mange kønsforskere fastholder, er kønnede betydninger dybt forankret i kulturelle koder, som ofte sniger sig ind i samhandling pre-refleksivt og mellem diskursive linjer (eks. Martin 2003,2006). Som sociale aktører gør vi, citerer vi og reproducerer vi kønsnormer og kønnede normer langt mere, end vi selv har intentioner om. Jeg er derfor mere enig med Alvesson og Billings andet forslag om, at en bedre måde at blive i stand til at se køn – endda på steder man ikke forventer det – uden at se køn alle vegne, er ved at adressere andre analytiske fortolkningsrepertoirer sideløbende og delvis konkurrerende med køn (Alvesson & Billing 2009: 14,195).

Etiske overvejelser

Dilemmaer omkring etnografi og informeret samtykke

> The line between being "informed" and "uninformed" is un clear[…]The goal of informed consent is complicated by the ethnographic commonplace[…]that good ethnographers do not know what they are looking for until they found it. […]Often, the only honest response is that what we are studying is Them (Fine 1993:277,274,275).

Opnåelsen af informeret samtykke er relativt uproblematisk i forhold til kvalitative interviews, hvor informanterne selv accepterer at deltage, og forskeren har lejlighed til indledningsvis at orientere dem om formålet og anvendelsen af interviewmaterialet samt proceduren omkring eventuel anonymisering. Selvom hverken interviewpersoner eller forskere nogensinde helt kan gennemskue implikationerne af forskningsresultaternes videre liv, så sikrer pre-briefinger dog et formelt informeret samtykke.

Det informerede samtykke er ofte langt mere problematisk i forbindelse med etnografiske studier. Et af vilkårene ved at lave etnografisk feltarbejde på en hvilken som helst arbejdsplads er, at man som forsker bliver påtvunget medarbejderne. Når gatekeeperne har accepteret forskerens deltagelse i den daglige praksis, gælder det som regel *implicit* for hele organisationen. Det er kutyme, at medarbejderne informeres om forskerens deltagelse og formål, men det er mig bekendt sjældent medarbejderne faktisk spørges, om *de* har noget imod, at der kommer en forsker og kigger dem over skulderen. Det gælder også i forhold til denne afhandlings feltarbejde. Trods reddernes generelle venlighed og eksplicitte sympati overfor projektet, så oplevede jeg flere konkrete situationer, hvor det var mere eller mindre tydeligt,

at min tilstedeværelse var påtvunget redderne. Det ses eksempelvis tydeligt i situationer, hvor redderne implicit eller eksplicit midlertidigt tilbagekalder eller betvivler deres informerede samtykke. Jeg oplevede fx, at en ambulanceredder efter at have lavet meget grovkornet vittigheder om en voksen søn til en patient, sagde til mig: "*Du skal ikke citere mig for det her. Det er bare vores måde at afreagere på*".

I en anden situation sidder jeg i en ambulance ved et sygehus og snakker med to reddere efter en tur. Den ene spørger til mit projekt. Jeg forklarer bl.a., at jeg som sociolog er interesseret i, hvordan redderne finder ud af, hvad der er sikker og usikker adfærd i forbindelse med arbejdet. Han fortæller bl.a., at han ikke har brugt sikkerhedssko i syv år. Den anden relativt unge redder siger, at arbejdet handler om at drikke så meget kaffe som muligt og lave så lidt som muligt. Men pludselig udbryder en anden redder skeptisk: "*sociolog, observerer du så alt, hvad vi laver, og hvordan vi opfører os*?". Jeg vælger i situationen at glide lidt af på spørgsmålet ved at sige, at jeg som sociolog er interesseret i, hvordan sikkerhed også har en social dimension, som findes indenfor arbejdsfællesskabet. På sin vis er redderens bekymring velbegrundet. Jeg forsøgte efter bedste evne at observere sammenhængen mellem sikkerheds- og kønspraksis i *alt*, hvad ambulanceredderne laver på arbejde. Store dele af min analytiske interesse ligger i spændingsfeltet mellem det formelle og det uformelle arbejde i praksisfællesskabet, hvor arbejdspladskulturen skabes og genskabes mellem kollegerne i hverdagen. Derfor er alle elementer af deres sociale samhandling potentielt vigtigt empirisk materiale for en kultursociolog.

Ved et par andre lejligheder blev redderne pludselig selvrefleksive og bekymrede for min tilstedeværelse. I forbindelse med mit første feltarbejde i sommeren 2010 sad jeg en sen aften blandt en større flok ambulancereddere som ventilerede gensidige frustrationer over ledelsen. Men efter en lange diskussion bliver den ene ambulanceredder i flokken pludselig bange for, hvem jeg egentlig var. Med et fast blik udbryder han pludselig, "*hvem er du egentlig observatør? Nu er vel du ikke en fra ledelsen, som er hernede for at se, hvad vi laver?*" "*Han er den hemmelige millionær*", svarer en af de andre reddere, som "kender" mig fra tidligere. Derefter må jeg atter forhandle mit mandat i fællesskabet. Jeg fortæller igen, hvem jeg er, og hvorfor jeg er der, og at jeg ikke er der på ledelsens opfordring, men af egen forskningsinteresse.

Dilemmaer omkring etnografi og beskyttelse af informanter

Som forsker har man en etisk forpligtelse til at beskytte sine respondenter. Et element i denne forpligtelse består i ikke at udlevere dem eller deres kultur, hvilket er en immanent risiko for enhver forsker, som er særligt interesseret i partielle dimensioner af kulturelle fællesskabers praksis[47]. Ved flere lejligheder er jeg, ligesom alle andre etnografiske forskere, blevet nødt til at se bort fra forskellige hændelser,

[47] Jeg vil gerne takke Sune Qvotrup Jensen for at gøre mig opmærksom på, at min afhandling på et tidspunkt i produktionsprocessen var alt for slap på dette tidspunkt.

som jeg fandt analytisk vigtige, fordi de i en løsrevet dekontekstualiseret sammenhæng risikerer at udstille redderne som moralsk underlødige. Dette gælder ikke mindst ambulancereddernes omgang med forskellige regler, omtale af patienter, ledelse osv. samt elementer af det humoristiske fællesskab, som undertiden er grovkornet, men meget central for det kulturelle fællesskab og copingstrategier i et særligt barskt arbejdsmiljø. Denne forpligtelse er ikke mindst vigtigt i lyset af, at reddere ikke selv har valgt, at deltage i den etnografiske del af mit empiriske materiale.

3. ”Mennesker, der hjælper mennesker”

> I styrtdyk er vandrefalkens hastighed målt til 300 km/t – ifølge enkelte kilder endda helt op til 320 km/t. Det gør vandrefalken til verdens hurtigste dyr. […]Hurtighed har altid været ét af Falcks vigtigste kendetegn – ”*Hurtig Hjælp er Dobbelt Hjælp*”, som der stod på Poul Sæbyes første Falck-logo. Men her hører ligheden mellem vandrefalken og Falck ikke op. Akkurat som Falck findes vandrefalken på fem kontinenter. Der er tillige 22 underarter af fuglen, mens Falck ud over Danmark har organisationer i 22 lande. Og lige som Falck er kendt for at tilpasse sine forretningsmodeller efter forholdene, benytter vandrefalken flere forskellige strategier, når den jager. Ofte svæver den højt til vejrs og venter på, at et bytte tilfældigt passerer forbi, hvorpå den angriber. Andre gange opsøger den sit bytte, stiger højt op i luften over det og styrtdykker mod offeret, der bliver dræbt i luften under sammenstødet. En tredje strategi er at samarbejde med en anden vandrefalk under jagten – denne strategi anvendes især af ældre vandrefalke. ”*I mod, hurtighed og kraft næppe overgået af nogen anden*”, lyder skudsmålet for vandrefalken (Hjælp, januar 2010:23)

Introduktion

> To analyse government is to analyse those practices that try to shape, sculpt, mobilize and work through the choices desires, aspirations, needs, wants and lifestyles of individuals and groups. [….] to analyse mentalities of government is to analyse thought made practical and technical (Dean 2009:20,27).

Dette kapitel viser, hvordan virksomhedens symboler bruges som et normativt styringsredskab i virksomhedens socialisering af medarbejderne. Dette organisatoriske kulturarbejde kan også læses, foreslår jeg, som et kønssocialiseringsarbejde, der søger at forme falckreddernes i henhold til, men også i modsætning til, klassiske maskuline koder (jf. kapitel 1). Teksterne, som analysen tager udgangspunkt i, er primært offentlige tilgængelige dokumenter fra virksomheden, som eksempelvis årsrapporter og medarbejderblade samt enkelte interviewcitater fra mine kvalitative interviews med stationslederne. Dette empiriske grundlag er langt fra tænkt som udtømmende eller som en fuldt repræsentativ analyse af Falcks offentlige kommunikation. Tværtimod er teksterne i nogle tilfælde stampet op af jorden relativt tilfældigt. Når jeg alligevel mener, det er interessant at dvæle ved disse tekster en stund, skyldes det, at Falcks kommunikation figurerer både stringent og intentionel. Der forekommer med andre ord en rela-

tiv gennemgående fortælling om Falck som organisation og falckreddere som et særligt folk i disse tekster.

Falck er en bevidst 'historiefortællende organisation' (Boje 1991;1994) med stærke traditioner, symboler og værdier, og virksomheden arbejder aktivt for at forme virksomhedens medarbejdere gennem virksomhedskulturen. En af de mest synlige metoder er via aktiv reproduktion af kollektiv identitet og korpsånd. Falcks engagement i værdibaseret ledelse illustreres tydeligt af, at virksomhed gennem flere år har haft en kulturschef ansat til at vedligeholde virksomhedskulturen. Det er mig bekendt atypisk for større danske virksomheder, at have chef med kultur som det formelle ansvarsområde. Det signalerer, at kultur er et område Falck prioriterer og arbejder målrettet med. Virksomhedskultur er et styringsredskab til 'normativ kontrol' af medarbejderne, hvorigennem virksomheden binder medarbejdernes 'hjerte og bevidsthed sammen med virksomheden interesser' (Kunda 2006:11, 218) [48] Falck bruger eksempelvis organisatoriske fortællinger (myter og sagaer) samt symboler, som grundlag for socialisering af nye medarbejdere og som grundlag for legitimering af 'obligatoriske normer' (Hatcher 2008), som nye medarbejderne *skal* dele.[49]

Analyse af dette er vigtig, fordi ledelsens offentlige kommunikation diskursivt markerer en organisatorisk identitet såvel internt i virksomheden som eksternt i forhold til omverdenen og interessenter. I det omfang det lykkedes virksomheden at "brande" særlige kendetegn, vil befolkningen møde ambulanceredderne med forventninger fra disse kendetegn. Som vi skal se, er Falcks ledelse og stationsledere bemærkelsesværdige direkte omkring nødvendigheden af virksomhedens værdier for virksomhedens daglige drift samt for nye medarbejdernes succesfulde integration og virke i virksomheden. Ledelsen formulerer således de normative rammer for 'sømmelighedens logik' (March & Olsen 1989) i virksomheden, og dermed optegnes de ledelsesbestemte rammer for legitime værdier og adfærd blandt medar-

[48] Organisationsforskere har længe argumenteret for ledelsens afgørende rolle som skaber og transformator af "stærke kulturer" (eks. Dale & Kennedy 1982; Peters & Waterman 1982; Trice & Beyer 1993; Schein 2010). Dette budskab har haft en enorm succes i erhvervslivet gennem de seneste tyve år. Kritiske organisationsteoretikere har påpeget om, at moderne virksomheder gennem deres kulturarbejde konstruerer 'designerkulturer' og 'designermedarbejdere' som et værktøj til at skabe solidaritet og medarbejderkontrol på postbureaukratiske og postindustrielle arbejdspladser (Eks. Ray 1986; Casey 1996;1999). I forlængelse heraf har eksempelvis Mats Alvesson og Hugh Willmott (2002) argumenteret for, at moderne virksomheder bruger *identitetsregulering*, som en væsentlig kontrolstrategi til at skabe engagement og loyalitet blandt medarbejderne, mens Casey (1995: 138) med en parafrasering af Habermas taler om 'virksomhedens kolonisering af selvet'. Identitetsregulering fungerer her på mange måder som en kombination af Foucaults begreber om 'biomagt' og 'selvteknologi'.

[49] Funktionalistiske organisationsteoretikere – og mange erhvervsledere! – betragter organisationskultur eller virksomhedskultur, som noget organisationer *har*, og anses dermed som en modellerbar variable på linje med organisationens struktur, økonomi osv. Postmoderne organisationsteoretikere derimod, anser organisationskultur som noget en organisation *er*. Det vil sige, at kultur opfattes som noget, der gennemsyrer organisationen, og således ikke kan isoleres analytisk som noget særskilt (Smircich 1983a, Fitzgerald 1988). Postmoderne organisationsteori har også påvist, hvordan tvetydighed ofte er fremtrædende i de fleste organisationskulturer, særligt mellem forskellige niveauer og afdelinger af organisationer (Se Martin 2001; Schultz 1990; Frost et al. 1991). Jeg mener, kulturforskere så vidt muligt bør lede empirisk efter såvel funktionelle og integrerende elementer, som fragmenterede og tvetydige elementer og symboler af de organisationskulturer, som analyseres.

bejderne. Symboler er vigtige redskaber for kulturanalyser, fordi de er betydningsmættede og derfor åbner op for fortolkning af bredere kulturelle mønstre. Alle objekter, handlinger, begivenheder, ytringer og billeder kan potentielt være symboler (Morgan et al. 1983:5-7).

Det er de seneste år blevet typisk at omtale organisationer som (maskulint) kønnede (se eks. Kanter 1977; Acker 1990,1992; Britton 1997; 2000; Martin & Collinson 2002; Ross-Smith & Kornberger 2004; Mumby & Ashcraft 2006). Pointen er, at organisationer som regel er strukturerede omkring nogle karakteristika og symbolske værdier, som er kønskonnoterede. Den amerikanske organisationssociolog Joan Acker bemærker eksempelvis, at:

> The organization itself is often defined through metaphors of masculinity of a certain sort. *Today, organizations are lean, mean, aggressive, goal oriented, efficient, and competitive but rarely empathetic, supportive, kind and caring.* Organizational participants actively create these images in their efforts to construct organizational cultures that contribute to competitive success. (Acker 1992: 253, kursiv tilføjet)

I forlængelse af begrebet om kønnede organisationer vil jeg i det følgende læse Falck som en kønnet organisation på baggrund af virksomhedens kultur- og identitetsarbejde i forbindelse med virksomhedens offentlige kommunikation og symbolske positionering. Pointen med dette er at undersøge, hvilke rammer den overordnede virksomhedskultur sætter for ambulancereddernes kønspraksis samt, hvilke implikationer de kan tænke at have for rammerne for sikkerhedspraksis.

Sagaen og varemærket Sophus Falck

Falck blev grundlagt af Sophus Falck tilbage i 1906, men selvom Falck-familien ikke længere ejer virksomheden[50], så opretholdes navnet. Sophus Falck er et stærkt "brand", som konstant anvendes både udadtil og indadtil i organisationen til at kommunikere Falcks organisationsidentitet (Albert & Whetten 1985; Hatch & Schultz 1997, 2002). Ifølge Mary Jo Hatch og Majken Schultz (2009) består en vellykket brandingproces af at samstemme og kommunikere organisationsidentitetens tre elementer – *vision*: hvem vil vi gerne være? hvad vil vi gerne være kendte for? *kulturen*: hvem er vi? samt *image*: hvordan er omverdenens billede af os? Sagaen om Sophus Falck er et nøglesymbol i Falcks kultur, der i Durkheimsk forstand fungerer som gruppens vedvarende kollektive repræsentation eller emblem. Når man træder ind i receptionen, på en hvilken som helst Falckstation i Danmark, mødes man af en buste af Sophus Falck. En anden måde repræsentationen af Sophus Falck bruges i hverdagen er via bamser, som

[50] Falck var ejet af Falck-familien frem til 1988, hvor virksomheden sælges til Baltica, og frem til 2011 har Falck flere skiftende ejerforhold. I 2012 ejer Lundbeckfond Invest A/S 57,36 % af aktierne i Falck, mens KIRKBI Invest A/S (familien bag LEGO) ejer 20 % og direktionen ejer godt 10 % af aktierne i Falck (www.Falck.com).

ambulanceredderne giver til at trøste tilskadekomne børn. Der findes også forskellige Sophus Awards, priser og legater. Bl.a. har Sophus Falck Fonden siden 1956 uddelt Sophus Falck Mindelegat. Det uddeles 'for at påskønne *heltemodig* eller *snarrådig indsats* i eller uden for tjeneste for at redde liv eller værdier. Derudover uddeles det også som støtte til uddannelsesformål eller studierejser' (*Hjælp,* september 2010:6, min kursivering).[51] Under fanen "Om Falck" på Falcks hjemmeside findes et dokument med en beskrivelse af Falcks profil. I dette dokument, med titlen "Vi er der altid", introduceres læseren for fire forskellige Falck medarbejdere. Den svenske ambulancesygeplejerske Åse Sjökvist, den hollandske brandinstruktør Lodewijk van Loon, Jesse Juko Willo Yemba, som flygtede fra Sudan til Danmark i 1997 og blev assistancelev hos Falck i 2002 samt massøren Birgitte Mikkelsen. De fire repræsenterer Falcks fire forretningsområder – redning, træning, assistance og Health Care – men de symboliserer også Falcks globale forretningsmæssige tilstedeværelse. Ligesom Falcks omsætning, der i dag stort set skabes 50/50 i Danmark og udlandet, arbejder to af de fire for Falck i udlandet. Det er også påfaldende, at de blandt alle de danske assistancereddere har valgt en sort flytning som et af Falcks ansigter. Mit indtryk fra feltarbejdet er, at indvandrere er underrepræsenterede i virksomheden i forhold til den danske befolkning generelt. Men tilsyneladende ønsker Falck at udtrykke kultureldiversitet. I forordet udtaler Falcks adm. direktør Allan Søgaard Larsen (ALS), at han:

> ..er *stolt* af, at mennesker som Åse, Jesse, Lodewijk og Birgitte er blandt medarbejderne i Falck. De er værdige bærere af den *omsorgskultur*, der findes i alle lag af Falck. Falck er bygget på idéen om, *mennesker, der hjælper mennesker*, og det var med udgangspunkt i denne mission, at vores grundlægger, danske Sophus Falck, stiftede virksomheden i 1906 (kursivering tilføjet).

Der er en bemærkelsesværdig emotionalitet i denne passage. Koncernchefen er *stolt* af disse fire konkrete medarbejdere, fordi de er værdige bærere af en *omsorgskultur*, som kendetegner virksomheden i dag så vel som historisk. Budskabet er således ganske tydeligt, at Falck er, og altid har været, kendetegnet ved at være en omsorgsfuld virksomhed bestående af *mennesker, der hjælper mennesker*. Det var den idé, som *danske* Sophus Falck grundlagde virksomheden ud fra. Derfor er medarbejdere, som bærer den omsorgskultur således værdige – modsat ikke omsorgsfulde medarbejdere, som således bør føle sig uværdige medarbejdere. Allan Søgaard Larsen nævner ofte Sophus Falck i sin faste klumme i Falcks medarbejderblad HJÆLP. For nyligt overskriften *Samfundsansvar - ikke et modefænomen i Falck* aktiverede han eksempelvis sagaen om Sophus således:

[51] Det er ganske bemærkelsesværdigt, at indstillingsskemaet til legatet findes på *Corporate Cultures portalen* på medarbejdernes intranet. Jeg kan ikke sige, om det er et tilfælde eller ej, men portalen bærer samme navn som en af de mest populære bøger om organisationskultur, hvori det i øvrigt påpeges, at virksomheder med 'stærk kultur' hylder virksomhedens helte og *skaber* anerkendelsesritualer eksempelvis gennem medaljer, som markerer, når medarbejdere eksemplificerer virksomhedens værdier (Dale & Kennedy 1982:72; Se også eksempelvis Rosen 1985; Van Maanen & Kunda 1989).

> I Falck har vi aldrig følt behov for at bryste os af vores ansvar for samfundet. Vi har blot i stilhed påtaget os det som en naturlig del af vores tjenester. Sophus Falck begræd de nationale klenodier, som gik tabt, da Christiansborg Slot brændte i 1884, fordi redningsarbejdet forløb kaotisk. Han så naturligvis en forretningsmulighed, men følte også et stærkt ansvar for at værne om såvel menneskelige som materielle værdier ved ulykker, når han nu engang var udstyret med evnen dertil. På samme vis er Falck i dag forpligtet til at anvende de erfaringer, som organisationen gennem de seneste 105 år har gjort sig, når det gælder at hjælpe mennesker i nød. Ikke fordi samfundsansvar, eller CSR, er på mode, men fordi ansvar for de samfund, vi tjener, er selve hjertet i vores måde at arbejde på. (Hjælp, marts 2012: 4)

ALS bruger historien, eller rettere hans genfortælling af en historisk begivenhed, som styringsteknik. Han sammenfletter også kontinuerligt en økonomisk og en samfunds-etisk rationalitet. Man kan umiddelbart læse to sideløbende betydninger ind i denne passage. For det første og mest bogstavligt: Falck er hævet over management-moden omkring branding via strategisk CSR, fordi Falck *er* indbegrebet af CSR. Det var Sophus Falcks spontane og personlige engagement og evne til at hjælpe, som lagde kimen til Falcks forretning. I dag, 105 år senere, gælder dette stadig, fordi *ansvar for de samfund, vi tjener, er selve hjertet i vores måde at arbejde på*. Ansvaret for at hjælpe er således kropsliggjort i såvel organisationen som dens medarbejdere. Men bag dette direkte budskab ligger der også en anden betydning i teksten. Idet virksomhedens øverste leder så tydeligt definerer virksomhedens idealer om engagement og forpligtelse til at hjælpe folk i nød, laver Allan Søgaard Larsen samtidig en symbolsk grænsedragning eller lukning omkring Falck-klanen, som et særligt folk med særlige evner og følgelig forpligtelse. Denne forpligtelse er en kulturarv, der medfølger medlemskabet af klanen, og som kan spores direkte tilbage til og i Sophus Falcks handlinger i 1884. Sagaen om Sophus Falck anvendes således som en kollektiv repræsentation, der tjener som et redskab til at trække en forbindelseslinje mellem organisatorisk identitet med organisatorisk hukommelse (Schultz & Hernes 2013).

Ud over den symbolske betydning udad til, som brand eller image for virksomheden, så fungerer fortællingen om Sophus Falck også som et nøglesymbol for virksomhedskulturen. Den amerikanske antropolog Sherry Ortner (1973) argumenterer for, at kulturanalyser kan åbnes op gennem nøglesymboler, som er særligt mættede af kulturelle værdier og betydning. Ortner nævner to idealtypiske nøglesymboler. Dels *summerende symboler*, der effektivt vækker stærke forpligtende følelser, fordi de i en kondenseret form symboliserer en kultur, som folk har følelser for. Den anden type nøglesymbol er *elaborerende nøglesymboler*, som enten kan være rodmetaforer, der symboliserer grundlæggende antagelser og dermed bidrager til at organisere tanker eller nøglescenarier, som er handlinger, der anviser retning. I praksis kan kontrasten mellem de to typer nøglesymboler naturligvis bryde sammen (Ortner 1973:1344). Det sker delvist i sagaen om Sophus Falck. Organisatoriske fortællinger om Sophus Falck, trækker på begge typer symbolik. Dels iscenesættes han som den centrale figur, som summerer, hvad Falck står for. Men han anvendes også som et elaborerende symbol, når hans konkrete handlinger eller

nøglescenarier – hans heltemodige handlinger i branden på Christiansborg i 1884 – ophøjes til forbillede og fremhæves som retningsanvisende for reddere i dag. Men, som vi skal se om lidt, anvendes fortællingen også som rodmetafor for Falcks værdier, der knyttes direkte til Sophus Falck.

Falck - en hjælpsom koncern med vækst og værdier

Sophus Falck var indbegrebet af en ekstremt entreprenant personlighed (Refskour 2005), og i Sophus' ånd er Falck i dag blevet en stor og global opererende koncern, som de seneste årtier har været igennem enorme og kontinuerlige strukturelle organisatoriske forandringer, hvor virksomhedens organisation især har været involveret i horisontalintegration og ekspansion (se Jakobsen 2006). I perioden 2004-2010 steg antallet af lande, hvori Falck opererer fra fire til 24 og antallet af ansatte steg i samme periode fra 10.000 til 17.000 (Hjælp, december 2010: 10). Falcks nettoomsætning rundede i 2011 10 milliarder kr. Falck er i dag verdens største ambulanceoperatør med aktiviteter i 14 lande, hvor 1.800 ambulancer årligt behandler over 2.000.000 syge eller tilskadekomne patienter (Falcks årsrapport 2011). Desuden er Falck også verdens største internationale brandvæsen med aktiviteter i otte lande (Falcks årsrapport 2011:12). Overordnet er Falck-koncernen struktureret omkring, de førnævnte, fire forretningsområder; assistance, Health Care, redning og træning. Af disse genererer redning omkring halvdelen af Falcks omsætning (53,6 % i 2011), mens assistance genererer omkring en fjerdedel (26,4 % i 2011). Trods den globale forretningsudvikling genererer Falck stadig 53,6 % af deres omsætning fra det danske marked, hvor de i 2012 dækkede 85 % af ambulancedriften til den danske befolkning.

Falck er i vækst i disse år, og vækst har tilsyneladende stor symbolværdi for Falck. "Falck skal favne hele verden" hedder det i en interviewartikel fra 2009 med koncernchef Allan Søgaard Larsen og vicekoncernchef Morten R. Pedersen i medarbejderbladet *Hjælp* (oktober 2009:12-15). I sin klumme i medarbejderbladet (*Hjælp*, december 2010:5) skriver Allan Søgaard Larsen godt et år senere i en højtidelig tone:

> Vi har også en forpligtelse til at anvende de kompetencer, som vi har lært os gennem 104 år i Danmark, til at hjælpe mennesker andre steder i verden. Simpelthen fordi vi kan. Når danskere bliver ramt af sygdom eller ulykker, så tager de for givet, at Falck kommer og hjælper dem. De føler sig trygge, fordi Falcks medarbejdere har den nødvendige empati, handlekraft og viden. Sådan er det langt fra alle steder på kloden.

Denne udtalelse sammenfatter flere centrale værdier, som kendetegner Falcks værdigrundlag – empati, handlekraft og viden – med den forretningsmæssige ambition om økonomisk vækst. Lad os prøve at dvæle ved udtalelsen et øjeblik. Tonen virker selvbevidst og autoritær. Virksomheden, som næsten omtales som en institution, besidder kompetencer, som er akkumuleret gennem mere end 100 års erfaring

indenfor redningstjeneste – en sjælden historik, som få konkurrenter i verden kan matche. Denne historiske forankring betyder desuden, ifølge koncernchefen, at den danske befolkning tager for givet og er trygge ved, at Falck kommer og hjælper dem, når de er mest sårbare. Falcks hjælpsomhed og tilregnelighed er med andre ord institutionaliseret i de fleste danskeres livsverden. Gennem mange års virke og med de seneste årtiers monopollignende position i det præhospitale system er Falck blevet indskrevet i den folkelige bevidsthed, mener koncernchefen. Stærkere branding kan et firma næppe ønske sig. Men man kunne også læse en sådan positionering af virksomhedens ledelse anderledes. Organisationer under angreb i konkurrenceprægede miljøer forsøger at etablere sig som centrale for deres samfunds kulturelle traditioner for at sikre sig officiel beskyttelse, som Meyer og Rowan (1977:348) engang bemærkede. Den eksplicitte positionering som tryghedsskabende for befolkningen, kan bl.a. læses som et forsøg på at bearbejde beslutningstagere i forhold til de relativt nærtforestående udbudsrunder.

Falcks symbolske landskab

> Efterhånden som corporate brands bliver stadig vigtigere, vokser behovet for en ny form for brandledelse. Men det er ikke længere markedsafdelingerne, som skal bestemme over brandet. Tværtimod bør ansvaret stråle fra selskabets øverste ledelse ud i hver eneste afkrog af organisationen og helt ud i det net af interessenter, som virksomheden består af (Hatch & Schultz 2009:17).

Hjemmesider og offentliggjorte dokumenter fra virksomheden er værdifulde kilder, når man ønsker at forstå virksomheders kultur og identitetsarbejde. Falck repræsenterer på mange måder inkarnationen af Mary Jo Hatch og Majken Schultz' (2009) anbefalinger for virksomhedsbranding og brandledelse. To umiddelbart antagonistiske narrativer er særligt dominerende i Falcks selvfortælling på deres hjemmeside, i medarbejderbladet samt offentligt tilgængelige dokumenter. Det ene er, ikke overraskende for en stor kommerciel virksomhed, fortællingen om *vækst*. Koncernen vokser meget i udlandet i disse år, og det fylder meget i virksomhedens selvfortællinger. Det andet er fortællingen om *tradition*. Undertiden findes begge fortællinger side om side, som komplimenterende fortællinger. For eksempel beretter direktionen i ledelsesberetningen med overskriften "Global ekspansion" i årsrapporten 2011, at:

> Falck kom i 2011 væsentligt nærmere et af sine mål: At blive en verdensomspændende organisation, der forebygger ulykker, sygdom og nødsituationer; som redder, og hjælper forulykkede samt nødstedte hurtigt og kompetent; og som rehabiliterer syge og tilskadekomne […] Vores pligt er at værne om Falck – ikke bare i respekt for dem, der har formet og stadig former det Falck, vi har i dag, men også fordi kommende generationer skal føre organisationen videre og sikre, at Falck også i de kommende år er til gavn for borgere, virksomheder og myndigheder i de samfund, som Falck tjener (Falck, Årsrapport 2011: 5).

Virksomheden positioneres i dette citat som en social institution. Medarbejderne, herunder ledelsen, er i gang med at reproducere en socialhistorisk institution, pointeres det. I den sociologiske litteratur er

institutioner – eksempelvis sproget – kendetegnet ved at være indstiftet af et socialt fællesskab og efterfølgende kulturelt overleveret (Berger & Luckmann [1967] 2004). De eksisterer både før og efter de enkelte sociale aktører, som bruger institutionen. Institutionens historiske forankring indgyder en autoritet og ydre binding, som den sociale aktører opdrages til at anerkende og respektere (Durkheim [1893]2000:53-57). Falck er således en social institution, der eksisterede forud for medarbejderne og som overlever medarbejderne. Falck er derfor større end enkeltstående medarbejdere og fortjener, at der værnes om den både af hensyn til forgængerne, som har skabt den, men også for de kommende generationer.

Værdier og ledelse

Umiddelbart synes fortællingen om vækstambitioner at være uforenelig med tradition, men for Falck synes de to at gå hånd i hånd. Som det allerede er fremgået af de ovenstående citater, praktiseres der i Falck en konsekvent værdibaseret ledelse. Falck har seks værdier: *Tilgængelig*, *troværdig*, *hurtig*, *handlekraftig*, *hjælpsom* og *kompetent*, som er allestedsnærværende i det organisatoriske landskab. På alle landets stationer hænger et billede med dem et eller andet sted, ligesom de stationsledere jeg besøgte, havde værdierne hængende i en udspecificeret version på en plakat. Der er således ikke blot tale om skueværdier, men værdier som er helt grundlæggende for organisationen, og som anvendes aktivt, når der ansættes medarbejder på alle niveauer i organisationen. Fra Falcks ledelse kommunikeres en overbevisning om, at det er Falcks traditioner og det værdimæssige grundlag, der er gåsen, der skal skabe guldæggene – også i relation til virksomhedens globale vækststrategi. Denne bevidsthed kan aflæses utallige steder lige fra den administrerende direktørs indlæg i medarbejderblade til stationslederniveau. I et nyligt nummer af Falcks medarbejderblad *Hjælp* kan man eksempelvis læse følgende mini-interview med Allan Søgaard Larsen omkring Falcks værdier:

> Spørgsmål: *Værdierne er smukke ord – men hvordan gør vi ord til handling*?
> ASL: Det smukke er, at Falck-medarbejdere er af en støbning, der helt af sig selv udlever værdierne i deres daglige arbejde. Eksempelvis er det at være hjælpsom, noget man er, og ikke noget man skal minde sig selv om om morgenen. Hver eneste dag verden over udlever medarbejderne Falcks værdier – og det er netop det centrale: Det er vigtigere at udleve værdierne, end at kunne dem udenad.
> Spørgsmål: *Hvad bør værdierne betyde for den enkelte medarbejder*?
> ASL: Værdierne er et kompas, som Falck-medarbejderne følger, men som sagt af sig selv – uden at skulle mindes om dem eller tænke over dem. Jeg tror på, at det at ville arbejde for Falck gør, at værdierne er i fuld overensstemmelse med medarbejdernes egne. Du kan ikke fungere i Falck i længden uden at tro på eller rumme de værdier.
> Spørgsmål: *Hvordan kan man leve op til værdierne altid*?

ASL: Værdierne er rygraden i organisationen, og jeg tror som sagt på, at det at arbejde i Falck er ensbetydende med, at værdierne følges. Vi har alle en forpligtelse til at følge værdierne – og til at minde hinanden om dem, hvis det ikke sker af sig selv.
Spørgsmål: *Hvad betyder Falcks værdier for dig*?
ASL: For mig er værdierne ganske enkelt fundamentet for al Falcks virksomhed og dermed også for mit eget virke. Som for resten af Falcks medarbejdere og ledere skal værdierne være pejlemærket for min indsats både indadtil i organisationen og udadtil for omverdenen.(Hjælp, september 2012: 4)

Performative fremstillinger af virksomheders kultur og værdier er blevet et element, som alle moderne virksomheder er nøjsomme omkring (Schein 2010). Når værdier defineres i medarbejderbladet af virksomhedens administrerende direktør, så sender det uvilkårligt et stærkt signal om normerne for "sømmelighedens logik" i virksomheden. Som udgangspunkt afdramatiserer Allan Søgaard Larsen budskabet, fordi "*Falck-medarbejdere er af en støbning, der helt af sig selv udlever værdierne i deres daglige arbejde*". Således formulerer han egentlig bare kulturen hos Falck og de fællestræk, som medarbejderne deler; værdierne fungerer som et kropsliggjort *kompas* for medarbejderne i deres daglige arbejde. Kompasmetaforen symboliserer, at værdierne er kompleksitetsreducerende og retningsgivende for medarbejderne i hverdagen, men på en ikke symbolsk voldelig facon, for alle medarbejderne bærer jo alligevel disse værdier, ellers havde de slet ikke arbejdet for Falck, argumenterer Allan Søgaard Larsen. Men, som han på den anden side fortsætter, "*du kan ikke fungere i Falck i længden uden at tro på eller rumme de værdier*". Værdierne er nemlig "*rygraden i organisationen og fundamentet for virksomheden*", derfor har medarbejderne også en forpligtelse til at fastholde hinanden på dem. I fremstillingen anes også en helliggørelse af værdierne, der giver dem moralske implikationer og et moralsk mandat: intet i organisationen over værdierne – end ikke den administrerende direktør – derfor må alle medarbejdere minde hinanden om værdierne, hvis nogle handler i modstrid med dem. Værdierne er hellige (Gagliardi 1986: 123; Durkheim [1912]1995), fordi *værdierne er Falck*. Uden værdierne intet Falck. Hvis en medarbejder er illoyal overfor værdierne, er vedkommende illoyal over for Falck – deres kolleger og det fællesskab, som de deler qua medlemskabet af samme gruppen (Peters & Waterman 1982:77).

Flemming, den relativt unge stationsleder på St. Sydkøbing, som har været redder i mange år, inden han blev stationsleder, forklarede mig, at:

vi har jo nogle værdier i Falck, som hænger heroppe, 6 værdier, som vi er opvokset med; *handlekraftig*, *kompetent*, *troværdig*, *tilgængelig*, *hjælpsom* og *hurtig*. Det er nogle værdier, som vores medarbejdere skal have, ellers så kan de simpelthen ikke være i Falck. Det er nogle værdier vores ledere, chefer og direktører skal have, og man kan sige, at det er den måde, vi driver vores forretning på. For at give et godt eksempel kunne det være, når vi holder markeringen af et jubilæum, så kommer vi i vores paradeuniform, noget som mange af vores gæster, som er inviteret for eksempel fra andre virksomheder godt kan.. det er ret iøjnefaldende for dem i hvert fald, for det er ikke mange steder man gør det længere. Men det er et udtryk for, at vi er bundet op på vores traditioner, og holder fast i dem med vores rødder […]. Vi har jo nogle visioner i Falck, det er jo det her med at redde mennesker, altså redde værdier og redde dyr og mennesker, det er vores visioner. Selvfølgelig er Falck også en forret-

> ning, fordi ellers kan vi simpelthen ikke eksistere. Men det er vores visioner, og dem holder vi fast i. Det er også derfor man kan sige, at i forhold til vores.. nu kan jeg tage 'troværdig', altså vi vil jo ikke ind og byde i lande, hvor der findes korruption. Så kan man godt sige, jamen korruption er der virkelig det, det er der virkelig!. Man kan sige, at vi skal virkelig tænke over, at de danske normer jo ikke er aktuelle der, hvor vi færdes, når vi tænker internationalt, fordi så er det virkelig noget med i nogle lande, en konvolut under bordet og sådan noget, og det er Falck ikke en del af (Interview Flemming, Stationsleder)

Flemmings første formuleringer er næsten enslydende med forrige citat med koncernchefen. Der er altså tilsyneladende tale om et kulturelt script, som de to ledere, fra på vidt forskellige niveauer i organisationen, benytter sig at til at forstå, forklare og "tænke" organisationen. Begge fremhæver også hvordan det er imperativt, at *alle* Falcks medarbejdere *har* disse værdier.

Der er sjældent normativ enighed overalt i en organisation, desuden kan for aktiv værdiledelse virke uautentisk og kontraproduktivt, hvis medarbejderne oplever det som strategisk manipulation og illegitim sindelagskontrol. Man kan forestille sig, at 'arbejderkollektivet' særligt i en organisation med så stærk fagforeningstradition som Falck, ville stille sig på hælene overfor så aktiv normativ styringsteknologi. Det var ikke ofte jeg stødte på eksplicit kritik af Falcks værdier blandt medarbejderne, men det forekom. Eksempelvis i et interview med en redder, hvor jeg spørger ind til, hvad det er for nogle værdier, som findes i Falck:

> Vi har et værdisæt jo. Og det kan både være et sundhedstegn og et usundhedstegn for sådan en virksomhed. Men vi har jo et værdisæt omkring troværdighed og hurtighed og kompetent og så videre. Og det er sådan set udmærket, vi har det. Bare det ikke bliver misbrugt.
> MK: *Er det ledelsens værdisæt eller er det reddernes[værdisæt]*?
> Redder: Det er sgu da deres egen... nej, nej, nej, nej.. Nej, det er en eller anden chef af en slags, der har lavet det. Vi har også nogle af dem, der ikke kan sige tre ord i en samlet sætning uden de skal nævne de værdier der. Og så begynder det at komme over i .. et sygdomstegn. Det bliver misbrugt, synes jeg [….]. Men personligt mener jeg ikke, det burde være nødvendigt i et firma som Falck, for vi har det siddende i rygraden i det vi laver. Alle vil lave en udstrakt service. Alle behandlerne, assistenterne og paramedicinerne har kun en ting i hovedet, og det er deres patienter og patient behandling.

Dette interview lå tidligt i min forskningsproces, før jeg var blevet bevidst om betydningen af Falcks organisatoriske værdisæt. Jeg var primært interesseret i *reddernes* normer og værdier. Derfor får jeg ikke spurgt videre ind til den kritik, som redderen her udtrykker om ledelsens mekaniske anvendelse af værdisættet, som dermed opleves utroværdigt, idet redderen oplever ledere, *'der ikke kan sige tre ord i en samlet sætning uden de skal nævne de værdier der*'. Det er ikke værdiernes indhold, men *misbruget* og den tvivlsomme praktiske nødvendighed af dem, som kritiseres. Værdiernes eksistens og konstante italesættelse kan opleves, tilsyneladende, hverken som en brandingstrategi eller reproduktion af en kollektiv repræsentation, men som en illegitimt normativ styring og en symbolsk mistillidserklæring overfor entusiastiske ambulancereddere som 'allerede har det siddende i rygraden'.

Organisatoriske diskurser om sikkerhed og arbejdsmiljø i Falck

Sikkerhed spiller en vigtig rolle for Falcks image. Falck tilbyder en række serviceydelser, hvoraf langt de fleste direkte eller indirekte omhandler sikkerhed – hvad enten det er materiel sikkerhed (tyverisikring, autohjælp), menneskelig sikkerhed (førstehjælpskurser, ambulanceservice, sygetransport eller brandtjeneste) eller det omhandler business-to-business løsninger, hvor underselskaber som Falck Nutec, Falck Health Care, Falck Risc, der leverer praktiske kurser og rådgivning for at sikre mennesker, udstyr og miljø. Fx dækker Falck 1,6 millioner danske borgere med sundhedsordninger (Falcks årsrapport 2011: 20), som bl.a. involverer forebyggelse og genoptræning af arbejdsulykker. I Falcks medarbejderblad "Hjælp" udtaler den nye trænings divisionsdirektør Peter Svarrer engement i sikkerhed, som det mest overraskende ved Falck:

> Engagementet overalt i forhold til sikkerhed har forbavset mig. *Vi lever simpelthen sikkerhed* i Falck Træning, og alle er meget involveret i det. Når en af mine kollegaer stiller sig op og taler om sikkerhed, så er det lige før, at *han eller hun lyser op*. Det er *en hel livsstil* for os, og det gør det væsentligt nemmere at arbejde med vores produkter og services. (Hjælp, januar 2010:15, min fremhævelse).

Da jeg læste ledelsesberetningerne i Falcks årsrapporter fra de seneste år bemærkede jeg, at Falck fra 2010 og frem begyndte at italesætte forpligtelsen overfor personalets fysiske og psykiske arbejdsmiljø. I Falcks årsrapport 2008 kunne man i bestyrelsesformanden og koncernchefens korte ledelsesberetning læse følgende vision for redningsarbejdet:

> Alle disse forretningsmæssige tiltag bygger på en grundlæggende vision om, at *Falck er mennesker, der hjælper mennesker*: Vi rykker ud, når det brænder; fikser bilen, når den ikke vil køre; træner folk i at passe på sig selv og andre; og *vi forebygger og genopretter skader* på såvel krop som sjæl. *Derfor er empati koblet med handlekraft en naturlig del af vores medarbejderes DNA*, og vores mål er at bidrage til en tryggere verden (Falck årsrapport 2008:3. min kursivering).

Her fremstilles Falcks medarbejdere som mennesker, der empatisk og handlekraftigt varetager og genopretter andre menneskers sundhed og sikkerhed. Igen betones, hvordan dette er en kropsliggjort endda genetisk disposition hos medarbejderne, hvorimod medarbejdernes egen sårbarhed undlades at tematiseres i årsrapporten. Men fra 2009 og frem til i dag, derimod, er Falcks årsrapport begyndt at indeholde stadigt flere og nuancerede beskrivelser af Falcks arbejdsmiljøarbejde. I årsrapporten fra 2011 får overvejelser omkring medarbejdernes arbejdsmiljø pludseligt relativt meget plads. Der står bl.a.:

> For Falck kommer den største del af værdiskabelsen fra medarbejderne, som er organisationens primære ressource. Derfor har koncernen fokuseret CSR aktiviteterne omkring dette område. *Falck er mennesker, der hjælper mennesker*. Falcks medarbejdere kan kun yde den optimale hjælp til deres omgivelser – og dermed bidrage til Falcks forretning – hvis de selv bliver støttet af deres arbejdsgiver. Derfor har Falck iværksat en række tiltag, som tilpasset lokale kutymer bidrager til medarbejdernes velfærd, *ud over hvad lovgivningen forpligter til*. De igangsatte tiltag vedrører blandt andet aktiviteter, som kan være medvirkende til at forebygge og afhjælpe fysiske så-

vel som psykiske skader, der kan opstå i forbindelse med arbejdet. *Fysiske skader vedrører hovedsageligt bevægelsesapparatlige skader såsom rygskader.* Til at forebygge dette tilbyder Falck tværfaglige behandlinger til medarbejdere, der oplever problemer med bevægelsesapparatet som følge af arbejdsrelaterede opgaver. Endvidere overvejes løbende muligheder for at ændre arbejdsgange, således at risikoen for skader kan reduceres. *Psykiske problemer og skader kan opstå som følge af de voldsomme oplevelser*, eksempelvis en redder kan have i forbindelse med redningsopgaver ved fx. trafikuheld. I 2011 er der blevet igangsat et projekt, der skal sikre, at *alle medarbejdere i koncernen får mulighed for blandt andet debriefing med en psykolog* på samme niveau, som det længe har været tilfældet i lande, hvor Falck har været i en årrække (Falck årsrapport 2011:30, min kursivering).

Hvis man skulle være i tvivl om arbejdsmiljøets politiske værdi, så er ovenstående offentlige erklæring om udfordringer omkring arbejdsmiljøet *i årsregnskabets ledelsesberetning* et klart signal om, at arbejdsmiljø er et konkurrenceparameter.

Opsamlende diskussion

Falck er en organisation fyldt med maskulin og patriarkalsk symbolisme. Ikke alene har falckreddere traditionelt været fremstillet som stærke mænd, der kom ud for at redde nødstedte. De ankommer også i store og larmende biler og praktiserer en trafikal-Alpha-han-adfærd, hvor det forventes, at andre billister giver dem plads. Ydermere er Falck kendetegnet ved en paramilitær organisationsform samt en bureaukratisk og hierarkisk struktur med klar rangorden, klare ansvarsområder og faste operationelle procedurer. Alle disse maskulint konnoterede organisatoriske kendetegn er, med undtagelse af militæret og sundhedssektoren, uddøende indenfor moderne organisationer og ledelsesdiskurser (Boltanski & Chiapello [1999]2005). Endelig er Falck også en virksomhed, som meget eksplicit positionerer sig via vækstbegrebet, som også er fuld af konventionel maskulin symbolisme. I disse år er Falcks offentlige dokumenter eksempelvis fyldte med beretninger om vækst og ekspansion på globale markeder. Således positioneres Falck som en tapper erobrer, der konstant vinder nyt land og støt og roligt arbejder sig frem mod en dominans på verdensmarkedet.

Men den maskuline symbolisme gennemsyrer ikke organisationen fuldstændigt. Ovenpå det maskuline organisatoriske fundament placeres en androgyn ideal medarbejder. Ifølge ledelsen er den ideelle medarbejder nemlig både *tilgængelig*, *troværdig*, *hurtig*, *handlekraftig*, *hjælpsom* og *kompetent*. Vedkommende er således en sammensætning af to stærkt maskulint konnoterede idealer (hurtig, handlekraftig), men også to feminint konnoterede idealer (tilgængelig og hjælpsom) samt to relativt kønsneutrale idealer (troværdig, kompetent). Et ordsprog, som går igen, er, at "Falck er mennesker, der hjælper mennesker". Ordsproget taler eksplicit medarbejderne og det menneskelige (feminint konnoterede) frem i stedet for organisationen. Men ordsproget spiller ydermere på en simultan maskulin og feminin betydning af ordet hjælp. Hjælpsomhed er konventionelt overvejende feminint konnoteret. De fleste hjælpefunktioner i

samfundet har historisk været varetaget af kvinder. Men på den anden side er den hjælp redderne giver til de nødstedte, som er havnet i en situation, de ikke selv kan klare, kvasi-heroisk og maskulint konnoteret. På samme måde trækker den administrerende direktør på en grundlæggende androgyn symbolisme, når han siger, at "*empati koblet med handlekraft en naturlig del af vores medarbejderes DNA*". I kapitel 8 vendes tilbage til spørgsmålet om ambulancereddernes maskulinitetskonfigurationer og deres arbejde med rekonfigurationer af tidligere former for maskulinitetspraksis.

Analysen i dette kapitel har også vist, hvordan Falck de seneste år er begyndt at omtale sikkerhedsudfordringer – omkring fysiske bevægeapparatssmerter og psykiske problemer som følge af voldsomme begivenheder i forbindelse med redningsaktioner – i deres ledelsesberetninger i årsregnskaberne. Falck har bl.a. understøttet denne dagsorden ved at indføre mulighed for, at deres ansatte kan få gratis behandling ved fysioterapeuter og psykologer, hvis de oplever behov. Mange af de mandlige ambulancereddere jeg snakkede med i forbindelse med min dataindsamling fortalte, at de havde benyttet muligheden for at få eksempelvis massage hos en fysioterapeut ved Falck Health Care i forbindelse med, at de havde haft et "dårligt løft". En mulighed redderne udtrykte stor begejstring for, og som nogle omtalte som en "win-win-løsning", for dem og for virksomheden. Desuden er Falck opmærksomme på – og udtrykker offentligt – problemstillingen omkring ambulancearbejdets psykiske belastninger, hvilket de forsøger at imødekomme ved forøget anvendelse af debriefinger og psykologsamtaler, når ambulancereddere har været ude ved voldsomme begivenheder. Dermed anerkender virksomheden ambulancearbejdets fysik og psykologisk belastende karakter samt de (stadigt primært) mandlige ambulanceredderes sårbarhed.

I næste kapitel flyttes fokus længere ned fra dette kapitels strukturelle organisationskulturniveau til arbejdspladskulturen og den levede hverdagspraksis blandt ambulanceredderne.

4. Fællesskab som noget særligt

> To tear the workplace out of the cultural context that gives it meaning is to substitute simplistic models for the complex richness of human life (Epstein 1990:91)

> Paramedic work is a constant oscillation between the Mysterium of life and the Onus of death. What this means is that on any given day, a paramedic can expect to be a lifesaver and a death worker, sometimes within an hour of each other (Boyle & Healy 2003:261).

Dette kapitel beskriver det sociale og kulturelle fællesskab blandt ambulancereddere. Formålet er at lave en sociokulturel kartografi af ambulancereddernes hverdag og sociale fællesskab. Fællesskabet blandt ambulanceredderne er vigtigt, fordi de sociale relationer, i samspil med konkrete materielle omgivelser, kontinuerligt er medvirkende til at skabe, dét, som konventionelt betegnes som fysisk og psykosocialt arbejdsmiljø. Derfor er sociale relationer et grundstof i enhver undersøgelse af arbejdsmiljø, og det er særligt centralt for en undersøgelse af ambulancereddernes sikkerhedspraksis, fordi deres sikkerhed i forbindelse med skarpe situationer ofte er afhængig af deres kolleger.

Kapitlet viser derfor, ikke overraskende, at det sociale fællesskab er ekstremt betydningsfuldt for ambulanceredderne. To distinkte kendetegn ved organiseringen af ambulancearbejde er særligt centrale for ambulancereddernes sociale liv; dels at redderne tilbringer meget tid sammen i små grupper, samt at de er afhængige af hinanden i pressede situationer, hvilket ambulanceredderne som regel kalder "skarpe situationer". I tråd med Durkheims ([1893]2000) gamle diktum medfører disse to omstændigheder en i øjenfalden 'mekanisk solidaritet' og 'kollektiv bevidsthed' samt stor social kontrol og social regulering blandt redderne.

Ambulanceverdenen - et tæt forbundet socialt netværk

Ambulancearbejde er for mange reddere en livsstil og meget stærk identitetsmarkør. Det synes der at være forskellige årsager til. Dels har ambulancereddere nogle kompetencer, som for de fleste mennesker forekommer eksotiske. Desuden er struktureringen af reddernes arbejdstid også et vilkår, som er

med til at skabe en særlig livsstil; ambulancearbejdere er udsatte for 'social dislokation' (Metz 1981:40-43), fordi de har en særlig arbejdsrytme, som er skæv i forhold til det omgivende samfund. Ambulancereddere arbejder ofte, når andre har fri, og redderne har fri, når andre er på arbejde. Desuden klumper deres arbejdstid og fritid sig sammen sammenlignet med de fleste andre medlemmer af den danske arbejdsstyrke. Ambulanceredderne deler desuden et særligt oplevelsesfællesskab omkring usædvanlige situationer i forbindelse med deres arbejde, som kun *de* forstår. Da jeg spørger Mads Green, hvad det bedste ved arbejdet er, svarer han: '*kollegerne*'. Da jeg spørger, om han kan uddybe det, svarer han: *'Indforståetheden i det kyniske. At det, der er naturligt for os, er unaturligt for andre.[Fællesskabet] om en lukket ting. Noget, der er uforstående for andre*'. Ambulanceredderne ved, at kollegerne i og omkring det præhospitale felt (eks. nogle politibetjente, sygeplejersker i akutmodtagelsen osv.) forstår deres verden. Fællesskabet om noget særligt har både en abstrakt og en konkret form. Redderne ved, at andre reddere har oplevet tilsvarende situationer. Derfor deler ambulanceredderne en *generel* kollektiv identitet og et fællesskab. Men ambulanceredderne har også et konkret fællesskab gennem *konkrete* oplevelser med deres nærmeste kolleger på holdet eller med makkeren. Mange reddere har arbejdet sammen i mange år og deler derfor et helt konkret erfaringsfællesskab, som følge af at have stået skulder ved skulder og set hinanden i alverdens ekstreme situationer. Dette skaber stærke sociale bånd og et fællesskab om noget særligt.

I hverdagen er "holdet" det grundlæggende kollegiale fællesskab for ambulanceredderne. På alle stationer findes der flere vagthold. På nogle store stationer, som eksempelvis de to hvor jeg har lavet feltarbejde, er der mange vagthold, hvilket selvsagt gør den sociale struktur på stationen kompleks. Det betyder også, at nogle reddere på samme station aldrig arbejder sammen, og nogle kun kender hinanden perifært. Hvert hold har deres subkulturelle kendetegn, som udspringer af den unikke personsammensætning og historiske formation af holdet. Dog er disse forskellige subtile subkulturelle forskelle variationer indenfor *den* fælles kulturelleramme, som jeg her refererer til som arbejdsskabet.[52]

[52] Jeg ligger mit analytiske fokus på det almene arbejdsfællesskab af to grunde. For det første fordi mit etnografiske feltarbejde krydsede mange forskellige vagthold – eller hold, som det blot omtales i daglig tale. Jeg kørte med reddere og fulgte vagter på tværs af mange hold på de to stationer. Det skyldes, at jeg under feltarbejdet kørte flere vagter end redderne normalt gør, men også fordi jeg gerne ville se kulturen på tværs af de enkelte hold for at møde flest mulige reddere. Dette metodiske valg har helt sikkert åbenbaret et større indblik i kompleksiteten af den sociale struktur på stationen generelt. Men det betød også, at jeg ikke kørte nok med på de samme hold til, at jeg for alvor kunne gennemskue deres mere komplekse hierarkier 'idiokultur' (Fine 2012a). For det andet mener jeg, at det er mest interessant at fokusere på de generelle kulturelle træk, som kendetegner redderne. Derfor går jeg også kun i detaljer med forskellene mellem stationerne i situationer, hvor jeg mener det bidrager med nuanceringer af fortællingen om redderkultur generelt.

Esprit de corps

Mange beredskabsorganisationer er kendetegnet af en særlig korpsånd, som stammer fra tæt samarbejde i kritiske situationer og en hverdag i verdner andre mennesker har vanskeligt ved at forstå. I kapitel 3 så vi, hvordan virksomheden forsøger at vedligeholde en stærk organisationskultur og korpsånd. Men korpsånden er vigende, fortæller mange ambulancereddere. Den gamle assistent Georg Larsen med næsten 40 års erfaring fortæller: '*førhen, dengang med Sophus Falck, der gik det hele på, at hvis der var overskud gik det til materiel og sådan noget, men nu hører man ikke rigtigt noget. Det er kun i radioen, man hører, at nu har de købt ovre i USA. [Nu] har de lige startet ambulancetjeneste op derovre. Det er på den måde, man får det at vide'*. Mads Green der har været ambulanceredder i 13 år fortæller, at '*det lå lidt før min tid, hvor det var et kald. Det er det ikke i dag, og dem, der havde kaldet, som stadig er der, de har mere eller mindre mistet det. De kan godt se, at det er en virksomhed, som skal tjene penge… og det har Falckånden måttet bøde for. [Folk er] ikke længere firmaets folk, men kollegernes folk. Så passer vi på hinanden*'. Bernd Ibsen fortæller, at korpsånd ikke længere fordi, '*der har simpelthen været for meget omstrukturering gang på gang. Den er væk. Det vil jeg vove at påstå, det er ikke korpsånd. Folk er bare almindeligt glade for deres arbejde.*' Således udtrykker George, Mads og Bernd en lokal fællesskabsfølelse med andre reddere, men ikke en generel fællesskabsfølelse med organisationen som helhed. I hvert fald ikke i samme grad som tidligere. Denne emotionelle afkobling kan bl.a. læses som en modstand mod økonomiske incitamenters tiltagende kolonisering af deres intersubjektive livsverden. Den mening som de forbandt med Falckånden bliver i stigende grad kommercialiseret og dermed tømt for betydning.

Kaj Hansen, en erfaren ambulanceassistent med 26 års erfaring, fremhæver også, at korpsånden er vigende, men modsat de fleste andre reddere i mit materiale, så udtrykker han stadig en følelse af korpsånd. Han siger bl.a., at:

> når vi står i tilspidsede situationer, og når vi skal hjælpe hinanden og hjælpe firmaet, så er den[korpsånden] der jo i bund og grund. Fordi vi ved godt, at vi skal yde en ekstra indsats en gang imellem for at få tingene løst og for at få det til at glide. Så den er der, det synes jeg, den er, men den er gået lidt af fløjten.

Selvom mange ambulancereddere ikke længere identificerer sig med en fortælling om et korps, så har de en oplevelse af at tilhøre en særlig gruppe. Mange reddere føler alligevel, at de deler et fællesskab med andre ambulancereddere, som rækker udover de kolleger, som de kender personligt. For eksempel fortæller Jeppe Larsen, at:

> der er sammenhold, også bare.. hvis man er på ferie. Hvis der er en anden, der også er falckredder, så skal man lige have nogle røverhistorier. Selvom det er én, man aldrig har set før, så er det sådan et eller andet. En, der kender det daglige..

I hverdagen markeres fællesskabet eksempelvis ved, at redderne altid hilser på andre reddere, når de passerer hinanden på landevejen, uanset hvilken station eller virksomhed de kommer fra. Også selvom de kører udrykning i relativ tæt trafik. Det er kutyme. Blandt ambulancereddere opstår fællesskaber på flere niveauer. Man kan illustrere det som et model af koncentriske cirkler omkring den enkelte redder i centrum.

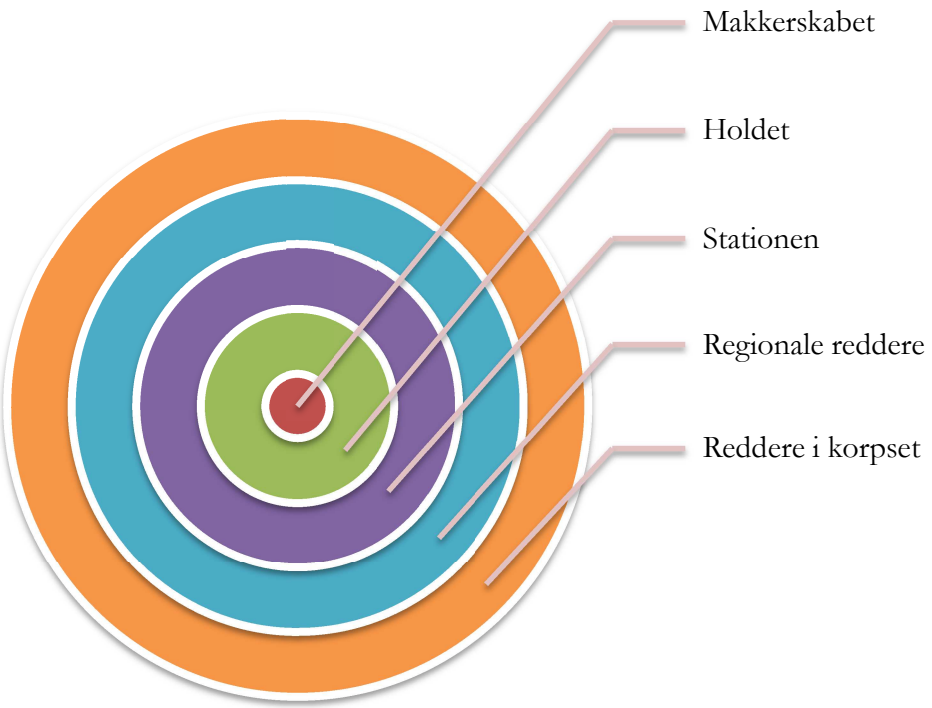

Det mindste fællesskab er det duadiske makkerskab mellem to faste makkere. Det er dog forskelligt om ambulanceredderne har en fast makker. Reddere, som kører effektivvagt kører med en fast makker. Ambulancereddere, der kører døgnvagt på små stationer kan have fast makker, idet der på mindre stationer med kun én ambulance. På større stationer vil reddere, der kører døgnvagt typisk køre med lidt forskellige makkere indenfor døgnvagtsholdet. Områdereddere har ingen fast makker, idet deres vagter er fordelt på flere stationer. Som alle andre sociale relationer udvikler makkerskaber sig over tid. Mange reddere beskriver forholdet til makkeren som et tiltagende symbiotisk forhold, hvor de med tiden ser, føler og tænker det samme, hvilket ligeledes betyder, at kommunikationen bliver stadig mere indforstået og nogle gange minimal eller endda unødvendig i forbindelse med udførelse af opgaver.

Selvom der i Danmark er knap 4000 ambulancereddere fordelt på mere end 100 stationer, som hver især har deres egne særegne subkulturelle kendetegn og lokale traditioner, så er ambulanceverdenen

alligevel et lille og homogent netværk med mange sociale relationer mellem stationerne (Granovetter 1973). Der er med andre ord personlige forbindelsesled mellem forskellige stationer, som er med til at holde det store kollegiale netværk tæt forbundet. En del reddere er i nær familie med andre reddere, endda i flere tilfælde indenfor stationer. Eksempelvis var der på begge stationer, hvor jeg lavede feltarbejde, søskende ansat, ligesom en redder kørte på hold med sin far, og en anden redder havde haft sin far som stationsleder. Redderne kender som regel kollegerne på de andre stationer i deres region, dels fordi stort set alle reddere på et eller andet tidspunkt har kørt som "områderedder", og derigennem har arbejdet på flere forskellige stationer parallelt i en landsdel. En anden grund er, at de indimellem kaldes ud fra flere omkringliggende stationer for at hjælpe til ved store uheld, ligesom redderne, kan blive bedt om at køre til en anden station og ligge i beredskab, når en station ved at være "tømt" for reddere. Det sker også ofte, at en redder bliver sendt til en anden station, hvis makkeren er syg. Redderne mødes også på tværs af stationer på regionens sygehuse, hvor det er kutyme at hilse og sludre lidt, inden der meldes klar og arbejdet fortsætter. Endelig foregår al skoleundervisning af elever i Esbjerg og Hillerød, og således lærer de under uddannelsen en masse elever på hver deres side af Storebælt at kende.

Selvom mange reddere har lang anciennitet, også på samme station, så er der stor mobilitet mellem stationerne. Således spredes kendskabet til "hvordan man gør tingene" på forskellige stationer. Dette er en del af kulturen i Falck. Sådan har det altid været, og alle redderne jeg snakkede med fremhævede, at det er sundt at prøve lidt forskelligt:

> Jeg synes, det har været fint, og specielt som ny er det en gevinst at komme rundt... du lærer rigtig mange mennesker at kende. Du får set en masse forskellige ting, du lærer mange forskellige kulturer og måder at gøre tingene på. Den der '*ej det har de gjort i mange år, så det er det rigtige*'; ikke nødvendigvis... det er selvfølgelig med at gå lidt på listesko, for man skal heller ikke komme som ny mand og reformere nogen, der har været der i 20 år. Men man kommer rundt og tager noget af det bedste af det man ser, og så bygger man sit eget op på en eller anden måde (Interview, Christian Hjelm, Paramediciner).

> Mikkel og jeg sidder i ambulancen og snakker på vej til hospitalet. Jeg spørger lidt til hans karriere som redder, og om hvor svært det er at få en stilling på St. Nordkøbing. Mikkel er uddannet på St. Bonderup og kørte som områderedder i en periode, inden han fik en plads i Nordkøbing. Han synes, det er sundt, at næsten alle kommer til at køre som områdereddere, fordi "*redderarbejdet handler om at være fleksibel*", forklarer han. "*Desuden lærer man, at der er mange forskellige måder at gøre tingene på*". Mikkel mener dog også, at områdereddere ser forskellige ting, når de kommer rundt, som ikke er så gode at lære de unge. Han synes generelt, der er en tendens til, at jo længere væk fra byen man kommer, jo flere "cowboy-metoder" har redderne (Feltnoter, St. Nordkøbing, 8/5 2012).

Områderedder-stillingen betragtes således som en symbolsk og dannelsesmæssigt "rite de passage". Dels er perioden en overgangsfase, som de fleste reddere skal igennem for at optjene anciennitet til få

en fast stilling på en at de større stationer i byerne. Redderne jeg mødte fortalte, at det er i byerne, de fleste ambulancereddere helst vil arbejde, fordi det er der, man kører flest ture.[53] Ved at gennemføre denne transitionsperiode viser ambulanceredderen fleksibilitet og åbenhed over for systemet og fagets praksis samt lærer om kulturforskelle på tværs af stationer. Fordi stort set alle reddere skal igennem dette, tilskrives perioden også en dannelsesmæssig betydning og mening; *Det har vi alle været igennem, det er sundt.* Således indebærer stillingen også en led i en symbolsk 'status passage' (Glaser & Strauss 1971). Men i både Christian og Mikkels fortællinger ligger der også en umiddelbar betoning af, at ikke alle måder at praktisere faget er lige gode – hvilket ambulancereddere kun lærer ved at *erfare* diversiteten af praksisfællesskabet på tvært af stationer. Det er i mødet mellem forskellige kulturer og kulturelle former, at kulturer bliver synlige (Hastrup 2004). I den første fortælling ligger en betoning af kulturel eklektisme eller repertoire logik; Christian Hjelm mener, man som redder '*kommer rundt og tager noget af det bedste, af det man ser, og så bygger man sit eget op på en eller anden måde'*. Erfaringer fra kulturmøder forstås således, som et element af redderens grundlæggende dannelse. Set med en 'fremmedes' blik forekommer kulturmønster og praksisformerne blandt Falcks ambulancereddere umiddelbart relativt homogen. Men ambulanceredderne praksisforankrede blik, derimod, bemærker for en række nuancer, som adskiller dem indenfor praksisfællesskabet. Der findes så at sige en række mere eller mindre nuancerede "praksis-accenter" – de fleste stationsspecifikke, men enkelte andre endda holdspecifikke – hvorigennem redderne kan genkende hinandens specifikke intraorganisatoriske kulturarv. På samme måde som nogle accenter klæber til folk, gør praksisformer det også. Det er netop denne dannelse, optræning i nuancerede forskelle i praksismønsteret, som optrænes gennem forløb som områderedder, der muliggør, at den enkelte redder kan navigere i og mellem variationerne mellem forskellige "Falck-accenter". Det er her de unge reddere lærer, at der er flere forskellige måder at gøre opredning en båre, klargøring en ambulance eller gøre brud af en scoopbåre.

Social kontrol i en lille verden, der er 'stærk på svage bånd'

Idet kollegiale fællesskab, i hvert fald på regionalt plan, er et relativt tætforbundet socialt netværk, udgør renommé og rygtedannelse et redskab til social kontrol. Den nyuddannede assistent Henrik Frandsen forklarer eksempelvis, at *'Falck er for redderne et meget lille område. Der bliver snakket meget. Og hvis man får skabt sig et dårligt ry et sted, så er der altid nogle, der kender nogle på de andre stationer, og så pludselig kan man ikke komme ind nogle steder. Så er der ingen, der gider, at arbejde sammen med en*'. Det er velkendt i den sociologiske

[53] Populariteten af stationerne i de store byer kan bl.a. aflæses af de relativt højere anciennitetskrav for stillinger på disse stationer.

litteratur, at tætte og relativt lukkede netværk har lettere ved at producere tillid, hvilket er essentielt indenfor redningsbranchen, til gengæld er der samtidig en stærkere social kontrol, fordi rygter spredes hurtigt i netværket (Burt 2005). Denne tendens, som bl.a. er blevet kaldt en 'watercooler effect' (DiFonzo 2008) er velfungerende blandt Falckredderne, som bogstavligt møder kolleger fra andre stationer ved vandtanken rundt om på diverse sygehuse. Det vil sige, at den tidslige og spatiale organisering af ambulancearbejdet i dagligdagen giver ambulanceredderne lejlighed til at snakke og informationsdele på tværs af stationer, når de mødes rundt omkring - ofte på sygehuset, men også på skadessteder, hvor der kan forekomme ventetid. Sådanne pauser udfyldes ofte med uformel snak og sladder med tidligere kolleger, der er på nye stationer eller med reddere fra andre stationer. Men det betyder ligeledes, at hvis en redder først får et dårligt ry på en station, så spredes det hurtig, hvorfor det bliver vanskeligt både at komme til livs og at flygte fra, fordi det er spredt i det sociale system. Vi skal senere, i forbindelse med analysen af sikkerhedspraksis, se hvordan sladder og renommé er et vigtigt redskab for ambulanceredderne til at disciplinere, særligt elever, men også hinanden.

Interdependens, tillidsformationer, solidaritet og hierarki

> Der er ikke noget galt med at være dygtig og vise det. Men man skal stadig have en ydmyghed og ikke tro, man er mere end andre, fordi når du står i situationen, så kan du ikke klare det selv. Og hvis du tror, du er mere end alle andre, så er der ingen, der gider hjælpe dig, når du står derude. (Interview, Henrik Frandsen, Assistent).

Ambulancearbejde foregår altid i samarbejde. Samarbejde forud sætter såvel koordination af bevægelser (Hastrup 2005:34), som koordination af forventninger og kulturelle rammer. For at få koordinationsdansen til at virke har samarbejdspartnere brug for midler til at forudse hinandens adfærd, derfor bliver de nødt til at gøre deres adfærd forudsigelig (Ridgeway 2011:35). Grundlæggende er der to måder arbejdsorganisationer gør praksis gensidig og forudsigelig på – og dermed maksimerer koordinationspotentielt; *formelt* via regler og procedurer eller *uformelt* gennem delt kultur. I Falck, hvor koordinationer er altafgørende, helgarderer de sig. Dels findes der, som vi skal se i kapitel 6, en lang række formaliserede præhospitale procedurer, som foreskriver, hvordan ambulanceredderne skal fortolke og håndtere ethvert ulykkessted. Der findes en række institutionaliserede 'fortolkningsskemaer', som hjælper ambulanceredderne med at lave hurtige og homogene fortolkninger af diverse akutte situationer. Disse formaliserede regler er i nogle tilfælde med til at gøre koordinationspraksissen tavs på ulykkessteder. Redderne ved, hvad de skal og hvilke opgaver, som hører til hvilken rolle, hvor og hvornår. Andre gange er situationsdefinitionen ikke helt så entydig, hvorfor kommunikation om en fælles situationsramme er

nødvendig. En anden måde koordinationsdansen muliggøres er gennem den uformelle videns- og praksisdeling, som findes indenfor kulturelle fællesskaber.

Alle velfungerende samarbejdsrelationer indebærer gensidig tillid; 'tillid smører samarbejdet' mens 'samarbejde skaber tillid' (Putnam 1993:171ff.). En af de centrale gevinster ved tillidsrelationer er, at de nedsætter samhandlingens transaktionsomkostninger. Tillid er vigtig i alle samarbejdsrelationer fordi, 'handlingspotentialet vokser i samme omfang, tilliden vokser' og med 'tillid bliver nye former for adfærd mulig' (Luhmann 1999:83). Der er således både tale om, at kollegaen må vise sig tillidsværdig som menneske og fagligt som kollega. Det betyder, at hvis to parter har tillid til hinanden, så reduceres behovet for kontrol af samarbejdspartnerens hensigter, ligesom tillid til kollegers kompetencer nedsætter behovet for at kontrollere, at de opfylder deres del af samarbejdsrelationen, som "det forventes". Den tillidsfulde kollega tillader sig selv at have tillid til, at kollegaen gør, som "det forventes".

Tillid er paradoksal. Vi kan aldrig være sikre på, at kollegers fremtidige handlinger bliver, som man forestiller sig. Tillid er således altid risikabel. Men det er ofte nødvendigt at have tillid, fordi alternativet ville indebære handlingslammelse (Luhmann 1999:31). Man kan vanskeligt arbejde i skarpe præhospitale situationer uden et grundlæggende fundament af tillid til sine kolleger. Tillid står altid i et relationelt forhold. Det betyder, 'at den, der giver eller udviser tillid står i et afhængighedsforhold til den, tilliden rettes imod' (Henriksen 2011:49; Barbalet 2009:368; 1996), Niklas Luhmann bemærker, at i sociale sammenhænge 'viser [tillid] sig både at være en chance og en lænke. I tillidsrelationer er der således indbygget et moment af social kontrol' (Luhmann 1999:115), eller som Luhmann spidsformulerer det videre: 'Tilliden opdrager' (1999:116). Tilliden må have et grundlag. Den må først vindes. Derfor studeres novicens handlinger nøje af medlemmerne af fællesskabet, inden de skænker novicen tillid og ansvar. Gør han det, man kan forvente og ikke mindst, gør han det, han siger, han gør: 'værdig til tillid er den, som holder fast i det, som han har meddelt bevidst eller ubevidst' Luhmann (1999:81). En tillidsværdig kollega må signalere og kunne performe den rette etos i kollegernes øjne. Dette sker gennem tilegnelsen af en specifik redderhabitus – redderens dispositioner må tilpasses redningsarbejdets specifikke karakter og arbejdsfællesskabets doxa. Men tillidsrelationer kan ikke grundlægges en gang for alle. Tillid cirkulerer i kæder (Grimen 2009), derfor må tillidsværdighed kontinuerligt reproduceres i menneskers interaktioner.

Redningsarbejde og tillidsrelationer

I ambulancearbejde er forholdet til makkeren ekstrem vigtig (Palmer 1983a; Mannon 1992:55-69). Ambulancemakkere 'stoler på hinanden i farlige situationer, og de assisterer hinanden i potentielt farlige masse-situationer', desuden 'forventes det også', bemærker Eddie Palmer, at 'makkere er venner, fortro-

lige, samarbejdspartnere og moralske boostere', der 'kompenserer hinandens svagheder' (Palmer 1983a:178). Arbejdets immanente samarbejde og interdependens stiller ikke mindst i skarpe situationer krav til reddernes samarbejdskundskaber og omgængelighed. Dette blev blandt andet evident i forbindelse med flere interviews, hvor min aprioriske sondring mellem "en god redder" og "en god kollega" viste sig meningsløs i reddernes optik. Adspurgt, hvad de forstår ved en god redder, svarede mange automatisk også på, hvad de opfatter som en god kollega. Kaj Hansen afslutter en forklaring af, hvad han forstår ved en god redder, med at sige: 'det er en god kollega, det er én, man også er tryg ved. Vi skal give hinanden tryghed'. Sondringen mellem en god redder og en god kollega er analytisk mulig, men ikke praktisk gyldig. I hverdagen hænger ambulanceredderes faglige og sociale kompetencer uløseligt sammen, fordi ambulancearbejde altid foregår i tandem med én makker (Mannon 1992:50) og ikke sjældent i tæt samarbejde med flere kolleger. Derfor er kvaliteterne ved en god redder uadskillelig fra en god kollega. Tryghed, tillid og integritet er centrale sociale imperativer for ambulanceredderne. Det er vigtigt, at redderne ved, hvor de har hinanden og er på nogenlunde god fod med hinanden, fordi de aldrig ved, hvornår deres sikkerhed hænger på makkeren eller en tredje kollega. Som fællesarbejdsmiljørepræsentanten Raymond, der selv har kørt som redder i mere end tyve år, sagde; '*hvis jeg har et problem med en mand, så er jeg nødt til at sige det til ham. Fordi om en halv time, der kan det være, at vi er nødt til at stole på hinanden, og så er man sgu nødt til at få det ryddet af vejen, inden vi fortsætter*'. Idealet om rene linjer er tæt forbundet med legitimeringer af en relativt hård og kontant tone mellem redderne. Den normaliseres og legitimeres fordi:

> …er det på en skarp opgave, og der er nogle, der virkelig har en fod i munden, så bliver der snakket om det bagefter. Så kan det godt være, der bliver talt bag ryggen på vedkommende: "*nu skal du bare høre, det gjorde han kraftedeme ikke det der, sådan en spade*". Og hvis det er rigtig grelt, så kan man tage fat i vedkommende og sige "*prøv lige at høre her, det var ikke i orden det der. Hvis vi skal køre sammen, så gør du ikke det igen*". (Interview Mads Green)

Jeg har ofte undret mig over, at ambulanceredderne fremhævede ofte omgængelighed og humor, når jeg spurgte dem, hvordan en god redder er, eller når jeg spurgte, hvem der er mest anerkendt i blandt dem. Men det skyldes formodentlig, at sociale kompetencer og humor er centrale egenskaber, som bidrager til at sikre et godt og afslappet socialt klima i et fag, hvor man tilbringer mange timer sammen, og hvor det psykosociale arbejdsmiljø undertiden er belastende. Kolleger med gode sociale kompetencer fungerer således både som en ventil, en buffer og et varmt tæppe for kollegerne på stationen og i skarpe situationer. Desuden er anerkendelsen af sociabilitet også tæt forbundet med ambulancereddernes interdependens. Kolleger med sociale kompetencer og social 'savoir faire' (Krause-Jensen 2010:203f) er lettere at have tillid til, fordi de forstår og mestrer præmisserne for fællesskabets samhandlingen. Derfor er de forståelige og forudsigelige, hvilket er afgørende i skarpe situationer, hvor ambulancereddernes sociale

og faglige relationer for alvor testes. De forstår og mestrer 'antydningens kunst' (Goffman 2004a:61), når samarbejdet er presset. Dermed demonstrerer de, gennem den uformelle omgang i dagligdagen, at kollegerne er tillidsværdige fordi, der er korrespondance, mellem det de siger, og det de gør (Luhmann 1999:81).

Risikofælleskab og solidaritet

Et af de særlige, men oversete, kendetegn ved de fleste farlige brancher er, at kollegerne deler det Charlotte Baarts (2004:93-97) kalder et 'risikofællesskab', hvor medlemmerne af fællesskabet lever med og deler risici. 'Risikoforvaltning', skriver Baarts (2004:98) 'må derfor tænkes som et socialt forhold, hvor den enkeltes risikoforvaltning ikke blot udgør udøvelsen af ansvarlighed for sig selv, men også for arbejdskammeraterne'. Det er ikke kun ambulancearbejdets dynamiske arbejdsmiljø, som er risikabelt, samarbejde er også risikabelt.

Overraskende mange af arbejdsulykkerne[54] i mit empiriske materiale kan helt eller delvist tilskrives en kollegas fejl eller sammenbrud i samarbejdspraksis mellem to ambulancereddere. Eksempelvis i forbindelse med trafikulykker, bårebetjening eller løft/forflytning af patienter. Bemærk også både Jeppe Larsens og Robert Petersens fortællinger på side 1 i indledningen til afhandlingen, hvor begge tilskriver deres alvorlige ulykker en kollegas manglende efterlevelse af konkrete elementer, som var forbundet med den situerede forflytningspraksis i de to forskellige situationer. Jeppe fortæller eksempelvis, at '.. *vi skal flytte [patienten] fra seng til bårе,* ***og her får min makker ikke lige støttet ordenligt imod båren[55], så båren ruller, og patienten er på vej på gulvet.*** *[Patienten] er ved at falde ned imellem sengen og båren. Så rækker jeg lige indover og trækker ham op, så han ligger på maven; så stod jeg så der med alle mine talenter og to diskoskollapser i ryggen*'. Tilsvarende fortæller Robert Petersen: *'vi skal så have patienten højere op i sengen, så patienten bliver lejret korrekt i sengen. Så grundet lidt [tager en dyb indånding]* ***fejlkoordinering og lidt samarbejdsvanskeligheder*** *med den her lidt ældre kollega, sker det, idet vi skal i gang med at trække op, at jeg får hele byrden alene. Derved får jeg så et ordentligt skrald i ryggen'*. Jeg spørger efterfølgende Robert, der efter ulykken måtte stoppe som ambulancebehandler og skifte over til en mere skånsom stilling i assistancerøret, hvad der gik galt i situationen, og hvad det er, man koordinerer. Her svarer han, at:

> Det, man koordinerer, er jo, at den ansvarshavende på opgaven [tager styringen] – i det her tilfælde mig, fordi jeg har mest kompetence, trods det at kollegaen havde næsten dobbelt anciennitet. Jeg tager beslutningen om, at patienten skal lejres ordentligt. Vi kan jo ikke efterlade en patient rullet sammen i fosterstilling i fodenden af

[54] Som dog på ingen måde nødvendigvis er repræsentativt eller systematisk indsamlet (jf. metodekapitlet)
[55] Det er sædvanligt, at den redder, som står på den side af båren, som patienten forflyttes imod, støtter imod båren med hoften og evt. mod bårens hjul, så den ikke triller under forflytningen.

en seng. Så er det en standardopgave: man tager fat i patienten med et vist greb, på en bestemt måde og så tæller man 'en, to og så tre', og så på tre løfter man op. Men så grundet et måske lidt træt engagement i arbejdsopgaven fra min kollega – hvor han et eller andet sted var ligeglad med, om patienten lå der eller lå et andet sted – gjorde, at han ikke tog den del af byrden, han burde have gjort. Han tager jo fat i patienten, men idet jeg tror, at han bruger energi på at flytte patienten, står jeg så med hele[byrden], fordi han overhovedet ikke bruger energi i arbejdsopgaven.

MK: *Man kan sige, at den der samarbejdsrelation, det er sørme vigtigt, at den fungerer...*
Robert: Ja, men med bårebetjening og patientforflytning er det en standardopgave. Når vi kører som døgnvagtsmakkere, så er du faktisk mere sammen med din døgnvagtsmakker, end du er med konen derhjemme. Så i en arbejdssituation, både en akut arbejdssituation, men også en stille og rolig arbejdsopgave, *du behøver faktisk ikke at kommunikere, fordi du ved, hvad den anden tænker, og du ved, hvad du skal gøre*. Du kan reelt set arbejde med skyklapper på, *fordi det er så fast en måde at gøre tingene på*. Så på den måde stoler man jo også på hinanden. Det er også derfor, jeg stolede på, at min daværende kollega ville rykke lige så hårdt, som jeg ville. Han var heller ikke i tvivl om, at patienten var tung, fordi han havde selv hjulpet med at få patienten ned fra lejligheden inde i storbyen. *Så mangel på kommunikation?, Nej, fordi jeg oplyser, at vi skal have flyttet patienten højere op*, og så tager jeg fat i patienten, og det gør han også, og så tæller jeg 'en, to, tre' og *så gør han ingenting, og jeg gør det hele.*(Robert Petersen, Ulykkesfortælling)

Robert forklarer således, at det er en standardopgave (en praksis), som han og kollegaen er i gang med at praktisere. Praksissen er endda så fundamental, mener Robert, at han ikke behøver at koordinere den eksplicit. Sammenbruddet i praktiseringen sker, som Robert forklarer situationen, fordi der er inkongruens mellem den 'linje', som kollegaen signalerer kropsligt, at han er indforstået med, og den handling kollegaen faktisk udfører i relation til den indforståede forflytningspraksis. Han signalerer så at sige, at han er klar til at 'gøre forflytning', men han forflytter ikke rigtigt. Det var tydeligt i interviewsituationen, ligesom det også fremgår delvist af teksten, at Robert følte sig svigtet af makkeren. Han fortæller også, at de stadig ikke er på talefod.

Den opbakning Robert Petersen følte han manglede fra makkeren i ulykkessituationen, oplever han til gengæld fra de andre kolleger på stationen

Jeg har fået fuld opbakning fra mine kolleger, og er der en arbejdsopgave, hvor de godt kan se, at det her er tungt, så tager de faktisk over, inden jeg kommer til at gøre noget[…]Her i går havde jeg en akutopgave, jeg skulle skynde mig at køre til Sydjylland med nogle affugtere, fordi de var lidt på den dernede på grund af noget skybrud. Det vil sige, at jeg var nødt til lige at have dem stablet oven på hinanden. Da jeg var i gang med det, der kom der straks to kolleger og begyndte at smide de her affugtere op. Det var inde i Nordkøbing. Jeg var inde på lagret og fylde op. Der kom straks to kolleger og begyndte at smide de her affugtere ind. Det var endda fra ambulanceråret, det var ikke engang nogen, jeg havde bedt om noget. De så bare, at jeg stod og pølede med det, så de smed dem lige ind for mig.[…] Det kan jo sådan set godt være lidt frustrerende, fordi man… et eller andet sted føler man lidt, at man bliver degraderet, og man gerne vil vise, at jeg kan, men det er også rart, at man ved, de tænker på en (Robert Petersen, Ulykkesfortælling)

Med en parafrasering af Goffman (1959:25; 2004a:59,c:125), kan man sige, at kollegerne hjælper med at opretholde et fungerende 'maskulint ansigt'; kollegerne hjælper med at få situationer i hverdagen til at

forløbe således, at Robert ikke taber maskulint ansigt. Men selvom det lykkedes i praksis, lykkedes det ikke symbolsk. Robert ved godt, han ikke kan deltage fuldt ud i praksisfællesskabet, hvilket føles devaluerende. Men han mærker kollegernes omsorg. Kollegerne får bl.a. arrangeret omstrukturering af stationens vagtplan for at hjælpe Robert

> Så har de sgu egentlig lavet et stunt for mig, fordi jeg har kørt Dag-Dag-Nat [DDN] og så tre dage fri. Men jeg har problemer med nattevagten, fordi der har vi meget beredskabstid, hvor vi ligger klar til udrykningskørsel, og der har jeg problemer med at sidde på stationen. Så har jeg jo egentlig været i gang i 24 timer, når nattevagten er ovre, fordi jeg står jo op om morgenen og har en dagligdag derhjemme, inden jeg møder på arbejde og kører 12 timer. Så der har kollegerne lavet stationsrokader for, at jeg kunne få en aftenvagt, faktisk hen over hovedet på mig...så nu kører jeg DDA (Dag-Dag-*Aften*) i stedet for. De clearede det både med stationsledelsen og vagtsystemet og det faglige ved tillidsmanden. Så lige pludselig så skulle jeg ikke møde på nattevagt mere, jeg skulle møde på aftenvagt. Det var bare guld, det var det.

Man kan selvsagt tolke mange sociale mekanismer ind i denne fortælling, men noget af det, der kommer til syne, er en stærk solidaritet. En solidaritet, der kan tolkes som et produkt at det delte risikofællesskab; en af deres kammarater er blevet såret, og nu står de sammen om at få ham på højkant igen og igennem dagligdagen.

Stik fingeren i jorden, se, lyt og find din plads!

Alle arbejdsfællesskaber har over tid behov for social reproduktion. Optagelse af nye medlemmer medfører en midlertidig åbning af fællesskabet; dels fordi fællesskabers form ofte vil ændre sig en smule, når personsammensætningen ændrer sig. Men også fordi fællesskaber skal formidle faget til eleven. Det betyder, at fællesskabers medlemmer bliver selvrefleksive for at blive i stand til at formidle dets grundvilkår. De kulturelle grundvilkår og delte værdier, som ambulanceredderne var mest bevidste om og talte frem i samtaler med mig, var især hierarki, tradition, respekt og ydmyghed. Ambulancenovicer skal bevise deres værd – stå i lære – for med tiden at blive anerkendt for et fuldgyldigt medlem af arbejdsfællesskabet. Eleverne er legitime, men perifere deltagere i praksisfælleskabet. Ved at lære de spilleregler og kundskaber – det situerede pensum – som er forbundet med fællesskabets praksis, bevæger eleven sig med tiden mod at blive fuldgyldig deltager i praksisfællesskabet. Her spiller erfaring og performativitet en central rolle. Mads Green fremhæver eksempelvis, at:

> Det er en lukket verden. Du skal et eller anden sted fortjene din plads i flokken, og der er ikke nogen [plads], der er ufortjent... Så du skal gøre dig fortjent til det, på en positiv måde. […] Det mest almindelige råd, der gives til en ny redder, er at stikke fingeren i jorden, og den skal gerne begraves ned til albuen. Fordi, og det her er ment positivt, *du ikke ved noget*. Og det skal du lære, og den eneste måde du lærer det på, det er ved at se det og være sammen med dine mere erfarne kollegaer. Det er nok det vigtigste råd[…]Det, der kan vælte dig, det er hvis du forsøger at belære dine ældre kolleger om noget, du ikke har styr på. Eller du sætter dine kollegers sikkerhed over styr ved at handle utålmodigt eller uvident. Så får du tæsk. (Interview, Mads Green, Behandler)

Mads fremstiller her et relativt hierarkisk billede af det sociale fællesskab blandt ambulanceredderne, hvilket er typisk, særligt i mit interviewmateriale. Derfor spørger jeg senere i interviewet om en ung ambulanceredders mulighed for at sige fra, hvis han oplever, at makkeren handler uforsvarligt. Her svarer han:

> Er du helt nyuddannet assistent og står med en redder med 25 års erfaring, så kan man sige, at du måske skal træde lidt varsomt i forhold til at spille smart. Men så længe du kan tænke frem, hvad der kan gå galt. Det kan godt være den 25-årige redder har en løsning på det, som er tæskegod, men som ikke er indenfor reglerne, men som løser opgaven 10 gange nemmere. Men så længe du ved, hvad risikoen er, og hvordan reglerne er, så du kan tænke situationen igennem. [Men] det er jo kun noget, du får ved at køre en masse opgaver og se en masse løsninger.
> MK: *Så der er også et spørgsmål om magt og hierarki her*?
> Mads: Nej, det vil jeg ikke sige. Jeg vil nok mere kalde det erfaring.
> MK: *Respekt for erfaring*?
> Mads: Ja, og det skal man sgu ha'. Og dem der kommer ind og har været her i ti år er teoretisk meget længere fremme end en, der har været her i 25 år. Jamen ham, der har været der i 25 år har set mange, mange flere situationer end ham, der har været der i ti år. Og den slags ting skal man have respekt for (Interview, Mads Green, Behandler).

Der ligger tilsyneladende et demokratisk ideal om velvilje til at lytte til alle redderes mening i Mads forklaring. Men på den anden side overtrumfes det ideal af erfaringens symbolske magt. Ved en anden lejlighed siger han, at '*man skal ikke bare affærdige én, bare fordi han eller hun kun har været der i to år. Det kan være de har løsningen på det. Man skal ikke affærdige nogen'*. Men da jeg i forlængelse heraf spørger, om han oplever, at der generelt er enighed om, at elever, der kun har været der i to år, kan have lige så gode ideer som kollegaer, der har været der i 30 år, svarer han:

> Ja. Hvis de har store nok løg til at komme med deres forslag[…]hvis der er tid og plads til det, kan man tage dialogen, inden man løser opgaven. Men det kan også være, man siger, "*vi gør det sådan her, og så snakker vi om det bagefter*". Så kan vi evt. prøve, som du foreslår bagefter, men nu gør vi det, som jeg vil have det gjort, fordi jeg ved, hvordan det skal gøres. Jeg har prøvet det her 50 gange. Bagefter kan vi gøre det på din måde, og det kan være, I så prøver det næste gang. Man skal ikke være arrogant. Det kommer man ingen steder med. Men du bliver nødt til, på et eller andet tidspunkt, at sige, jeg bestemmer, og vi gør det sådan her, fordi jeg ved, det virker. Men derfor skal du ikke være arrogant, for det kan også godt være din løsning virker, så lad os prøve det bagefter.

Disse to interviewuddrag opsummerer ganske godt to modstridende logikker, som ambulanceredderne har udtrykt, når jeg har snakket med dem om sikkerhed. Dels betones, at unge reddere godt kan have gode ideer, nogle reddere siger også, at de synes, det et vigtigt at lytte til de unge, fordi de har den nyeste uddannelse og derfor har lært de nyeste metoder omkring løft og forflytning. Men på den anden side er kulturen blandt ambulanceredderne gennemsyret af en erfaringspædagogisk overbevisning om, at man *kun* lærer at løse præhospitale problemer gennem års erfaring fra praksis.

I samfundet generelt har der de seneste år været meget fokus på ungdommens symbolske kapital og medfølgende 'ageims'. Men 'ethvert felt har sine egne specifikke love for, hvad det vil give at blive gammel', bemærker Bourdieu (1997b:148). Det betyder, at alder og erfaring konnoteres med forskellige symbolske koder i forskellige felter. I kapitel 8 skal vi se nærmere på, hvordan flere ældre formelt reddere marginaliseres og degraderes, som følge af de stigende krav om boglige færdigheder og videreuddannelse i det præhospitale felt. Men internt blandt ambulanceredderne er alder stadig forbundet med symbolsk kapital, fordi alder symboliserer erfaring (*phronesis*) i feltet. Igen og igen taler redderne om vigtigheden af at "lytte til de gamle, fordi de har en masse guldkorn". Erfaring er en institutionaliseret kapitalform på linje med uddannelse i det præhospitale felt – selvom erfaring officielt har dårligere vekselværdi end uddannelse. Erfaringens værdi er eksempelvis institutionaliseret i praksis, når flere ambulancereddere er ude i en skarp situation.[56] Her er det den redder med højest uddannelse og mest erfaring på første ambulance, som når frem, der har teten. Når stillinger slås op, er det redderen med mest erfaring på det pågældende stillingsniveau, som får stillingen.

Erfaringens *sociale* agtelse skal ses i relation til ambulancereddernes grundlæggende forståelse af forholdet mellem teoretisk og praktisk viden. Der er blandt ambulanceredderne en grundlæggende antagelse om, at store dele af deres faglige kundskaber kun kan læres *i* praksis. Det betyder, som Mads Green forklarede det tidligere, at elever starter med en tom konto uden nogen symbolsk kapital. Det betyder også, forklarer den relativt nyuddannede assistent Henrik Frandsen, at man som elev skal:

> Lad[e] være med at brælle frem med, hvor dygtig man er. Det dur ikke. Folk ser en an, og det kan godt være, du kan en helvedes masse teori, og du har læst en masse, inden du starter, og kan plapre en hel masse tal af. Men hvis ikke du kan få det til at fungere ude, så er folk ligeglade med dig[…] vær ydmyg, lyt til de gamle, de har nogle guldkorn og gør nogle ting, lad være med at tro, du ved det hele, for det gør du ikke. Det er et arbejde, hvor man skal vise, hvad man kan for at blive respekteret. Det er det vigtigste. Vis hvad du dur til, og hvis du ikke dur til noget, så respekterer vi dig ikke. Det er sådan lidt det, det går efter (Interview, Henrik Frandsen, assistent).

Rene Bak, der snart har været redder i 10 år, fortalte mig flere gange under feltarbejdet halvt-i-sjov-halvt-i-alvor, at '*der ikke bliver lyttet til en, før man har ti års erfaring*'. Andre gange formulerede han det som om, man ikke *må sige noget*, før man har været der i ti år. I forbindelse med et interview formulerede Rene Bak det således, at '*det er blevet mere legalt, at sige noget som ny…. Men hvis du siger noget, hvad enten det er noget fagligt, eller det bare er almindelig snak nede på stationen, så skal du også være forberedt på at skyde lidt kraftigere, når du er ny. Du skal have lidt mere punch i det, du siger […] ellers får du ikke overbevist de gamle røvhuller, sådan er det*'.

[56] Skarp situation er reddernes betegnelse for kritiske eller akutte situationer, hvor de er pressede.

Livet på stationen

Redningsarbejdet er fyldt med spektakulære konnotationer, men faktisk er kedsomhed et grundvilkår i ambulancearbejde. Ambulancereddere bruger relativt meget tid på stationen, det gælder særligt ambulancereddere, der kører døgnvagt. Flere reddere fortæller, om hvordan mængden af nedetid kom bag på dem, da de startede. Kaj Hansen fortæller eksempelvis, at:

> Jeg kan huske, at jeg de første 14 dage til en måned tænke; det er ikke et sted, jeg bliver i ret lang tid[….]Jeg kan huske, at vi gik mange folk, og det gør man på en Falckstation, fordi det er et beredskabsarbejde og en atypisk arbejdsplads. Vi går meget af tiden og snakker og skal selv finde på noget, vaske bilen, feje garagen, drikker kaffe. Jeg synes, tiden var lang. Mega lang. Det er ikke som en håndværker, der møder ind og er i gang. Men man må, sige det er en fantastisk god arbejdsplads, og vi har alle været der i mange år – 26 år er gået, og jeg er glad for det. Jeg tror, man affinder sig med de der ting, og finder rytmen i det.

Kaj Hansen fortæller således, at han har vænnet sig til arbejdets rytme, og i dag trives med det. Under feltarbejdet i 2010 fortalte han mig, hvordan han og hans tidligere makker på en anden station brugte ventetiden på at istandsætte biler, som de importerede biler fra Tyskland og siden solgte videre. Da jeg lavede feltarbejde i 2010 fortalte Ivan Poulsen mig, at han nogle gange godt kunne kede sig gevaldig i beredskabstiden på døgnvagterne. Men da jeg vendte tilbage og lavede feltarbejde i 2012, kørte han 12 timers effektivvagt, hvilket han var rigtig glad for.

Når jeg under feltarbejdet spurgte redderne, hvor mange ture de gennemsnitligt kører på en dag, hvor ofte de kører til trafikuheld osv., var det typiske svar, at: *det er svært at sige, det kommer i stimer*. Nogle dage er meget stille på en Falckstation, andre dage kører redderne konstant, og må dagen igennem kæmpe med vagtcentralen for at få pauser til at spise frokost eller aftensmad. Uforudsigelighed er et grundvilkår som ambulanceredder, "*og du ved aldrig, hvornår du står i lort til halsen*", som en ældre redder er kendt for at sige på St. Sydkøbing. Det kan også ske døgnet rundt. Flere reddere påpegede under feltarbejde, at der kan ligge et faremoment i at skulle rives op af nattesøvnen og ud at køre. Særligt ved brand, hvor mange reddere vækkes og hurtigt skal ned i bilerne, opstår der nogle gange kaotiske tilstande, hvor folk løber ind i hinanden. Men også ambulancereddere er nogle gange helt omtumlede i første lyskryds, fortæller flere af reddere. Under mit feltarbejde oplevede jeg en sommernat, at en ambulanceredder kom af sted i klipklappere og først opdagede, at han havde glemt at tage sikkerhedssko på, da vi stod ud af ambulancen ved patientens lejlighed. Jeg oplevede også gentagne gange, at reddere blev kaldt ud på kørsel 1 (med udrykning), mens de lå og fik en lur midt på dagen i lænestolene i TV-stuen.

Arbejdsdagens rytme er således ofte meget vekslende mellem det meget afslappede og sløve og det akutte, særligt på de stationer, som ikke fylder tiden ud med at køre meget patienttransport. Hvorvidt de stille perioder, som afløses af de akutte er sunde eller usunde rent arbejdsmiljømæssigt, ved jeg ikke, men sikkert er det, at ambulanceredderne fra det ene øjeblik til det andet kan kaldes ud til akutte situa-

tioner, hvor det er nødvendigt, at de kører 160 km. i timen (ambulancens tophastighed) for at nå hurtigst muligt frem til en skarp situation.

"Nedetid" er den konventionelle betegnelse for denne tid mellem udkald, hvor redderne ikke er i direkte aktion. Men fra et kultursociologiskperspektiv er begrebet nedetid, hvilket associere produktionssammenbrud, misvisende; begrebet negligerer det omfattende kulturelle, sociale, emotionelle og faglige 'meningsskabelse' (Weick 1995), som foregår i temporale rum mellem udkald. Fra et kulturanalytisk perspektiv er selv dét at *lave* "ingen ting", forbundet betydning og aktivister. Eksempelvis beskriver de svenske etnologer Billy Ehn og Orvar Löfgren (2010) i bogen *The secret world of doing nothing* glimrende, hvordan mennesker kreativt udfylder og omformer (spild?)tid med alverdens aktiviteter, vaner og rutiner, som tilsyneladende gør "ingenting" betydningsfuldt. Således viser de, via et kulturteoretisk blik, hvordan det "at *gøre* ingenting" er en praksis eller rettere et sammensurium af praksisser.

Nedetiden er med til at give ambulancearbejdet en særlig karakter og rytme. Nedetid er på mange måder paradoksal og fuld af ambivalens, men fænomenet er en central aktivitet i ambulancearbejde. Det er opbrud, men ikke rigtig pause. Ambulanceredderne ved selvsagt aldrig, hvor langt opbruddet bliver. Mange reddere sætter pris på, at der er et flow mellem turene, hvori de lige kan nå at runde stationen og få en kop kaffe og sludre lidt med nogle kolleger, inden de atter kaldes ud. Andre reddere vil bare gerne være på landevejen. De er kommet på arbejde for at hjælpe folk. I sin etnografi om politiarbejde har den norske kriminolog Liv Finstad et afsnit om nedetid, hun kalder "*Venter på at noe helst ikke skal ske*" (2000:69ff). Dette fanger meget fint nedetidens grundlæggende paradoks i beredskabsarbejde. Det er bedst, hvis ikke der er noget at lave. På den anden side vil redderne også gerne ud og hjælpe folk. Det er det, de kan, og derfor de kommer på arbejde.

Nedetid som intim socialitet

Et væsentligt element ved nedetid er, at redderne er sammen. Nedetid er kendetegnet ved en *intim socialitet*, som mange ambulancereddere sætter stor pris på.[57] Stort set alle reddere fremhæver det sociale fællesskab, som noget af det bedste ved arbejdet. Henrik Frandsen fortæller eksempelvis, at:

> Jeg kan godt lide hele mentaliteten, hele sammenholdet på en station.. det er rigtig godt på vores hold […]det at møde ind på arbejde, og vi er seks mand på brand, og seks mand på ambulance. Det er det samme hold, de samme folk, som har været sammen i mange år, altså når man går op og ned ad hinanden i 24 timer, så skal man også have det bedste ud af det. Der bliver taget pis på hinanden, og hvis ikke der bliver taget pis på en, så

[57] Denne pointe er også fremhævet i anden forskningslitteratur om især brandmænd, hvis arbejdsrytme og arbejdsmiljø på mange måder minder om ambulancereddernes (Se eks. Ericson 2011:155-172; Robinson & Hockey 2011:107-116)

er der et eller andet galt. Så er det noget, man skal til at tage...fordi, når der bliver taget pis, så har man det godt sammen, fordi det er også en måde at koble af på. Så hele det sammenhold synes jeg er rigtig, rigtig godt.

Der er forskellige faktorer, som er med til at skabe et stærkt kollegialt sammenhold blandt ambulanceredderne. Dels det strukturelle forhold, at de arbejder lange vagter sammen i relativt små grupper. Det betyder, at den konventionelle grænse mellem arbejdsliv og fritidsliv, i flere tilfælde, udviskes. Meget af reddernes beredskabstid og "nedetid" om aftenen minder om konventionel familietid, hvor redderne slapper af med tv, spil, drilleri, læsning, vask og reparationer af egne biler. Generelt er arbejdsfællesskaber altid 'deltidsfællesskaber', idet medarbejderne lever andre liv udenfor virksomheden (Hastrup et al. 2011:169). Men for ambulanceredderne tager deltidsfællesskabet former, som ligner den mere konventionelle fritidsverden. Det gælder især for reddere, som kører døgnvagter, fordi de har meget beredskabstid på stationen.[58] Når man vil forstå kulturen blandt beredskabsarbejdere, som eksempelvis ambulancereddere, kan man næppe overvurdere døgnvagtsformens kulturelle betydning (Chetkovich (1997:26). Ambulancereddere spiser og sover side om side på stationen. Reddernes intime sociale og fysiske samvær medfører en fornemmelse af, at de kender hinanden "ud og ind", som flere formulerer det. Mange ambulancereddere beskriver sammenholdet via familiemetaforik. Flere udtrykker eksplicit, at "kollegerne er deres anden familie", ligesom flere fremhæver, at "vi ser mere til kollegerne end vores koner". Redderne tilbringer også med jævne mellemrum højtider sammen på stationen, hvor de forsøger at skabe en relativ familiær stemning og fejring af højtiden. Foruden denne intimitet er intensiteten i samarbejdet en anden faktor, som er med til at skabe et særligt sammenhold. Ambulanceredderne er sammen med en lille fast gruppe kolleger om at løse opgaver, som kan være både fysisk, psykisk og emotionelt udfordrende og grænseoverskridende. Intense og grænseoverskridende oplevelser, hvor redderne oplever hinandens grænser blive overskredet og rykket, skaber sammenhold, fordi det skaber en oplevelse af samhørighed og intimitet (Molin og Elklit 2007a,b). Det sociale fællesskabs betydning markeres også ved, at flere reddere påpegede over for mig og hinanden, hvordan de ville hade at være på en lille station, hvor de skulle gå alene det meste af dagen med én anden makker eller, endnu værre, sidde alene på en station, som nogle reddere, i en akutbil, gør det rundt omkring på landet. Under feltarbejdet i 2010 på St. Sydkøbing overværede jeg eksempelvis en samtale mellem Jeppe Larsen og James, en anden ung behandler. James, der var i gang med at videreuddanne sig til paramediciner, spurgte, om ikke Jeppe snart skulle til at i gang med at opkvalificerer sig til paramediciner, fordi ellers risikerer *Jeppe*

[58] Døgnvagtsformen har traditionelt været såvel numerisk som symbolsk dominerende i Falcks redningstjeneste. Flere gamle reddere fortalte under feltarbejdet om kulturen i "gamle dage", og hvordan "døgnvagterne var konger". Der er stadig en del reddere, som kører døgnvagt. Mere end halvdelen kørte døgnvagt i Sydkøbing da jeg lavede feltarbejde i 2010, mens omstrukturering betød at lidt flere kørte effektiv 12-timersvagt under mit feltarbejde i 2012. På St. Nordkøbing blev døgnvagten helt udfaset i perioden fra jeg lavede feltarbejde i 2010-2012.

jo at ende med at blive assistenten, når flere og flere kolleger blev uddannet paramedicinere. Men det ville Jeppe Larsen ikke, fordi det – på det tidspunkt – ville betyde, han som paramediciner skulle ud og sidde alene på en landsstation, *'og det er jeg slet ikke asocial nok til'*, argumenterede han.

Vis dit ansigt – om vigtigheden af synlighed og deltagelse i nedetiden

Ambulancereddernes interdependens uden for stationen smitter af på kulturen og i den sociale omgang på stationen. Den amerikanske folklorist og brandmandsforsker Robert S. McCarl (1984) beskriver i forlængelse af Mary Douglas og Claude Lévi-Strauss aftensmaden på brandstationen som 'et mikrokosmos af den dag-tid-dag-kanon af tekniske indsatser', som hører arbejdet til. Ved at deltage aktivt i standardaktiviteter, som eksempelvis madlavning, bekræfter redderen sin kollegiale solidaritet og bidrager til vedligeholdelse fællesskabet på stationen som et hjem-væk-fra-hjemmet (McCarl 1984:394-95). I forlængelse af McCarls begreb om 'mikrokosmos af den dag-tid-dag-kanon af tekniske indsatser' foreslår jeg, at man kan forstå madlavning, optælling af bilen og andre små daglige aktiviteter som 'lavrisiko arenaer', hvor den ene kollega kan evaluere den anden kollegas troværdighed, *inden* de står i skarpe situationer, hvor den ene ambulanceredders sikkerhed afhænger af makkerens adfærd. Tillidsdannelse er nemlig afhængig af situationer, som er lette at fortolke (Luhmann 1999:87). Rationalet er således, at hvis *ikke* man kan stole på en kollega i én sammenhæng, må man forvente, at man heller ikke kan i andre. Dette ses bl.a. gennem mange redderes betoning af en grundlæggende 'participations etos'. Den erfarne assistent George Larsen fremhæver eksempelvis, at en god kollega er *'en, der er med i dagligdagen. Nu når vi går ud og kontrollerer biler hver morgen, jamen, der er han med. Han har det, og jeg har så det og det og det. Jamen, er han færdig med det, så fortsætter vi bare med resten, til bilen er færdig… det er et team'*. Reciprociteten og holdånden bekræftes ved konstant deltagelse. Da jeg spørger Jeppe Larsen, hvad der giver anerkendelse blandt redderne svarer han tilsvarende, at:

> Det er jo meget det sociale, fordi vi bruger så meget tid sammen. Det er jo ens anden familie. Det er jo en tredjedel af ens tid, man bruger sammen.
> MK: *Du siger social, er det noget med at være omgængelig eller hvordan..*
> Jeppe: Ja, helt sikkert. Og ikke være den, der sætter sig ind sofaen, selvom man har kørt det meste af dagen, når der så skal laves aftensmad, og [at man] deltager i at tage opvask og sådan noget. Det er dæleme vigtigt for os døgnvagter. Ellers kommer man hurtigt i bad standing, hvis man bare fedter den af (Interview, Jeppe Larsen, Behandler)

Deltagelse og samarbejde omkring alle opgaver i hverdagen er vigtige for etableringen af ambulancereddernes kulturelle identitet. Ambulancereddernes grundlæggende interdependens, særligt i skarpe situationer, skaber en udbredt 'norm om reciprocitet' (Gouldner 1960), og 'generaliseret reciprocitet', hvilket er grundlæggende for produktion af gensidig tillid og social sammenhold (Putnam 1993; 2000).

Denne norm er vigtig at efterleve. Reddere som forbryder sig mod den risikerer social eksklusion. Det er med andre ord, fordi redderne kan regne med hinandens (kompetente)hjælp, at de kan have tillid til hinanden.

Nedetidens sociale og arbejdsmiljømæssige funktion

Nedetid bruges til at restituere, men også i høj grad til at vedligeholde sociale netværk og kollektive forståelser af verden. Som jeg har været inde på tidligere, er der næsten altid andre reddere på skadestuen, både reddere fra andre stationer i regionen, og på de større sygehuse også reddere fra andre regioner. Det giver redderne lejlighed til at ajourføre sig om løst og fast med kolleger, de kender, men ikke ser til dagligt. Der skabes social kapital og informationsoverførsel - fagligt såvel som sladder - igennem de svage bånd (Granovetter 1973) i det sociale system. Tiden bruges med andre ord til 'relationelt arbejde' (Fletcher 2001), hvilket er med til at vedligeholde ambulanceverdenen som en kohærent social verden. Joyce K. Fletcher (2001) påpeger i bogen *Disappearing Acts: Gender, Power And Relational Practice at Work*, at dette oversete relationelle arbejde, som pågår i alle organisationer, især varetages af kvinder – ud fra en 'feminin logic of effectiveness' (2001:14) – betyder, at kvinder ikke anerkendelses for deres indsats for at vedligeholde organisationskulturen. Fletchers grundlæggende pointe er, at kvinder devalueres for det nødvendige relationelle arbejde, fordi vigtigheden af det overses i de fleste arbejdsorganisationer.[59] Mit empiriske materiale viser derimod, at mandlige redningsarbejdere konstant laver omfattende relationelt arbejde, som er med til at vedligeholde både arbejdsmæssige samarbejdsstrukturer, den kulturelle orden samt sociale relationer indenfor og på tværs af stationer.

Kaj Hansen oplever ikke, at redderne presses i forhold til, hvordan de anvender tiden, han fremhæver en gensidig tillid og forståelse for hinandens produktionsvilkår mellem redderne og "firmaet".

> Men de ved jo også godt, at nogle er hurtigere til det, og nogle er langsommere til det. Der er nogle, der kan drikke mere kaffe end andre... så har jeg ikke sagt for meget.
> MK: (griner)
> Kaj: Vi går selv og disponerer lidt kan man sige på sygehusene[...]Det kan man nogle gange føle for. Der er også nogle gange faglig snak. Nogle står lige og vender et eller andet. Der har måske været tre biler ude til et eller andet, så står man lige ude i indgangen og drøfter sagen. Det skal der måske også være tid til. Ikke dermed være sagt... vi har jo telefon eller radio på os, så er der et eller andet, så kan de jo ringe, og så er vi jo næsten altid dem, der er flinke og siger: "*ja, vi kan køre om et minut*". Og så gør man det, fordi der ved vi godt, at man er i så-

[59] Der er ifølge Fletcher (2001:kap 4) fire hovedelementer i relationel praksis eller relationelt arbejde: *præservering*, det vil sige udførelse af baggrundsaktiviteter, som ikke er sjove, men som skal gøres, for at praksis fungerer. *Skabelse af (sammen)hold*, korpsånd og netværk. *Gensidig empowerment*, kolleger støtter, anerkender og opbygger hinanden til at håndtere opgaver bedre. *Selvoparbejdelse,* empowerment af selvet til at opnå organisationen mål. Ifølge Fletcher er alle disse elementer kulturelt feminint kodede, hvorfor der findes en samfundsmæssig forventning om, at kvinder påtager sig disse opgaver (2001:15).

> dan et firma, der skal hjælpe andre. Det tror jeg, vi allesammen godt er klar over (Interview, Kaj Hansen, Assistent)

Kaj Hansen har tilsyneladende et behov for at retfærdiggøre ambulancereddernes selvforvaltede pauser på sygehusene. Nogen går da også over stregen, skynder han sig at fremhæve. Denne symbolske grænsedragning sikrer ham en placering på den rigtige side af hans forestillede moralske skillelinje, blandt dem, som ikke udnytter systemet. Pauserne er også nødvendige, mener han, og retfærdiggør dem ud fra en 'relation effektivitetslogik' (Fletcher 2001). "Pauserne" er en social praksis (Ehn og Löfgren 2012), hvor faglige udvekslinger bruges som centrale elementer i ambulancereddernes kognitivt og emotionelt vedligeholdelsesarbejde (Strøbæk 2013). De uformelle samtaler med andre kolleger er vigtige, fordi de bidrager til at sætte begivenhederne mentalt på plads, hvilket giver afklaring, ro og fornemmelse for overblik over latente mentale uklarheder. Men dette usynlige kognitive og mentale vedligeholdelsesarbejde er uadskilleligt fra ambulancereddernes "almindelige" snak om arbejdet, kolleger og alt muligt andet. Derfor risikerer anerkendelsen af denne type dag-til-dag coping eller relationelle praksis at blive en forsvindende handling (Fletcher 2001), der nødvendiggør legitimation.

Humor som grundtone på stationen

> The joke […] is the art of making fun without raising anger, by means of ritual mockery or insults which are neutralized by their very excess and which, presupposing a great familiarity, both in the knowledge they use and the freedom with which they use it, are in fact tokens of attention of affection, ways of building up while seeming to run down, of accepting while seeming to condemn—although they may also be used to test out those who show signs of standoffishness. (Bourdieu 1984: 183, citeret i Fine & Soucey 2005:2)

Tonen på en arbejdsplads signalerer på flere måder arbejdspladsens 'kulturelle stemthed' og melodi, det sproglige fællesskab svinger efter. En af de afgørende forudsætninger for deltagelse i arbejdspladsers praksisfællesskaber går derfor gennem indlæring af fællesskabets tone. Undertiden er der flere distinkte kommunikative subkulturer indenfor samme arbejdsplads eksempelvis mellem afdelinger eller faggrupper. Nogle arbejdsfællesskaber følger relativt ens skalaer, mens andre arbejdspladser et stemt helt anderledes.

Analytisk kan arbejdspladens sproglige fællesskaber opdeles imellem form og indhold. Formen er den 'ekspressive stil', hvilket vi i daglig tale ofte kalder jargonen – det vil sige måden, der snakkes sammen i fællesskabet. Et af kendetegnene ved fællesskaber er delte sproglige begrænsninger (Fine 1996: 201). Jargongen fastlægger, *hvordan* et kompetent medlem af fællesskabet italesætter forskellige emner, afbryder eller omdirigerer samtaler, der bevæger sig ind på tabuiserede områder. Indholdet, derimod, omhandler *hvad* der snakkes om, samt med hvilke sproglige hjælpemidler eksempelvis fagudtryk, forkortelse osv., emner omtales. Enhver, der har prøvet at starte nyt arbejde, ved, at den første tid bl.a. går

med at lære at navigere i det sproglige fællesskab; *hvordan* taler man sammen, om *hvad*, *hvornår*, og betydningen af alle de forkortelser og udtryk alle helt naturligt anvender i deres samtaler på arbejdspladsen. Inden jeg påbegyndte feltarbejdet advarede stationslederen Flemming på St. Sydkøbing mig om, at "tonen er hård, men kærlig" blandt redderne. Jargongen blandt ambulanceredderne er generelt meget drillede; jokes og drillerier flyver konstant gennem luften på stationen.

Særligt indenfor mandedominerede fællesskaber er drilleri ofte en markør for fællesskab, fordi drilleri indebærer et element af tillid (Collinson 1988; 1992:kap 4; Fine 1996:120-2; Desmond 2007: kap 4; Ericson 2011). Det er ambulanceredderne bevidste om. Eksempelvis fortæller Henrik Frandsen i et interview, at '*man er lidt grov overfor hinanden... men hvis det er sagt på en humoristisk måde, så ved man, at man er inden i varmen. Hvis der bliver taget tykt pis på en hele tiden, så er man inde i varmen... så kan folk godt lide en. Hvis der ikke bliver gjort noget, og folk ikke rigtig gider snakke med en, så er der ikke meget hjælp at hente. Så gider folk ikke en*'. Den hårde tone og drillerier er således et eksempel på 'inkluderende nedladenheder' (Terrion og Ashforth 2002), som markerer social status, respekt og 'homosocial omfavnelse' (Kaplan 2005:583ff.). 'Vi kan derfor lære en masse fra jokes. Særligt blandt mænd', fremhæver Matthew Desmond, fordi:

> ...a joke can be an intimate display of liking. It can be constitute a back-slapping hug, but it can also be a fist in the mouth. … If we take humor seriously, we can discern remnants of the social relationships in which jokes occur and through which they gain meaning (Desmond 2007:94)

Således er humoren en central nøgle til at begribe fællesskabets kulturelle og kønnede praksis. Charlotte Baarts (2004; 2007) etnografiske studie af et sjak af jord- og betonarbejdere viser glimrende, hvordan humor bl.a. er et socialt spil, som både inkluderer og ekskluderer individer fra arbejdsfællesskaber. Hun konkluderer bl.a., at:

> At gøre brug af humor er at tilegne sig den ekspressive sproglige stil på byggepladsen og derigennem *markere sin position*. Denne humoristiske stil er både *klassificeret af og klassificerende for fællesskabet*, og den er både en *repræsentation af og for den enkelte betoners praktiske forståelse af kommunikationen*[…] De talende, der ikke mestrer den legitime kompetence bliver umiddelbart ekskluderet fra de sociale domæner, i hvilke den specifikke sproglige kompetence er påkrævet, eller de er dømt til at forholde sig tavse…[humoren] *fremhæver fællesskabets værdier og standarder* i et kontrastfuldt udtryk om, hvad man ikke skal gøre eller vælge. Der er meget sjov i et sjak af jord- og betonarbejdere, men *der er altid alvor bag en joke*. (Baarts 2006:82, kursiv tilføjet)

Mit empiriske materiale viser tydelig, hvordan humor er allestedsnærværende i hverdagen blandt ambulanceredderne (se også Mannon 1992:52-54). Humoren, eller måske snarere det humoristiske fællesskab, er også en af de ting ambulanceredderne rutinemæssigt fremhæver, som noget af det de holder af ved arbejdet. Men humoren spiller også, vil jeg hævde, en central organiserende rolle i fællesskabet. Foruden at underholde symboliserer humoren også kvaliteten af den enkelte redders dømmekraft og

sans for stemningen og energien i fællesskabet. Vi har tidligere i dette kapitel set, at redderne sætter deltagelse i det sociale højt. Det gælder også med hensyn til det humoristiske fællesskab. Den nyuddannede assistent Henrik Frandsen fortalte mig, at det er vigtigt, at:

> Kom[me] ind vær[e] stille og rolig, men stadig kunne snakke. Men så igen... der har også været folk, der var nystartede, og så har folk siddet og joket med hinanden, og så kommer der en helt ny og fyrer noget af, som er helt upassende fra den person. Hvis det havde været os andre, der kender personen, så havde det været rigtig, rigtig sjovt. Men "*du kender os ikke, du ved ikke, hvad vi er. Så prøv lige at finde ud af folk, inden du begynder på sådan nogle ting*".

Timing og situationsfornemmelse er to afgørende kendetegn ved humoristisk praksis. Det er netop denne sans, som sørger for at balancere mellem genkendelige forskelle, der gør, at de involverede parter *genkender* forskellen mellem godmodigt drilleri og mobning, hån eller mangel på respekt. Sans for fællesskabets humoristiske stil – timing og situationsfornemmelse – er en lakmusprøve på om en kollegas generelle tillidsværdighed. Og dermed et signal om ambulanceredderen er en andre reddere har tillid til i skarpe situationer eller i forbindelse med svære samtaler (mere om dette i kap. 9). Hvis ikke en kollega mestrer det sproglige fællesskab, så kan det være vanskeligt at vinde accept i fælleskabet – ikke kun det sproglige, men i det sociale praksisfællesskab som helhed. Det sproglige fællesskab er en inklusions-eksklusionsmekaniske for det sociale fællesskab generelt; mangel på dømmekraft i det sproglige fællesskab fortolkes som mangel på dømmekraft i det hele taget (Baarts 2004: 156ff). Hvis en kollega opleves at mangle dømmekraft, kan det være vanskeligt at have tillid til ham i skarpe samarbejdssituationer, hvor det er nødvendigt 'springbræt for at springe ud i uvisheden', som Luhmann så poetisk har beskrevet det (1999:72). Derfor er humoren også uløselig, men i konkrete situationer som regel *implicit*, forbundet med såvel maskulinitets og sikkerhedspraksis. I det følgende vil jeg undersøge eksempler på *humorens kulturelle polyfoni* blandt redderne.

Humor som social integration

For elever eller reddere, som skifter til en ny station er det afgørende for integrationen i fællesskabet, at han mestrer det uformelle sproglige fællesskab på en arbejdsplads. Mange tidligere etnografiske studier af traditionelle mandearbejdspladser i "farlige brancher" (eks. Collinson 1988; Haas 1972,1977; Vaught & Smith 1980; Chetkovich 1997; Baigent 2001; Baarts 2004; Meyer 2005; Ericson 2011), viser, at tonen ofte er stemt efter en relativt hård, direkte og konfronterende skala, ligesom indvilgelsesritualer og humor anvendes til at lære novicer at forholde sig roligt under pres (Ely & Meyerson 2010:7), hvilket er en forudsætning for, at kollegerne vil investere tillid til dem i skarpe situationer. Generelt afviser ambulanceredderne, at der eksisterer uformelle ritualer, hvorigennem eleverne testes forud for, at de accepteres i fællesskabet. Dog kan uformelle test alligevel anes forskellige steder i det empiriske materiale. Rene Bak

forklarende mig eksempelvis under et interview om en tidligere kvindelig kollega på en anden station, som havde følt sig mobbet. Hun havde imidlertid begået den kulturelle bommert, at hun gik til ledelsen med problemet. Pointen her er ikke, at der var tale om en kvindes selvekskluderende adfærd. Eksemplet kunne lige så vel have omhandlet en mandlig redder. Pointen er derimod, at hun ved at gå til ledelsen signalerede, at hun ikke kunne indordne sig i fællesskabet sociale spilleregler mellem redderne fordi, som Rene Bak siger:

> …man skal også kunne tage nogle verbale tæsk nogle gange, sådan er..
> MK: *Sådan er gamet?*
> Rene: Ja, sådan er gamet jo. Du skal være skarp en gang imellem. Det skal man jo! (griner)... en gang imellem.
> MK: … *ligger der noget køn der. Er mænd mere verbale eller er kvinder ligeså.*
> Rene: Jeg ved ikke, om det er så meget køn. Lisbeth, der sad ved bordet dernede i dag er måske ikke en, der skyder med skarpt, men hun er jo.. i hierarkiet er hun jo placeret så højt, at der ikke er nogen, der forsøger at tryne hende. De ved også godt, at man ikke kan tryne hende, fordi verbalt er hun jo stærk. Men det er den der med, at man skal ligesom prøve folk af, fordi folk skal kunne finde ud af at sige fra, og alle de der ting, og det prøver man måske nogle gange lidt af på stationen, hvis man bliver lidt i tvivl om, hvor de er henne.

Den omgang med humoren, som Rene Bak beskriver her, er et eksempel på det Jack Haas (1972) kaldte "Binging". Binging er vanskeligt at oversætte til dansk, men det betyder noget i retningen af at være udsat for meget af det gode. I Haas etnografiske studie af amerikanske stålarbejderelever observerede han de erfarne stålarbejdere testede elevernes selvkontrol og tillidsværdighed gennem intense drillerier. Testen var afgørende for optagelse i fællesskabet. Hvis den nye mand "mistede hovedet" under dette psykiske presspil, blev han stemplet som farlig, og som følge mente kollegerne ikke, at personen var tillidsværdigt under byggeriet højt over jorden (se også Collinson 1988, 1992). Tilsvarende argumenterer James M. Mannon for, at en ambulanceredder, der mister fatningen i forbindelse med godhjertede drillerier i fællesrummet ikke forventes at bevare fatningen under pres i skarpe situationer (1992:54). Lisbeth er højt placeret i hierarkiet og fredet; hun *har* bevist, at hun *er* verbalt stærk. Drillerierne fremstår således hverken som en maskulinitetspraksis eller som en praktisering af maskulinitet for Rene Bak, fordi kvinder, som eksempelvis Lisbeth, også mestrer praksisformen. Det er imidlertid muligt, vil jeg mene, at fortolke den undertiden hårde og kontante humor og tone i skarpe situationer, som en maskulinitetspraksis fordi alle kender den kulturelle kode, der siger, at kvinder er mere nærtagende end mænd. Derfor praktiseres der maskulinitet, når man sviner hinanden venskabeligt eller på anden måde spiller hård for sjov, ligesom der praktiseres maskulinitet, når man viser, at man kan tage imod hårde stød, uden at blive såret. At jeg her fremhæver det som maskulinitetspraksis, betyder ikke, at kvinder per automatik er ekskluderede eller marginaliserede. Faktisk er mit generelle indtryk fra feltarbejdet, at mange af de kvindelige ambulancereddere var godt assimilerede i det humoristiske fællesskab, ligesom nogle mænd ikke var det. På den ene af stationerne observerede jeg ved flere lejligheder en kvindelig redder

dominere mændene på stationen i forbindelse med seksuelle humoristiske udvekslinger. Man kunne forestille sig, at hendes aggressive undoing femininitet/doing maskulinitet ville virke selvekskluderende, fordi hun ikke praktiserede køn passende. Jeg kan ikke afvise, at nogle muligvis føler det, men ved flere lejligheder talte reddere i fællesrummet om, at de synes, hun var sjov, fordi hun var så direkte og aggressiv. Biologisk køn er således ikke *per se* er en eksklusionsfaktor i det humoristiske fællesskab, selvom de kvindelige ambulancereddere ofte positioneres som både fysisk og personlighedsmæssigt "anderledes" end de mandlige i forbindelse med humoristiske udvekslinger.

Humor som tidsfordriv og spændingsregulering

Humor er et centralt socialt forankret værktøj til tidsfordriv. Mange reddere siger meget sjov og vrøvl for at bekæmpe kedsomheden i forbindelse med nedetid. Ofte er formålet primært, at ambulancereddere holder sig selv og hinanden på mærkerne gennem humoren.

> Vi lavede en joke med en, hvor vi tapede hans cykel ind i rødt bånd og satte alle mulige ting og sager på en cykel. Så kommer han ud og står og griner med, fordi det er da meget sjovt. Så dem, der har gjort det spørger, "*hvorfor står du og griner, det er da din cykel*" "*Næ, min cykel står da der*". Så er joken på dem igen ik. De gik så ud om natten og satte det over på hans cykel, så da han kom om morgenen, så... Der bliver lavet så meget [sjov][…] Om sommeren er der vandkamp. Der er kammeratlige slåskampe, hvor der bliver væltet lidt rundt, nogle af de unge, der spiller lidt smart, så tager de gamle lige fat i dem. Det er det, der gør det hyggeligt, fordi så har man jo et godt sammenhold, når man laver de ting (Interview, Henrik Frandsen, Assistent)

Henrik Frandsen beskriver her kammeratlig hygge via et relativ grovkornede udvekslingsspil med practical jokes. Men der er tale om 'en joke mellem brødre' (Desmond 2007). Det vil sige en grovkornet samværsform, som bekræfter tætheden af den sociale relation. Sådan ville redderne aldrig behandle en person, de ikke kender godt og synes om. Denne form for practical joking er bl.a. en måde redderne hygger sig på for at fordrive tiden. Men karakteren af humoren symboliserer også beredskabsarbejdet. Man skal hele tiden være på mærkerne, fordi man aldrig ved, hvornår man skal være skarp. Derfor er det sjovt at ramme kollegerne, når ikke de er på mærkerne. De kammeratlige slogskampe er klassiske drengelege, som minder om skolegårdsleg, hvor de unge forsøger at drille de ældre med mere kulturel autoritet. De unge leger med ilden. Under feltarbejdet skete en ulykke ved en sådan venskabelig slogskamp: Nogle reddere fortalte mig, at James måtte gå hjem dagen før, fordi han fik trykket et par ribben. Han havde angiveligt kastet vand ned på et par ældre reddere, som sad udenfor stationen. Da de senere på dagen fik fat på ham inde i TV-stuen, tilbød de ham at gå med ud. James nægtede, og det endte med de tumlede rundt inde i TV-stuen, hvor en af dem landene på James' bryst på en måde, så nogle af hans ribben blev bøjede. Han måtte på skadestuen og kunne ikke fuldføre vagten (Feltnoter, d. 6. juli 2010). Disse "drengerøvslege" er en radikal måde at afkoble bag scenen fra det store ansvar, som ambulance-

reddere bærer, når de er på scenen i Goffmansk forstand. I forbindelse med et interview fortalte en fællesarbejdsmiljørepræsentant mig, hvordan han tidligere have oplevet og praktiseret meget barske drillerier:

> jeg [kigger] på folks øjne, dem det går ud over. Og du kan tydeligt se, om det påvirker dem, så går jeg efter dem. Så siger jeg, inden de går ud af døren: "*Hvad så var det for meget det der*?". "*Nej, nej, det var ikke noget*". Så spørger jeg en gang til: "*Var det for meget?*", "*Ja, det var det*". Jeg kan se det på deres øjne lige med det samme. Og så ind og have fat på de andre og sige: "Nu stopper det!". Der er nogle, der kan tåle lidt, og nogle der kan tåle meget. Og det må man så vurdere.
> MK: *Men det kan vel også variere*?
> Raymond: Det kan variere meget. Det er også alt efter, hvordan den person har det. Men vi har været rigtig slemme. Jeg har selv været en af de værste. Jeg har været en af de aller, aller værste til at lave ballade. ...Fx. havde vi sådan en hylde med alle vores kopper stående ligesom i Vordingborg køkkener, der står så en hel række krus, som hænger i en jernbøjle.. Så limede jeg dem fast med sekundlim, så når der kom nogle, så trak de hele hylden ned. Eller også borerede jeg hul i deres kop med et 4 mm bor, så når de hældte kaffe op i dem så ubbb [signalerer, at det løber ud af bunden], alt det der. Det har jeg laver masser af. Masser af. Jeg var været ude og lime gummiklodser på folks bildæk, med lim, så de kraftedeme ikke er til at rive af bagefter – så når idioten kører hjem så: bum, bum, bum. Vi har også hejst cykler op i radiomasten, den er 52 meter høj. Alt sådan noget har vi lavet, og jeg har selv været en af foregangsmændene. Men øh.. [griner].. det er også gået ud over mig. Bl.a. fyldte de min helt nye bil op med sne engang. Fra gulv til loft. Jeg havde haft den siden september, det var i december. Da jeg kom ud til min bil klokken halv otte om aftenen, der var den fyldt fuldstændig op med sne, fuldstændig. Det var banket ind i den, så det tog mig halvanden time at få det ud, og så stod den fire dage i en varmeovn hos en autolakker for at blive tør.
> MK: *Det er en kostbar humor...*
> Raymond: Jeg fik hævn senere. Der købte han en Citroën, som han lod soltaget stå åben på en sommerdag. Så da han blev sendt ud med en ambulance, så skulle den have vand... gennem soltaget. Jeg satte et c-rør ned i den. "*Du trænger da til at få pudset vinduer*" sagde en af de andre, fordi det flimrede sådan.. "*ja, det kan sgu da godt være*". Så gik han hen og hev fat i døren, så stod han i vand til lårene. Hold kæft, hvor var han tosset mand.

Jeg husker tydeligt, at jeg i situationen oplevede det som en praktisering af maskulinitet og alder. I hans fortælling ligger en art nostalgi, om dengang de på stationen var nogle rigtige drengerøve. Men denne form for practical joking som Raymond og Henrik taler frem her, har endnu en social funktion. Foruden at bekræfte reddernes gensidige sympati, symboliserer humoren også solidaritet og kollektivisme. Man skal kunne acceptere at blive gjort til genstand for sjov. Ved individuel underkastelse i forhold til det humoristiske fællesskab udviser ambulanceredderen solidaritet; han er en del af fællesskabet og er ikke for selvhøjtidelig til at lægge krop (eller bil) til den fælles morskab. Han demonstrerer med andre ord, at fællesskabet er vigtigere end hans ego. Denne samhandlingsorden er naturligvis kun mulig, hvis medlemmerne af fællesskabet relativt jævnbyrdigt skiftes til at lægge krop til morskaben (den humoristiske praksis). Hvis balancen tipper, således at enkelte personer alene skal bære byrden, så genkendes den humoristiske praksis muligvis ikke, og så er mobning pludselig en realitet. Denne spontane joking-

praksis er også en måde, hvorpå ambulanceredderne *kontinuerligt*, mens de alligevel ikke har meget andet at lave, kan teste hinandens grænser, dagsform om man vil, under socialt og fysisk sikre forhold.

Humor som kollektiv repræsentation og ventil

Humoren er også en af de diskursive rammer, hvorigennem fællesskaber simultant skaber, ser og bekræfter sig selv. Den humoristiske fællesskabstone og indforståethed fungerer som en diskursiv lukning af fællesskabet omkring redderne. Det er velkendt, at fag hvor medarbejdere udsættes for voldsomme begivenheder ofte er kendetegnede ved, at der findes en hård og undertiden kynisk tone og store portioner "sort humor" som en emotionel 'ventil' på arbejdspladsen. Men der er uskrevne regler for anvendelse af humor afhængigt af den specifikke kontekst, redderne befinder sig i (Pogrebin & Poole 1988):

> … når man kommer ud til et drab fx. Så går politiet og teknikere derude, og dét er nogle, der har sort humor... også en facade. Men når man så kommer ud til de samme teknikere i en villa, hvor faren har skudt sine tre døtre, hunden og sig selv. Så er der ingen, der spøger. Der er en helt anden stemning. Det er en tragedie. Der er altså ikke nogen, som skal komme med en kvik bemærkning. Overhovedet. Og det er meget tankevækkende for mig at opleve den forskel (Interview, Raymond, Fællesarbejdsmiljørepræsentant)

Som regel ventileres følelser i forbindelse med barske oplevelser eller irriterende patienter gennem en barsk, sort eller grotesk humor, når reddere samles 'bag scenen' (Goffman 1959), hvor offentligheden ikke kan høre dem. Rose Laub Coser (1959) fremhæver eksempelvis, at humor fungerer som en 'sikkerhedsventil', der tillader hospitalspersonale at give spændinger afløb samt at genfortolke erfaringer, forsikre, kommunikere og udtrykke solidaritet ved at transformere individuelle erfaringer til kollektive erfaringer. Bag scenen praktiseres denne form for humor konstant blandt redderne og nogle gange sammen med andet beredskabspersonale eller sundhedspersonale. En dag i forbindelse med feltarbejdet hentede vi eksempelvis en mand, som havde fået tæsk med et baseballbat. Han slap tilsyneladende relativt nådig fra den grusomme behandling, men blev alligevel kørt på traumestuen for en sikkerheds skyld. Da ambulanceredderne og jeg havde afleveret ham, gik vi ind bag spionglasset og kiggede ind i traumestuen, mens et hold af læger og sygeplejersker klippede hans tøj op og undersøgte ham fra top til tå:

> Portør [kommer ind i rummet og spørger] *hvad har vi her*?
> Redder: En der har mødt et baseballbat
> Portør: *Nå, havde han fortjent det*?… [redderne svarer ikke rigtig]
> Senere laver en anæstesilæge sjov med os ved at sætte puder op for vinduet. Kort efter kigger en anden læge, efter at have gjort sin tjans på patienten, gennem ruden og ryster på hovedet, mens han griner skævt (Feltnoter, St. Sydkøbing, d. 8. Maj 2012)

Mads Green fortæller videre:

vi er nogle gange lidt forsigtige, fordi nogle gange kommer der folk ind på stationen, som ikke er en del af Falck eller er reddere. De kunne måske tænke "hold da kæft nogle psykopater", men hvor det egentlig er fuldstændig normalt for os. Og der skal man lige være lidt forsigtig, hvis der sidder nogle, der ikke er en del af det her. Så skal vi lige holde en bestemt tone, fordi de kan blive meget chokkerede, over den måde vi snakker om folk, der er døde eller har ondt. Fordi vi kan være meget, meget kyniske, når vi snakker om tingene og om folk, eller gør nar af dem. Fordi vi oplever mange folk, der har ondt på mange forskellige måder. Der nogle, der er større tøsedrenge end andre. Der laver vi en masse spøg. Der er en masse sort humor, ekstremt sort humor. […]Jeg ved ikke, om du har set Armadillo?[60]
MK: *Ja*
Mads: Hvor hans uheldige formulering om, at de likviderer de her fyre.
MK: *Men det kan være svært at forstå, hvis ikke man har været der*?
Mads: Nej, og det er jo bare en formulering, og samme hændelse kunne også ske inde ved os, hvor en redder siger noget, og du tænker, "hvad siger han eller, det gjorde de bare ikke"
MK: *Meget kynisk tone...?*
Mads: Jarr.. indforståethed. Og det er fordi, vi er vant til at se de her ting og sager. Et meget godt eksempel er "etniske smerter"[61]. (Interview, Mads Green, Behandler)

Ambulanceredderne er ligesom andre beredskabsprofessionelle opmærksomme på, at deres humors grove karakter let kan misforstås. Derfor er ambulanceredderne opmærksomme på, at mange vittigheder er forbeholdt fællesskabets 'bagscene' (Alexander & Wells 1991; Filstad 2010; Charman 2013). Bevidstheden om denne skillelinje mellem fællesskabets domæne og omverden, samt bevidstheden om at tilhøre et fællesskab, som andre mennesker kan finde moralsk anstødeligt, forstærker ambulanceredderne's følelse af fællesskab om noget særligt, som andre ikke indviede vanskeligt kan forstå. Når redderne eksempelvis joker om en patient, er det ikke den konkrete person, der er betydningsfuld. Der er i højere grad tale om, at ambulanceredderne skaber en midlertidig 'rolledistance' (Goffman 2004b). Joken sætter så at sige en provisorisk parentes om arbejdets forankring i en undertiden brutal social virkelighed. En virkelighed, som er immanent i arbejdet, og som redderne har et fællesskab om. Denne interne indforståethed forventer ambulanceredderne ikke, at udefrakommende forstår. I forlængelse heraf integreres fagjargon fra tid til anden i humoristiske udvekslinger, som en indirekte kollektiv repræsentation.

[60]) Janus Metz Pedersens danske dokumentarfilm fra 2010, som var baseret på optagelser af danske soldater i Afghanistan. Særligt én scene i filmen, hvor en delingsfører hoverende fortæller sin deling om en likvideringssituation under kamp, skabte voldsom debat i Danmark.

[61] Etniske-smerter er et begreb, som blev brugt på begge stationer til at beskrive det ritualiserede drama redderne, siger de ofte oplever i forbindelse med, at personer fra etniske grupper er syge. Her er det ikke ualmindeligt at komme frem til lejligheder fyldt med familie og bekendte, når folk er syge. Denne tendens til at gøre en begivenhed ud af sygdom og dramatisere smerter er forankrede i etniske kulturer, forklarer redderne gennem begrebet for etniske smerter. Foruden i dette citat med Mads Green oplevede jeg begrebet anvendt to gange i uformelle samtaler på St. Sydkøbing.

Humor som opdragelse og social kontrol

Humoren har også en socialiserende og kontrollerende funktion, som bliver synlig, når kolleger træder ved siden af skik for legitim adfærd og praksis. Henrik Frandsen fortæller eksempelvis, at:

> Hvis der er en eller anden, der har lavet noget dumt, så bliver der selvfølgelig snakket om det. Hvis det er nogle, der også kender de personer, så bliver der selvfølgelig snakket om de ting. Det gør der helt sikkert.
> MK: *Er der nogle konkrete vandrehistorier...*
> Henrik: Det er mere situationer, hvor er der en, der har kørt galt med en stor ladvogn eller et eller andet. Eller hvor personen har lavet noget dumt, eller lavet skader på noget, hvor det er en, der er skyld i det ved at lave noget dumt. Sådan nogle ting og sager. Eller hvis man har været ude for noget komisk, det er sådan noget, der kommer frem. Men mange gange så er det også, hvis det er nogle personer, de har kendt og arbejdet sammen med, så er det ikke sikkert, det er nogle, vi har kendt. Men selve situationen kunne, ud fra hvilken som helst person være sjov, så bliver det jo fortalt på den måde med noget, der er sket og gjort og udsat for.

Denne form for humoristiske udvekslinger og indirekte opdragelse og markering af symbolske grænser er typisk blandt ambulanceredderne, hvilket vi skal se flere eksempler på igennem analysen.

Opsamlende diskussion

Blandt ambulanceredderne findes en distinkt kultur og et stærkt fællesskab. Særligt efter moderne standarder med tiltagende individualisering og mere eller mindre påtvunget horisontal mobilitet og medfølgende brud på nære sociale relationer på arbejdspladser (Sennett 1998, 2006; Boltanski & Chiapello 2005; Fogh-Jensen 2009a), er ambulancereddernes fællesskab en relativt særegen bastion i det postindustrielle samfund.

I fællesskabet blandt ambulanceredderne tager det tid at vinde en plads. Nye medlemmer ses an, og der er ingen meritmuligheder, fremhæver redderne. Enhver må først vise, hvad han dur til i praksis! Fællesskabet blandt de mandlige ambulancereddere er heller ikke kendetegnet ved et overfladisk kollegialt engagement, fordi man ved kolleger eller man selv, snart er ude af døren igen. Det er derimod kendetegnet ved stærke sociale bånd, som udspringer af *intenst* og *omfattende* samvær. Mange reddere bliver i faget i mange år. De gror sammen og ender med at dele et oplevelsesfællesskab i en verden, som de færreste andre mennesker kender til og forstår. Ambulancereddernes følelsesmæssige engagement i fællesskabet betyder også, at de bruger meget energi på at snakke; om organisationen, om arbejdet, om sjove og trælse opgaver, men også om hinanden. Alt ses, og meget diskuteres offentligt. Hvis en redder laver en bommert, eller noget der betragtes som dissideret dumt, så ved alle på stationen det lynhurtigt. Sladderens kulturelle forankring kan ses som et element i ambulancereddernes daglige sikkerhedspraksis. Det er en måde simultant at skabe et grundlag for gensidig tillid samt social kontrol af alle, der investeres tillid i, eller som aspirerer til tillid. Pålidelighed af tillid til dømmekraft er Alpha og Omega for

samarbejde i et dynamisk arbejdsmiljø som det præhospitale. I forlængelse heraf har kapitlet fremhævet, at reddernes relativt udtalte sociale kontrol skal ses i lyset af, at de deler et risikofællesskab. Ofte står kollegerne bogstaveligt talt med hinandens sikkerhed i hænderne, derfor er enhver person, som opfører sig ikke-tillidsværdig en trussel. I kapitel 7 skal vi se, hvordan det stærke fællesskab fungerer som en løftestang for de mandlige ambulancereddere til at bryde konventionelle kønsnormer og mestre følelsesmæssigt med det undertiden vanskelige arbejdsmiljø.

Analysen i dette kapitel viser også, hvordan der i kulturen blandt de mandlige ambulancereddere findes et særdeles komplekst forhold mellem normer om egalitet og solidaritet på en ene side, og på den anden siden en hierarkisk hakkeorden, hvor anciennitet traditionelt har spillet *den* centrale struktureren-de rolle. For få år siden var erfaring et argument i sig selv. Derfor var de erfarne redderes ord lov. Men som vi skal se videre i analysen, og ikke mindst samle op på i kapitel 8, så er institutionaliseringen af stigende uddannelsesmæssige differentiering blandt redderne muligvis ved gradvist at erodere erfaringens symbolske værdi.

Endelig har analysen også vist, at fællesskabet blandt ambulanceredderne er kendetegnet ved en humoristisk grundtone, som tjener flere kulturelle funktioner. Den er en central arena for social integration, kollektiv repræsentation, social kontrol og opdragelse. Desuden bruges humoren til at fordrive tiden og holde hinanden på mærkerne i nedetiden, ligesom den bruges som en ventil til at håndtere ambulancearbejdets komplekse psykosociale arbejdsmiljøbelastninger. I kapitel 7 vil analysen atter vende tilbage til spørgsmålet om psykologiske arbejdsmiljøbelastninger og mestring blandt de mandlige ambulancereddere. I forlængelse af dette kapitels pointer om det humoristiske fællesskab og ambulancereddernes tætte sociale fællesskab, viser analysen, at netop disse to faktorer er grundlæggende for de mandlige ambulanceredderes mestring med det undertiden barske psykosociale arbejdsmiljø.

5. Sikkerhedspraksis – idealer og diskurser

Dette kapitel flytter fokus fra ambulancereddernes generelle kulturelle praksis til deres konkrete sikkerhedsidealer og sikkerhedsdiskurser, der fungerer som centrale normproducerende elementer i den daglige sikkerhedspraksis.

Først introduceres metafortællingerne om 'John Wayne-syndromet' og 'Tarzan-syndromet'. Jeg fortolker reddernes referencer til disse to syndromer som centrale metafortællinger, der analytisk kan hjælpe med at forstå et vigtigt brud i ambulancereddernes forståelse af forholdet mellem maskulinitets- og sikkerhedspraksis. Derefter beskrives, hvordan ambulanceredderne ofte søger at positionere i henhold til idealer om stoicisme men også empati og antiheroisme. Dernæst vises, med udgangspunkt i en konkret arbejdsulykke, hvordan denne ulykke gøres til genstand for samtale på stationen, hvorigennem ambulanceredderne afklarer forskellige sikkerhedsidealer, ligesom episoden minder dem om konkrete risici forbundet med praksis. Derefter tematiseres fem grundlæggende sikkerhedsdiskurser blandt ambulanceredderne (kompetence til kognitiv foregribelse, (inter)subjektiv ansvarlighed, arbejdets modus vivendi, protest og illusorisk ideal). Til sidst vises, hvordan sikkerhed er en konfiguration af multible positioner, som mange ambulancereddere springer imellem, når de redegør for deres sikkerhedspraksis. Det tyder dels på, at sikkerhedsforståelser er et fænomen, som delvis produceres i forbindelse med samtaler om praksis, men også, at der ikke er tale om et fænomen, som er styret af stramme hegemoniske diskursive positioner.

John Wayne- og Tarzan-syndromet

I Falckreddernes diskursive repertoire findes en metafortælling om John Wayne- og Tarzan-syndromet, som er central for at forstå ambulancereddernes forståelse af sikkerhed og maskuline identitetspraksis. Jeg stødte kun på henvisninger til disse "syndromer" nogle få gange rundt omkring i felten samt indirekte i forbindelse med tre interviewsituationer, hvor de optrådte som subtile 'lynhurtige hentydninger', som jeg lykkedes med at registrere. 'John Wayne- og Tarzan-syndromet' er således ikke vigtige, fordi de er hyppigt anvendte kulturelle symboler blandt ambulanceredderne, men min tese er, at metafortællin-

gen er en central indgang for at forstå forholdet mellem ambulancereddernes maskuline identitetspraksis og sikkerhedspraksis. Eneste rigtige detaljerede italesættelse af fortællingerne kom i et interview med en fællesarbejdsmiljørepræsentant. Han forklarede mig, at:

> Dengang jeg startede i Falck, havde vi "John Wayne-syndromet" og "Tarzan-syndromet". Det vil sige, man brugte ikke at kalde assistance til kollegerne op ad trapper eller ned ad trapper. Det gjorde man ikke. Det gjorde man selv. [Og] man pev ikke over noget som helst, uanset hvad man kom ud for. Tværtimod blev det lavet om til sort humor. Sort humor, som godt kunne virke noget afstumpet på udefrakommende, men som simpelthen bare var en facade... Og det har ændret sig kolossalt, altså dengang var der ikke noget, der hed psykologhjælp, der var heller ikke noget, der hed debriefinger. Men vi har både fået debriefinger og psykologhjælp ind. Det er ikke nogen skam i dag, at bægeret er ved at flyde over. Så vi har ændringer på det område. Og så har vi set kolossale ændringer på området omkring tunge løft. Vi har stadig mange problemer, bevares, men der bliver arbejdet ihærdigt med at finde løsninger, vil jeg sige.

Fællesarbejdsmiljørepræsentanten karakteriserer her Tarzan-syndromet som symbol på demonstrationer af fysisk formåen og en dyd om at være selvhjulpen, mens John Wayne-syndromet symboliserer idealer om psykologisk hårdførhed og derfor, nødvendigvis, benægtelse af de psykiske og emotionelle belastninger, som er immanente i redningsarbejdet. I forbindelse med feltarbejdet oplevede jeg, at en flok reddere omtalte 'John Wayne syndromet' i forbindelse med omtale af en tidligere kollega, som ikke kunne håndtere sin egen sårbarhed:

> … I køkkenet snakker jeg med to reddere. Den ene har været redder i 20 år, [...], og den anden er en ældre voksenelev, der tidligere har kørt ambulance i forsvaret. De kommer til at snakke om en tidligere kollega, som de begge kender – en rigtig "levemand" – som har fået konstateret kræft, og som er knækket psykisk på det. Den erfarne redder mener, at det skyldes "John Wayne-syndromet". Den tidligere redder var ikke vant til at forholde sig til egen svaghed og følelser og kunne derfor ikke forene sig med billedet af sig selv som syg, bliver de enige om (Feltnoter, St. Sydkøbing d. 30. juni 2010)

Replikken fører til en længere samtale om fortidens machokultur hos Falck. Jeg spørger dem bl.a., om det har ændret sig. Det mener de bestemt, at det har. Jeg spørger, om det "bare" er noget, der er sket, eller om det er noget, Falck har forsøgt at igangsætte. Det ved den erfarne redder ikke, men voksenelev en fortæller, at da han blev ansat, fik han at vide, at det var okay at lette hjertet til kollegaerne. Dette fører til en lang samtale om det særlige kammeratskab imellem kollegaerne, som følger med de intense oplevelser, gensidigheden omkring oplevelserne og bearbejdelsen af dem, som kun de kan, og de mange timer de tilbringer sammen. De siger, at de næsten kender kollegaerne bedre end deres koner. Seks dage senere er jeg ude at køre med den erfarne af redderne fra samtalen i køkkenet. Jeg nævner for ham, at han forleden havde omtalt en kollega med John Wayne-syndrom. Jeg spørger, om det stadig findes blandt reddere i Falck. Det gør det ikke i samme grad, mener han, fordi, "*i dag kan alle banke på Flemmings[stationslederen] dør og sige, de trænger til hjælp, hvis de har oplevet noget grimt*". Modsat tidligere er sårbarhed legitimt blandt redderne, fremhæver han.

Fortællingen om 'John Wayne-syndromet' er en fortælling om tidligere tiders maskulinitetskultur, som ikke tilbød redderne kulturelle ressourcer til at legitimere nogen form for psykisk og mental sårbarhed. Det betød, at mange reddere knækkede mentalt – det er i hvert fald, hvad mange af de ældre reddere i dag fortæller. 'Tarzan-syndromet' repræsenterer derimod den fysiske pendant til 'John Wayne-syndromet'. 'Tarzan-syndromet' repræsenterer en ideologi om kropslig kapital, og gjorde det næsten umuligt for redderne at indrømme fysisk utilstrækkelighed og legitimere behov for hjælp med at løfte tunge patienter. Dette vel at mærke i en tid, hvor hjælpemidler til at løfte og bære patienter stort set ikke eksisterede. 'Tarzan-syndromet' bunder formodentlig i, at kropslig kapital tidligere var en af reddernes vigtigste kapitalformer til at etablere en legitim maskulin selvidentitet. Fortællingerne om 'Tarzan-syndromet' og 'John Wayne-syndromet' er en institution blandt falckredderne, som kan aktiveres diskursivt med henblik på at markere symbolske grænser i forhold til patologisk og kulturelt set forældet adfærd. Som nævnt før blev 'syndromerne' ofte kun italesat i en indforstået hentydning. Men når en fortælling først er institutionaliseret i en kulturkreds diskursivt repertoire, er det blot nødvendigt for medlemmer af gruppen at henvise til det med et enkelt ord for at aktivere en konfiguration af betydning hos andre medlemmer af kulturkredsen (Ehn & Löfgren 2006:11; Wetherell 1998:401). Fx. forklarer Robert Petersen i forbindelse med ulykkesfortællingen, der er citeres som åbning på indledningen til afhandlingen, at hans egen læge ønskede at indlægge ham, men, fortæller Robert, "*så kommer det der Tarzan-syndrom op i en.";* han ville ikke indlægges. Således anvendes Tarzan-syndromet som et diskursivt redskab, der henviser til en subkulturel forståelse af patologisk adfærd; han vil ikke erkende sin egen sårbarhed og behov for hjælp, selvom han var i voldsomme smerter og hverken kan gå eller stå.[62]

Metafortællingerne om 'John Wayne-syndromet' og 'Tarzan-syndromet' kan læses kulturelle repræsentationer, der har karakter af abjekte figurer eller abjekte maskuline positioner (Bulter 1993:193, note 2; Hansen og Hansen 2003), som ambulanceredderne *kan* bruge som grundlag for (dis)identifikationer i forbindelse med identitetsdannelse og forhandling af maskulinitet (Skeggs 1997).

Institutionel maskulinisering af sikkerhed

Et af de virkemidler arbejdsorganisationer og interesseorganisationer har til at påvirke medarbejderne er gennem skriftligt oplysningsmateriale. I forbindelse med at jeg læste en pjece om *Forflytningsteknik i Am-*

[62] Umiddelbart er der snarere tale om John Wayne-syndromet i dette tilfælde. Men bemærkningen kommer i en indskudt sætning, og uanset om der undertiden byttes om på betydningen af Tarzan- (styrke) og John Wayne-syndromet (usårlighed), så tjener de som vigtige symbolske og betydningstætte redskaber for redderne.

bulance og sygetransport udgivet af Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros i 2011, faldt jeg over følgende passage:

> En lang *tradition* indenfor ambulanceområdet er *under forandring*. Førhen bar løsningerne præg af, at intet var for tungt til, at det kunne eller skulle løftes. I dag er løsningerne, at så meget som muligt skal udføres og forflyttes med anvendelse af forflytningsteknikker og brug af tekniske hjælpemidler. Førhen var løsningerne, selv på planlagte opgaver indenfor patienttransport, præget af arbejdsmetoder fra akuttjenesten. I dag er der tale om løsninger, hvor *ergonomiske hensyn vinder indpas*, også på akutområdet. En helt *nødvendig udvikling* er i gang for at mindske nedslidning og skader på reddernes bevægeapparat[…]Men det er ikke bare de fysiske arbejdsmetoder, der ændrer sig. Det er også *relationen mellem patienten og redderen, der er under forandring*. Ved forflytning tænker man i højere grad i et *samarbejde* med patienterne og *udnytter deres ressourcer og naturlige bevægemønster*.[…]En lang række *personløft* indenfor sygetransport og ambulancetjeneste *vil kunne undgås* ved at have øje for mulighederne i at forflytte og bruge hjælpemidler (Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros 2011, mine kursiveringer og understregninger).

Passagen kan læses som et – formodentlig ubevidst – forsøg på kønnet kulturarbejde. I forlængelse af det ovenstående kunne det læses som et opgør med 'Tarzan-syndromet' via en maskulinisering af tekniske hjælpemidler. Tekstens form og semantik er maskulin; den er skrevet i et instrumentelt sprog, hvor ord som: opgaver, løsninger, metoder, teknikker, tekniske hjælpemidler forekommer hyppigt i forbindelse med beskrivelsen af løfte- og forflytningssituationer. Men teksten er også normativ. Indholdsmæssigt betones det, at en tradition er under forandring. Der er altså sket et brud og nye former for relationel og teknisk kyndighed er gældende i ambulancetjenesten. Reddere skal ikke lære af fortidens styrkelogik, men derimod nutidige ergonomiske løftemodeller og teknikker. Desuden skal redderne i dag orientere sig mod brugen af teknikker og tekniske hjælpemidler i stedet for deres muskler. Endvidere skal redderne gentænke relationen med patienten. Patienten er ikke et objekt, men en samarbejdspartner, som har ressourcer i løfte- eller forflytningssituationen. Pjecen betoner også, at redderne skal sondre skarpere mellem akutte og ikke-akutte patienttransportopgaver.

Da jeg læste denne pjece, var jeg overrasket over retorikken. Den beskrivelse af ambulancereddernes gældende praksis stemmer ikke overens med mine empiriske observationer. I næste kapitel skal vi se, at de fleste af de mandlige ambulancereddere, jeg mødte, har internaliseret sikkerhedsdiskurserne og er meget orienterede mod at anvende tekniske hjælpemidler – langt mere end de giver kredit som i den citerede tekst ovenfor.

Ambivalente helte

Receptionisten Grete kommer en dag ind i frokoststuen. Hun skulle bruge en redder; der står en mor med et barn i receptionen, som gerne ville give sine sutter til en brandmand. Brandmændene er ude at

køre, så ambulanceassistenten Kim går med ud. Han modtager sutterne og bytter med en Sophus Falck bamse. Da han kommer tilbage, bliver sutterne bundet i en klud og hængt på en plante i frokoststuen.

Senere er der nogle brandmænd i frokoststuen, som spørger, hvor sutterne på træet kommer fra. Kim svarer drillende: *'Der var en lille dreng hernede tidligere, som gerne ville aflevere sine sutter til en brandmand. Men da jeg kom ud, ville han hellere aflevere dem til en rigtig falckredder'*. Sutterne blev hængende i stuen resten af perioden, jeg lavede feltarbejde.

De seneste år har der næsten konstant kørt mindst tre dokumentaristiske serier i dansk TV, hvor man følger falckreddere på tæt hold (Alarm 112, Hverdagens helte og Redningskvinder). Dertil har Bubber i en af hans etnografisk inspirerede tv-udsendelser af *Verden ifølge Bubber* været ude og følge en ambulanceredder i nogle dage. Udsendelsen sluttede med, at Bubber reproducerede myten om det barske arbejdsmiljø ved at konstatere, at han havde stor sympati for ambulancereddernes arbejde, men det er ikke et arbejde han kunne holde til. Alle disse udsendelser tegner et billede af faget som spændingsfyldt, heroisk og barskt. Et eksempel på denne 'framing' er åbningsreplikken i Tv-dokumentaren Hverdagens Helte på Kanal 5. Her siger fortællerstemmen – henover billeder af redningsscener og reddere, der poserer foran deres redningskøretøjer – at:

> De har en hverdag, hvor ingen ved, hvad dagen bringer. Ét er dog sikkert; 24 timer i døgnet, 365 dage om året, er de klar til at hjælpe dig, hvis du er i nød [.] Selv kalder de det bare et arbejde, men for os er de hverdagens helte (Åbningsreplik til serien Hverdagens Helte, sæson 5, Kanal 5)

Redderne i traileren, som alle er mænd, iscenesættes i henhold til konventionel maskulin symbolik som modige og handlekraftige, men også beskedne helte. Men traileren rammer direkte ned i en kamp om en heroisk klassifikationskategori, som både har konsekvenser for ambulancereddernes identitet, men formodentlig også ambulancereddernes symbolske og psykologiske muligheder for at 'cope' med arbejdsmiljømæssige belastninger. Da jeg så traileren, bed jeg mærke i, at den faktisk fanger, at redderne frabeder sig helterollen: 'selv kalder *de* det bare et arbejde'. Ifølge de fleste definitioner udfører helte deres handlinger uafhængigt af materielle belønninger, hvorfor handlinger, som ligger indenunder erhvervsforpligtelser, teoretisk set, ikke bør klassificeres som heroiske (Lois 2003:14). Således burde ambulancereddernes påpegning af, at der er tale om et (betalt)*arbejde*, underminere grundlaget for helteklassifikationen. Men et andet karakteristika ved heltekategorien er, at den attribueres af andre. Helte kan ikke udråbe sig selv. Og de kan muligvis heller ikke selv neutralisere deres egen *sociale* status som helte (Lois 2003:198). Dette er imidlertid ikke blot et beskedenhedsspil. Jeg tror, der en anden og langt mere alvorlig grund til, at ambulanceredderne foretrækker, at se det arbejde de laver, som et erhverv snarere end som udfyldelsen af en helterolle. Ultimativt medfører helterollen en række symbolske begrænsninger og forpligtelser, som gør at reddere, der betragter sig selv som helte, kan havne i situationer, hvor de må kompromittere deres egen fysiske og emotionelle sikkerhed, hvis de vil opretholde et heroisk selvbillede. Helten kan ikke sige fra, med en begrundelse om, at noget er for farligt.

Branchens medieeksponering har naturligvis stor symbolsk betydning for redderne i den virkelige verden. Redderne ved godt, at mange af deres patienter, ligesom dem selv, har set nogle af de udsendelser i primetime én eller anden aften. Ambulanceredderne ved også godt, at folk de møder privat forbinder deres fag med det, de ser på TV. Det viser sig tydeligt, når jeg spørger redderne til folks reaktion på deres arbejde:

> MK: *Hvordan reagerer folk normalt, når du fortæller, at du er Falckredder*?
> Ivan: 'Nå, er det ikke hårdt'
> MK: *Er det den klassiske*?
> Ivan: Ja og *'ser du ikke mange uhyggelige ting*?', fordi folk ser jo TV, de ser Station 2, de ser jo Alarm 112 og Redningskvinder. De ser et eller andet, *'jamen uha dada, I kører jo med blå blink hele tiden'*. Nej, det gør vi altså ikke, vi kan nemt køre 12 timer… to vagter uden at køre med blå blink overhovedet, 'nej, men vi så jer i fjernsynet'. Ja, men det de viser på en halv time, har de måske brugt 3 måneder på at optage.
> MK: *Det fylder jo ret meget på sendefladen, næsten hver kanal har deres Falck…*
> Ivan: Ja, så folk tror jo, at man nærmest er guder.
> MK: *Men også den der hårde…*

Ivan: Ja, de tror, at vi ser død og ødelæggelse hele tiden og blod hver dag, slet ikke. Der er stor forskel på, hvad folk de tror, og hvad vi rent faktisk oplever.

Mads: Jo, altså det, der kører på fjernsynet, er efterhånden ved at være blevet noget oplevelsesporno.
MK: *Hvordan passer det med virkeligheden*?
Mads: Nu var du med ude og køre på alle mulige forskellige opgaver og fik et indblik i, hvordan vi kører til dagligt. Men det du ser på TV, er kun de akutte opgaver. Det er én ud af ti. Selvfølgelig viser de det på fjersynet, som er spændende at vise, og hvordan hele beredskabet fungerer fra skadessted, om det så er i soveværelset eller på vejbanen, og indtil vedkommende ligger på traumestuen. Så jeg synes, de udsendelser er gode til at give et indblik i, hvordan beredskaber fungerer, og hvad vi laver, og hvad vi kan.

I disse to interviewuddrag fortæller redderne eksplicit, at medieeksponeringen skaber nogle forventninger til faget om konstant dramatik hos den brede befolkning. Det er også tydeligt, at redderne ikke identificerer sig med eller i hvert fald ikke ønsker at positionere sig igennem dette billede. Derfor er de også kritiske overfor Tv-udsendelserne, som via en kraftig overbetoning af den akutte dimension af arbejdet, fremstiller redderne som helte, der vader i barske oplevelser. Både Ivan Poulsen og Mads Green bagatelliserer den dramatiske dimension ved arbejdet. Mads Green karakteriserer endda udsendelserne som oplevelsesporno. Men det er bemærkelsesværdigt, at Mads Green hurtigt efter den skarpe afstandstagen faktisk opbløder kritikken og efterfølgende anerkender, at tv-udsendelserne faktisk giver et godt indblik i, hvordan det præhospitale beredskab fungerer, og hvad redderne laver samt deres kompetencer. Citaterne viser dels, hvordan redderne kæmper imod offentlighedens, i deres optik, forvrængede billede af deres arbejde og arbejdsmiljø, samt den latente helterolle, som ofte konnoteres til faget – såvel den mytologiske status, som er forbundet med blå blink som helt konkret i titlen på den ene af tv-udsendelserne (Hverdagens helte), som kørte i den periode.

Under nogle af mine interviews fornemmede jeg, at nogle af redderne er lidt i beredskab overfor omverdens tendens til at antage, at *det da må være et grimt arbejde*. De virkede næsten trænede i at afvige på spørgsmål om, hvorvidt det er et grimt arbejde. Mange reddere gjorde tidligt i interviewet opmærksom på, at folk altid spørger dem, om ikke det er et grimt arbejde, og at denne ensidige opfattelse af arbejdet irriterer dem. Hermed gjorde de min interesse i denne dimension ved arbejdet potentiel illegitim. Et eksempel på dette er fra mit interview med Mads Green, som kører som behandler og har været redder i 14 år. Da jeg relativt tidligt i interviewet spurgte Mads, der ovenfor bemærkede, at Tv-udsendelserne om redningsarbejdet er oplevelsesporno, hvad det værste ved arbejdet er, svarede han: "*Det er, hvis de vejer over 80 kg* (griner). *Ej, jeg ved ikke, hvad det værste ved arbejdet er. Det kan være nogle dumme banale ting. Så vil jeg nok sige lugten af de døde. Det er nok det, der generer mig mest. Og så hvis ikke jeg får min middagsmad.*" Mit spørgsmål efterfulgte et spørgsmål, om hvad det bedste ved arbejdet er. Mads forventede, tilsyneladende at jeg "fiskede" efter noget omkring det psykiske arbejdsmiljø. Det bliver evident omkring en time

senere i interviewet, hvor vi taler om psykisk arbejdsmiljø, debrifing og psykologhjælp. Pludselig trækker Mads en tråd tilbage til mit spørgsmål fra tidligere i interviewet:

> Mads: Ja, fra en fremmede person er det klassiske spørgsmål: "*Hvad er så det værste, du har oplevet*?" eller "*Er det ikke hårdt at være falckredder*?" Det er de to spørgsmål, vi altid får. Der er ikke nogen, der kommer og spørger: hvad er det bedste, du har prøvet?
> MK: *Ja, jeg kan generelt fornemme, at reddere er irriterede over, at folk altid spørger til de grimme oplevelser.*
> Mads: Ja, men som når du spørger. Hvad er den værste opgave, du har været ude til? Hvor jeg så altid siger: det er dem over 80 kg.

Mads har altså udviklet en afværgelsesstrategi via frasen om, at det værste ved arbejdet er patienter over 80 kg. Dette er i sig selv en betydelig fysisk arbejdsmiljøbelastning, men vigtigt er her, at det ikke er den psykologiske belastning, som folk forventer. Jeg tror, Mads forsøger at kortslutte spørgsmål til det psykiske arbejdsmiljø ved at overraske og forhåbentlig kortslutte yderligere spørgsmål om det grimme ved arbejdet. Han vil hellere tale om det gode ved sit arbejde[63].

De mandlige ambulancereddere er altså ikke specielt interesseret i at blive positioneret som nogle, der turnerer rundt mellem blodige opgaver dagen lang. Hvordan med det andet image fra medierne? Er de mere interesserede i helterollen? Denne er de generelt knap så afvisende overfor. Nogle accepterer, at den nok hører med til jobbet. Men der er generelt en del afstandstagen af spore også på dette punkt i mit materiale. Der er stærke sociale sanktioner forbundet med at spille helt blandt kollegerne. Igen kan interviewet med Mads Green tjene som illustration. Han fortæller mig bl.a.:

> Kan du huske den historie, der var her i vinters, hvor der var en, der var kørt ud på isen i sin bil, og to brandfolk var ude og redde ham ind. Den er der blevet snakket meget om nede på stationen. Det kan godt være, de to blev hædret officielt, men blandt redningsmandskab, der er de nogle kvajpander, fordi de ikke har styr på deres egen sikkerhed. De har taget en unødvendig risiko ved at kravle ud på isen, ved at slå ruderne ud på bilen og kravle ind i bilen. For det første fordi, at hvis du slår ruderne ud på en bil, så tager du trykket inde i kabinen, og det kan være det, der holdte den oppe. Og at begynde at kravle ind i bilen, jamen, kan du komme ud af den, inden den synker? Fordi, som vi hører fra vores dykkere bagefter, kort tid efter rev den isflage sig løs og smuttede ud i fjorden. Så er det eddermame sur røv, at sidde der (Interview, Mads Green, Behandler).

De to brandmænd blev godt et år senere hædret med Beredskabsprisen for deres heltemodige indsats, men fra Mads' perspektiv – og ifølge ham også hans kollegers – var de nogle kvajpander, fordi de kompromitterede deres egen sikkerhed. Om redderne i situationen var forførte af en helterolle, eller de havde et fornuftigt grundlag for en anden sikkerhedsmæssig situationsdefinition end Mads', er vanskeligt at vurdere. Men i Mads Greens fortolkning af situationen, praktiserer de andre reddere det, som ambulanceredderne ofte omtaler som "at spille helt". Rene Bak fortæller hvordan det på hans gamle station – hvor han begyndte som elev ti år tidligere – var stigmatiseret "at spille helt":

[63] I kapitel 7 undersøges de psykiske belastninger ved ambulancearbejdet mere indgående.

> … man kan sige, det var nok specielt de der ting, der kunne fremstå lidt helteagtigt, at man rendte rundt med de der hjemle og briller, det holdte man sig langt væk fra. Af en eller anden grund.
> MK: *Sådan lidt anti-helt*?
> Rene: Ja sådan lidt anti-helte-agtigt.
> MK: *Hvordan kan det være*?
> Rene: Det var nok mentaliteten af at køre mange ture. Man ved godt, at man redder sgu ikke hele verden alligevel... så det var nok det, der lå bag det hele. Det var ikke sådan almindelig Jantelov… det var den der med, at man forsøgte at forholde sig reelt til, hvad det var man lavede. Og ikke fremstå som et eller andet... helt andet (Interview, Rene Bak, Behandler).

Rene fortæller også, hvordan kollegernes fejring af en antiheroisk tilgang, som bunder i det, man kan kalde en 'pragmatisk realistisk tilgang til arbejdet', gjorde, at de dengang ikke altid brugte sikkerhedsudstyr, når det blev opfattet som unødvendigt. Men det skyldes ikke, at de ønskede at foregive en barskhed, men snarere undgå et være overhøjtidelige omkring en opgaves farlighed og drama. Mens *denne* krystallisering af anti-helte mentalitet fra et fysisk arbejdsmiljømæssigt perspektiv er uhensigtsmæssig, så havde den muligvis nogle psykologiske beskyttende virkninger, idet den hjalp med, at holde ambulancereddernes forventninger realistiske og dermed skuffelser og selvbebrejdelser nede, når redninger mislykkedes.

'Afdramatiseringer' af ambulancearbejdet

Forud for påbegyndelsen af feltarbejdet holdte jeg et møde med Falcks sikkerhedsleder og Flemming, som er stationsleder på St. Sydkøbing og Oskar, som fællesarbejdsmiljørepræsentanten på St. Sydkøbing samt Falcks sikkerhedsleder. Flemming sagde til mig, at hvis jeg oplevede noget, som jeg ikke brød mig om under udrykningerne, så kunne jeg altid sætte mig tilbage i ambulancen. Det er der fuld forståelse for – det er redderne vant til med observatørerne. Flemming og Oskar fortalte, at falckredderne også tit oplever noget, som de finder grænseoverskridende. Men her er tricket at lade være med at kigge på det, som de ikke kan lide. I hvert fald ikke mere en højest nødvendigt. De fortalte mig også, at det er meget forskelligt, hvad der påvirker folk – ofte er de værste ting, de ting, som er mest personnært og minder om ens eget liv. Derefter nedtonede de blodigheden af arbejdet. Oskar sagde, *'når folk ser en Falckbil i udrykning, så tror de, at det er noget med en masse blod og afrevne arme og ben. Men det er langt fra virkeligheden, de fleste ambulanceudrykninger er relativt udramatiske'*. Falcks sikkerhedsleder BSØ påpegede også, at der jo ikke nødvendigvis er en sammenhæng mellem farligheden og blodigheden; '*eksempelvis er en blodprop meget farlig men ublodig'*, påpeger BSØ (Feltnoter, St. Sydkøbing. d. 25 juni 2010).

Således præparerede de mig på, at jeg potentielt kunne opleve voldsomme ting, og at det er helt legitimt at trække sig tilbage. Men samtidig praktiserede de afdramatisering af ambulancearbejdet. Denne afdramatisering af arbejdet overfor novicer, i dette tilfælde mig, skulle jeg opleve flere gange.

En morgen under feltarbejdet går jeg ude i garagen på St. Sydkøbing og er sammen nogle ambulancereddere, som foretager rutinetjek af ambulancen. På ambulancen ved siden af vores, har de en ny elev med, som begyndte på stationen to dage tidligere. Ivan og Sonja, som han kører med, er ved at oplære ham i de forskellige ting, der er i ambulancen. Jeg går hen og hilser på og snakker lidt med dem. Ivan Poulsen, der er kendt for at snakke meget og hurtigt, bombarderer eleven med informationer og procedurer. Men eleven, der også er ivrig efter at lære faget at kende, spørger også selv til forskellige scenarier. Han spørger bl.a., 'hvad nu hvis der kommer et trafikuheld, skal jeg så tage båren automatisk eller vil I vente?'. Sonja svarer, at *'hvis* det sker, vil vi være så fokuseret på at få kontrolleret patienten først, at det med båren er sekundært'. Hertil tilføjer Ivan formanende, at 'der kan gå langt tid, før der kommer et trafikuheld. Morten [nikker over mod mig] har kørt med i to måneder, og han har endnu ikke været til et. Der kan gå lang tid, men det kan også være, at det kommer hurtigt. Det er ikke til at vide'. I samme øjeblik får de en kørsel 2. Det er til et barn på 5 år med kramper, meddeler Sonja, som er ved at rengøre førerkabinen og kan læse meldingen. De hopper ind i ambulancen og kører af sted. (Feltnoter, St. Sydkøbing d. 3 august 2012). I en anden situation få dage senere er det mig, som belæres om arbejdets udramatiske natur:

> Da vi parkerer ambulancen ved sygehuset[…] ankommer Mikkel med kvindelig elev og endnu en redder, som jeg ikke kan genkende. De parkerer ved siden af os. Da begge par er klar til at komme ind af døren samtidig, siger Mikkel drillende: "*jer først, I kom jo egentlig først, selvom det tog lidt lang til at få parkeret ordenligt*" og lægger hånd på Lottes skulder. Mens vi går ind gennem skadestuen, spørger Mikkel mig, om jeg "får noget ud af det".
> MK: Ja. Der har været mange sygeture på de seneste vagter
> Mikkel: Det er 95 % af arbejdet.
> Lotte: Det er nærmere 97 %
> (Feltnoter, St. Sydkøbing, d. 6. august 2012)

Ligesom mit formøde på St. Sydkøbing to år tidligere viser begge disse situationer eksempler på det, man kan kalde "afdramatiseringer" af ambulancearbejdet. Disse afdramatiseringer kan fortolkes som en normaliseringsstrategi, hvorigennem ambulancereddere søger at omfortolke deres arbejde som relativt normalt ved at fokusere på arbejdets udramatiske aspekter. I alle tre situationer forberedes novicen på, at arbejdet altså ikke er så dramatisk, som de fleste folk tror, og som redderne forventer, novicen tror. I situationen med Ivan Poulsen og eleven, udtrykker Ivan en typisk forestilling om, at drama kommer i stimer. Mange reddere har fremhævet overfor mig, at de voldsomme ture kommer i stimer. Rent statistisk er det naturligvis mindre sandsynligt, at det altid forholder sig sådan, men det er en oplevelse, mange reddere omtaler. Denne oplevelse er med at reproducere en anden grundlæggende fortælling om arbejdet som uforudsigeligt og varieret. Derfor kan der gå lang tid, men det kan også være, at eleven snart kommer ud til et trafikuheld. I de mere end 500 timer jeg kørte med såvel ambulancer og tre dage på lægebilen, var jeg fx kun ude ved et færdselsuheld. Det var et relativt udramatisk uheld, hvor en pas-

sager muligvis havde pådraget sig et piskesmæld. Flere reddere har fortalt om, hvordan de hovedkulds kom ud til voldsomme ture, da de startede for år tilbage, hvor man ikke tænkte så meget over at forberede eleverne på det, som kan vente dem. I det sidste citat overdriver Mikkel omfanget af de ikke-behandlingskrævende transportture voldsomt, når han siger, de er 95 % af arbejdet. Man kan fortolke denne samtalehandling på flere måder. Min oplevelse var, at Mikkel lavede en ritualiseret afdramatisering af arbejdet. Mikkel kendte mig ikke så godt og vidste derfor ikke, at jeg allerede havde deltaget længe på dette tidspunkt. Derfor ville han formodentlig rekonstruere den fordom om arbejdet, han forventede, jeg havde. Lotte derimod vidste udmærket godt, hvor meget feltarbejde jeg havde lavet på dette tidspunkt. Hun gik derimod og kedede sig, det kunne hendes kropssprog ikke skjule, derfor overbød hun ironiserende Mikkels udsagn om, at 95 % af arbejdet består af sygeture. På en tilsvarende måde fortæller den unge assistent Henrik Frandsen:

> Men nu er det billede jo også bygget op omkring alle de programmer, der er. Det fylder jo meget. Der er det jo kun de spændende, de voldsomme ture, der bliver vist fordi der er mere gods på. Men 90 % af vores ture er altså sygeture. Det er at ligge og køre til og fra sygehuse og køre folk hjem. Det er 90 %, hvis ikke mere, af turene vi har. Og der er ikke meget i den. Jo, det er menneskelige skæbner, vi kører med, og det er vores job at sidde og få dem til at få den bedste tur ud af det, fordi det er ikke behageligt at ligge i sådan en bil. Og hvis man er lidt utryg i forvejen, hvis man skal ind og undersøges for et eller andet, så er det jo en utryg situation, så er det vores job at gøre det trygt for dem. Få dem til at føle det behageligt at være i vores varetægt. Også for nogle, som har det psykisk dårligt - det kan godt være, det bare er at ligge en hånd på skulderen af dem og sige nogle velmenende ord til dem. Så får de det godt, eller bedre, ved, at der er en, der ser mig som menneske. Det er jo ikke noget, som påvirker, men det er jo heller ikke spændende for andre at høre om. De vil jo gerne høre om død og ødelæggelse, og det fylder så lidt i vores dagligdag.

Disse mere og mindre ritualiserede afdramatiseringer af ambulancearbejdet kan læses, som måder ambulanceredderne gensidigt socialiserer hinanden til rolledistance fra helterollen. På nogle måder er disse fund modstridende med det billede meget af den internationale litteratur tager af redningsarbejde. Studier af brandmænd (Baigent 2001: 52; McEvoy 2002), alarmcentrals medarbejdere (Shuler & Sypher 2000) og ambulancereddere (Palmer 1983a; Pirrallo et al. 2005; Hartpence 2007) har fx. karakteriseret redningsarbejderne som 'adrenalin junkier'. Studier af amerikanske brandvæsener har fx. vist, at sammenlægninger af brand- og ambulancetjenester, hvormed ambulancearbejde udgør den største arbejdsopgave (Tracy & Scott 2006:16), er blevet opfattet som et "dårligt ægteskab", fordi ambulancearbejde betragtes som kedeligt, feminint og mindre prestigefyldt end brandslukning blandt amerikanske reddere (Scott & Tracy 2007: 58ff.; Chetkovich 1997:24f; Braedley 2010:149f.) Scott og Tracy citerer eksempelvis en amerikansk redder for at sige:

> we don't talk about it because EMS [ambulanceservice] just isn't fun. It's not heroic… Firefighting is like riding down a hill on a bicycle really fast, maybe with your hands off the handlebars. The ambulance service is like fixing the bike' (2007: 59).

Ambulancearbejde betragtes således ikke som heroisk, farligt og uforudsigeligt i modsætning til brandslukning. Derimod betragtes den forventede omsorgsfuldhed i ambulancearbejdet som feminint og en trussel for reddernes maskuline selvbillede.

> The image of running into a burning building was repeatedly intoned in interviews and has become a familiar descriptor of firefighters in post–9/11 media coverage. Firefighting is framed as valorous work achieved by a select few; firefighters do what members of other occupations will not. Of course, this taint management is possible in large part only because firefighters' EMS[64] work is largely absent from the discussion. We never heard firefighters, for instance, proudly say, "*It takes a different type of person who wants to clean up and transport a homeless drug addict.*" Running into a burning building is associated with the assumed manly qualities of physical and emotional strength (Cooper, 1995); care taking, and cleaning up shit in particular, is associated with femininity and mothering. Indeed, firefighters very rarely spoke about their EMS work and when they did, they spoke of it negatively. Some referred to the ambulance (but not the fire engine) as the "shitbox" or the "shit carrier," and, in spite of the preponderance of EMS tasks, participants' talk time was dominated by stories of firefighting. Less than 10% of the emergency calls... were about fire and, of these, most were extremely minor (e.g., a smoking light fixture) [...] Paul explained, "*We'll sit and talk about a really long, complicated EMS call for a minute, but we'll talk about a little fire, say a dumpster fire, for an hour and a half.*" (Tracy & Scott 2006:19-20,21).

Konsekvensen af denne heroiske maskuline fagidentitet er, at deres identitet bliver truet af udkald til mindre dramatiske udkald (Palmer 1983a; Chetkovich 1997: 24; Tracy & Scott 2006; Scott & Tracy 2007). Følgelig viser Tracy & Scott, hvordan redderne laver identitetsarbejde ved kollektivt at 'refokuserer' opmærksomheden mod deres foretrukne heroiske og (hetro)seksuelle maskuline "rock-star" identitet via genfortællinger af dramatiske episoder fra fortiden og seksuelle drillerier (Tracy & Scott 2006: 22-24). Eddie Palmers (1983a) fremhæver, hvordan amerikanske ambulancereddere værdsætter kritiske udkald, som involverer fare og offentlig opmærksomhed, fordi de giver ambulancereddere en anledning til at 'brillere overfor tilskuere' og performe en autoritativ rolle via specialiseret terminologi (Palmer 1983a: 173. se også Thurnell-Read & Parker 2008:133).

Således findes der tilsyneladende nogle grundlæggende forskelle på, hvordan danske og amerikanske ambulancereddere approprierer ambulancearbejdets symbolisme i forbindelse med deres maskulinitetskonstruktioner. Desuden er det værd at bemærke, at ambulancetjenesten er mere prestigefuldt end brandtjeneste blandt falckredderne på St. Sydkøbing, hvor de kørte begge dele. Jeg snakkede ikke med en eneste redder, der frivilligt havde valgt at køre som brandmand i stedet for ambulanceredder. Derimod er der flere, der kørte som brandmænd i assistancerøret, der egentlig helst ville køre ambulance eller begge dele. Redderne foretrækker primært at køre i ambulancetjenesten, fordi "*der sker mere*".

Mange danske ambulancereddere idealiserer ligesom amerikanske reddere handlekraftighed. Det er jo også en af Falcks seks grundlæggende værdier, som vi har set tidligere. Det er klart en af de praksisser,

[64] Emergency Medical Service (ambulancetjeneste).

som giver status blandt ambulanceredderne, og som anses som kendetegn for en god ambulanceredder. Men den praksis jeg her kalder 'afdramatisering af redningsarbejdet', vidner om en grundlæggende kulturel forskel i forhold til den idealiserede heroiske maskulinitetspraksis, som de amerikanske studier fremhæver. Ambulancereddernes afdramatiseringerne hjælper dem med at opretholde forskellige kulturelle, følelsesmæssige og identitetsmæssige balancer. Der er ingen tvivl om, at de fleste ambulancereddere også nyder rollen som den specialiserede hjælper, der kommer ud til folk i nød og skaber tryghed qua deres specialiserede kompetencer. Det er *sine qua non* i ambulancearbejdet. Men, det er interessant, at denne heroiske identitet tales ned.

Ro, overblik og kunsten at skynde sig langsomt

Ifølge Aristoteles var den rette træning og modellering af følelser afgørende for at kunne arbejde *phronetisk* – med praktisk visdom (Schwartz 2011:9). Denne opfattelse deler ambulanceredderne i dag. Ambulanceredderes socialisering i praksisfællesskabet involverer ikke kun læring af en lang række formaliserede procedurer, som anvendes til håndtering af skadessteder og håndtering af patienter. Ambulanceredderne undergår også mere subtile indpodningsprocesser rettet imod kroppen. Det gælder bl.a. den kropslige *hexis*, dvs. måder at føre kroppen, tale, gå, og ultimativt føle og tænke på (Bourdieu 1984:474), når redderne er onstage.[65] Såvel Falck som ambulanceredderen ser det som en af ambulancereddernes vigtigste opgaver, at de signalerer tryghed og skaber tryghed hos patienterne, når de kommer frem til et skadessted. En af de mest gennemgående egenskaber, som de fleste reddere beskriver som kendetegnede for en erfaren og dygtig redder er ro og overblik. Og den ultimative test sker ved store skadessteder. Jeppe Larsen forklarer eksempelvis, at en god ambulanceredder i hans øje er *'en, der kan holde hovedet koldt. Som ikke slynger om sig med ordrer'*.

[65] Bourdieu bemærker, at: '[F]orholdet til egenkroppen er altid medieret af myten[…] Mellem på den ene side oplæringen ved simpel familiarisering…og på den anden side den udtrykkelige og forsætlige transformation ved hjælp af påbud og forskrifter råder ethvert samfund over forskellige indpodningsformer, der trods deres spontane fremtoning udgør en række *strukturelle øvelser*, som har til formål at videregive denne eller hin form for praktisk beherskelse[…] Således bliver hele ærens moral både *symboliseret* og *realiseret* i den kropslige *hexis*' (Bourdieu [1972]2005:225,224ff,227).
Således sker en inkorporering af kulturen i kroppen – kroppen bliver kultiveret. 'Det pædagogiske arbejde' siger Bourdieu, 'har til hensigt at erstatte den vilde krop, og til dels den asociale eros, som kræver her og nu tilfredsstillelse med en "habitueret" krop, dvs. en tidsligt struktureret krop[…] Hver enkelt kropsteknik er *pars totalis* (en del af helheden) og som sådan forudindstillet til at fungere ifølge inferencen *pars pro toto* (delen for heleden). Den er altså egnet til at fremkalde … hele det system, den er en del af. Når alle samfund… lægger stor vægt på de tilsyneladende mest uanselige detaljer i *påklædning, kropsholdningen* og de sproglige og kropslige *manerer*, så er det, fordi de behandler kroppen som en hukommelse og derved i forkortet og praktisk, dvs. mnemoteknisk form tilskriver den det kulturelt arbitræres principper. Det, der inkorporeres på denne måde, befinder sig nu udenfor bevidsthedens rækkevidde' (Bourdieu [1972]2005: 231,232)

> Typisk når vi kommer ud, så er det ambulanceleder eller holdleder af brand, som har styringen. Eller også er det KOL - koordinerende skadestedsleder, når vi har de lidt større skadessteder. At det er nogen, der kan holde hovedet koldt og få sagt og gjort de rigtige ting. Og have et ordenligt overblik. Så kræver det selvfølgelig også, at du er faglig kompetent. Du skal kunne dine ting (Interview, Jeppe Larsen, Behandler).

Beherskelse af arbejdets immanente tidspres er en grundlæggende kompetence for en dygtig ambulanceredder. Så snart ambulanceredderen forlader ambulancen, indtræder han i rollen som ambulanceredderen, dvs. som et fagligt kompetent menneske, der hjælper mennesker – for nu at parafrasere Falcks værdigrundlag. Det indebærer bl.a., at ambulanceredderen roligt, men bestemt og autoritativt skanner scenen og danner sig et overblik, mens han bevæger sig målrettet hen mod patienten, som skal have hjælp.

Værdien af tid er fremtrædende i ambulancearbejde. Tid – nogle gange minutter – kan gøre forskellen på liv og død, eller om eksempelvis en blodprop kan reddes uden mén, eller den forårsager varige fysiske mén, eller død. Heroverfor og i skærende kontrast står ambulancereddernes mantra om, at "*man skal lære at skynde sig langsomt*". For medlemmer af kulturelle fællesskaber er der god kommunikationsøkonomi i ordsprog, fordi de kondenserer en række mere komplicerede værdier, handlemåder og moralske imperativer. Teoremet om at skynde sig langsomt, 'indpoder en hel kosmologi, en etik, en metafysik og en politik', som inkorporeres i ambulanceredderens kropslige *hexis* (Bourdieu [1980] 2007:115).

Teoremet om, at ambulancereddere skal lære at skynde sig langsomt, betyder, at det er symbolsk devaluerende for en ambulanceredder, hvis han stresser eller er nervøst anlagt. Stress er hverken hensigtsmæssigt i relation til ambulanceredderen selv, patienten, behandlingen eller kolleger. I flere erfarne ambulanceredderes fortællinger om håndteringer af kritiske situationer tales kropslige performativiteter og emotionel kontrol frem som vigtigere faglige kvalifikationer end de tekniske-medicinske kvalifikationer. Undertiden omtales denne kompetence indirekte via ordsprog som: "*det er vigtigt ikke at overbehandle*". Ordsproget indeholder naturligvis en symbolsk grænsedragning til nogle yngre og, i deres øjne, overivrige kolleger, som gerne vil bruge deres tekniske kvalifikationer frem for deres menneskelige. De erfarne ambulancereddere fremhæver ofte en opfattelse af, at for meget behandling ofte gør mere skade end gavn. Kaj Hansen beskriver eksempelvis, hvordan ambulancereddernes ro kan smitte af og virke helbredende på patienten:

> …tingene er ikke altid så alvorlige, som man gør det til, hvis vi tager akutdelen. Der er det tit blevet kørt op, og så skal vi have en masse instrumenter sat på bordet og måle og så videre. Og det bliver folk engang imellem næsten mere stressede eller kørt op af. Der tror jeg mange af os gamle, vi kommer lige og stikkeren fingeren i jorden. Jeg havde selv en episode i går, hvor vi var ude og hente en 20-årig pige, der havde fået kramper. De var lige kommet hjem fra 14 dages ferie. Hun var ellers sund og rask, havde haft noget hjertefejl fra lille af. Men vi får kontakt med hende. Hun var slet ikke klar over, hvad der var sket. Hun har sandsynligvis haft kramper. Men moren siger efterfølgende takkende til os: "*sikke en ro I bevarede, da I kom. I gjorde jo ikke andet end at sætte jer ned på gulvet og kiggede på pigen, og så fik hende til at lukke øjnene op*". Men vi bevarede roen og fik ligesom

> lige lagt en hånd på hende og snakket med familien. Så gik pigen faktisk ud i bilen, uden hun vidste, hun gjorde det. Hun blev mere og mere klar, men vidste slet ikke hun gjorde det […] Men 80 % - og det står for egen regning det her - der ligger hjælpen i, at vi bare kommer. At vi ligesom kommer og lægger hånden på folk og får ro på (Interview, Kaj Hansen, Assistent).

Den kropslige repræsentation redderne søger at afgive er ét, som signalerer kontrol, ro og omsorg. Denne udtryksstyring er redderne meget bevidste om. En anden erfaren behandler med 30 års erfaring forklarer, hvordan menneskelig omsorg, rolig fremtoning og det præhospitale håndværk går hånd i hånd for den kyndige ambulanceredder:

> det er vigtigt at skynde sig langsomt, det synes jeg kendetegner en god [redder]… fordi så har man også fordelen med at være her i lang tid. Fordi hvis man er systematisk, og har lært sig selv det her A, B, C, D, E på en god måde… altså det med at gå hen lytte til det, folk siger, men samtidigt danne dig dit eget billede. Gå hen: "*Goddag Åse, jeg hedder Simon og kommer fra Falck, hvad er der sket med dig?*". I og med at jeg har hende i hånden og siger goddag, jamen så har jeg mærket: om hun er kold klam, kan hun trykke mig i hånden?, svarer hun mig? og hvordan sidder hun, trækker vejret og kigger på mig. Så er hendes A[irway] i orden, hendes B[reathing] er i orden, hendes C[irculation] er i orden. Så har du jo den kontakt der, og man har lige sat sig lidt på hug og så sagt goddag (Ulykkefortælling, Simon Kjeldsen, Behandler).

Simon Kjeldsen redegør således for en praksis i forhold til patientkontakt, som fusionerer flere forskellige faglige og menneskelige hensyn, og så samtidig får alle parter ned i spændingsniveau. Hermed lykkedes han med at koble praksis sammen med et andet centralt ideal. Det er vigtigt ikke, at skynde sig mere end højest nødvendigt. Travlhed skaber stress, og stress forøger risikoen for fejl og ulykker samt stresser patienten unødigt.

Adrenalinkick

Selvom danske ambulancereddere gør meget ud af at opdrage novicer indenfor praksisfællesskabet til, at arbejdet er andet og mere end drama og udrykningskørsel, så er spænding immanent i ambulancearbejdet. Mange reddere fremhæver også spændingen og udfordringerne som en af de bedste ting ved arbejdet. Men adrenalin er omfattet af en ambivalent symbolik blandt ambulancereddere. Nogle ambulancereddere fortæller, at spænding var medvirkende til, at de søgte ind som reddere, og at spændingen er noget af det, de sætter pris på i arbejdet. Men det skal ikke være grunden til, man bliver, forklarer de ofte. På den ene side er hektiske og uforudsigelige situationer således centralt i ambulancearbejdet, men der også noget kulturelt illegitimt ved at blive synligt opkørt af adrenalin. Det signalerer, man er novice og ens habitus endnu ikke er tilpasset feltet. Det er klart, at nogle opgaver altid får pulsen op uanset mængden af erfaring og assimilering til feltet, men der er hårfine balancer mellem legitime og illegitime kick.

Den unge behandler Rene Bak, som har næsten 10 års erfaring, og er en af de reddere, som er uforbeholden omkring, at han gerne vil ud til skarpe situationer:

> Det kan godt blive lidt kedeligt, hvis man rammer en lang trummerum, hvor det bare er sygeture. Man vil jo gerne have, at der sker et eller andet. Det spændende er jo helt klart de skarpe situationer, hvor man bliver udfordret. Det er *det*, man er herinde for. Alt det andet kan være fint nok. Men hvis ikke man får de der skarpe engang imellem, så bliver man lidt... man vil også gerne holde sig skarp.

En af måderne Rene Bak stimulerer sit ønske om at holde sig skarp er som chauffør på lægebilen. Selvom der her er mange ture, hvor redderen, ifølge Rene, "bare er taskebærer", er der også nogle ture, hvor han får mulighed for at "gøre noget", fortæller han. De fleste reddere fremhæver, at en af de bedste ting ved arbejdet er, at de placeres i skarpe situationer, hvor de arbejder tæt på mange kanter og testes på forskellige faglige fronter i forbindelse med løsningen af opgaven. *Har de den faglige ballast til at løse opgaven? virker deres viden i praksis? finder de en løsning på opgaven? Kan de få patienten ud af bilen uden at skade vedkommende yderlige? Får de leveret behandlingen i tide? Når de frem i tide?* osv. Dette element af professionelt 'grænsearbejde' giver emotionelle kicks i forbindelse med akut ambulancearbejde. Men andre reddere lægger afstand til smagen for spænding. Den erfarne assistent Kaj Hansen tager afstand fra unge 'traume junkier' (Palmer 1983a) blandt kollegerne:

> Nu er jeg kommet til en stor station, hvor jeg godt kan føle, der bliver talt meget om mange ture, og hvad der er sket, og hvad der er sket i går. Og nogle går lidt, der er mange unge mennesker, der ønsker, der skal ske noget... ligesom "*det er også en træls lørdag det her, der sker sgu heller ingen ting*". "*Jamen, hvad er det, der skal ske?*". Er det død og ulykke derude, eller er det bare en stille og rolig dag, det er sådan set det skønneste for os alle sammen. Det er skønnest for os, der er på arbejde [og], det er skønnest for dem det går ud over især. Og der kan vi halvgamle godt synes, det kan blive lidt for meget at sidde og høre på, at de sidder og forventer. Fordi så kan man vende den om og spørge, om de synes, det skal være en fra deres egen familie eller bekendte. Så er det jo ikke så sjovt længere. Men jeg kan også godt se, man gerne vil være på job og udrette et eller andet. Fordi vi har jo et job, hvor ting sker, og hvor ulykker sker. Selvfølgelig. Men man skal heller ikke søge det. (Interview Kaj Hansen, Assistent, St. Nordkøbing)

Man kan læse mange betydninger ud af denne symbolske grænsedragning. Dels, at Kaj som erfaren redder selv har oplevet sin del drastiske oplevelser i feltet. Han behøves ikke længere dramatiske redninger for at føle, at han gør en forskel. Man kan også læse en forskel mellem de erfarne reddere, hvis habitus er tilpasset feltet, og de unge reddere, som forsøger til tilpasse sig feltet. De unges snak om drama er muligvis en måde at forberede sig mentalt på, at de hvert øjeblik kan stå i barske situationer.

(Gen)fortællinger af skarpe situationer og ulykker

Der findes et righoldigt narrativt fællesskab blandt ambulanceredderne. Mange ambulancereddere er dygtige historiefortællere, og arbejdets temporale strukturering giver redderne mange lejligheder til at

vedligeholde det narrative fællesskab. Det narrative fællesskab er også et vigtigt element i ambulancereddernes kultur og herunder forståelse af sikkerhed. Fortællinger på stationen er eksempler på 'talk back' eller 'krigshistorier' (Miller & Glassner 2011:138; Orr 1996:kap 6). For kolleger på arbejdspladser er krigshistorier en måde at cirkulere praktisk viden (Gherardi 2006:71; Sanne 2008a.b), mens de for kulturanalytikere giver indsigt i de naturligt forekomne og sociale situerede narrativer, som redderne bruger til at tillægge betydning og (gen)skabe mening omkring deres oplevelser i felten. I det følgende skal vi se på tre successive episoder, som alle tematiserer en trafikulykke, Jeppe Larsen var involveret i kort før mit feltarbejde på St. Sydkøbing i sommeren 2012.

Episode 1

Tilbage på stationen er både Rene og Jeppe i køkkenet, da vi kommer tilbage.
Rene: Det er Jeppes skyld, vi skal køre i noget gammelt lort på torsdag [hvor jeg skal med Rene ud og køre lægebil].
MK: *Hvad er der sket?*
Jeppe: Lægebilen har bare været i karambolage med autoværnet.
Rene: Problemet er, at ulykken ikke var stor nok til, at vi får ny bil, de reparerer jo bare den gamle. (Griner)

Jeg fornemmer, at Jeppe ikke er stolt over den opmærksomhed, som naturligt efterfølger sådan et uheld. Men da vi sidder ved bordet 5 min. Senere, kan jeg ikke lade være med at spørge ham, hvad der skete. Han fortæller, at han var chauffør på lægebilen, da de bliver kaldt til at uheld med lægebilen, har indsatslederen [fra brandvæsenet] kørt lige ud foran lægebilen i et vejkryds, så Jeppe måtte blokere bremsen.
Jeppe: Vi kommer drønende af sted, da hun kører lige ud foran os. Jeg kan bare huske, at jeg siger: "det går ikke det her."
MK: *Hvor hurtigt kørte I?*
Jeppe: Alt mellem 100-150 km/t.

"*Det er simpelthen så farligt*", siger en kollega ved bordet. Den kommentar etableres der konsensus om omkring bordet. "*Det er et held, der ikke skete mere*" fortæller alle hinanden. En yngre områderedder, der ellers umiddelbart er en meget rolig fyr bliver lidt ophidset af fortællingen. Han udbryder: "*Hun [indsatslederen, som kørte ind i Jeppe] skulle bindes, piskes og kniples. Det er utroligt, indsatslederne og politiet ikke kan lære det.*" (Feltnoter St. Sydkøbing d. 23. juli 2012)

Episode 2

Vi kører ned på stationen for at spise morgenbrød. Rene fortæller Jonna [lægen] om Jeppes ulykke. Den kvindelig indsatsleder, der kører ind foran Jeppe, kører notorisk aggressivt, fortæller Rene. "*Husk at drille Jeppe, han er jo lidt æreskær"* siger Rene til Jonna, idet vi kører ind i gården på stationen. Vi ser ikke Jeppe, han er ude at køre, mens vi er på stationen.
[Senere på dagen]
Vi kører tilbage til stationen for at spise aftensmad. "*Husk at drille Jeppe*", siger Rene til lægen Jonna, idet vi kører ind i gården til St. Sydkøbing, hvor han ser, at Jeppe sidder ude foran.

"*Har du også haft problemer med at starte i dag*?", spørger Jeppe, da Rene er kommet ud af bilen.
"*Nej, du skal bare huske at træde på bremsen*", svarer Rene [der er automatgear i bilen].
Jeppe giver ham fingeren. Mens vi spiser, spørger Jane Jeppe om ulykken. Hun siger, at det da kunne være gået rigtig galt. Jeppe mener, han var to sekunder fra at have dræbt Ruth, den kvindelige indsatsleder, som kørte over for rødt i det kryds, hvor de kørte over for grønt med udrykning. Hun stoppede ikke engang og tjekkede, om de var OK, men fortsatte til branden, hun var på vej til. Men hun var dog kommet ned på stationen senere på dagen, fortæller nogle kolleger. (Feltnoter, Lægebilen d. 26. juli 2012)

Episode 3

Idet jeg ankommer, hører jeg ud af vinduet, at Jeppe er ved at fortælle lægen om hans ulykke med lægebilen[…]Senere på formiddagen kører vi ned på stationen. Her joker Preben med, at man allerede kalder det "Jeppes kryds". Jeppe siger ikke noget, men Preben fortsætter sine drillerier med at fastslå, at "*Det skal du være glad for. Det er jo en ære*". (Feltnoter Lægebilen 13. august 2012)

Foruden forskellige variationer af homosocial maskulinitetspraksis (test af mod og drilleri omkring køreevner), så viser disse uddrag, hvordan Jeppe Larsens ulykke får det Goffman (1981:46) kalder et 'referentielt efterliv'. Prebens joke om ulykken, episode 3, falder mere end tre uger efter ulykken. Ulykken er ikke et stort samtaleemne på stationen. Det oplevede jeg i hvert fald ikke. Men ulykken findes nu, for en tid, i fællesskabets intersubjektive repertoire af ting, som man kan joke med eller tale om, når Jeppe er i nærheden På denne måde er episoden indirekte med til at skabe, det jeg kalder, et 'mnemoteknisk sikkerhedsfællesskab'. Ulykken minder bl.a. ambulanceredderne om nogle af de risici, som er forbundet med at køre udrykningskørsel. Jeppe Larsens ulykke viser eksempelvis – selvom episoden er relativt usædvanlig – at selvom han kører over for grønt, at kan der være andre udrykningskørertøjer på vejen. Desuden er de kollektive meningsskabelsesprocesser omkring genfortællingerne på stationen med til at synkronisere ambulancereddernes forståelse af sikkerhed.

Ambulancereddernes 'mnemoteknisk sikkerhedsfællesskaber' har en række kulturelle, symbolske og sociale funktioner. Én vigtig social funktion er, at de bidrager til at konfirmere reddernes oplevelsesfællesskab omkring noget særligt. Men fortællingerne har også praktiske konsekvenser; de skaber sikkerhedsbevidsthed og læring fordi, hævder Karl Weick:

Stories remind people of key values on which they are centralized. When people share the same stories, those stories provide general guidelines within which they can customize diagnoses and solutions to local problems. Stories are important, not just because they coordinate, but also because they register, summarize, and allow reconstruction of scenarios that are too complex for logical linear summaries to preserve […] *A system which values stories, storytellers, and storytelling will be more reliable* than a system that derogates these substitutes for trial and error….*because people know more about their system, know more of the potential errors that might occur, and they are more confident that they can handle those errors that do occur because they know that other people have already handled similar errors.* (Weick 1987: 125,113, kursiv tilføjet).

Således mener jeg, med Karl Weick, at kulturer med et velfungerende 'mnemoteknisk sikkerhedsfællesskaber' skaber et centralt, narrativt distribueret, kognitivt grundlag for sikkerhedspraksis. Denne tese understørres af psykologisk forskning, der viser, at mennesker kan huske og lære af rapporterede begivenheder (Larsen 1988); således kan kognitivt *overleverede* erfaringer i nogen grad erstatte, og i bedste fald supplere, *personlige* erfaringer og derigennem skabe læring. De fortællinger af episoder, som florerer i fællesskabet, bliver en del af det 'situerede pensum' (Gherardi et al 1998b), som redderne i praksisfællesskabet kender og bruger til at praktisere sikkerhed i hverdagen. Genfortællinger af krigshistorier tjener også andre vigtige funktioner end sikkerhedslæring. De tjener også som grundlag for underholdning, som bindemiddel for fælleskabet via konstruktion af kollektiv bevidsthed og som ventil og mestringsredskab – i kapitel 7 skal vi se nærmere på, hvordan genfortælling af erfaringer fra felten er et af ambulancereddernes vigtigste mestringsredskaber.

Fem centrale sikkerhedsdiskurser

En måde hvorpå sikkerhedspraksis indlejres i praksisfællesskaber er gennem diskurser, eller rettere den diskursive praksis om sikkerhed indenfor fællesskabet (Zoller 2003; Gherardi 2006; Scott & Trethewey 2008). Gruppespecifikke diskurser udspringer af gruppers narrative praksis over tid. Diskurser kan, ifølge Foucaults berømte definition fra *Vidensarkæologien*, tænkes som 'praksisser, der systematisk former det objekt, de taler om' (1972:54). Gennem diskurser formuleres og distribueres forskellige former for viden, som bliver handlingsanvisende for praksis. Diskurser er således i sig selv både produkter af ambulancereddernes kulturelle repertoire af fortolknings- og kommunikationsskemaer samtidig med, at diskurserne reproducerer arbejdsfællesskabets forestillinger om spørgsmål som; *Hvad er sikkerhed*? Er *sikkerhed vigtig*? *Er sikkerhed muligt i vores fag*? *I hvilket omfang sikkerhed er vigtigt? Hvorfor sikkerhed er vigtig*? H*vornår sikkerhed er vigtig*? *Hvordan gøres sikkerhed*? osv.

Analysen af diskursiv praksis er central for en kulturanalyse af sikkerhedspraksis, fordi fællesskabers diskursive repertoire fungerer som en værktøjskasse af mulige legitime argumenter for konkrete handlinger og løsningsmodeller. Diskurser er således på en gang en praksis og konstituerende for praksis.[66] Samtidig objektiverer fællesskabers diskursive repertoire også kulturelle fællesskabers institutionaliserede '*fortolkning*srepertoire' (Wetherell & Potter 1987). Det muliggør således iagttagelse af, hvordan kulturelt distribuerede kognitive strukturer eller fortolkningsrammer *konstruerer* forståelser af sikkerhed. I det følgende præsenteres forskellige sikkerhedsdiskurser, som er relativt prævalente blandt ambulancered-

[66] Der er ikke enighed blandt praksisteoretikere om, hvorvidt diskurser er en del af praksis eller ej. Jeg antager i det følgende, at diskursivpraksis *er* et element i praksisfællesskabers praksis (Potter et al. 1990; Jørgensen & Phillips 1999; Buur 2003).

derne. Jeg har været i stand til at identificere fem grundlæggende sikkerhedsdiskurser i mit empiriske materiale, som tilsammen illustrerer det 'fortolknings repertoire', som ambulanceredderne primært anvender, når de italesætter, hvordan arbejdsmiljøets risici kan og skal håndteres i praksis:

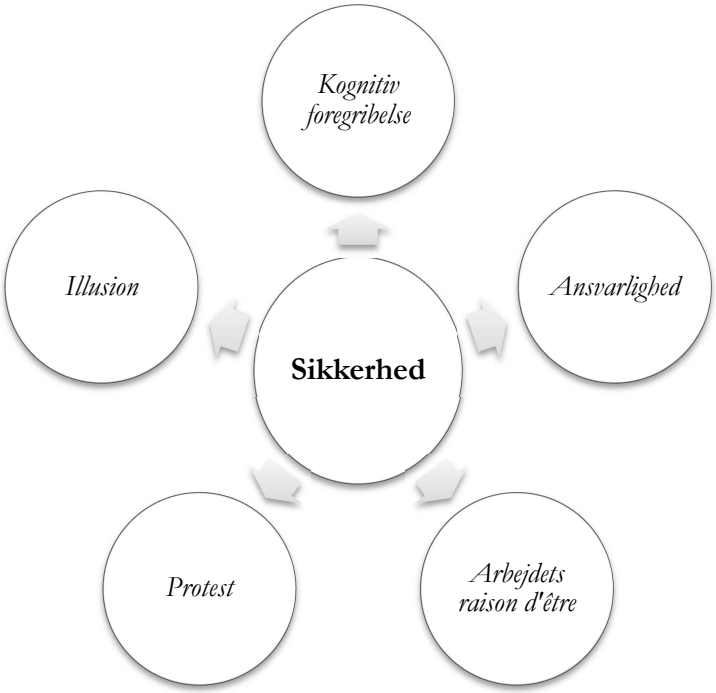

Sikkerhed som kompetence til kognitiv foregribelse

Den mest dominerede sikkerhedsdiskurs i det præhospitale felt tematiserer sikkerhedspraksis gennem en kapacitet til kognitiv foregribelse. Her handler sikkerhed ultimativt om ambulancereddernes evner til at foregribe farlige situationer ved at se, fortolke samt gennemtænke de opgaver, de står overfor:

> Sikkerhed er egentlig, fra du får tildelt en eller anden opgave og begynder at overveje, hvordan vil jeg udføre den her opgave, og indtil du egentlig er færdig med opgaven og evaluerer på, om det her var fornuftigt. Hvis vi bare altid kunne få medarbejderen til aktivt at tænke over den del, så havde vi nok ikke ret mange skader. (Henning, Stationsleder, St. Nordkøbing)

> Jeg synes, at sikkerhed, er det her med, at man altid tænker et skridt frem. At man vurderer i den givne situation, hvad er det næste skridt, jeg vil tage, og hvad er der af risici for mig der. Så man har tænkt skridtet videre, inden man tager det. At man ikke efterfølgende skal til at tænke, at det kunne have været farligt. Men ellers synes jeg, at medarbejderne er rigtig rigtig gode til at tænke sikkerhed. Vi arbejder 24 timer i døgnet året rundt på alle tider af døgnet i al slags vejr, og sidste år havde vi... jeg tror, der var 3 registrerede arbejdsskader [sidste år], hvor kun den ene havde sygefravær. Vi er gode til at håndtere det, medarbejderne er gode til passe på hinanden (Flemming, Stationsleder, St. Sydkøbing)

Denne forståelse tilskriver sikkerhedsbegrebet et konkret og instrumentelt indhold. Sikkerhed handler om bevidsthed og kognitiv foregribelse. For at redderne kan arbejde sikkert, må de spotte latente risici, tænke fremad, og derved kognitivt foregribe potentielle farer og risici. På den måde kan redderen korrigere sin adfærd eller plan, inden han kommer til skade. Selvom disse to citater er taget fra interviews med stationsledere, så er denne forståelse også udbredt blandt reddere.

I begge ovenstående citater relateres gyldigheden af deres sikkerhedsforståelser til resultatet – fravær af ulykker. Det er bemærkelsesværdigt, at den ene stationsleder, Henning, siger, at hvis bare redderne altid ville gøre dette, ville de nok ikke have ret mange ulykker. Mens Flemming mener, at grunden til de næsten ikke har ulykker på stationen er, at redderne er gode til at tænke fremad og overveje potentielle farer, *inden* de går i gang med en opgave. Begge er altså enige om, at nøglen til sikkerhed – i deres optik dokumenteret ved fraværet af ulykker – står og falder med evnen til at foregribe risici og farlige situationer. Ambulanceredderne anvender også denne sikkerhedsdiskurs, eksempelvis da Mads Green i et interview forklarede mig, at '*selvfølgelig kan du ikke tænke dig ud af alle situationer, fordi materiellet kan gå i stykker, det kan du ikke tage højde for. Men, hvis du er forberedt, så er du godt hjulpet. Så du kan ikke komme alle arbejdsskader til livs, men mange af dem, vil jeg mene, bunder i uforsigtighed eller utålmodighed*'.

Sikkerhed som foregribelses diskursen sammenkæder diskurser, der minder om sikkerhedsforskningen indenfor High-Reliability organisationer – hvor sikkerhed tematiseres som *organisationers* evne til at være "opmærksomme"[mindful] og samarbejde omkring at forvente det uforventelige (Weick 1987; Reason 1997; 2000; Weick & Sutcliffe 2007) – med noget, der minder om det Rosabeth Moss Kanter (1977:22) kaldte en 'maskulin etik'. En etik, der siden Weber har været anset som forudsætningen for effektiv ledelseskapacitet; viljestærk tilgang til problemer, analytiske evner til at abstrahere og planlægge, samt evne til at tilsidesætte personlige og emotionelle betragtninger af hensyn til opgaveudførelse. Denne 'maskuline etik' genfindes i mange ambulanceredderes opfattelse og italesættelse af såvel sikkerhedspraksis og god ambulancepraksis i det hele taget.

Sikkerhed som (inter)subjektiv ansvarlighed

På mange danske arbejdspladser hersker der i disse år en sikkerhedsdiskurs om, at "*du er din egen sikkerhedsmand*". Diskursen er også meget udbredt blandt danske ambulancereddere. Mads Green siger for eksempel, at sikkerhed:

> Det er dit eget forbandede ansvar. Du er din egen sikkerhedsmand. Det kan godt være, vi har en sikkerhedsmand på stationen, som sørger for alle de her ting, de er der, og vi er blevet instrueret i det. Men på skadesstedet, der er du din egen sikkerhedsmand.[…] "*Mod dumhed kæmper selv guderne forgæves*". Du er din egen sikkerhedsmand (Interview, Mads Green, Behandler).

Udtalelsen ligger i forlængelse af diskursen om kompetence til foregribelse; kampen mod dumhed, som Mads taler om, er en kamp alle *selv* er ansvarlig for, fordi intet system kan dæmme op for idiosynkratiske dumheder. I forlængelse af denne logik skal redderene bl.a. sikre sig selv gennem fremsyn, forsigtighed og tålmodighed, ellers kommer man til skade.

Det er en imidlertid tvetydighed i frasen om at være sin egen sikkerhedsmand. På den ene side peger den i retning af en institutionaliseret frihed og bemyndigelse til at sige fra, hvis ambulanceredderen mener, at en opgave ikke kan udføres sikkert – eller indebærer uacceptable risici. På den anden side ligger der også en grundlæggende individualisering og personlig ansvarliggøres af medarbejderen, i dette tilfælde ambulanceredderen, selvom han undertiden arbejder i et krydsfelt af krav og hensyn, som ikke altid lader sig løse 'efter bogen', som redderne gerne formulerer det. Sikkerhed gøres ultimativt medarbejderens eget ansvar.

Modsat diskursen om sikkerhed som evnen til at tænke fremad, så er sikkerhed i denne forståelse åben; sikkerhed er, at gøre *det*, der i enhver given situation skal til for, at man selv kan arbejde sikkert. Således udstyrer diskursen ikke ambulanceredderen med pejlemærker til håndtering af sikkerhed, kun ansvar. Flere reddere fortæller, at de får skæld ud af deres stationsleder, hvis de kommer til skade, og ikke har beskyttet sig selv efter alle kunstens regler, fordi så har de ikke været deres egen sikkerhedsmand. Den relativt nyuddannede assistent Henrik Frandsen fortæller eksempelvis i et interview, at:

> Man er sin egen sikkerhedsmand, det får vi banket ind i hovedet hele tiden. [...]Mentaliteten er mest, at vi bruger udstyret, hvis vi kan komme til det. Heldigvis. For der er mange gode hjælpemidler, som vi har fået […] Hvis der sker noget, en arbejdsulykke, og vi har haft muligheden for at bruge redskaber, så er det vores egen røv, der hænger på den. Hvis vi [derimod] får ulykken, mens vi bruger de der ting, så er vi dækket.
> MK: *Er I ikke dækket, hvis ikke I har brugt værnemidler*?
> Henrik: Nej, fordi så siger firmaet, at: "*I har muligheder for det bruge det. Hvorfor har du ikke brugt det*?" Så er det din egen skyld. Så er du ikke din egen sikkerhedsmand. Så er det sin egen skyld, du er kommet til skade.

Opfattelsen af, at arbejdsgiver kan fraskrive sig sit juridiske 'objektive ansvar' for de arbejdsulykker, arbejdsmiljøet foranlediger – hvis ikke redderne har anvendt det sikkerhedsudstyr, som de har til rådighed – går igen flere gange i mit materiale. Selvom opfattelsen *næppe* er korrekt jf. arbejdsmiljølovgivningen, er det interessant, at mange reddere accepterer og delvist legitimerer individualiseringen af ansvaret for det undertiden dynamiske og uforudsigelige arbejdsmiljø. Argumentet indskriver sig i diskursen, om at enhver er sin egen sikkerhedsmand og personligt ansvarlig for sin egen sikkerhed. Individualisering af ansvaret for sikkerhed kan være særligt problematisk i et arbejdsmiljø, hvor tidspres og dårlig plads jævnligt gør det umuligt at bruge de hjælpemidler redderne har til rådighed. Således indskrives risici for forsømmelse af ansvaret for egen sikkerhed, som endnu en risikofaktor ved siden af det dynamiske arbejdsmiljø (Green 1997:203). Et andet centralt element ved diskursen sikkerhed som (inter)subjektiv

ansvarlighed er, at sikkerhedsbegrebets normative element træder særlig tydeligt frem. Sikkerhedsforvaltning er ikke et individuelt forehavende, men en social praksis. Som vi så tidligere, fremhævede Mads Green eksempelvis, at noget af det, som kan bringe en kollega i socialt uføre er, hvis "*[han] sætter [s]ine kollegers sikkerhed over styr ved at handle utålmodigt eller uvidende. Så får [han] tæsk.*" Således betyder, "du er din egen sikkerhedsmand" ikke, at individuelle reddere frit bestemmer sikkerhedsniveauet omkring egen deltagelse i praksis. Det betyder derimod, at hver enkelt redder er personligt ansvarlig for sin egen sikkerhedsadministration i det daglige og for at sikre, at praksis ikke bliver farlig.

Sikkerhed som arbejdets raison d'être

Ambulancearbejde handler ultimativt om at hjælpe andre mennesker. En forudsætning for at kunne gøre det, er, at ambulanceredderen har styr på sin egen sikkerhed.

> Man skal jo sikre ulykkesstedet, men man skal også sikre sig selv. Det er jo det vigtigste, før kan du jo ikke sikre andre[..] Og det er det samme, når du kører udrykningskørsel, det er bedre at komme senere frem end ikke at komme frem, fordi så kan man jo ingenting gøre. Så skal vi jo lige pludselig til at bruge bil til os selv. Det tror jeg sidder i os allesammen. (Interview, Kaj Hansen, Assistent)

> Jeg tænker både personlig sikkerhed; værnemidler. Jeg tænker, er vores kørertøjer sikre; dæk, bremser. Er vi sikre, når vi kommer frem. Der er i vores terminologi, når vi snakker PHTLS[67], det er det første, vi siger: '*er skadestedet sikkert?*' Inden vi gør noget som helst. Man scanner lige, men det er jo sådan noget, der foregår i det ubevidste i dag. Man kigger lige; farer der biler forbi, jamen så er skadestedet ikke sikkert. Vi skal ikke begynde at sætte vores eget liv og helbred over styr for at redde andre, det går jo ikke, hvis vi ligger en hel stak der også, så er vi jo lige vidt.(Interview, Jeppe Larsen, behandler)

> … jeg synes, det gennemsyrer alt, hvad vi gør. Vi må fx. ikke feje garage, fordi der ligger støv fra dieselkørertøjer. Der er noget sikkerhed i sådan en banal ting. Sikkerheden gennemsyrer vores udrykningskørsel. Du skal vide, hvad du gør. Det gennemsyrer vores behandling af vores patienter. Vores betjening af båren, du skal vide, hvordan du gør det. De her forskellige alternative løsninger, som vi bliver nødt til at finde på i de forskellige situationer, de gennemsyrer det også. Er der behov for ekstra hjælp, så kalder man det. Man pøler ikke på. Ligger du med en patient på 100 kg, der har hjertestop, og der er din makker og dig og lægevognen, så er der ikke noget med tjuhej, vi skal af sted. Nej, så siger man: "*ved du hvad, vi bliver på stedet, indtil vi har hjælp til at komme ned*". Fordi det nytter ikke noget, at der ligger en døende patient og to smadrede reddere nede på næste repos. Så hjælper du ikke nogen. Du hjælper heller ikke nogen ved at folde ambulancen rundt om et træ på vej ud til patienten. (Interview, Mads Green, Behandler)

Mantraet om, at redderne ikke hjælper nogen – hvilket jo netop er en af Falcks grundlæggende værdier – ved selv at komme til skade, er meget fremtrædende i mit materiale. Argumentet er et eksempel på en

[67] PHTLS er en forkortelse af Prehospital Trauma Life Support, hvilket er et amerikansk system af retningslinjer for behandling, som de præhospitale sundhedsprofessionelle aktører har benyttet i Danmark de seneste ti år. I dag bruges systemet af ambulancereddere i 47 lande verden over.

'rationaliseret egeninteresse' (Campeau 2008:293), som er udbredt i mit empiriske materiale. Således indskrives denne sikkerhedsdiskurs i den hegemoniske (maskuline) forståelse af, at en *bonus pater* ambulanceredder som en, der via overblik, kontrol, ro og praktisk sans stopper skaden og hjælper patienter i nød. Denne sikkerhedsdiskurs er meget fremtrædende i mit materiale, og står i stærk kontrast til heroisme gennem risikabel adfærd. Den er også er relativt bredspektret og kan adresseres i mange situationer, hvor ambulanceredderen mener, noget kan gå galt. Men ultimativt er det et latent kontroversielt ideal. Mange mennesker forventer, Falck gør alt, hvad der er fysisk muligt for at hjælpe folk, som har brug for hjælp.

Sikkerhed som protest

Sikkerhed, og ikke mindst klassifikation af risici, er ikke en objektiv men en politisk kategori (Douglas 1992). Derfor kan sikkerhedsforvaltning også komme til at virke som en indsats i arbejdsmarkedspolitiske kampe i hverdagen. Det oplevede jeg eksempler på, mens jeg lavede feltarbejde på St. Nordkøbing i sommeren 2010. Her herskede der det, jeg oplevede som en "hælene i jorden mentalitet" overfor ledelsen.

> Jeg får en længere snak med Andreas om sikkerhed hos Falck. Han fortæller, at han oplever Falck som ekstremt nølende med at få indkøbt tidssvarende sikkerhedsudstyr, selvom redderne efterlyser det. Hans fortælling gennemsyres af en udpræget modstandsmentalitet, a la "*vi har fået nok, og vil ikke finde os i, at vores sikkerhed nedprioriteres*". Han fortæller, hvordan der enten mangler nyt udstyr som "Strykerstole" eller kamelen, (som kun findes i Vestkøbing)[68], eller også så har stationen faktisk det nyeste udstyr, men så er ingen uddannet/omskolet til at anvende det. Ofte er superbrugerne på andre stationer, og tilmed får de aldrig afsat tid i deres programmer til at blive uddannede i de nye ting, som faktisk bliver købt, hvorfor de ikke bliver brugt. "*Det hele kører hele tiden på pumperne*" siger han, "*både mht. bemanding af ambulancerne, afspadsering og omkring tid til sikkerhedsuddannelse*". Og når alt kører på pumperne, så virker Falcks filosofi om siddemandsoplæring ikke, mener han. (Feltnoter St. Nordkøbing d. 13. juli 2010)

Det er muligvis forklaringen på, at jeg senere på dagen oplevede situationer, hvor sikkerhedsprioriteringen virkede overdrevet:

> Vi kaldes ud til en lille pige i en tremmeseng, som ligger med begge ben i spænd (det vil sige, at begge ben er bundet fast og hejst næsten lodret op). Hun har ligget sådan i en måned og skal i dag køres på sygehuset og have gipsen af. Den store sengeambulance er også blevet tilkaldt sammen med vores ambulance, så vi er to biler til opgaven – det vil sige seks mand, for i den anden ambulance har de også en elev med som tredje mand. Det overrasker mig, de skal være så mange folk til opgaven. Sengen er lavet af et meget let stålmateriale og er overhovedet ikke tung. Jeg husker en tilsvarende tur i Sydkøbing med Rene og Lotte, hvor de to klarede turen selv uden nogle anstrengelser. […]. Da jeg konstaterede, at der ikke var stejle trapper sengen skulle op og ned af, spørger jeg Frans, der alligevel bare stod og kiggede, hvorfor de har to ambulancer ude til den tur – "*det er fordi*

[68] En mere centralt placeret men noget mindre station i Regionen. Efterfølgende har de fået Kamelpude en i Nordkøbing.

> *vi har sagt, at vi ikke vil køre den type ture to mand*", fortæller Frans, "*det er nok noget Jimmy* (stationens arbejdsmiljørepræsentant) *har fået igennem*". Jeg spørger, om det virkelig er nødvendigt, idet tremmesengen – omend den er en smule uhandy at løfte de centimeter, den skal op og ned af et par mindre trappetrin – er betydeligt lettere at løfte end båren. Der er jo tilmed håndtag i hoftehøjde, så det er ikke engang et akavet løft. Det kan Frans godt se det mærkelige i. Han vender det med den anden redder, som også synes, det er lidt mærkeligt. Det gør, at "*det bliver svært at tage os seriøst*", erkender han (Feltnoter, St. Nordkøbing, d. 13. juli 2010).

Selvom vi har seks mand til stede, så var det alligevel kun to mand, som reelt løftede sengen. Men i denne situation viser redderne modmagt mod systemet. En modmagt, som tilsyneladende bunder i en faglig kamp, som arbejdsmiljørepræsentanten har kæmpet på reddernes vegne. Men det er også en kamp, mange reddere kæmper individuelt, hver gang de ringer ind til vagten og siger, de skal bruge flere mænd. Mange reddere finder ikke det at ringe efter hjælp kompromitterende for deres maskulinitet. Tværtimod omskrives situationen til en faglig kamp om rettigheder til sikkerhed. I denne kamp har redderne stor magt og autonomi. De kan altid legitimere at nægte, at løfte en patient under henvisning til, at vedkommende er for tung. Derfor spiller ikke kun kulturen, men også reddernes samarbejdsvilligheed en rolle i forhold til, hvornår der ringes efter flere hænder.

Disse episoder er relativt særegne i mit materiale, og da jeg lavede feltarbejde to år senere på stationen, var denne kampstemning borte. Men episoden aktiverede og synliggjorde ambulancereddernes lønarbejderforhold og tillod en lønarbejderidentitet og et arbejderkollektiv at træde (midlertidigt) frem. Selvom ambulanceredderne som medlemmer af 3F er den del af en fagforening med historisk stærk fagforeningskultur, og som har langt mere nuancerede overenskomstmæssige forhold og bevidsthed end mange andre steder på arbejdsmarkedet, så kamufleres modsætningsforholdet mellem virksomheden og ambulanceredderne ofte i hverdagen, fordi ambulanceredderne har en stærk fagidentitet.

Sikkerhed som illusorisk ideal

Mit empiriske materiale viser generelt en stor vilje til sikkerhed. Men langt de fleste ambulancereddere påpeger, at der ultimativt er en række elementer ved faget, som gør det vanskeligt at opnå sikkerhed i praksis. Behandleren Ivan Poulsen fortæller eksempelvis, at:

> Jeg synes, vi tænker over det [sikkerhed] hele tiden. Det er bare ikke altid, man kan gøre noget ved det. Hvis du har de farlige situationer, jamen du har en opgave, du skal løse. Selvfølgelig kan man spærre motorvejen, det giver rigtig meget sikkerhed, men der er så mange nye ting, der er mange udefrakommende faktorer, som du ikke kan gøre noget ved.

I forbindelse med feltarbejdet fortalte paramedicineren Frank mig, at selvom han selv underviser elever i, at de ikke må kompromittere deres sikkerhed, så finder han det selv umuligt at undgå problematiske løft. Der er flere vilkår strukturelt indlejret i faget, som er udfordrende i forhold til at skabe sikkerhed i

redningsarbejdet. Nogle af problemerne er de fysiske omgivelser eller meget akutte situationer, som ikke altid tillader redderne at løfte efter de mest hensigtsmæssige ergonomiske principper. En fællesarbejdsmiljørepræsentant forklarer eksempelvis, at:

> … hvis vi har en akuttur, der kan det være utroligt svært, at finde de rigtige hjælpemidler. Nogle gange kan vi måske flytte patienten ud, hvor vi kan bruge tekniske hjælpemidler. Andre gange skal vi gøre det så hurtigt, at vi ikke kan nå at bruge et teknisk hjælpemiddel. For eksempel kom en redder ud, hvor sofaen stod langs en væg med et bord foran, og der lå patienten imellem med hjertestop. Og det giver sig selv, at du kan ikke lige få fat i en kran og få ham ud. Og der var også lige den detalje, at sofabordet var støbt i beton. Så det var en betonklump, der vejede 200 kg., og manden vejede kun godt 100 kg. Så tager man selvfølgelig fat i ham, sætter et knæ op i sofaen, og den anden [redder] tager fat i livremmen. Livremmen springer, så ambulanceredderen får et knæk i ryggen. Ulykken bliver selvfølgelig anmeldt, som den skal, og Arbejdstilsynet kommer på den baggrund med et påbud, som siger, at man skal finde et teknisk hjælpemiddel til de der ting. Og det er selvfølgelig også indlysende, men spørgsmålet er så: "*hvad gør vi så, når det skal gå stærkt? Skal vi vente og lade manden ligge og dø, og så tilkalde et teknisk hjælpemiddel? eller skal vi undlade det og så...*" Og der trak de rent faktisk påbuddet tilbage igen, fordi det kan man ikke... men, det er der, hvor man bare må sige; "*det kan bare ikke lade sig gøre i alle tilfælde*" (Interview, Fællesarbejdsmiljørepræsentant)

Fællesarbejdsmiljørepræsentantens beskrivelse illustrerer meget fint nogle af de konkrete fysiske arbejdsmiljøudfordringer og dilemmaer, som ambulanceredderne kæmper med i praksis. Ikke mindst viser denne situation et grundlæggende dilemma omkring, at vis sikkerhed, som skal prioriteres højest i akutte situationer. Eksemplet viser også, hvordan både ambulancereddere, men også Arbejdstilsynet, anser dele af ambulancereddernes dynamiske arbejdsmiljø som vanskeligt at kontrollere og håndtere optimalt. En anden fællesarbejdsmiljørepræsentant udtalte, at:

> Man har slet ikke været på banen nok fra Arbejdstilsynet. De har egentlig slået sig til tåls med en masse ting, som jeg synes, de skulle have sagt: "*det kan I godt glemme det her*"[…]Altså hvis du lå nede på det gulv der og vejede 150 kg., og du kom ud på en kørsel 1. Så siger de: "*jamen det er en kørsel 1 med blå lamper*". "*Jamen han fejler jo ikke noget manden, han har måske bare slået benet*". "*Jamen det er lige meget, det er jo en akuttur. Uha, det rører vi ikke ved*".

Behandleren Jeppe Larsen, der, som vi så tidligere har været udsat for en arbejdsulykke, der gav ham en dobbelt diskoskollaps i forbindelse med en forflytning af en patient fra bårе til seng, fortalte mig i den forbindelse, at han er blevet meget mere påpasselig mht. at lave "dumme tunge løft". *'Der skal GODT nok være en grund til, at jeg skal løfte en voksen mand. Det skal nærmest gælde liv eller død, ellers gør jeg det ikke. Så rekvirerer jeg en lift eller får to ekstra folk til at komme ud og hjælpe med at løfte eller får en trappetjener ud til at hjælpe med at få dem op ad trapperne*, fortæller han. Trods dette udtalte engagement i sikker løftepraksis fortæller han senere i interviewet, at der er nogle immanente problemer i forhold til at undgå løft i ambulancetjenesten:

> … jeg ved ikke om det bare er snak, men Arbejdstilsynet vil helst ikke have noget med os at gøre, fordi vi nogle gange er nødt til at lave de der løft på 120-130 kg i dumme stillinger indover et bord. Sådan noget fuldstændigt vanvittig noget, vi engang imellem laver – i forhold til de 18 eller 22 kg, man [efter reglerne] må løfte inde

på kroppen. En gang imellem står vi måske med et 70-80 kg løft i en dum stilling nede fra gulvet på et smalt badeværelse.
MK: *Hvad mener du, de ikke rigtig*...?
Jeppe: Nej, altså de kan jo godt sige: "*det må I ikke*". Men hvad vil de så have, vi skal gøre? Så skal vi have en robot med os rundt, sådan en lille Toyota-robot, der lige kan gå ind og snappe folk, det kunne eller være dejligt (griner). (Interview, Jeppe Larsen, Behandler)

Opsamling sikkerhedsdiskurser og deres handlingslogik

Sikkerhedsdiskurs	Handlingslogik	Ulykkesforståelse
Kognitiv foregribelse	Gennemtænk latente risici og planlæg enhver situation inden begyndelse af opgaveløsning	Planlægningsfejl
(Inter)subjektiv ansvarlighed	Enhver er ansvarlig for sin egen sikkerhed og for ikke at påføre sine kolleger risici qua personlige fejl	Manglende personlig ansvarlighed og inkompetence
Arbejdets raison d'être	Sikre sig selv, så er du i stand til at hjælpe andre	Manglende egen-sikring, heroisme
Protest	Du skal ikke sælge din krop for billigt	For dårlig organisatorisk sikring af arbejdsmiljøet
Illusorisk ideal	I et uforudsigeligt præhospitalt arbejdsmiljø kan man aldrig have fuld kontrol over omgivelserne. Arbejdsmiljøet er dynamisk, og man må ofte (op)finde de optimale løsninger i akutte situationer.	Uforudsigelig omverden, arbejdsmiljøet er umuligt at gøre sikkert.

Sikkerhed, en konfiguration med multible positioner

Som de fleste andre kulturer rummer ambulancereddernes forståelser af sikkerhed også paradokser og ambivalenser; ambulanceredderne udtrykker generelt dedikation til sikkerhed, men de fleste accepterer og normaliserer samtidig nogle immanente risici i faget. Jeg mødte ingen ambulancereddere, der mente, at ulykker kunne undgås i deres fag. Det er heller ikke atypisk, at samme ambulanceredder i forbindelse med et interview det ene øjeblik taler passioneret for brug af værnemidler og efterlevelse af alle sikkerhedsmæssige foranstaltninger, mens han det næste øjeblik siger, akuttjenesten indebærer risici og risikable løft, som ikke kan undgås. Behandleren Bernd Ibsen forklarede eksempelvis, at:

Nu spejler jeg mig meget i dem, jeg kører sammen med – de seks andre personer [på holdet], der er jeg nok en af dem, der tænker mest over sikkerhed. Fordi jeg er da en flittig bruger af de redskaber, vi har. Hvor de andre siger skidt pyt, den tager vi da bare lige og løfter den her. I stedet for at bruge sådan en kamelpude [...] Vi skal jo bruge redskaberne, når vi kan bruge dem. Men kan vi ikke, er der ikke plads til dem osv., så må man tænke alternativt. Om man så selv vil løfte, eller man skal have fat i to mand mere, tre eller fire mand mere. Det er en

vurderingssag. Så gør man jo bare det. Men jeg har det også sådan. Det er jo ikke usundt at røre sig og løfte. Det er sommetider blevet gjort til noget forbudt noget, det løfteri der. Men … der hvor, jeg er opdraget, der har man lært, at det er sundt at bruge sine muskler...

Bernd Ibsen er generelt en af de reddere, som er mest ambivalent i sin diskursive selvpositionering vedrørende sikkerhed. Det er bemærkelsesværdigt, hvordan han i denne passage først taler en sikkerhedsorienteret position frem, for derefter at forsvare ikke kun den praktiske nødvendigheden af, men også sundheden i at løfte. Således positionerer han sig selv, som én, der generelt arbejder sikkert. Mere sikkert end mange andre kolleger. Men kort efter denne omfavnelse af sikkerhed som metaværdi, repositionerer han sig og relativerer og problematiserer pludselig muligheden for at arbejde sikkert i nogle situationer, for til sidst at problematisere et af de mest grundlæggende principper i ambulancereddernes sikkerhedsdiskurs; undgå så vidt muligt at løfte. Således bevæger Bernd Ibsen sig citatet igennem fra en relationelt sikker position til en "løftepolitisk" holdning, der er relativt kontroversiel sammenlignet med de fleste ambulanceredderes opfattelse på dette område. Man kan også læse citatet som et eksempel på, at han 'gør køn' qua hans insisteren på autonomi (et maskulint symbol); først tilkendegiver Bernd sine politisk korrekte intentioner og kendskab og tilslutning til 'normerne for det passenes logik' omkring sikkerhedspraksis; han bruger da sikkerhedsudstyret, og han kalder da gerne efter hjælp. *Men*, det er en vurderingssag! Og han vil ikke patologiseres, fordi han nogle gange løfter. Bernd Ibsen føler altså tilsyneladende et behov for at lægge afstand til en hegemonisk diskurs om, at 'løfteri', er 'noget forbudt noget'.

Den erfarne ambulanceassistent Kaj Hansen formulerer også, om end mere moderat, ambivalens omkring egen sikkerhed og ambulancearbejde:

Det vigtigste, når man går på arbejde, det er, at man skal hjem til sin familie igen. Absolut det vigtigste… vi skal jo ikke selv komme til skade. Vi skal passe på os selv. Omvendt skal vi også passe vores job. Vi ved, vi arbejder i et redningsfirma, og vi ved, vi har med de ting at gøre. Det vil sige, at engang imellem, der er vi måske sommetider på kanten. Måske er vi også sommetider mere på kanten end godt er.
MK: *Ved man godt selv, når man er på kanten? Eller er det først, når man stopper op bagefter...*
Kaj: Det ved man nok godt. Men jeg synes, det er sjældent, vi er det. Jeg synes, det er rigtig sjældent, vi er det. Vi skal jo en gang imellem… det er jo ikke alle [patienter], der kan gå. Der er jo engang imellem, at vi skal tage fat eller løfte eller slæbe og gøre ved. Det kan vi også holde til. Det er vi ansat til. Det er jo med det formål, vi gik ind i jobbet, synes jeg. Det ligger jo et eller andet sted i kortene, synes jeg bare. Jeg kan godt høre mange af de yngre, der synes: "*vi skal slet ikke løfte, vi skal slet ikke gøre noget, så må der komme nogle andre og gøre det*", de har slet ikke det der i sig. De er ikke samme støbning. Det kan måske være svært for dig at forstå?
MK: *Nej, det synes jeg giver mening. Er det fordi de ikke kan, eller fordi de ikke vil?... Du siger, de ikke er af samme støbning, er det fysisk eller mentalt?*
Kaj: Fysisk synes jeg det er godt nok. De er stærke nok. Vi er trods alt blevet set efter i kortene [...] Jeg tror, man har fået en masse regler, og dem hænger man sig lidt i, at vi ret til ikke at gøre det her, og det er firmaets problem.

Kaj Hansens redegørelse virker umiddelbart selvmodsigende. Han indleder citatet med en utvetydig betoning af sikkerhedens forrang i arbejdet. Men pludselig skifter han til at argumentere for, at der findes nogle immanente risici i ambulancearbejdet, nogle risici ambulanceredderne er klar over, og som de er ansatte til at tage og godt kan holde til, mener Kaj. Oven i disse skiftende prioriteringer, formulerer han yderligere en konflikt i forhold til mange af de yngre reddere. Mens Kaj i forbindelse med de unges udrykningskørsel i kapitel 9 fremhæver, at de kørte alt for stærkt, fordi de bliver for fyldte med adrenalin, og tror de er Formel 1 kørere, så fremhæver han her, hvordan de unge ikke deler hans risikovillighed med hensyn til løft. De er ikke af samme støbning. De hænger sig i reglerne og deres rettigheder i stedet for at være fleksible. Det er ikke fordi, de unge reddere er fysisk underlegne, mener Kaj, de har bare ikke samme offervillighed overfor patienterne og faget.

Men denne risikoetik overfor patienterne, faget og virksomheden, som Kaj her hylder, flager han ikke med offentligt på en stor station som Nordkøbing, hvor det faglige system er mere velorganiseret og magtfuldt end på mindre stationer:

> … det er nok mere på en stor station, hvor man går op i det faglige system. Eller i hvert fald nogle gør det, og dem, der gør det, de træder mere i karakter og er synlige. Vi andre ved godt, at der skal man sådan lige klappe hesten, man skal ikke sige for meget, fordi så får man den der politiske diskussion[…]Man ved måske godt, hvordan reglerne de er, så er det nogle gange, man ikke skal gå ind i for store diskussioner omkring, hvordan de er, så er det bedre at holde sin mund. Fordi vores job medfører jo også, at vi engang imellem laver nogle ting derude, som er på kanten med sikkerhedsarbejdet, hvor man så kan sige..
> MK: *Er det nødvendigt for at kunne udføre jobbet*?
> Kaj: Ja, det er det. Det er det. Fordi, det er jo uvante situationer hver gang, vi er ude til et eller andet. Selvfølgelig har vi akutturene, der skal vi jo gøre de der lidt trælse ting, men man kunne jo nogle gange godt vente eller få det gjort bedre, men det er afhængig af, hvor man står henne, og hvilken situationen man står i.

Den legitime kultur er den sikre, og Kajs loyalitet overfor faget er tilsyneladende ikke i overensstemmelse med den hegemoniske blandt ambulanceredderne på stationen. Det føler han i hvert fald ikke. Kaj håndterer forskellen mellem hans egen position og den generelle sikkerhedspraksis ved at positionere sig selv som medlem af en subkultur indenfor praksisfællesskabet. Kaj fremhæver i interviewet, at årsagen til forskellen mellem hans opfattelse og kollegernes opfattelse af sikkerhed bl.a. skyldes små, men betydningsfulde forskelle i deres faglige opdragelse – eller habitus. Kaj har arbejdet over 25 år på en landstation, hvor han var vant til, at tingene skulle fungere, og opgaverne skulle løses egenhændigt. De strukturelle forhold de havde omkring sikkerhed og hjælpemidler er ikke de samme som redderne inde i byen, som lettere kunne kalde hjælp. Derfor har han andre tærskler for, hvornår det er nødvendigt at ringe efter hjælp.

Opsamlende diskussion

Helterollen er socialhistorisk stærket maskulint konnoteret i den vestlige verden (Mellström et al 2014). Den engelske kriminolog Anthony Whitehead argumenterer sågar, at:

> Since the Hero is a ubiquitous and exemplary symbol of manhood, masculinity may be defined as *Heroism* [...] the Hero may be seen as setting a standard of masculinity that overarches social divisions between men. From this perspective, a man's claim to masculinity does not depend on his social, cultural or racial positioning, but rather on his ability to display transcendental courage (2005:413.413)

I modsætning til Whiteheads observation har dette kapitel vist, hvordan mandlige danske ambulancereddere ikke entydigt ønsker sig en identitetsposition som helte. Faktisk er frasigelser af helterollen typisk, ligesom mandlige ambulancereddere ofte fremhæver arbejdets udramatiske aspekter. Nogle reddere taler også evnen til ikke selv at skabe drama frem. Ambulanceredderne deler et komplekst diskursivt symbolrum, hvor den ideelle mandlige redder er stoisk, realistisk og empatisk; han hjælper ved at skynde sig langsomt og derigennem skabe ro og tryghed for patienterne og overblik for kollegerne. Derigennem bryder ambulanceredderne eksplicit med den maskuline helterolle, som omverden stiller til rådighed for dem, mens de implicit gør henhold til konventionelle maskuline koder om ro og overblik (stoicisme). Min fortolkning er, at de fleste af de ambulancereddere jeg har talt med eksplicit bryder med helterollen, fordi de anser den som farlig. Helterollen indebærer en række symbolske begrænsninger og forpligtelser. Det betyder, at reddere, der betragter sig selv som helte, risikerer at havne i situationer, hvor de må kompromittere deres egen fysiske og emotionelle sikkerhed, hvis de vil opretholde en heroisk identitetsposition. Det er nærliggende at forbinde de mandlige ambulanceredderes ideal om ro og overblik – materialiseret symbolsk gennem frasen at "*lære at skynde sig langsomt*" – med deres idealisering af sikkerhed som kognitiv foregribelse. Det er kun ved at efterleve og kropsligøre kompetencen til at skynde sig langsomt, kombineret med erfaring i feltet eller sans for feltet umiddelbare situerede fremtid, at ambulancereddere kan bevare isen i maven til at forudse latente risici i forbindelse med forskellige skarpe og undertiden ukendte situationer. Således animerer ambulancereddernes kulturelle sikkerhedspraksis dem til at tage afstand fra maskulinitetspraksis, som er forankret i risikovillighed, og i stedet praktiserer maskulinitet gennem idealiseret formålsrationalitet og følelsesmæssigt kontrol.

Endelige viser kapitlet også, hvordan sikkerhed grundlæggende er et multidimensionalt diskursivt begreb. Ambulanceredderne betjener sig af et relativt multidimensionalt repertoire af sikkerhedsrationaliteter, når de redegør for sikkerhedspraksis; dels taler de om sikkerhed i forskellige betydninger, men de springer også mellem forskellige sikkerhedsmæssige subjektpositioner, når de samtaler omkring sikkerhedsrelaterede emner. I det følgende kapitel foreslår jeg, at denne ambivalens skal forstås i lyset af de komplekse situerede hensyn, som er indlejrede i ambulancearbejdet. I forbindelse med praktisering af

ambulancearbejdet må ambulanceredderne konstant afveje hensyn mellem deres egen sikkerhed, hensyn til arbejdsopgavens optimale udførelse samt patientens sikkerheds/behandlingshensyn. Som vi skal se i næste kapitel medfører dette undertiden forskellige situerede dilemmaer.

6. Sikkerhedspraktisering – eksempler og dilemmaer i 'ambulancearbejdets situerede sikkerhedstrekant'

> Like a state of grace, a safety culture is something that is striven for but rarely attained. As in religion, the process is more important than the product. The virtue–and the reward–lies in the struggle rather than the outcome (Reason 1997:220)

I de to foregående kapitler har vi bl.a. set, hvordan ambulancereddere identificerer sig med idealer om samarbejde, og samtidigt søger de også at afdramatisere ambulancearbejdet. Modsat hvad mange folk formodentlig forestiller sig, er ambulancearbejdet, selv i skarpe situationer, kendetegnet ved, at redderne gør deres yderste for at bevare ro og overblik. Kontinuerlig skabelse og opretholdelse af ro og overblik er ambulancereddernes sikring mod omverdenens kaos.

Dette kapitel viser, hvordan praktisering af sikkerhed i forbindelse med ambulancearbejde – som i meget andet arbejde – handler om at balancere forskellige hensyn i et krydsfelt af latente risici. Ultimativt drejer ambulanceredderes arbejde sig om forberedelse og udførelse af to kerneopgaver. At flytte patienter fra et sted til et andet, og, når det er nødvendigt, behandle patienterne før transporten og/eller under transporten til sygehuset. Som menneskearbejdere står ambulancearbejdere overfor det Johan Sanne (2008a,b) kalder et 'dobbelt-ordens forhold til risici'; deres arbejde med at redde andre betyder, at de selv udsættes for fare og risici. Patientens sikkerhed er med andre ord i nogle situationer afhængig af ambulancereddernes villighed til at sætte deres fysiske og mentale helbred på spil. Selvom ambulanceredderne ikke ønsker en helterolle, så indebærer ambulancereddernes arbejde, at de tager chancer, eller stiller noget af deres egen sikkerhed til rådighed for patienten. Det sker så snart, de begynder at køre med udrykning mod patienten, løfter patienten osv. Alle disse situationer er forbundet med risici.

Ambulancereddere mener stort set altid, at de kan sige fra, hvis de *vurderer*, at en arbejdssituation er usikker. Virksomheden har formelt sikret ambulanceredderne muligheden for at prioritere deres egen sikkerhed, hvis ambulanceredderen vurderer, at stadestedet indebærer ukontrollerbare risici, eller ambulanceredderne mangler værnemidler til at afskærme skadestedet eller evt. hjælpemidler til at flytte eller bære patienten. Mange ambulancereddere fremhæver endda, hvordan deres stationsleder skælder dem

ud, hvis de ikke har prioriteret deres egen sikkerhed optimalt. Men ambulancereddernes prioritering af sikkerhed kan i nogle situationer medføre forøgende risici for patientens helbred. Der kan med andre ord opstå noget, der minder om sikkerhedspolitiske nulsums-situationer, mellem ambulanceredderne på den ene side og patienterne på den anden side, hvor den enes "sikkerhed" medfører den andens usikkerhed.

Sikkerhed i praksis involverer altid situerede 'afkaldsbeslutninger' (Woods 2006:30-34). I forlængelse af Woods pointe om, at sikkerhed altid involverer 'afkaldsbeslutninger', kan man sige, at ambulancereddernes sikkerhedspraksis-i-praksis grundlæggende drejer sig om, at finde den rette balance mellem tre sammenhængende men potentielt modstridende hensyn; 1) at maksimere egen og kollegers sikkerhed, 2) at løse opgaven optimalt (kvalitet og hastighed i behandlingen), 3) at kunne se sig selv i øjnene (sikre god samvittighed).

Den situerede sikkerhedstrekant

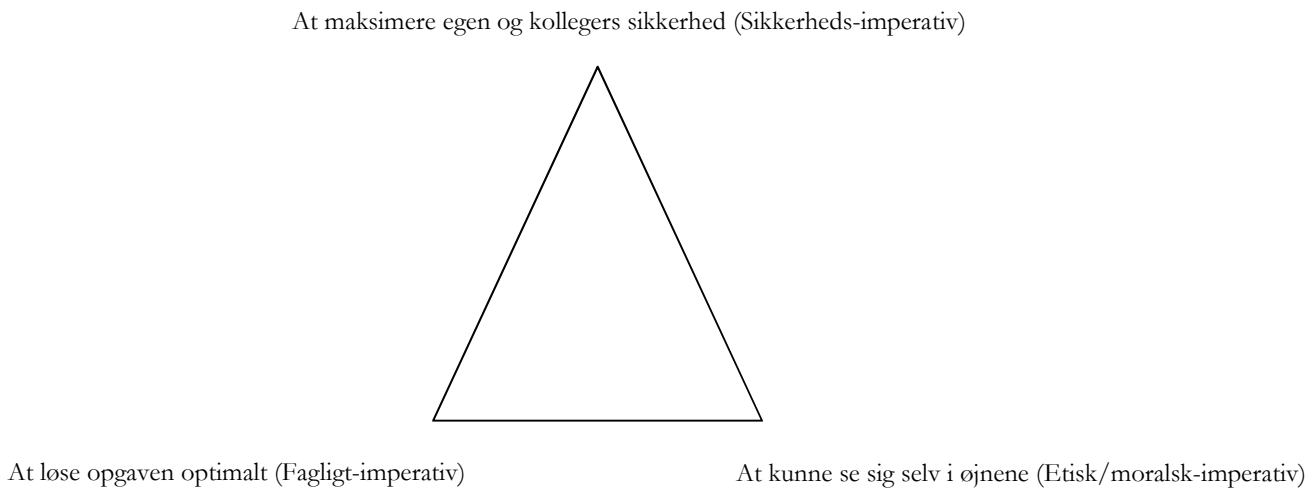

'Den situerede sikkerhedstrekant' er tiltænkt at illustrere tre centrale – og undertiden konkurrerende – hensyn, som ambulancereddere konstant skal afveje i forbindelse med *enhver* ambulancetur. Ambulanceredderes praksis tilsikrer, at disse tre hensyn som regel harmonerer. Men det sker, at de tre hensyn bliver modstridende, særligt i akutte sammenhænge.

Som vi har set, er ambulanceredderne som regel hurtige til at påpege, at deres egen sikkerhed er afgørende for, at de kan hjælpe andre. På den anden side ligger det også dybt i alle ambulanceredderes professionelle habitus, at de gerne vil hjælpe folk. Balancen mellem disse tre faktorer er aldrig kategoriske, men fortolkes og forhandles altid i konkrete situationer, hvor forskellige kontingente faktorer kan spille ind og påvirke beslutningsprocessen.

Procedurer, algoritmer og Action Cards

Selvom ambulancearbejde er kendetegnet ved akutte opgaver i dynamiske og ofte uforudsigelige situationer, så er arbejdspraksis struktureret omkring en række formelle procedurer – klassifikationssystemer – som redderne trænes i at anvende til at sortere informationer på ethvert skadessted. Det er med udgangspunkt i de ofte kropsliggjorte rammer og procedurer, ambulanceredderne orienterer sig i skarpe situationer. Således trækker de i skarpe såvel som rutinesituationer på procedurer, algoritmer og såkaldte 'Action Cards', som nøje beskriver, hvordan redderne skal håndtere og fortolke forskellige signaler, symptomer og situationer Action Cards er institutionaliserede 'rammer' (Goffman 1974), som skaber homogene situationsdefinitioner og ens *diagnoser*, *proces for behandling* og *dokumentation*. Desuden kan andre ambulancereddere, som nogle gange tilstøder ved større begivenheder, ud fra få ord, eller blot ved at iagttage kollegaens påbegyndte handlinger, automatisk kode, hvilken 'ramme' behandleren arbejder indenfor. Mange af disse Action Cards udspringer direkte fra det amerikanske PHTLS-system, som ikke alene deles blandt alle, som arbejder med akutte patienter i Danmark, men over store dele af verden. Disse er med til at institutionalisere ens 'algoritmer', som sikrer kommunikation og opgavehåndtering i skarpe situationer. De fungerer som delte kulturelle skemaer eller 'grænseobjekter' (Wenger 1997;107, 2000:236), som koordinerer samhandlingen indenfor og mellem praksisfællesskaber omkring det præhospitale felt. Koordineringen af samhandlingen sker især som følge af Actions Card'enes standardisering af blikket på patienten og håndtering af skadessteder, hvilket minimerer variation i reddernes og andre sundhedsfaglige samarbejdsparters situationsdefinitioner, og følgelig strømliner de praksis ved at homogenisere reddernes diagnoser, proces for behandling samt dokumentation af behandlingsforløb.

I forbindelse med akutbehandling anvender danske ambulancereddere og andre sundhedsfaglige som arbejde akut et amerikansk system, som kaldes PHTLS – hvor kroppen udredes og behandles efter et successivt system, der hedder ABCDE

A. *Airways* – er luftvejene frie?
B. *Breathing* – er der respiration?
C. *Circulation* – hvordan er kredsløbet?
D. *Disability* – hvordan er bevidsthedsniveauet?
E. *Exposure/Environment* – kræves afskærmning? Afdækning? Opretholdelse af legemstemperatur? osv.

Proceduren er således, at patienten undersøges systematisk i en prioriteret rækkefølge fra A-E. Idet hver af trinene forudsætter det forudgående. Behandleren kan/må ikke gå videre med behandlingen, hvis han/hun finder et problem ved enten ABC eller D, som de ikke kan løse via akutbehandling.

Ambulancereddernes mest grundlæggende algoritme hedder OASTTT – i daglig tale kaldet "Ambulancemandens 6 hovedpunkter":

- ***O****verblik* – Hvad er der sket? Antal tilskadekomne? Hvem kan komme til skade? Hvem skal orienteres om evt. fare?
- ***S****ikring* – 1)Egen sikring, 2)sikring af tilskuere/pårørende/vidner og 3)Sikring af tilskadekomne
- ***A****kutbehandling* – Kontrol af ABCDE
- ***T****ilbagemelding*
- ***T****ransportklargøring* – klargøring af patient til at kunne undergå transport
- ***T****ransportprioritering*

Ambulancereddernes egen sikkerhed står centralt i denne procedure. Det første ambulancereddere skal gøre, inden han begynder at tilse patienten, er at sikre skadesstedet. Og her skal han starte med at sikre sig selv først. På den måde er ambulancereddernes sikkerhed højt prioriteret i den mest grundlæggende af alle ambulancereddernes algoritmer. Ambulanceredderes egen sikkerhed er således institutionaliseret i formelle procedurer for praksis, som en forudsætning for overhovedet at kunne behandle patienterne.

Foruden OASTTT findes der en række andre algoritmer, som foreskriver procedurer for, hvordan ambulancereddere skal håndtere specifikke "objektive" og "subjektive" sundheds/og sygdomsfund i forbindelse med udredning af patienten. Orden og daglig kontrol af udstyr og ambulancen er vigtige sikkerhedsprincipper for Falck og for ambulanceredderne. Som så mange andre steder i sundhedssektoren er reddernes hverdag præget af faste procedurer, driftstandarder og Action Cards for forskellige redningsopgaver, daglige skematiserede kvalitetssikringsprocedurer og hygiejnestandarder for ambulancens udstyr og materiel, optælling af behandlertaske osv. Dette er med at skabe en tryghed til at tingene fungerer, som det forventes, i skarpe situationer.

Løft- og forflytningspraksis

Umiddelbart indebærer løft og forflytninger stadig både den største kvalitative og kvantitative fysiske arbejdsmiljøbelastning for ambulancereddere. Mellem 1/4 og 1/5 af alle ambulancereddernes anmeldte ulykker i Falcksulykkesregister skyldes forflytning. Løft og forflytninger har altid fyldt meget i ambulancearbejdet, og ifølge redderne skal man ikke mange år tilbage før der herskede en helt anden kultur omkring løft af patienter. Særligt tre forandringer fylder meget i ambulancereddernes og arbejdsmiljørepræ-

sentanternes fortællinger om gamle dage og forandringerne i arbejdsmiljøet. Der er sket en *materiel udvikling*, en kulturel forandring omkring *at ringe efter hjælp* samt en kulturel forandring af *synet på den syge patient* og praksis omkring *håndtering af syge patienter*.

Materiel udvikling

> [Men's] identification with technology is self-evident and taken for granted. It is often part of what it means to be a man; it is part of a masculine script in many different contexts…machines are culturally defined as an object of men's passion because men have an embodied relationship with the machine and because the machine is often a symbiotic extension of the person, of the man[...]the machine is incorporated as a key to his identity (Mellström 2004:370,79).

Indenfor de seneste år er der blevet indført nyt og bedre udstyr og tekniske hjælpemidler i den danske ambulancetjeneste. Der er bl.a. kommet en mere ergonomisk korrekt bære samt nye bårelejer i ambulancerne, således ambulanceredderne i dag kan skubbe båren direkte ind i bårelejet, som derefter hejses op med en elektronisk lift. Det er kun omkring 15 år siden, at ambulancerne var udstyrede med en såkaldt saksebåre, som var konstrueret således, at ambulanceredderne skulle ned i knæ og selv løfte båren fra jorden og hele vejen op og sidevejs ind og ud af ambulancen ved hver tur. Det medførte mange tunge og ergonomisk set problematiske daglige løft. Dengang tænkte ambulanceredderne ikke over det, men i dag anses det for usundt. Det er heller ikke mere end omkring 10 år siden ambulanceredderne fik de første manuelle bære/evakueringsstole i letvægtsaluminium i ambulancerne (se ordforklaring). Selvom evakueringsstolene ikke umiddelbart er teknologiske frontløbere, så omtales de af ambulanceredderne som en enorm hjælp til evakuering af patienter, der ikke selv kan gå ned ad trapper. Inden redderne fik disse stole, løftede de alle patienter, der ikke kunne gå op og ned ad trapper i guldstol[69] eller med tæpper. Halvdelen af ambulancerne havde stadig de små evakueringsstole i letvægtsaluminium, da jeg lavede mit første feltarbejde i sommeren 2010. Den anden halvdel af ambulancerne var netop blevet udstyrede med en "Strykerstol" (se ordforklaring) med automatiske larvefødder til *akut* evakuering af patienter, der ikke selv kan gå ned ad trapper. Stort set samtidig citeres Fællesarbejdsmiljørepræsentanten i Region Øst og Hovedstaden Kenneth Jensen i Arbejdstilsynets nyhedsbrev for at sige:

> Den nye automatiske bærestol [Strykerstol], som Falck kort tid efter tog i anvendelse, har da også været en "bragende succes"… Bærestolen blev blandt andet brugt til en svær overvægtig patient, som skulle fragtes ned fra 4. sal. Opgaven havde tidligere krævet 4 mand og taget 2 timer. Alle fire mænd havde efter opgaven ondt i

[69] Guldstol også nogle gange kaldet kongestol er en løfteteknik, hvor de to reddere laver en stol ved at holde hinanden i hånden, hvorved de skaber et sæde, mens de med hver af deres anden hånd laver støtte til patientens ryg.

ryggen. Med den nye stol tog selv samme opgave 10 minutter for to mænd. Ingen af dem havde de mindste problemer med ryggen bagefter.

Strykerstolen blev oprindeligt introduceret som en akut stol, men hurtigt blev stolen også mere og mere anvendt som et redskab i forbindelse med *ikke akutte ture*, hvor ambulanceredderne tidligere havde været afhængige af at tilkalde en trappetjener.

Mange reddere er meget entusiastiske omkring deres ambulance og dens "værktøj", ved den mindste forespørgsel fortæller de fleste ambulancereddere meget og længe om alle ambulancens medicinske og tekniske udstyr. Viden om værktøj er en vigtig identitetsmarkør for alle håndværkere. Det er et centralt emblem, som giver anerkendelse indenfor praksisfællesskabet. På samme måde findes der blandt ambulanceredderne en maskulin stolthed ved at mestre fagets tekniske værktøjskasse, et element heri er evakueringsværktøj og tekniske hjælpemidler. Mads Green fortalte for eksempel, at han selv var involveret i en arbejdsulykke i forbindelse med "omskoling" til brug af Strykerstolen:

Jeg havde tyve dage hjemme, fordi min kollega ikke havde styr på sit materiel. Og det pryglede jeg ham så for bagefter [...] Så kan man sige, at straffen for ham, det er, at han ikke har styr på det, han havde med at gøre. Og han havde været der i mange år. Så det er jo ekstremt pinligt, at man ikke har styr på sit udstyr eller viden om udstyr. Specielt når man skal undervise andre i det. Og der skældte jeg ham ud bagefter.
MK: *Hvad sagde han?*
Mads: Han var selvfølgelig ked af det og undskyldte mange gange og modtog den røffel her. Det skal man også være klar over; hvis ikke man er sikker på det, man gør. Hvis ikke man har kontrolleret det, og det så går galt, fordi du har sløset, så kan du også godt forvente en kommentar. Men du er heller ikke i tvivl om det. Det går på dit ego. Kommentarerne og røflen er nærmest ikke nødvendig. Dit faglige ego har fået et hug, og det er næsten det værste, fordi dine kollegaer vil være klar over, du har lavet den fejl. (Interview, Mads Green, behandler)

Indførelsen af tekniske hjælpemidler understøtter nye former for sikkerhedspraksis, som understøtter udviklingen af en teknisk funderet maskulint konnoteret sikkerhedspraksis. Ulf Mellström og kolleger (2014) observerer, at maskulinitet demonstreres ved at vælge det rette tekniske udstyr på det rette tidspunkt. Det synes også at være tilfældet blandt danske ambulancereddere, hvor sikkerhedsforvaltning ofte handler om situationelle vurderinger og afvejninger, som må bero på erfaringer samt en kombination af sans for praksis og teknik. Ofte fremstiller ambulancereddere spørgsmålet om sikkerhed i akutte situationer, som en afvejning af det i situationen mindst dårligt alternativ. Men sikkerhed behøves ikke stå i modsætning til det optimale, fortæller Mads Green:

Det kan sagtens gå hånd i hånd. Men igen kræver det også en vis rutine, fordi, hvis der går for meget sikkerhed i det, så kan det også blive hæmmende for løsningen af opgaverne. Men det vil jeg så sige, det bunder i materielkendskab. For hvordan du bruger materiellet optimalt, fordi vi har jo forskellige hjælpemidler. Vi har vores vakuummadras, vi har vores scoopbåre, vi har vores spineboard, vi har vores Strykerstol. og vi kan tilkalde en trappetjener. Så vi har forskellige værktøjer at bruge. Men der kræver det så en vis rutine at afgøre, hvilket man skal vælge. (Interview, Mads Green, Behandler)

Her fortolkes spørgsmålet om sikkerhed-i-praksis til et spørgsmål om teknisk kompetence; det kræver rutine at forene sikkerhed med den optimale patienthåndtering. Kropsliggjort materielkendskab muliggør performativ arbejdskompetence (Mellström 2004:375ff).

En anden måde sikkerhed forbindes med kompetence blandt redderne er i forbindelse med idealer om kontrol. Mange reddere har militærbaggrund, som vi så tidligere. Det kan også aflæses i kulturen omkring sikkerhed. Her træder idealer om kontrol frem på forskellige paramilitære måder. Bl.a. gennem stoltheden ved at "have styr på" sine ting herunder sit materiel. For reddere, som abonnerer på disse idealer, er usikkerhed pinligt, fordi det viser kontroltab. Det viste sig tydeligt i det første af de to ovenstående citateter med Mads Green , hvor en kollega i forbindelse med en træningssituation kom til at skade ham, fordi kollegaen ikke '*havde styr på sit udstyr*'. Mads Green er en af mange ambulancereddere, som tidligere har gjort karriere i forsvaret, inden han blev redder. Da jeg spurgte ham, hvad der kendetegner en god redder, indledte han med at svare; '*det er jo en subjektiv vurdering. Min vurdering er, at en god redder er en, der kan sine ting. Har styr på sit materiel og sin teori*'. Kontrol er en fundamental dyd for Mads Green. Det er bl.a. tydeligt gennem hans gentagende betoninger af dyden om styr "på sine ting".

Ringe efter hjælp

Ambulanceredderne reciterer ofte en *storyline* om at: "*hvis byrden er tung eller løftet er akavet, så ringer vi bare efter flere mand, som kan hjælpe med at løfte*". Udbredelsen af denne storyline har krævet en mentalitetsændring hos redderne, som tidligere var vant til at løfte, og som var opdraget til at være selvhjulpne og undlade, at bede om hjælp. Men denne ændring af praksis er indlejret i samarbejdsflader med andre praksisfællesskaber og interessenter indenfor og omkring det præhospitale felt. Der er derfor mange "interessenter" i og omkring praksisfællesskabet, som kan arbejde imod eller presse ambulancereddere til at tilsidesætte deres egen sikkerhed og løfte i stedet for at ringe efter hjælp; *Falck/driften*, som selvsagt er interesserede i at holde omkostningerne nede og dermed balancerer omkostninger omkring dimensioneringen af "sikkerhed", *vagtcentralen*, som modtager opkald og administrerer det disponible beredskab, *patienter/pårørende*, som altid gerne vil have den hurtigst mulige hjælp, *kolleger*, som ikke har samme sikkerhedsstandarder eller situationsdefinitioner, men også *ambulanceredderen selv*, som, særligt hvis vedkommende er ny, kan føle sig presset, fordi vedkommende ikke vil tabe ansigt overfor de andre aktører i og omkring praksisfællesskabet.

Det er ofte ambulanceredderne selv, der rekvirerer hjælp – tekniske hjælpemidler eller ekstra hænder til at løfte, hvis de kommer ud og vurderer opgaven er for tung, eller der er trapper, og turen ikke er akut. Andre gange ved vagtcentralen på forhånd, at ambulanceredderne skal bruge hjælp. På den ene side er dette i alles interesse, fordi det sparer tid hos patienten, og dermed tid, hvor ambulanceredderne

teknisk set er indisponible. På den anden side er det selvsagt også en økonomisk belastning for systemet, hvis der er for mange hænder, hvis det kan undgås. Nogle reddere mistænker undertiden vagtcentralen i at spekulere i, at ambulanceredderne muligvis forbarmer sig på stedet.

Ambulanceredderne må ofte vente relativt længe på at få sendt tekniske hjælpemidler ud, når de står og mangler dem på en adresse et eller andet sted. Således testes ambulancereddernes dedikation til "sikkerhed" og fasthed i deres egen vurdering af, hvor akut situationen er. Det gælder ikke mindst, hvis der er bekymrede pårørende til stede.

> Da vi ankommer på adressen, kan vi konstatere, at der er en trappe op til patientens opgang. Casper ringer til vagtcentralen og bestiller en scala-mobil[trappetjener, se ordforklaring]. Den er over en halv time undervejs, i mellemtiden kommer patientens voksne datter ned med kolde sodavand til os. Casper siger, at han synes, de er blevet gode til at ringe efter trappetjeneren. Jeg siger, det også kræver noget at holde fast, når man skal vente, og der måske også står pårørende og venter. Casper fortæller om en tur med en patient på 13 år, hvor patientens far blev sur og ville klage over, at Casper og kollegaen ikke ville løfte sønnen op af en trappe i forbindelse med en hjemkørsel fra hospitalet. Casper gav ham Flemmings (stationslederens) nummer. Men han har aldrig hørt videre til sagen. Men han er sikker på, Flemming vil bakke ham 100 % op i den sag. Casper fortæller videre om en anden episode, hvor der kom to gamle patienttransport folk fra en anden station langt væk med en trappetjener. Her havde den ene sagt: "*jeg håber ikke, det bare er de trapper der*", da han ankom. (Feltnoter St. Sydkøbing, 15. august 2012).

Jeg spurgte ofte ambulanceredderne, hvordan de har det med at varetage deres egen sikkerhed og evt. skulle sige fra, mens bekymrede familiemedlemmer overværer det. Her svarede de fleste skråsikkert, at det har de ikke noget problem med, hvis de selv vurderer, det ikke er kritisk. Stort set alle reddere kunne også fortælle om episoder, hvor familiemedlemmer havde skældt dem ud, fordi de ikke ville løfte en pårørende. Men som mænd, der hylder idealer om beslutningsdygtighed, sættes en dyd i ikke at lade andre udefrakommende rokke ved deres vurdering.

Ambulanceredderne på begge stationer rekvirerer ofte tekniske hjælpemidler i forbindelse med patienter skal nedbæres. Dette kan muligvis skyldes, at mit materiale primært er indsamlet omkring reddere på store bystationer, hvor der findes mange tekniske hjælpemidler på stationen. Eksempelvis fortæller Ivan Poulsen, at:

> vi har en XL-bil [adipositas-ambulance – se ordforklaring], dem er der to af i regionen, en i Sydkøbing og en i Gammelkøbing. Der er masser af udstyr i den. Der er en mobillift, der er også ekstra kameler i, og der er en trappetjener, der kører på hjul ned ad trapper op til 200-300 kilo og sådan noget. Dem synes vi, at vi er rigtig gode til at rekvirere i Sydkøbing, fordi vi ved, vi har dem. Vores nabobyer, som vi snakker meget med, er også blevet rigtig gode til at rekvirere dem, men det er sådan set meningen, at bilen i Sydkøbing skal dække hele Regionen[...]så løser de det med ekstra hænder i stedet for at ringe til os. […]. Den synes jeg, de er meget meget dårlige til at bruge andre steder. Jeg ved ikke, om det er fordi, de ikke ved, at vi har den, eller om den ikke er i kulturen[…]Jeg er ikke sikker på, at stationer helt ved Vestkysten, de aner ikke, at vi har den, de ved ikke, hvad der er i den, de ved ikke, hvad de kan bruge den til. De klarer sig. Men der må jo også være kraftige mennesker der, det må der da være... (Interview, Ivan Poulsen, Behandler).

Redderne på de to store stationer, hvor jeg lavede feltarbejde, er således placeret steder i det præhospitale felt, hvor bestemte tekniske hjælpemidler er en del af praksis. Men, som Ivan Poulsen forklarer, så er sikkerhedspraksis ikke nødvendigvis den samme på andre stationer længere væk fra de store byer, hvor de ikke har tekniske hjælpemidler ved hånden, og muligvis slet ikke kendskab til dem. Mit empiriske materiale kan ikke belyse denne dimension, men det er plausibelt, at der faktisk findes en strukturel ulighed i forhold til ambulancereddernes muligheder for at arbejde sikkert. En strukturel ulighed, som også tyder på at være formativ for kulturen og praksis omkring sikkerhed på stationsniveau, idet ambulanceredderne i byerne er hurtige til at påpege, hvordan de har flere "Cowboy-metoder" og "Tarzan-adfærd" på landstationerne. Med andre ord kan de relationelle forskelle i ambulancereddernes praksis italesættes gennem henvisninger til "Cowboy-metoder" og "Tarzan-adfærd" – Bourdieus (1984) tankesæt kan overføres her til at forklare hvordan forskellige strukturelle forhold, forskellige geografiske steder i det præhospitale felt, producerer forskellige habituelle sikkerhedsdispositioner og praksisser. Muligvis kan byreddernes selvudnævnte overlegne sikkerhedspraksis i virkeligheden forklares med længere tids mere privilegerede tilgængelighed til avancerede tekniske hjælpemidler.

Patienter, der kan gå, skal gå

De senere år er det sket en grundlæggende forandring i ambulancereddernes opfattelse af, hvad der er passende adfærd i forhold til at løfte og bære patienter. Selv relativt unge reddere, som i dag er i starten af 30'erne kan huske, hvordan det engang var normen, at alle patienter blev løftet og båret i guldstol over på båren eller op og ned af trapper. Under feltarbejdet fortalte ambulanceassistenten Konrad, som har været redder i 28 år, at "*folk kan ofte meget mere end, vi tror, og de selv tror, og langt mere end deres pårørende tror*". "*Derfor*" pointerer Konrad, "*er der ingen grund til at løfte på dem, hvis de selv kan gå. I gamle dage havde vi ingen hjælpemidler, og der skulle vi løfte alle. Det var nærmest fyringsgrundlag, hvis man lod en hjertepatient gå selv*". George Larsen, en anden meget erfaren ambulanceredder, beskrev under et interview tidligere *"jamen det var som om, at dengang skulle folk bæres. Det var lige meget, om de boede på 2. eller 3. sal. Havde de slået en finger, så skulle de bæres ned, men det er jo anderledes i dag"*. Disse citater relaterer til metafortællingen om tidligere tiders Tarzan-kultur, hvor fysisk styrke, sammen med evnen til at køre ambulance, var de vigtigste kapitalformer for en ambulanceredder. I dag er der derimod et princip om, at alle patienter, der kan gå, *skal* gå. Det er blevet institutionaliseret i praksis omkring patienthåndtering. Noget af det første ambulanceredderne spørger en patient om er, hvordan patienten "er gående". Ikke sjældent svarer patienten, særligt de ældre patienter, at de ikke kan gå. Men så indleder ambulanceredderne en forhandling med patienten om, ikke nok de kan gå, hvis nu de støtter dem. Denne praksis gælder også i akutte situationer, hvis patientens helbred tillader, at de stadig selv kan gå. Nogle ambulancereddere fremhæver, at det ofte

er bedst for patienten selv at gå i stedet for, at de sygeliggøres unødigt. For eksempel forklarer den erfarne redder Kaj Hansen, at:

> … der er ligesom sket et eller andet med, at i stedet for, at man absolut SKAL løfte og bære folk, så er det lige med engang imellem at få ro på, og lige sidde og snakke med folk, så folk sunder sig. Så er det nogle gange de godt selv kan rejse sig og gå ud. Selvom vi har fået et hjertetilfælde, derfor kan folk jo godt rejse sig stille og roligt, og få en iltmaske på og måske lige gå ned ad trappen eller noget. I stedet for man kører det op til, at det er meget værre. Fordi så er det lige før, de bliver mere syge. Det er vi blevet gode til, at lade folk klare sig selv, i stedet for vi slæber og rykker og trækker (Interview, Kaj Hansen, Assistant).

Forestillinger om sygdom og helbred er således harmoniseret med forestillinger om sikkerhed. Kaj ligger umiddelbart op til, at der er tale om en win-win-situation, fordi redderne ikke belastes unødigt, mens patienten ikke sygeliggøres unødigt. Men disse situationer indebærer altid skøn fra behandlerens side. Hvad kan patienten klare? Mange reddere deler Kaj Hansens opfattelse, at patienten selv kan langt mere, end de selv tror. Det er også min oplevelse fra feltarbejdet, hvor jeg oplevede nogle situationer, hvor mænd med blodpropper relativt ubesværede selv kunne gå 50 meter hen til en ambulance, for derefter at bliver kørt med udrykning til sygehuset og direkte på operationsbordet. Jeg oplevede yderst sjældent, at redderne løftede en patient uden det virkede nødvendigt, til gengæld oplevede jeg ved flere lejligheder, at jeg som iagttager synes, de godt kunne have løfte lidt mere.[70]

En fortælling om et kritisk skøn

> Hen på aftenen kaldes Kåre og Ib ud på en kørsel 2 [akut uden udrykning] til en dame. Kåre har trods sine kun 27 år allerede seks års erfaring som behandler. Ib er omkring 50 år og en af de mest erfarne assistenter på stationen. Vi kører til Vestkøbing i almindeligt tempo, men pludselig, umiddelbart før vi når til Vestkøbing, ændres turen til en kørsel 1[akut med udrykning]. Da vi kommer frem er det vanskeligt at få båren helt ind i lejligheden, fordi gangen er snæver. Inde i lejligheden sidder den 75-årige dame i en stol. Der er tre voksne pårørende i lejligheden hos hende (en søn og en datter samt datterens mand). Datterens mand ser lidt skeptisk på Kåre og Ib, men de opfører sig alle eksemplarisk. Kåre sætter sig øjeblikkeligt ned på knæ for at komme i øjenhøjde med patienten. Han starter med at spørge hende, hvordan hun har det. Hun har ikke meget overskud og svarer kontant: "*det kan du vel se… ikke særligt godt*.". Derefter spørger han videre ind til, hvor længe hun har haft det sådan. Det er blevet værre de sidste timer, får hun fremstammet. Symptombilledet er lidt uklart. Kåre vurderer patienten hurtigst muligt skal på sygehuset. Han beslutter sig for, at hun skal med på sygehuset i Sydkøbing, hvor de har den nærmeste hjerteafdeling. Kåre spørger patienten, om hun kan gå over til båren, hvis de støtter hende. Det afviser patienten. Kåre vurderer, at det bør hun kunne. Han prøver i hvert fald igen og understreger, at han og Ib nok skal støtte hende. Men patienten mener ikke, at hun kan gå. '*Jeg er for svag*', protesterer hun. Kåre stoler på sin vurdering; det vil ikke betyde noget for patientens helbred, desuden vil det indebære et meget akavet løft, hvis ambulanceredderne skal løfte patienten op fra stolen og over på båren, som de pga.

[70] Som ikke-sundhedsfaglig-iagttager er gyldigheden af mine situationelle skøn naturligvis tvivlsomme. Desuden kan man heller ikke afvise, at min tilstedeværelse har animeret nogle af redderne til at vise sig fra deres mest sikkerhedsorienterede side, selvom jeg altid klargjorde for dem, at jeg er sociolog og intet ved om sikkerhed. *De* er eksperterne på praksis, jeg var blot ude for at lære, hvordan de oplever, ser, og forstår deres hverdag arbejdsmiljø som ambulancereddere (jf kap 2).

møblementet i lejligheden ikke kan få helt hen til patienten. Patienten er en relativ høj og tung dame, som formodentligt vejer omkring 80 kg, og som hun sidder *der*, slap og afkræftet i stolen, er hun både tung og vanskelig at få ordentlig fat om. Desuden er det notorisk vanskeligt at løfte patienter, som ikke har kræfter til at spænde i kroppen. Så Kåre prøver igen; "*jo lad os nu prøve, vi har fat om armen på dig*". Patienten accepterer (måske fordi hun ikke orker at diskutere mere). Kåre og Ib får hende trukket op af stolen. Hun er usikker på benene, og hun har ikke meget energi. Det er 4-5 små skridt over til båren. Hun tager et skridt over imod båren, hvorefter hun stopper og besvimer. Hun bliver helt slap; Kåre og Ib må nu løfte hende op på båren, men det er vanskeligt. Redderne plejer at sammenligne et løft af en bevidstløs krop med at løfte en våd karklud. De får hende hurtigt ud i ambulancen. Det er bare "load and go"; der er ingen tid at spilde. Patienten påføres målingsudstyret til EKG overvågning, blodtryksmåler og hun får iltmaske på. Patientens blodtryk falder hurtigt i ambulancen. Det er meget kritisk. Kåre beslutter at omdisputere turen til skadestuen på sygehuset i byen, selvom sygehuset ikke har en hjerteafdeling – sekunder er afgørende i denne fase. Et minut senere får patienten hjertestop. Nu er det rigtig kritisk, Kåre har kun to hænder, men der er mange ting, som gerne skal gøres parallelt. Ib er omme foran og kører ambulancen. Der er ikke tid til at få ham til at stoppe ambulancen og komme om og hjælpe. Kåre spørger mig, om jeg kan give hjertemassage. Det kan jeg ikke. Kåre beslutter, at jeg da må kunne finde ud af at holde ventilationsmasken på patienten, så må han selv give hjertemassage og støde patienten med defibrillatoren. Det lykkedes Kåre at få lidt gang i hjertet igen, men 1 minut senere går hjertet i stå igen. Kåre prøver at starte det igen, men når ikke videre; vi er ankommet til hospitalet.

Da vi ankommer til hospitalet, kommer der hurtigt en læge, 4-5 kvindelige sygeplejersker, en mandlig anæstesisygeplejerske og en portør. De begynder straks genoplivningsforsøg. Det lykkedes, at få liv i patienten. Da patienten er mere stabil, beslutter lægen, at patienten skal videre til Sydkøbing Sygehus. Inden vi kører kommer patientens søn ind og fortæller, at han selv kører til Sydkøbing, og siger mange tak til redderne. Både redderne og sygehuspersonalet siger til manden, at kan skal køre stille og forsigtigt til Sydkøbing, for der går alligevel et stykke tid, inden han kan få lov at se moren på sygehuset. Efterfølgende, da vi har forladt stuen, siger Kåre til Ib: "d*et er da meget, han takker, når det var os, der fik hende til at kollapse*". Herefter snakker Kåre og Ib sig til enighed om, at det nok var sket under alle omstændigheder. (Feltnoter, St. Sydkøbing, 5. juli 2010).

Episoden viser, hvor kompliceret prioriteringen af sikkerhed kan være i forbindelse med akut ambulancearbejde. Der er ingen tvivl om, at episoden er et eksempel på en utilsigtet hændelse. Men efterfølgende kunne jeg ikke lade være med at tænke på, at ambulancereddernes sikkerhedspraksis muligvis *var* dråben, som fik bægeret til at løbe over, og at et løft til båren og efterfølgende ilt muligvis ville kunne have reddet patienten fra hjertestop. Situationens alvor gjorde denne type kritiske spørgsmål upassende. Måske var Kåres vurdering af patienten forkert, måske havde det ikke gjort nogen forskel. Jeg fandt det aldrig passende at spørge Kåre, om han mente, at han havde lavet en fejlvurdering af patientens tilstand i den situation.[71] Episoden viser dog tydeligt, hvordan reddernes skøn, også med hensyn til deres egen sikkerhed, kan have vidtrækkende konsekvenser også for patienterne.

[71] Da jeg efterfølgende diskuterede dette tilfælde med en overlæge i arbejdsmedicin, vurderende han, at belastningen bestemt kunne have bidraget negativt. I hvert fald var tale om en utilsigtet hændelse, som burde være anmeldt, fastslog han. Jeg ved ikke, om denne tur senere blev anmeldt som en utilsigtet hændelse, men jeg fornemmede ikke det var på tale. Redderne omtalte aldrig utilsigtede hændelser, mens jeg lavede feltarbejde i 2010, men da jeg vendte tilbage i 2012 var utilsigtede hændelser kommet for dagsordenen som led i akkrediteringen. Ivan fortalte mig, at Falck arbejdede med det, og de arbejdede på, at redderne skulle være trygge ved den anonymitet, de blev lovet, ved indberetning af utilsigtede hændelser.

Ultimativt fordrer princippet om, ”at alle patienter, der kan gå, skal gå” altid behandlerens situationelle skøn; *hvor akut er situationen*? og *hvor svag eller skadet er patienten*? og *hvor meget belaste deres egen krop* (unødigt)? Her har redderne ofte mere is i maven end udefrakommende iagttagere, fordi de ’har set langt flere tilsvarende situationer’, som de selv ville formulerer det. Det er som regel uvante situationer for patienter og pårørende, men ofte mere eller mindre rutineopgaver for redderne. Selvom ambulanceredderne kan tage fejl, så er de eksperterne på området. Desuden er det ultimativt *deres* kroppe, som er på spil. Det er deres kroppe, som står i disse situationer hver arbejdsdag, og som Robert Petersens ulykkesfortælling i indledningen af afhandlingen vidner om, så er det deres kroppe, som potentielt risikerer varige skader, som kan have vidtrækkende personlige konsekvenser, hver eneste gang de foretager selv små løft.

Man skal også kunne se sig selv i øjnene

Roller hjælper sociale aktører med at performe og kordinere performances i forskellige samhandlingssituationer, og professionelle roller skaber et skjold eller en parentes omkring servicearbejderes personlighed (Hochschild [1983] 2003; Leidner 1993). Det gælder i høj grad også for ambulancereddere, hvis rolle er veldefineret og velkendt i samfundet. Men ambulanceredderne er altid også forankret i arbejdet som mennesker, der arbejder med at hjælpe andre mennesker. Det betyder, at ambulanceredderen står til moralsk regnskab overfor sig selv og de mennesker, de arbejder med. Ambulancebehandleren Rene Bak fortæller eksempelvis om sådan en situation:

> ... her i efteråret var vi var ude i Årup til to unge mennesker, som døde på grund af kulilteforgiftning pga. et fyr. Da vi kommer frem... altså du kan lugte det, det er luftfrit, men på en eller anden måde var der kommet noget lugt med ud. Da vi kommer frem, har den første ambulance fundet ham forneden, og de ved, der ligger en ovenpå. Så snakker vi med dem, der er derude, og de har jo gået rundt derinde i 10 minutter, så de skal jo også ind på sygehuset, det er helt sikkert. Men så bliver mig og den anden behandler enige om, at vi skal op og se, om ham der ovenpå er død. Vi kan ikke bare lade ham ligge, og jeg vidste jo også godt, at i bund og grund var det jo en chance. Men det var stadigvæk et bevidst valg fra min side. Det var ikke, fordi jeg skulle ind og spille helt. Jeg syntes bare ikke.. vi lå i den aldersgruppe 23-24 år eller sådan noget. Jeg synes, at så skal man sgu lige ind og kigge. [...] det er jo klart, at jo mere du får pisket [sikkerhed] ind, jo bedre er du også til at overholde det, og jeg vidste da godt, at det måske ikke var helt rigtigt. Men sådan rent... jeg ville ikke kunne have det godt med at finde ud af bagefter, at der ikke var sikre dødstegn (Interview, Rene Bak, behandler)

Rene Bak taler her et kontrolelement frem i den risikable handling; der var tale om en bevidst risiko, ikke fordi han følte sig ansvarlig overfor en institutionel helterolle, men derimod hans egen samvittighed. Han vidste, at han måtte påtage sig den risiko for at kunne lave en mental afslutning efter turen. Rene Baks betoning af patientens unge alder er gennemgående i mange af ambulancereddernes fortællinger omkring, hvornår de er særligt tilbøjelige til at kompromittere deres egen sikkerhed. Der er gene-

relt en tendens til, at jo yngre patienten er, jo mere føler ambulanceredderne et moralsk ansvar for, at give patienten ultimative overlevelseschancer. Det gælder især for børn:

> … vi havde en ældre herre, som havde siddet inde på passagersædet, det var en familie, der var ude og køre. Så havde han fået det rigtig, rigtig skidt. Og han var kommet halvvejs ud af bilen - og han var en stor mand – og vi finder så ud af, at han bløder eller er i hvert fald tæt på at bløde inde i maven. Der er i hvert fald en åre derinde, der er ved at springe, og det er meget livstruende. Han begyndte lige pludselig at blive rigtig kritisk. Bagefter kunne jeg godt se, at vi burde nok ikke have slæbt ham. Men i situationen der tænkte jeg ikke over - jo da jeg løftede ham, og havde fat i ham, der kunne jeg mærke; det her, det er tungt. Men vi skal stadig.. han skal af sted, og det er lige nu!. Det er ikke om to minutter, for så er han her ikke mere. Og så også igen, med at familien stod der, og to små børn så deres farfar ligge der. Så nej lige i den situation… jeg ville ikke kunne forsvare overfor mig selv at sige; "*ham her vil jeg ikke flytte*", vi skal lige have en anden ambulance ud til at hjælpe. Det vil jeg ikke kunne forsvare overfor familien. Men så igen, jeg ville heller ikke kunne forsvare overfor mig selv og overfor min egen familie, hvis jeg havde ødelagt ryggen og aldrig kunne arbejde igen. Så du står i et dilemma lige pludselig ik'. Men det er først, når enten det *er* sket eller efter situationen, man tænker over det. For jeg tænkte ikke over det lige i situationen. "*Nu tager vi fat, og nu skal han bare over*". Og det tror jeg, det ligger i vores mentalitet, at ville hjælpe andre mennesker. Det tror jeg ikke, der er nogle, der vil sige, at sådan vil de ikke tænke. Hvis det er noget, der er fysisk umuligt, jo. Hvis det er en på 200 kg., der sad der, så ville jeg ikke begynde, fordi det er fysisk umuligt, at vi kunne løfte. (Interview Henrik Frandsen, assistent)

Episoden viser en typisk situation i den akutte ambulancetjeneste; en patients tilstand bliver pludselig kritisk og ambulanceredderne "gør noget".[72] Mange ambulancereddere forklarer, at de handler instinktivt i *akutte* situationer, uden at tænke over deres egen sikkerhed. I denne situation beskriver Henrik Frandsen, hvordan hele familien og små børn ser deres farfar bliver livsfarligt syg. Dette er med til at give Henrik Frandsen en fornemmelse af, at noget må gøres. På den anden side er arbejdet heller ikke hans eneste rolle og identitet. Han har også en familie, som han føler en forpligtelse overfor at komme hjem til.

Rene Bak laver en normalisering af risici, som er ganske typisk:

> Forestil dig, at vi kommer ud til et færdselsuheld ude på motorvejen, hvor de holder i overhalingsbanen, og de står mange gange derude eller sidder inde i bilen. Jamen, jeg kan jo ikke bare holde ind i nødsporet for at vente på, der kommer en tavlevogn [til afskærmning]. Så kører man ud og forsøger at spærre af så godt, som man kan med sygevognene, og så bliver det løsningen. Eller hvis du kommer i modsat retning, og ikke nødvendigvis kan bruge bilen som afskærmning, der må man være faget loyal på en eller anden måde, føler man jo. Jeg synes måske selv nogle gange, at det er lidt åndssvagt, at man ikke har nogle bedre løsninger, men jeg synes, at det er en risiko, der ligger i faget. Det er jo svært at fjerne den (Interview, Rene Bak Behandler).

Når ambulanceredderne står i en kritisk situation, så kan det være særdeles vanskeligt at undgå fare og risici, hvis ambulanceredderen samtidig skal føle, at han gør sit arbejdet, så godt han kan. Situationen indebærer med andre ord strukturelle vilkår, som den enkelte ambulanceredder kun selv kan gøre lidt

[72] Det er både den måde ambulanceredderne ofte formulerer det. Men "Falck, vi gør noget" er også et af Falcks slogans.

ved. Der opstår således en mikrosociologisk version af det paradoks, man med den parafrasering af Ulrich Beck kan kalde behovet for individuelle løsninger på en 'systemisk modsigelse' ([1986]1997:218), hvor ambulancereddere selv må håndtere forskellige immanente risici i praksis.

Paramedicineren Christian Hjelm forklarer om en anden typisk situation, hvor egen sikkerhed tilsidesættes for at håndtere opgaven optimalt:

> ... eksempelvis nu til hjertestop: man sidder der og skal lægge en IV-adgang[73], så i stedet for at rejse mig op og gå over og bukke mig ned, tage tasken og gå over og sætte mig, så bliver den her (strækker sig og signalerer, han løfter tasken over, mens han sidder) fuldstændig tåbelig…[Men] vi skal ud over stepperne.. jeg tænker ikke over det, fordi vi skal fremad, det er mit eneste formål… man kan så sige, at hvis nu man skal gøre alle de der ting rigtigt, løfte borde og fjerne folks ting, så kommer vi sgu aldrig nogen vegne. Man kan sige, [hvis] vi tænker på det i al den tid, der er mulighed for det, hvor du har roen til det, så er min teori nok lidt, at så har du styrken til at lave de der ganske få dårlige løft, der så er. Når nu vi skal have patienter op fra gulvet, så er det brandmandstag, sikker ryg, spænd i hele skroget og så træk til (Interview, Christian Hjelm, paramediciner).

Sondringen mellem nødvendige og unødvendige løft er ganske typisk. I nogle redderes redegørelser fornemmer man noget, der minder om en "dårlig løftøkonomi", eller i hvert fald en økonomisering med "dårlige løft". Flere beskriver, hvordan at nogle "dårlige løft" er uundgåelige, fordi tiden er knap, og pladsen er trang, i *nogle* situationer. Men hvis man altid passer på sig selv og sin ryg, når man har mulighed for det, så er ryggen bedre rustet til at klare belastninger i de situationer, hvor der ikke er mulighed for at passe optimalt på sig selv.

Rene Bak og Christian Hjelms udtalelser er ganske karakteristisk for den måde ambulanceredderne generelt tematiserer problemstillingen på. De kan godt se, at man burde kunne finde bedre løsninger. Men på den anden side føler de en loyalitet overfor faget (herunder patienterne) og de risici, det indebærer. Stort set alle ambulancereddere siger, at de tager chancer i kritiske situationer, når de kan se, det er nødvendigt og kan betale sig. Og kun der. Ingen ambulancereddere ønsker en social identitet som én, der tager dumme chancer og har dårlig dømmekraft. På den anden side er der heller ingen, som vil være kendt som én, der ikke yder patienterne den optimale service og behandling.

Når sikkerhedsregler opleves meningsløse

I sidste kapitel fortalte Rene Bak, hvordan redderen på hans tidligere station, hvor han blev udlært, bestræbte sig på at praktiserer en meget antiheroisk tilgang til arbejdet. Det betyder også, at de ikke bruger hjelme, fordi de truer deres foretrukne identitet

[73] Intravenøs-adgang. Det vil sige, at der ligges et perifert venekateter/venflon (se ordforklaring), som regel i en blodåre på patientens håndryg.

> der var aldrig nogen, der havde hjelm på. Og med 11 år op til den anden kollega, så går man ikke hen og stiller sig frem med hjeml på[...]Det tog man ikke lige så tungt, og det afspejler måske godt mentaliteten med alt det andet. Man tog ikke særlig meget så tungt. Og heller ikke sikkerhed. Der var nogle grundlæggende ting, som man altid var obs. på. Men man kan sige, det var nok specielt de ting, der kunne fremstå lidt helteagtigt, at man rendte rundt med de der hjemle og briller, det holdte man sig langt væk fra. (Interview, Rene Bak, Behandler)

Årsagen til hans tidligere kolleger ikke ønskede at bruge eksempelvis hjelm skyldes ikke direkte, mener Rene, at de ville være barske. Derimod ønskede de ikke at være selvhøjtidelige og prætentiøse. Nogle former for sikkerhedsudstyr blev, af hans tidligere kolleger forbundet med at spille helt og være prætention. Det betød også, at Rene Bak ikke kunne drømme om, at trodse den symbolske usikkerhedsorden. Han gjorde, som de andre.

Ambulanceredderne ved godt, at deres arbejdsgiver står til ansvar, hvis ikke redderne overholder reglerne, eller hvis redderne kommer til skade. Derfor, fortæller Mads Green, er det '*ligeså meget vores stationsleder, som vores sikkerhedsmand, der går ind og siger: I skal fandeme overholde de her ting, fordi Falck får også på puklen, hvis ikke deres medarbejdere overholder deres regler*'. I forlængelse heraf argumenterer Rene Bak, at:

> Det er jo klart, at man oppefra skal have nogle regler, som er firkantede, fordi man skal redde røv overfor alt, hvad der er, i forhold til, hvordan man er bundet op forsikringsmæssigt. Men det er bare*, i vores verden* gør det det også bare nogle gange lidt åndssvagt, altså *det hænger ikke sammen med virkeligheden.*

Og senere

> … der går på en eller anden måde noget juridisk i alt det her på alle mulige mærkelige måder. Det er jo fint nok, fordi det burde jo så gavne medarbejderne. Men nogle gange kan det så have en anden effekt. (Interview, Rene Bak, Behandler)

Sikkerhedsregler er et institutionelt redskab til adfærdsregulering på arbejdspladser, der er ikke nødvendigvis korrekte repræsentationer af grænser, sikre og usikre handlinger. Ambulanceredderne fremhæver, at nogle sikkerhedsregler er meningsløse og ikke hænger sammen med virkeligheden i *deres* verden. Således konstrueres en opposition mellem den verden, hvori sikkerhedsreglerne produceres og den verden, hvori de er tiltænkt at skulle virke. Et at de områder, som nogle ambulancereddere fremhæver diskrepanser mellem regler og "virkeligheden" er eksempelvis vedrørende konkrete hygiejneregler, som influerer uniformering i forbindelse med patienthåndtering. Redderne skal principielt være jakker, når de har patientkontakt:

> Ja, det er jo bare nogle regler, man har fundet ud af ud fra noget statistik[…] de skulle prøve at rende rundt ude på motorvejen en bagende sommerdag i rigtigt kategoriseret tøj, og så samtidigt skulle træffe nogle fornuftige faglige beslutninger, imens sveden hagler af dig. Det er ikke optimale vilkår sådan rent fagligt. (Interview Rene Bak, behandler)

> Nogle ting, synes jeg, er mærkelige… vores jakker for eksempel… min kone er sygeplejerske.. de må på ingen måde have langarmet jakker på, på sygehuset på grund af hygiejne. De skal gå i kortærmet hele tiden, og de må

> kun have sjælevarmere på.. det er sådan nogle, de kan tage over, hvis der er koldt... inde på kontoret, forlader du kontoret, skal du tage den af på grund af hygiejne. De skal gå i kortærmede, og vi skal gå i jakker på sygehusene. Vi skal gå med langærmet på grund af hygiejne, når de ikke må, og vi vil hellere bare gå i [korteærmer].. det er mere behageligt for os. Vi skal have jakker på indvendigt, og så snart vi har patientkontakt, skal vi have jakke på, det synes jeg er dybt ulogisk (Interview Ivan Poulsen, behandler).

Ivan Poulsen havde selv taget konsekvensen, da jeg omkring et år senere lavede feltarbejde på stationen. Her havde han taget ærmerne af jakken og således selv designet en vest. Således opfylder han kravet om jakke, men slipper for de lange ærmer. Og generelt er det meget forskelligt, hvor meget redderne går op i at have jakke på ved patienter på varme sommerdage, med mindre de forudser, det kan være en blodig eller beskidt omgang.

Falckreddere er generelt et pragmatisk folkefærd. Sådan er de opdraget i praksisfællesskabet. Deres arbejdsopgaver har traditionelt handlet om, at de sættes i nogle situationer, hvor de skal løse nogle konkrete opgaver, der ikke altid findes nogen konkret løsning på. Denne kulturelle og faglige arv præger stadig meget af den måde, de går til forskellige *opgaver* i dag, herunder hvordan de forstår og ser på sikkerhed. Det betyder også, at regler accepteres og bifaldes, i det omfang de *virker* i praksis. Det betyder også, forklarer Rene Bak, at:

> Tingene skal heller ikke være alt for forstyrrende i hverdagen. Fordi så tror jeg, at mentaliteten er lidt, at så skubber man det væk fra sig, og så tager man det ikke til sig så jo, det kan det helt sikkert. Jeg tror ikke, du ser mange færdselsuheld på motorvejen om sommeren, hvor folk render rundt med jakker på for eksempel. Det gør du ikke. Du skal også kunne arbejde med det, du skal kunne bruge det. For en rigtig ambulancemand er det jo primært det faglige, man mest er engageret i. Så er sikkerheden en del af at være herinde, men hvis folk skal tage det til sig, skal det jo heller ikke være alt for omstændigt eller alt for firkantet, fordi så vil folk føle sig hæmmet fagligt. Det er jo svært, fordi folk kan komme galt af sted…(Interview, Rene Bak, Behandler)

Fagligt engagement vejer tungere for Rene Bak end sikkerhedshensyn. Dette argument kan synes anderledes end Mads Green' i forrige kapitel, som fremhævede, at sikkerhed ikke behøves at stride imod hensyn til udførelse af konkrete opgaver. Men det er imidlertid vigtig at hæfte sig ved, at Rene Bak ikke siger, at sikkerhed er modstridig med ambulancepraksis, men blot sekundært for en de fleste ambulancereddere. De vil ikke hæmmes af sikkerhedshensyn. Derfor brydes nogle, for redderne, ligegyldige regler.

En anden regel (som ikke nødvendigvis er ligegyldig!), som ofte brydes, er omkring brug af hjelme. Alle ambulancer indeholder tre hjelme til situationer, hvor ambulanceredderne arbejder i miljøer, hvor genstande kan falde ned på dem. Mange ambulancereddere nævner imidlertid, at hjelme sjældent anvendes:

> Og langt hen ad vejen, der overholder vi dem [reglerne] selvfølgelig også, og ved man skal, man kan bare tage eksemplet med de hjelme, vi har i bilerne. De hænger meget fint der. Det er godt nok sjældent, de er i brug ude på et ulykkessted. Det er kun, hvis... selvfølgelig større færdselsuheld, hvor der skal klippes eller et eller andet,

"*oh ja, vi skal have hjelmen på.*" Og [man] kan se andre har den på. Så tager man den på. Ellers så har jeg næsten aldrig haft den på (Interview, Kaj Hansen, assistent)

Kaj Hansen fortæller her, at det kun er undtagelsesvis, han husker hjelmen. Det er ikke en del af praksis at bruge hjelm ved alle færdselsuheld. Det er ofte, når han ser andre har hjelm på, at han husker at få den på. Der er således tale om en lemming effekt. Han støtter sig til kollegers situationsdefinition. Disse udtalelser bekræfter iagttagelser fra tidligere danske kvalitative studier, som har vist, at bl.a. byggeriarbejdere, sømænd og tømrer bryder sikkerhedsregler, når sikkerhedsreglerne opleves som modstridende, irrelevante og 'verdensfjerne' i forhold til, hvordan arbejdet faktisk løses i praksis (eks. Baarts 2004; Knudsen 2009; Nielsen & Sørensen 2009).

Sikkerhed er en stærk metaværdi blandt redderne. Kun Bernd Ibsen og Rene Bak tilkendegav, at fokus sikkerhed kunne blive for overdrevet. '*Det kan'*, forklarede Bernd Ibsen*, 'blive for omstændigt og for besværligt for alle parter'*. For ham er risici et vilkår i arbejdet, og han gider ikke stå model til kolleger, som gør arbejdet "unaturligt" omstændigt. Han siger ikke direkte, at han tager chancer i dette citat, men blot at nogle kolleger strammer den for meget, så arbejdet bliver for besværligt. Dermed smadrer de flowet i praksis og arbejdsglæden. Det er vanskeligt at vide, om de andres modstand skyldes sikkerhed eller modstand mod firmaet. Denne udtalelse er *atypisk* for redderne på begge stationer. Den udtrykker en 'protest maskulinitet' (Connell 2005) i relation til den normative og institutionaliserede sikkerhedslogik, som hersker blandt redderne, men også i hele sundhedssektoren generelt. Sikkerhed er ligesom sundhed begreber, som er så politiske metaværdier, som er forbundet med så entydig "rigtighed", at folk som regel altid taler for sikkerhed, og hvis de undtagelsesvis bryder med sandhedsregimet, så føler de sig per automatik kaldet til at retfærdiggøre det. Dette er ikke tilfældet her. Bernd Ibsen tager klart afstand for sikkerhedsdogmatik, som dræber flowet i arbejdet og dermed hans arbejdsglæde.

Der findes utallige studier, som fremhæver, hvordan arbejdere er modstandere af 'papirviden' – herunder universelle dekontekstualiserede sikkerhedsregler. Flere studier af sikkerhed i eksempelvis kulminer, et anden usikkert og uforudsigeligt arbejdsmiljø, viser typisk, hvordan arbejderne mener, kropslige erfaringer og praktisk sans aldrig kan kodificeres ligesom papirviden (Somerville 2005:43). Derfor oplever arbejderne per definition universelle regler og procedurer verdensfjerne. Adækvate manualer til at håndtere praksis, 'kan kun læres i praksis, og selv her er de under konstant forandring (Somerville & Lloyd 2006:283). Arbejderne anvender 'kropsliggjort sanseinformation' (Sauer 1998) – det Strati (1999:88-102; 2003; 2007) kalder 'æstetisk viden' – til at orientere sig i deres fysiske arbejdsmiljø og forvalte deres sikkerhed. Denne kropslige og dybt kontekst specifikke håndværksbaserede viden sammenfattes kulturelt blandt minearbejderne til en 'pit sense' (Kamoche & Maguire 2011), som mine-

arbejderne anvender i deres daglige arbejde. Her er der tale om det Gherardi og Nicolini (2002), med udgangspunkt i byggeriarbejdere, har kaldt en situeret 'sikkerheds- og risikokompetence'.

Eksempler på at 'se', 'omtale' og 'gøre' sikkerhed-i-praksis

I det følgende kontekstualiseres ambulancereddernes sikkerhedspraksis ud fra etnografiske eksempler på situerede måder at 'se', 'omtale' og 'gøre' sikkerhed i praksis (Gherardi 2006:36). Det at 'se' 'gøre' og 'tale' om sikkerhed er forankret i andre praksisser i forbindelse med ambulancearbejdet. Det vil altså sige, at jeg følger en antagelse om, at maskulinitets- og sikkerhedspraksis har karakter af et væv eller et netværk af sammenflettede måder – eller praksisser for – at 'se', 'omtale' og 'gøre' ambulancearbejdet.

Eksempel 1

Supervisoren John har eleven Tobias til eksamen hele ugen. Dagens første udkald er til en ældre mand, som er faldet og har slået sin ene balle kraftigt, sundhedsfaglige på vagtcentralen mistænker, at hoften er brækket.

> Da de ankommer til adressen, står patienten allerede klar sammen med sin kæreste ved døren til sit rækkehus. Mens John krydser græsplænen foran rækkehuset og nærmer sig patienten, spørger han patienten, om han kan støtte på benet. Det prøver han, men er tæt på at vælte pga. smerterne, og hans balance i det hele taget er lidt ustabil. "*Nej, Nej, du behøver ikke at prøve, jeg ville bare vide, om du havde prøvet*" siger John og skynder sig hen og gribe fat om armen på den ældre mand. John og Tobias tager den ældre mand op på båren. Han kan selv lige sætte sig op på båren, som redderne har kørt hen til hoften af ham. Dermed sparer ambulanceredderne et løft. [...]. Tilbage på stationen fortæller John, Tobias, at hvis manden var faldet, så havde John, (der stod på modsatte side omkring en halv meter væk) ladet den ældre mand falde. Han ville ikke risikere selv at få et vrid i ryggen ved at gribe ham. "*Jeg skulle have været ovre på den anden side af ham, inden jeg begynde at spørge han om noget*" efterrationaliserer John roligt (Feltnoter St. Sydkøbing 30. juni 2010).

Ambulanceredderens såkaldte 'initial vurdering' af patienten består i at undersøge kroppens virkning. I forbindelse med et umiddelbart retorisk spørgsmål, som led i denne rituelle udredningspraksis, opstår en potentielt farlig situation. Situationen udvikler latente farer, fordi patienten tager Johns spørgsmål bogstaveligt (misforståelse), men også, siger John selv, fordi han spurgte patienten for tidligt. Johns erfaring, efterrationaliserer han, burde have gjort ham i stand til at forudse, at patienten *potentielt* kunne reagere, som han gjorde. John kunne have foregrebet situationen ved have stået på den "rigtige side"; den side patienten potentielt ville falde til, således patienten var faldet ind i ham og ikke væk fra ham. Men John have ikke placeret sig optimalt i situationen, derfor måtte patienten selv tage faldet, hvis han var faldet. John var nemlig, siger han, bevidst om, at han ikke ville udsætte sin krop for den risiko, som er forbundet med at gribe en faldende patient. Således forsøger John, at lære Tobias hvordan han 'så'

og forvaltede sikkerhed i denne konkrete situation gennem udsagnet om, at "*Jeg skulle have været ovre på den anden side af ham, inden jeg begynde at spørge han om noget*". Der er tale om en uhensigtsmæssigt udført detalje i en umiddelbart ufarlig situation – han står forkert placeret i forhold til den adfærd, han kan forvente fra patienten – som skaber en risiko, og det er netop ved at have håndteret forholdet mellem denne banale kommunikative handling og hans fysiske placering anderledes, at han og patienten havde været mere sikker i situationen. Han 'gør' bl.a. sikkerhed ved at forberede sig selv på, at man ikke må gribe patienten, han gør også sikkerhed ved selv at lade den ældre mand humpe sig selv op på båren. Desuden videregiver John – der qua sin erfaring, personlighed og stilling som supervisor besidder en høj symbolsk kapital idenfor praksisfællesskabet – et signal om, at det er legitimt at prioritere sin egen krop over patientens i denne type situationer.

Eksempel 2

Den unge ambulancebehandler Asger og assistenten Betina får en tur, hvor meldingen lyder: *Mand bevidstløs, anmelder har ikke mod til at kontakte patient*. Da vi kommer frem til solcenteret, står der en ung pige på omkring 20 år, som formodentlig er anmelder. Hun ser rystet ud. Der står også en velklædt mand. De forlader begge stedet øjeblikkeligt, da ambulanceredderne kommer frem, og de har meddelt, at der ligger en mand inde i solcenteret. Patienten ligger sammentrukket på maven inde i døråbningen til en bås i solcentret. Han vågner selv, da Betina anråber ham. Han er iført en grå hættetrøje, tømmerarbejdsbukser, som er klippet af til shorts og klipklapper. På gulvet ved siden af ham ligger en tømmerblyant, som formodentlig er faldet ud af bukserne, idet han er faldet om.

> Betina skynder sig, at sætte sig ned på hug og kaster hans tømmerblyant udenfor hans rækkevide. Hun ved, fra manden de mødte udenfor solcenteret, at patienten angiveligt har en skruetrækker i den anden lomme, men den ligger manden oven på, så den hun kan hun ikke komme til at se og evt. fjerne den.
>
> Da patienten vågner, er han lidt omtumlet og sveder på panden. Han ved ikke, hvad der er sket. Betina spørger, "om han har taget noget". Det benægter han overfor hende. Asger går frem og siger i en bestemt tone, at det ikke er normalt at falde om sådan her, desuden han har små pupiller. Derefter erkender han, at have taget heroin, og at han gør det dagligt og har gjort det i de sidste 10 år. Patienten virker "relevant"[ved bevidsthed], og idet han ikke selv ønsker at komme med på hospitalet og blive tjekket, vælger redderne at afslutte opgaven på stedet. Men inden de kan gøre dette, skal patienten underskrive en godkendelse af, at behandlingen afsluttes på stedet. Redderne spørger, om de skal hente den, hvis han hellere vil underskrive attesten inde i solcenteret i stedet for ude på gaden. Men det er patienten ligeglad med, så han går ud på gaden til ambulancen. Han siger i den forbindelse til Betina, at han har Hepatitis C. […] Asger siger efterfølgende til mig, at man skal passe på, fordi narkomaner kan finde på at fare op, når man prøver på at vække dem. Og man skal have dem spændt fast på båren, hvis man giver dem modgift mod overdosis, fordi de bliver tit sure over, at ambulanceredderne tager deres fix fra dem. (Feltnoter, St. Sydkøbing, d 16, august 2012)

Mange ambulancereddere fremhæver stikskader i forbindelse med behandling af narkomaner som særligt farlige pga. smittefare, og som situationer, hvor sikkerhed træder frem i deres bevidsthed. Situatio-

nen her viser tydeligt, hvordan scanning af "skadesstedet" for risici er et centralt element i (sikkerheds)praksis. Fordi denne patienttype kategoriseres som potentielt ustabil og uforudsigelige, er ambulanceredderne særligt fokuserede på at fjerne genstande, som kan blive farlige. Asgers indgriben i situationen, hvor han går frem og skærer igennem patientens "linje" (Goffman 2004a:39), kan også fortolkes som en sikkerhedspraksis. Asger udviser autoritet, hvormed han forsøger at gøre patienten føjelig og dermed imødekomme en potentielt eskalerende og ultimativt farlig situation. Det lykkedes. Asger har i denne situation flere forskellige "signaludstyr" til at gøre autoritet med. Dels er han meget tæt og muskuløs. Han har således en kropslig kapital, som han sætter igennem, idet han træder et skridt frem mod patienten, mens han misbilliger den "linje", som patienten forsøger at lægge i (samhandlings)situationen. Dernæst sætter Asger en faglig autoritet igennem, ved at klargøre, at patientens pupiller afslører ham.

Når sikkerhedspraksis og kønnede forventninger krydser klinger

Fordi ambulancearbejde i et åbent system, hvor redderne konstant samarbejder med andet sundhedspersonale, og med patienter, om at løse ambulancearbejdets opgaver, må kulturelle forandringer af praksis ikke alene gennemføres blandt redderne, men også i relationen til patienterne og andre sundhedsfaglige samarbejdspartnere. Her mødes ambulanceredderne ofte af en indstilling, som synes at udspringe af kønnede forventninger:

> Ved aflevering af vores patient på Vestkøbing Sygehus vil Rene og Lotte gerne have haft en lift til at løfte patienten fra båren over i sengen. Men de oplever ikke det store samarbejde fra sygeplejersken, som er optaget af noget andet. Efterfølgende fortæller de, at de ofte oplever modstand fra både personale på bosteder og på hospitaler, som forventer, at Falckreddere bare løfter. De kan tit opleve at få at vide af plejepersonale og sygeplejersker, at det må de andre ikke løfte – "*men hvad med os*?", spørger redderne mig retorisk.(Feltnoter, St. Sydkøbing, d. 28. juni 2010)

Det er særligt, men ikke kun de mandlige ambulancereddere, som mødes af denne forventning. Også kvindelige ambulancereddere, som i dette tilfælde Lotte, fortalte om problemet. Dette kan fortolkes som et tegn på, at det er faget og ikke den enkelte ambulanceredder, som er bærer af den maskuline symbolisme. Ambulancereddere har altid været kendt for at være stærke mænd, som løftede patienter. Denne kulturelle forestilling hænger ved i omverdenen, selvom redderne internt har gjort et stort arbejde for at ændre på kulturen omkring denne løftepraksis. Det går igen mange steder i mit empiriske materiale. I et interview forklarer Rene Bak, at:

> … det er satme forskelligt, hvordan de håndterer det rundt omkring på plejehjemmene. Du kan komme fra et sted, hvor patienten ligger mere eller mindre klar i et liftstykke og bliver liftet over, stort set uden vi siger et

kvæk, til et andet sted, hvor den ikke er fundet frem endnu, og hvor man får den holdning; *hvorfor fanden vil I bruge den?, sidst I var her, trak I ham bare op*. Det er en kæmpe forskel. I den situation så bliver jeg firkantet, og så flytter vi ikke nogen, før de har fundet de hjælpemidler, de har (Interview, Rene Bak, behandler, St. Sydkøbing).

Christian Hjelm siger, at:

… når vi skal have dem over fra en plejeseng og over på vores båre i en akutsituation..[så] vi har jo de der glidelagen, så kan vi bruge det der.[…] Men er det ikke en akut situation, og der er det mindste form for hjælpemidler du overhovedet kan opdrive på det plejehjem, så bruger vi det. Der har vi altså mødt nogle situationer, "*jamen I falckmænd I plejer da bare, de sidste der var her, de gjorde da bare lige*". Så sagde jeg, at "*min ryg skal bare holde i mange år, så jeg vil ikke bare lige rykke over, og hvis du bare lige mener, at du kan rykke, så kommer du over og hjælper mig*". Så indimellem, det er ikke så tit, men indimellem skal vi lige krydse klinger med nogen af de der, fordi de vil jo ikke selv gøre det. Vi ved godt, at når man skal trække sådan 60-80 kilo; kæft det rokker i skroget, det gør det altså bare. Så er der en kran eller.. som vi siger – det er også for patientens skyld, de har meget bedre af at blive taget nænsomt. (Ulykkesfortælling, Christian Hjelm, Paramediciner)

Disse eksempler viser, hvordan omverden skaber modstand mod ambulancereddernes forandring af sikkerhedspraksis. Men ambulancereddernes redegørelser viser også, hvordan Rene Bak og Christian Hjelm ser eller gør spørgsmålet om brug af tekniske hjælpemidler til en (magt)kamp. Begge ambulancereddere forklarer, hvordan plejepersonale undertiden spiller redderne ud mod hinanden; *de sidste der var her, de gjorde da bare lige*. Men det er ikke kun sundhedspersonale, der kan finde på at spille dette kort. I forbindelse med feltarbejdet oplevede jeg en ældre dame, som i forbindelse med en hjemkørsel fra sygehuset mente, at redderne "da nok" kunne løfte hende op ad trapperne til hendes lejlighed, fordi hun ikke var så stor.

Hun fortæller, hvordan redderne sidste gang løftede hende op i lejligheden i guldstol, fordi de ikke synes, hun vejede så meget, derfor gad de ikke vente på en trappetjener. Hun fortæller også, at en taxachauffør engang har trukket hende op i en almindelig kørestol. Ivan vender sig mod mig og siger stille: "*du kan godt se, hvad vi er oppe imod. Det er nogle af de gamle reddere. For 15 år siden, der løftede de jo bare*" (Feltnoter, St. Sydkøbing d. 27. juli 2012)

Disse eksempler viser, hvordan kønnede forventninger om, at mænd *kan* og *vil* løfte bruges aktivt til at overtale ambulanceredderne til at kompromittere deres sikkerhed.

Jeppe Larsen bemærker, hvordan kvindeligt sundhedspersonale nogle gange forsøger at slippe for at hente sikkerhedsudstyr via det Silvia Gherardi (1995b: 20-26) kalder 'ceremonielt arbejde som ritualisering af kønnets symbolske orden':

MK: *I forhold til sikkerhed, hvordan oplever du samarbejdet, når I kommer ud*?
Jeppe: "*Der kommer to stærke mænd, så kan I lige løfte*". Det hører jeg et utal af gange. Så plejer min kommentar bare at være: om de tror deres ryg er mere værd end min. "*Nej, men kan I ikke*?". Nej det kan vi ikke. Det er lift, ellers må I sende to mand ind og hjælpe. Hvis de skal slides op eller noget.
MK: *Men det er sådan en standard kommentar*?
Jeppe: Ja, det er jo fordi, at det jo traditionelt har været meget mænd i vores branche, og kvinder indenfor det sundhedsfaglige... det er jo sådan en eller anden gammel.. (Interview, Jeppe Larsen, Behandler)

I denne sammenhæng afsender flirt som 'et blødt anmodningsritual' i relation til den forhåndenværende arbejdssituation. I arbejdslivet er flirt, bemærker Gherardi, bl.a.:

> en strategi, der er bestemt til at klare de krav, som strukturel afhængighed skaber mellem faggrupper[…] flirt er et blødt anmodningsritual, hvis rækkevidde er begrænset til den forhåndenværende opgave og arbejdssituation. Flirt kan også fungere som et ritual, der har til formål at reparere kønnets symbolske orden[…] organisations-flirt er et afhængighedsritual, idet det signalerer, hvilken vej afhængigheden vender, og at der er social distance mellem de berørte parter (1995b:30f.)

Heteroseksuel flirt indebærer en gensidig anerkendelse af modpartens anderledes kønnede attributter (Bulter 1990). Set i dette perspektiv er kommentaren om mandlige ambulanceredderes fysiske styrke – og dens medfølgende subjektposition – en 'høflighedsgestik og påskønnelse af' Jeppe Larsens og kollegaens maskuline 'gaver' (Gherardi 1995b: 22). Når Jeppe Larsen interpelleres som stærk mand, så taler sundhedspersonalet 'ind i en lang tradition af kønnede kropsidealer' (Lehn-Christensen & Holmen 2012:62), hvori Jeppe bærer socialt genkendelige maskuline, og dermed "rigtige", maskuline kropstegn (Søndergaard 1996:98). Kropstegn, der endda også har en praktisk relevans i forhold til det problem, som det kvindelige sundhedspersonale "har brug for hjælp til". Men Jeppe Larsen, derimod, afviser prompte såvel 'rammen' for situationen samt den tilhørende kønsstereotype subjektposition – den stærke mænd der, modsat svage kvinder, kan løfte – som er indlejret i ritualet. Jeppe Larsen, der objektivt set *er* en stor og stærk mand, afviser sygeplejerskernes 'ritualiserede kønssymbolske høflighedsgestus' og genkendelige maskulinitet, og insisterer i stedet på hjælpemidler. For at praktisere sikkerhed optimalt må Jeppe således kortslutte den kvindelige sundhedsfagliges storyline og iboende forventningen om at kunne opretholde et ritualiseret spil omkring en konventionel kønsorden, hvor den stærke mand, der hjælper den fysisk svagere kvinde, som har brug for hjælp. Man kan endda tage fortolkningen et skridt videre. De sundhedsfaglige kvinder har i denne situation muligvis en intention om at afgive en høflighedsgestus, ved at anerkende Jeppes maskuline attributter, og dermed inviterer han til at gøre køn (en gestus de fleste mennesker udenfor sætter pris på, fordi de validerer deres kønnede identitet og kønnede værdighed) (Gherardi 1995b; Søndergaard 1996:101). Men Jeppe Larsen vil ikke domineres af sin relationelle fysiske dominans, som er præmissen for maskulinitet i sygeplejerskens storyline. Han omfortolker eller 'om-indrammer' derfor, ligesom Christian Hjelm ovenfor, eksplicit situationen og kønsrelationen til et spørgsmål om et fysisk lønarbejderforhold – *er din krop mere værd end min*? Det er vanskeligt, at vide, hvor intentionel de kvindelige sundhedsfaglige samarbejdspartneres kønspraksis "er" i disse situationer (jf. Martin 2003;2006). Men ved at afvise dette 'ceremonielt arbejde som ritualisering af kønnets symbolske orden', ved spørge om de tror, at deres rygge er mere værd end hans, blotlægger han det strategiske og sikkerhedskompromitterende element i det kvindelige sundhedspersonales kønspraksis.

Det er også plausibelt, at ambulanceredderne reagerer således, fordi de oplever, at forventningen om, at de løfter indebærer en faglig devaluering, som altid har ligget i relationen mellem sygeplejersker og ambulancereddere. Traditionelt har ambulancereddere – ligesom portører – altid haft en symbolsk position som sundhedsvæsenet "muskelmænd", mens sygeplejersker har nydt langt højere og *professionel* anerkendelse. Som vi skal se nærmere på i kapitel 8, har ambulanceredderne de senere år oplevet stigende faglig anderkendelse. Positioneringen som stærk mand er derfor en ømtålelig og devaluerende symbolsk position i relationen mellem sygeplejersker og ambulancereddere. Studier af mandlige sygeplejersker viser også, hvordan de ofte nægter at udføre opgaver, som kræver fysisk styrke, fordi de oplever, at disse opgaver tørres af på dem, hvilket underminerer deres professionelle status, og symbolsk markerer deres kroppe som "matters out of place" (Simpson 2009; Simpson et al 2012).

Opsamlende diskussion

> With safety (and accidents) as emergent phenomena, deterministic efforts to nail down borders of safe practices seems rather hopeless (Dekker 2006:85)

Dette kapitel har introduceret begrebet om 'ambulancearbejdets situerede sikkerhedstrekant'. Min hensigt med begrebet er at rette opmærksomhed mod et treleddet dimensionalt arbejdsforhold; ambulancereddernes *egen sikkerhed*, arbejdets optimale udførelse/*hensynet til patienten*, hensyn til deres *egen samvittighed*. Begrebet er udviklet specifikt til at forklare dilemmaer, som ambulancereddere står overfor i forbindelse med ambulancearbejdet. Men det situerede element i sikkerhedstrekanten er for vidt en generisk tanke, som har forklaringskraft i stort set alle brancher. Det specifikke for ambulancereddernes arbejdsmiljø er, at de håndterer andre menneskers sikkerhed, som ofte er ekstremt sårbare. Ambulancereddernes fornemmeste opgave er at få transporteret patienterne sikkert og lavet den mest optimale initialbehandling. Men ambulancereddernes arbejdsmiljø kan betyde, at de ender i situationer, hvor det er vanskeligt at sikre både deres egen sikkerhed og patientens sikkerhed/effektive behandlingen.

Analysen i dette kapitel viser en rækker sikkerhedspraksisser, igennem hvilke ambulanceredderne skaber sikkerhed i konkrete arbejdssituationer. Vi har set eksempler på indførelse af nyt teknisk udstyr, som indirekte tilbyder ambulanceredderne en mulighed for at gøre maskulinitet gennem tekniske færdigheder frem for rå fysisk styrke. Dette er blevet suppeleret af principper, der skal sikre, at patienter selv går frem for, at redderne løfter på dem. Men som vi også har set, så møder ambulancereddernes situationer, hvor tekniske hjælpemidler ikke kan bruges samt situationer, hvor det måske er tvivlsomt, hvorvidt patienten selv kan/bør gå. Disse situationer må altid bero på konkrete situerede skøn fra reddernes side. Her er regler og principper ikke altid til meget nytte. Det er i stigende grad evident, at sik-

kerhedsbegrebet er blevet fastlåst i regler og procedurer (Bieder & Bourrier 2013). Set fra et prakseologisk perspektiv er det problematisk, at sikkerhedsregler ikke funderes i den praktiske logik, som er indlejret i medarbejdernes praksis og erfaringer på konkrete arbejdspladser. Som Barry Schwartz bemærker, er regler 'sorte og hvide, men den sociale verden er grå', (Schwartz 2011:9). Mens regler og procedurer per definition er universelle, og derfor dårligt kan håndtere den sociale virkeligheds grå nuancer, så er det phronetiske eller praktisk kløgtige menneske i stand til at håndtere den sociale virkeligheds nuancer, undtagelser og paradokser (se Flyvbjerg 1991; Schwartz & Sharpe 2010). Den praktisk kløgtige ambulanceredder 'ved, hvordan man improviserer, balancerer uoverensstemmende mål og fortolkninger af regler og vejledende principper i lyset af hver konteksts særegenheder' (Schwartz 2011:9).[74] Klygtige medarbejdere praktiserer altid balanceakter, som fortolker principper mål og regler i lyset af specifikke kontekster (Schwartz & Sharpe 2010:30). Regler og standarder eroderer ikke alene grundlaget for moralsk improvisation; overdrevet brug af regler og procedurer risikerer ultimativt at ødelægge grundlaget for sociale aktørers praktiske visdom, hævder Schwartz og Sharpe (2010). Styrken ved praksisbaseret analyse af sikkerhed er netop, at den kan få øje på arbejdernes praktiske visdom, som nogle gange ligger ved siden af reglerne (Knudsen 2009).

Analysen har også vist, at ambulancereddernes kropstegn medfører at de interpelleres i kategorien stærk mand i mødet med nogle sundhedsfaglige samarbejdsparter, patienter og pårørende. Ambulanceredderne anerkender imidlertid ikke interpellationen og de dertilhørende forventninger og forpligtelser. Derfor må ambulanceredderne nogle gange kæmpe for deres ret til at arbejde sikkert, forklarer de.

---

[74] Barry Schwartz opridser følgende seks karakteristika ved personer, der i aristotelisk forstand besidder praktisk visdom:

1. 'A wise person *knows the proper aims of the activity she is engaged in*. She wants to do the right thing to achieve these aims—wants to meet the needs of the people she is serving.
2. A wise person *knows how to improvise*, balancing conflicting aims and interpreting rules and guiding principles in light of the particularities of each context.
3. A wise person is perceptive, *knows how to read a social context*, and knows how to move beyond the black and white of rules and see the gray in a situation.
4. A wise person *knows how to take on the perspective of another*—to see the situation as the other person does and to understand how the other person feels. This perspective-taking is what enables a wise person to feel empathy for others and to make decisions that serve the client's (student's, patient's, friend's) needs.
5. A wise person *knows how to make emotion an ally of reason*, to rely on emotion to signal what a situation calls for, and to inform judgment without distorting it. He can feel, intuit, or "just know" what the right thing to do is, enabling him to act quickly when timing matters. His emotions and intuitions are well educated.
6. A wise person is an *experienced person. Practical wisdom is a craft* and craftsmen are trained by having the right experiences. People learn how to be brave, said Aristotle, by doing brave things. So, too, with honesty, justice, loyalty, caring, listening, and counseling'. (2011; & Sharpe 2010:25f. kursiv tilføjet)

7. Psykiske belastninger, mestring og maskulinitet

En rå scene fra felten

Dagens sidste tur er ret dramatisk. Vi bliver kaldt ud med rustvognen til en såkaldt "strandvasker", som er drevet i land i Sønder Borup. Vi kører først forbi St. Sønder Borup og henter rustvognen. Jeg er meget spændt. Jeg tænker, der venter en potentielt makaber oplevelse. Da vi ankommer, er politiet, lægebilen og en anden ambulance med tre mand samt nogle fotografer på stedet. Liget er fundet af en hundelufter, som står sammen med nogle betjente ved indgangen til et grønt område nogle hundrede meter før vandet. Hundelufteren ser meget rystet ud. Lægen er der også. Han fortæller ind af sideruden, at liget har helt blottet kranie. Mikkel og Michael vender sig om og spørger, om jeg er sikker på, at jeg vil med. Jeg overvejer kort om min ivrighed efter at gøre min egen krop til en feltnote og opleve reddernes hverdag på godt og ondt, muligvis får mig til at tage "dumme chancer". Det er en svær overvejelse. Det er umuligt at forudsige nøjagtigt, hvor slemt synet vil opleves. Det er også vanskeligt at vide, hvordan jeg vil reagere efterfølgende. Men eftersom de andre voldsomme ture jeg har været på, ikke har påvirket mig mærkbart efterfølgende, beslutter jeg mig for, at jeg vil med. Så jeg svarer, at "*det vil jeg gerne*". Jeg vil opleve "det", de oplever. De spørger, om jeg er sikker. Michael peger på hovedetog siger: "*det er sådan noget, som risikerer at gå ind og man drømmer om*". Men jeg beslutter mig for, at jeg ikke kan lade muligheden passere.

Det regner, og liget ligger på maven i vandkanten. Enten politiet eller ambulancen, der kom før os, har lagt et tæppe over det. Vi skal have vendt liget om på ryggen, så politiet kan, "*se han ikke har en kniv i maven eller noget*", som den ene betjent formulerer det. Ved alle dødsulykker skal politiet kontrollere, at der ikke er tale om en forbrydelse, før de kan lade redderne udføre oprydningsarbejdet. Vi går ned til vandkanten med spineboard, Gaffatape og tæpper. De to betjente og jeg holder et tæppe op, således det skærmer for liget, i tilfælde af fotograferne skulle trodse deres løfte til politiet om at vente med at optage, indtil vi er kommet op til bilen med liget. Jeg står og holder tæppet med ryggen til fotograferne, mens tre reddere forsigtigt samarbejder om at vende liget om på ryggen. Der er ikke noget, der tyder på en forbrydelse. Liget er tydeligt medtaget af at have ligget i vandet i over tre uger. Huden er næsten opløst flere steder. Fisk og skaldyr har spist lidt af kroppen, der efterhånden er blå/gul. Den unge mand, der forsvandt under en bytur, har relativt afslappet festtøj på, men ingen jakke. Hans blå Nike-løbesko ser stadig helt nye ud.

Efter liget er frikendt af politiet, pakkes det ind i tæpper igen og drejes op på spineboardet. Herefter taper redderne liget fast med Gaffatape, så de er sikre på, at det ikke rutcher af, når de skal løfte og bære det. Fire

reddere bærer liget op til bilen. Det involverer et dybt løft, da de skal løfte spineboardet op fra strandbunden. Efterfølgende skal de bære liget ca. 90 meter gennem sand i et lidt ujævnt terræn for at komme op til ambulancen. Efter de har fået liget i ambulancen, siger Mikkels far, som var med førsteambulancen ude, til mig: "*Her kan du nok se, der var noget arbejdsmiljø i det*r". "*Ja, det er noget af en tur også omkring det psykiske*" svarer jeg. Det er han tilsyneladende mindre interesseret i – han svarer i hvert fald "*Arr.. skide være med det psykiske, men du kan nok se, hvordan det løft der, det er akavet*".

I rustvognen på vej til kapellet på sygehuset i Nordkøbing sidder vi naturligvis og taler om turen. Politiet mente at vide, det er Peter Sjøgreen, som har været savnet i nogle uger. Det kan der næppe være nogen tvivl om. Tøjet og den grønlandske afstamning passer på signalementet. Vi diskuterer, hvor længe liget har været i vandet. Mens vi kører mod kapellet googler Mikkel navnet på sin IPhone. Vi kan konstatere, at Peter Sjøgreen blev meldt savnet 14 dage tidligere.

Vi er alle lidt oppe at køre over den lidt usædvanlige tur. Redderne henter jævnligt lig forskellige steder, men alligevel er det noget andet end en sygetur for dem. Selvom de begge har over 10 års erfaring, så er det muligvis deres første tur med en strandvasker. Vi skiftevis joker og snakker alvorligt. Vi joker bl.a. med, at det er ærgerligt, at de nye sko på liget skal gå til spilde og at ingen af os desværre kan passe dem. Men hurtigt skifter samtalen tilbage til situationens alvor. Michael forsøger at fremhæve 'det positive i den negative begivenhed'; "*det trods alt bliver godt for familien og de pårørende at få 'closure på sagen'*" [i medierne kunne jeg efterfølgende læse, at Peter Sjøgreens mor den 23. april, ni dage efter han var blevet meldt savnet, havde anmodet om en indstilling af eftersøgningen, fordi det var for hårdt for familien].

[…] Da liget er afleveret i kapellet, og vi kører tilbage med rustvognen, forhører Michael og Mikkel sig, om jeg har fortrudt at se liget. "*Det har jeg ikke*", svarer jeg. Faktisk synes jeg, det har været virkelig spændende, men det fortæller jeg ikke. Vi kommer tilbage til stationen 5 min. i vagtskifte, så vi går direkte i omklædningsrummet og skifter tøj. Jeg skifter til et par blå Nike sneakers, som med undtagelse af farven, på ingen måde ligner de Nike-løbesko liget havde på. Men ligheden er tilstrækkelig til, at Michael kan brygge lidt sjov på det. Han kalder på Mikkel og siger, "*se lige hvad det er for nogle sko, Morten har på, så tog du dem alligevel*". Jeg svarer, at modsat dem, får jeg jo ikke udbetalt noget "lig-tillæg" for turen, så jeg må selv kompensere min løn [dagen efter lavede Michael igen sjov med skoene, som om han havde glemt joken fra dagen før]. Selvom Michael er typen, der konstant laver sjov, så oplever jeg hans kommentar som et symbolsk skulderklap. Immanent i joken fornemmer jeg et signal om, at vi nu deler en fælles oplevelse omkring denne tur.

Få timer senere, mens jeg sidder ved computeren og skriver denne feltnote, kan jeg på både Tv2 Nyhedernes og Ekstrabladets hjemmeside finde billeder og videooptagelser af os bære liget ind i ambulancen. (Feltnoter, tid og sted særligt anonymiseret)

Ambulancearbejdets psykologiske belastninger

Det siger sig selv, at ambulancereddere arbejder med og undertiden midt i voldsomme begivenheder. Traumer og tragedier er og bliver iboende i ambulancearbejdet. Hver gang der sker en alvorlig trafikulykke, tilkaldes ambulancereddere og sandsynligvis brandmænd til at håndtere skaderne. Hver gang mennesker over-forbruger smertestillende medicin, drikker giftige væsker, snitter sig i håndleddene eller blæser hjernen ud med et skydevåben tilkaldes ambulancereddere til at håndtere situationen. Desværre sker en eller flere af disse ting på daglig basis et eller andet sted i Danmark, og når de gør, ankommer

ambulancereddere for at håndtere de sårede eller døde. Disse strukturelle vilkår betyder, at ambulancearbejdets psykologiske arbejdsmiljø er en notorisk belastning, som vanskeligt kan fjernes.[75] Ambulancearbejdet indebærer således ikke kun fysisk 'kantarbejde' (Lyng 1990, 2005) og belastninger, men indebærer også 'emotionelt kantarbejde' (Lois 2005:118), som bevirker, at 'redderne må forhandle grænsen mellem kontrollerede og ukontrollerede følelser for at sikre, at deres følelser ikke kommer i vejen for opfyldelsen af deres opgaver' på ulykkessteder (ibid.).

Arbejdet som ansvarlig sundhedsprofessionel indebærer ansvaret for og kompetencen til at kunne redde andre. Men iboende i dette mandat findes en immanent risiko for at blive et 'second victim' (Wu 2000; Scott et al. 2009; Edrees et al. 2011; Dekker 2013); dvs. ambulanceredderne risikerer selv efterfølgende at blive plaget af dårlig samvittighed, skyldfølelse og påtrængende refleksioner omkring deres håndtering af konkrete patienter: *hvis bare vi havde været lidt hurtigere fremme, kunne vi måske have nået at redde patienten. Var min behandling god nok? Kunne jeg have gjort noget mere? Stoppede vi genoplivningen for tidligt? Hvorfor overså jeg det åbenlyse symptom? Hvorfor kunne jeg ikke gøre noget?* Osv.

På den anden side er der nogle strukturelle karakteristika ved ambulancearbejdet, som delvist "beskytter" ambulanceredderne mod nogle af de psykologiske risici, som er involveret i at arbejde i et psykisk barskt arbejdsmiljø som det præhospitale. James M. Mannon (1981:6) beskriver eksempelvis følgende fire unikke træk ved ambulancearbejdet, som er med til at reducere den psykologiske og mentale belastning:

- ambulanceredderne har en lille mængde personlige informationer om patienterne
- skadessteder skaber kort lavintensiv kontakt med patienter
- ambulancearbejdet kræver høj grad af mekanisk adfærd
- høje krav om holdindsats og afhængighed af at kolleger er effektive og pålidelige

Maskulinitet, følelser og følelsesarbejde

Forholdet mellem ambulancereddernes maskulinitetspraksis og emotionalitetspraksis er særligt interessant i lyset af en relativt vedvarende opfattelse af, at mænd har problemer med at artikulere deres følel-

[75] Dette er naturligvis ikke den eneste psykiske arbejdsmiljøbelastning, som redderne står overfor. Ambulancereddernes psykiske arbejdsmiljøbelastninger er ganske komplekse. Ambulanceredderne er bl.a. også underlagt skifteholdsarbejde, som kræver et stort fysisk omstillingsarbejde, hvilket også kan påvirke dem mentalt. Desuden kan skifteholdsarbejdet være en stressfaktor i forhold til at få arbejds-privatliv-balancen til at gå op. Desuden udsættes ambulanceredderne for mange af de samme belastninger, som andre 'menneskearbejdere' i ikke-traumatiske fag oplever. Redderne oplever desuden et effektiviserings- og uddannelsespres – det gælder i særdeleshed nogle af de ældre reddere (mere om dette i næste kapitel). Endelig oplever redderne en ikke uvæsentlig psykiskarbejdsmiljøbelastning i den jobsikkerhed, som følger i forbindelse med hver udbudsrunde.

ser (se Robinson & Hockey 2011: del 3, især kap 12). For eksempel har den britiske maskulinitetsforsker Victor J. Seidler bemærket, at:

> As men we often have little experience of our emotional needs or a language within which to express them. Growing up within a competitive male culture means that to have needs is a sign of weakness and a compromise of out male identify… We learn in diverse ways to minimize hurt and pain and to take pride in this as a sign of our strength… It becomes difficult to recognize that when we lose touch with our emotional selves, we lose touch with an important aspect of our masculinity. This makes it very difficult for us to accept our vulnerability as an integral part of our male identity. Often we feel threatened, even scared, of our vulnerability, and in order to control it, we often move into activities. This is especially true within the public world of work where often there is little space for our emotional lives. It is still very rare for men to cry at work without feeling that their masculinity has been severely compromised and that others will think less of them. They have revealed a lack of self-control which would often bring into question their capacities to do their job (1992: 1,2).

Seidler er eksponent for en tese om mænds 'emotionelle fremmedgørelse' af sig selv (Robinson 2008:96). Ifølge Seidler skyldes en del af mænds problematiske til forhold til emotionalitet, at den vestlige kultur altid har forbundet maskulinitet med fornuft, hvorfor mænd har lært at holde afstand til følelser, bl.a. ved at se fremad i stedet for at dvæle ved ting, som forstyrrer følelsesmæssigt. Hvis dette er korrekt, er det plausibelt, at mandlige ambulancereddere kan have problemer med at håndtere psykologiske belastninger, fordi de ikke kan dele deres emotionelle ophobninger og dermed har forøget risici for at brænde ud i forbindelse med arbejdet (Jonsson & Segesten 2003, 2004).

Seidlers iagttagelse er typisk for litteraturen om kønskoder og følelser – rationalitet og selvkontrol er kulturelt maskulint konnoteret eller maskulint kodet, mens emotionalitet og irrationalitet er feminint konnoteret. Denne kønnede binære opposition Deborah Lupton i bogen *The Emotional Self* (1998:108f) sporer tilbage til Platon. Det er også bemærkelsesværdigt, at koden flugter med de velkendte argumenter indenfor feministisk organisationssociologi om organisationer som fundamentalt rationelt kodede og følgelig maskuline arenaer (eks. Kanter 1977; Acker 1990; Ross-Smith & Kornberger 2004). På den anden side har megen litteratur de seneste år påpeget stigende samfundsmæssige krav til mænd om emotionel ekspressivitet. Dette gælder både for privatpersoner (Boscagli 1992) og på arbejdsmarkedets 'nye økonomi', hvor stadigt flere mænd i forbindelse med de vestlige samfunds stigende deindustrialisering ansættes i stillinger indenfor interaktivt servicearbejde (McDowell 2009). Indenfor de fleste moderne former for servicearbejde er følelsesarbejde og kønnet kropslig performativet en central del af arbejdsopgaven (ibid.). Denne beskæftigelsesmæssige udviklingstendenstendens sker parallelt med, at kommercialiseringen af følelsesarbejde bliver stadig mere intens (Hochschild 1983, 2003), og følelsesarbejde gøres i stigende grad til en organisatorisk konkurrencefordel (Sturdy 1998). Dog har nogle af frontløberne indenfor forskningen omkring køn i organisationer fremhævet, at der i forbindelse med organisationers og lederes stigende fokus på følelsernes betydning for arbejdslivet, er sket en 'maskuli-

nisering af følelserne' (Lewis & Simpson 2007:5-11). Følelser – og eksempelvis via Golemans famøse begreb om følelsesmæssige intelligenser – er blevet integreret som et tillæg (*add on*) til konventionel organisatorisk bureaukratisk rationalitetslogik. I den forbindelse er der sket en kønnet differentiering af følelser, hvor maskuline følelser placeres højest i det følelsesmæssige hierarki. Derfor er det sandsynligt, argumenterer Lewis & Simpson (2007:10), at mænd oplever følelsesarbejde mere positivt, fordi den version af maskulinitet, som er organisatorisk indskrevet i følelsesarbejdet afhænger af en række maskuline træk, som bekræfter en positiv selvidentitet.

Mod slutningen af hendes teoretiske manifest om følelsesarbejde (1979) bemærker Hochschild, at klassebaggrund har en afgørende betydning for, hvordan børn socialiseres til 'følelsesstyring'. Empiriske studier har siden vist, at nogle mænd – særligt mænd med middelklasse baggrund – er relativt habituelt veldisponerede til serviceøkonomiens krav om følelsesstyring og følelsesarbejde. De kan sætte pris på og administrere denne dimension ved arbejdet og nogle gange omgøre kønnede symbolsk dimensioneret arbejde (eks. McDowell 1997; Alvesson 1998; Gregory 2009). Heroverfor viser andre studier, at kravet om følelsesarbejde og følelsesstyring i forbindelse med interaktivt servicearbejde grundlæggende medfører problemer for andre mænd. Flere internationale undersøgelse har påpeget, hvordan nogle unge mænd af arbejderklasseoprindelse kæmper med at tilpasse sig den skiftende kønsorden. Det påpeges bl.a., at nogle oplever såvel identitetsmæssige som rent praktiske problemer med at fungere i den relationelle rolle, interaktivt servicearbejde fordrer (eks. Lindsay & McQuaid 2004; Nayak 2006; Lupton 2006; Nixon 2009; McDowell 2003). Denne iagttagelse er interessant, fordi ambulancearbejde grundlæggende er et interaktivt servicearbejde, hvor følelsesarbejde og følelsesstyring (Hochschild 1979, 1983) spiller en stor rolle. På den anden side har arbejdet som ambulanceredder traditionelt været et arbejderklassefag, og som vi har set, har Falck traditionelt rekrutteret håndværkere og militærfolk. Tidligere i afhandlingen så vi, at ambulanceredderne italesatte den interaktive service dimension ved arbejdet som behagelig og som en afgørende egenskab ved en god redder. Ikke sjældent fremhævede redderne menneskehåndtering som en afgørende del af arbejdet. Vi så også eksempler på, hvordan redderne lavede symbolske grænsedragninger til kolleger, som efter deres standarder ikke behandler vanskelige patienter ordentligt. Desuden fremhævede flere af reddere denne kompetence som den vigtigste forudsætning for at blive en god redder, *fordi teorien kan man altid lære* – underforstået menneskekundskaber er mere medfødte.

Dobbeltsiddet-følelsesstyring og følelsesjonglering

Det er ikke kun deres egne følelser, som ambulancearbejderne forventes at håndtere i forbindelse med arbejdet. Ambulancereddere konfronteres også med patienter og/eller pårørendes følelser, som under-

tiden kan være ret voldsomme i forbindelse med ambulancearbejde. Derfor stiller ambulancearbejdet og rollen som ambulanceredder ligeledes krav til redderne om 'dobbeltsiddet-følelsesstyring' (Tracy & Tracy 1998; Scott & Myers 2005; Tracy et al. 2006; Filstad 2010; Hayward & Tuckey 2011). Det vil sige en forventning om en simultan styring af reddernes egne følelser samt patienters og pårørendes følelser. Det forventes, som en del af den præhospitale servicepakke, at redderne i et eller andet omfang udviser omsorg for de pårørende på et skadessted. For eksempel fremhæver Stationslederen Flemming, der selv tidligere har kørt som redder og supervisor, i forbindelse med, at vi snakker om den gode falckredders kvaliteter, bl.a., at:

> Jeg synes, at det der kendetegner en god redder, det er en, som selvfølgelig overholder vores værdier, som har noget faglig stolthed, som har hjertet på det rigtige sted, som er i stand til at sætte andres behov højere end sine egne nogle gange. En som udviser en utrolig stor empati overfor andre[...]Det er også det her med medarbejdere, som har et stort overblik til også at huske på at tage sig af de pårørende, fordi det er patienterne, vi skal behandle, og naturligvis langt hen ad vejen er der for. Men vi må ikke glemme de pårørende. Fordi det er, set med mine øjne, nogle af dem, der godt en gang imellem kan være lidt forsømte i et langt og opslidende sygdomsforløb.

I et interview i Børsen (Sektion: Executive side 16, 17.02.2012) udtaler Falcks ambulancechef Niels Thorup ligeledes, at 'når vi træder ind i et rum, skal vi skabe ro, tillid og tryghed. Stille og roligt får man et overblik, finder den tilskadekomne, lytter til dem, lægger en arm om dem og starter behandlingen'. Ambulancechefen udtrykker her offentligt en organisatorisk norm om kundepleje og omsorg, som et centralt element af ambulancereddernes arbejdsopgaver. Denne udtalelse er ikke enestående, men en del af den måde eller diskursive positioneringsstrategi Falck bruger til at brande virksomheden (jf. kapitel 3). Der formuleres altså fra ledelsens side en 'ordineret følelsesnorm' (Ashforth & Humphrey 1995) eller 'følelsesregel' (Hochschild 1983) om, at den gode ambulanceredder, foruden det fysiske behandlingsarbejde, også påtager sig 'sentimentalt arbejde' (Strauss et al. 1961:129-50).

Det siger sig selv, at ikke alle ambulancereddere er lige dygtige til at gå ind i dette følelsesmæssige rum i relation til de pårørende. En strategi til at undgå det følelsesmæssige rum er at gemme sig bag deres faglige opgaver på skadesstedet og ikke mindst i ambulancen under transporten. Nogle ambulancereddere bruger den strategi mere konsekvent end andre. Det er eksempelvis ikke vanskeligt for en redder med mangel på overskud, som er fanget alene i bårerummet med en patient, at forsvare nødvenligheden af at projektere al sin opmærksomhed ind i journalskrivning og løbende kontrol af patientens værdier på defibrillatoren under transporten til hospitalet, på bekostning af menneskeligt 'sentimentalt arbejde'. De fleste forventer, at patientens fysiske velbefindende er vigtigere end deres følelsesmæssige. Men overordnet viser mit empiriske materiale, at redderne gerne påtager sig den sekundære omsorgsopgave, der ligger i at berolige og forsøge at trøste patienterne og de pårørende. Det er ikke umiddel-

bart kompromitterende for redderens maskulinitet at tage denne rolle på sig, fordi det ses som et centralt element i deres overordnede raison d'être – at hjælpe andre mennesker. Den følelsesmæssige hjælp – eller det 'sentimentale arbejde' (Strauss et al. 1961) redderne giver til de pårørende via beroligende ord og kropslige gestusser, opfattes ikke nødvendigvis af redderne, som en pligt eller kommercialisering af deres følelser. Det opleves snarere som en filantropisk gave, som redderrollen giver dem mulighed for at skænke (Bolton 2000, 2004; Hochschild 1979:274).[76] Når jeg spurgte reddere, hvad de sætter mest pris på ved arbejdet, svarede de ofte, at de godt ved det er en kliché, men de er glade for deres arbejde, fordi de kan hjælpe andre mennesker. De oplever altså en glæde ved at være i en professionel relation, hvor de stiller deres fysiske, kognitive og emotionelle overskud til rådighed for mennesker i nød, eller som befinder sig i en situation, de ikke selv kan håndtere.

Det er imidlertid velkendt indenfor den psykosociale arbejdsmiljøforskning, at arbejdet med mennesker og klient-relationer er et tveægget sværd, som både opleves som meningsfuldt og belastende (Limborg & Hvenegaard 2008). Således forekommer der også ture, hvor det dobbeltsidede følelsesarbejde kan være krævende og måske endda belastende for ambulanceredderne:

> Mens jeg sidder inde i TV-stuen, har jeg en længere samtale med Thomas, som kommer og spørger til MARS-projektet. Han fortæller, at han synes, det er vigtigt at give alle en god behandling, uanset om det er direktøren eller narkomanen. Han nævner det klassiske spørgsmål fra fremmede: "om ikke det er hårdt at se alle de ting, de ser". Han fortæller bl.a., at det ikke er de blodige og voldsomme ting, som psykologisk er hårdest for ham. Det kan derimod eksempelvis være at skulle køre en 48-årig kræftpatient, der ligger for døden på sygehuset for sidste gang – "*vi kan jo tit se, hvor det bærer hen, og at de nok ikke længere er til at hjælpe*" (Feltnoter, St. Nordkøbing, d. 10. maj 2012)

Det er ikke svært at sætte sig ind i situationen; *Hvad siger behandleren til patienten omme i bårerummet? Hvad siger assistenten omme foran med den pårørende på vej til sygehuset?* Mit datamateriale kan desværre ikke belyse, hvilke strategier ambulanceredderne anvender i sådanne situationer; jeg var altid i bårerummet med behandleren på ture, hvor de pårørende kørte med til hospitalet, fordi de, så vidt muligt, ikke skal være i bårerummet under transporten (med mindre patienten er et barn). Jeg spurgte heller ikke ind til denne dimension af følelsesarbejdet i forbindelse med mine interviews. Men Thomas fortælling viser, at de pårørendes følelser kan være mere belastende end patienternes døde eller svært tilskadekomne kroppe for redningsarbejdere (se også Metz 1981: 126; Lois 2003: kapitel 5). Han fremhæver i hvert fald, at de hårdeste ture er de, som fremprovokerer eksistentielle spørgsmål i ham. Men i denne situation, er der ikke plads til denne type tanker. Følelserne må enten 'afskærmes' eller 'omfortolkes' (Ashforth &

[76] Ifølge Hochschilds kommercialiseringstese ([1983] 2003:kapitel 5) er det filantropiske element et privat anlæggende. Bolton (2000, 2004) derimod anvender begrebet til at beskrive hvordan medarbejdere – i Boltons empiri sygeplejersker – giver i professionelle "lidt ekstra" af sig selv i interaktionen med andre mennesker. Jeg læner mig her op ad Boltons forståelse.

Humphrey 1995; Ashforth & Kreiner (2002), fordi, der er nogle pårørende, som berørte, hvis følelser ambulanceredderen på en eller anden måde er nødt til at forholde sig professionelt til. Selvom strategien muligvis er ikke at sige noget konkret, så er det en krævende situation for redderen, både i forhold til hans rolle som redder og som medmenneske.

Henrik Frandsen fortæller om følgende to episoder, som krævede ekstraordinært dobbeltsidet-følelsesarbejde:

> Når man er i de der situationer, så er det værste egentlig de pårørende. Jeg kan huske en tur, jeg kan ikke huske ham, der var død, men jeg kan bare huske hans søn på 14-15-16 år, der havde fundet ham og givet lidt hjertemassage. Hans skrig... hvor ked af det, han var, især fordi det lige var hernede [tæt på Henriks hjem, hvor interviewet foregår]. Jeg kan ikke huske ham, men jeg kan bare huske hans skrig. Og det blev ved. Han var ikke til at få ned igen. Men det var også fordi, han var tæt med sin far, og faren var ikke særlig gammel. Men han havde sukkersyge, og havde fået det dårligt og gjort det forkerte, så fik han hjertestop. Men at ligge med ham, hvor lægen kommer ud og giver noget medicin, men senere at "der er ikke mere at gøre". Og så var det slut.
> […]
> Det eneste, der sådan virkelig er gået under huden på mig, og som jeg virkelig husker, det er en historie min far har fortalt, fra hans tid [som Falckredder]. Men det er også, fordi han ikke fortalte så meget, så de få ting der så kom frem [dem husker jeg]... Det var i Odense, hvor nogle forældre lige havde født et lille barn, der var problemer med, så de blev kørt til Århus. Der var sygeplejersker og læger med, der arbejdede på det barn hele vejen op. Forældrene kørte hele vejen bagved i deres egen bil. Og det døde så det lille barn. Så skulle de hjem med det. Så fik de lov til at sidde med det på bagsædet af deres egen bil, mens min far kørte bilen hjem med dem bagi. Så er der langt fra Århus til Odense med dem siddende ulykkelige bagi. Man kan ikke gøre noget, man kan ikke sige noget. Man kan bare køre. Og den historie sidder stadig, som en jeg kan huske. Det har jeg ikke lyst til at opleve. Jeg har heller ikke lyst til at skulle opleve, at vi skal genoplive et barn. Det er mit skræksenarie. Eller et færdselsuheld, hvor børnene er helt maltrakteret. Det er der, hvor jeg vil sige, der er det ikke sjovt (Interview, Henrik Frandsen, Assistent).

Ligesom den situation Thomas beskrev lige før, er det ikke svært at forestille sig, hvor vanskelig disse to situationer har været at håndtere både praktisk/socialt, men formodentlig også følelsesmæssigt, for Henrik Frandsen og hans far. Der findes korte efteruddannelseskurser i ambulancepsykologi, som nogle reddere tager på. Men for de fleste redderes vedkommende har de kun modtaget meget lidt eller ingen formel uddannelse i, hvordan de skal håndtere psykologiske problemstillinger. Det betyder, at selvom de optræder i rollen som professionel, så er deres eneste materiale at hjælpe med personligt. De må trække på deres personlige erfaringer og fornemmelser som (med)menneske, når de interagerer med patienter og pårørende i disse prekære situationer. De må give noget af sig selv. Man kan måske endda stramme den og sige, præmissen for at indgå i denne type interaktioner er, at de giver noget af sig selv.

Når redderne sætter sig ud i ambulancen efter en trist tur, som dem Thomas og Henrik Frandsen netop har fortalt om, så risikerer de at få en tur, hvor de skal hjælpe et barn til verden i ambulancen eller måske en tur, som lykkedes med at få liv i en patient med hjertestop. Således risikerer ambulancereddere altid at skulle omstille sig fra at befinde sig på den ene ende af kontinuummet af eksistentielle

ekstremsituationer til det andet. Det kan også ske, de kommer lidt smårystede ud i ambulancen og bliver sendt ud til en tur, hvor patienten er bange og har behov for omsorg og empati. Her tager den gode redder patienten i hånden og forsøger efter bedste evne af møde patienten, hvor vedkommende er. Men det kræver altid, at redderne har eller kan mobilisere et overskud at øse af, og det kræver emotionelle omklædninger. Disse sceneskift fra tur til tur forudsætter det organisationssociologen Sharon C. Bolton (2001) kalder en konstant 'jonglering' mellem forskellige ansigter og følelser. Her er ambulancen et afgørende emotionelt omklædningsrum, hvor meldingen fra vagtcentralen varsler redderne om, hvilken form ansigtet skal lægges i ude hos den næste patient.

Dispositionel robusthed eller hærdning

I forbindelse med at jeg interviewede redderne, spurgte jeg dem, om de mente, man skulle have en særlig mental robusthed for at være ambulanceredder. Spørgsmålet kan på flere planer tolkes som en invitation til at performe traditionel maskulinitet. Jeg valgte at stille dem spørgsmålet, fordi det er interessant at høre, hvordan de forholder sig til de følelser, som følger med det at arbejde i et arbejdsmiljø, der undertider er barskt. *Hvordan oplever de det, og hvilket kulturelt repertoire bruger de til at forstå og skabe orden i disse oplevelser*? Internationale studier har fx. Vist, hvordan brandmænd typisk fremhæver, at det kræver en særlig slags mand at have deres arbejde (Tracy & Scott 2006; Baigent 2001). Men mit empiriske materiale viser, at de danske ambulancereddere heller ikke på dette område forsøger at positionere sig og gøre maskulinitet lige så entydigt heroisk, som flere internationale studier beskriver.

Generelt fremhæver redderne, at de skal være i stand til at filtrere oplevelserne ud, så de ikke mentalt slæber rundt på turene efterfølgende. For eksempel forklarede Jeppe Larsen, der er en af de få, som direkte fremhævede, at arbejdet *forudsætter* særlige psykologiske dispositioner, at:

> Jeg tror, man skal have en rimelig psyke, eller det SKAL man have. Fordi du skal have evnen til at tage det ind, og bearbejde det, og spytte det ud igen uden at gå og ruge på det. Fordi, ellers brækker du ned. Dengang jeg startede sagde en af de gamle, at "i den her branche, holder man enten i en måned, indtil første gang man har været ude til et eller andet, eller også i fire-fem år, eller også så var folk ikke til at smide ud".
> MK: *Hvordan tror du, det kan være*?
> Jeppe: Nogle kan det bare ikke, og så kommer de til et punkt efter 2-3-4 år, hvor rygsækken bare er fuld. Og ellers så har de den evne. Og det er rigtig, det han sagde dengang, det kan jeg se i dag. Vi jo folk, der ikke er til at drive ud af biksen. Vi har jo folk, der er 70, der bare hænger fast med næb og klør.
> (Interview, Jeppe Larsen, Behandler)

Det er interessant, hvordan Jeppe Larsen her bruger noget, der minder om maskin- eller computermetaforik til at beskrive reddernes processering af oplevelserne i felten. Informationer og sanseindtryk tages ind, bearbejdes og spyttes ud igen. Og så er operationen slut. Det er værd at bemærke, at han ikke siger, at oplevelserne ikke kan gøre indtryk eller påvirke. Men man skal som redder have en evne til at

lave en mental og emotionel afslutning, 'fordi, ellers brækker du ned' efter nogle år, 'når rygsækken bliver fuld'.

Rene Bak forklarede det således, at, '*man skal ikke være hård...[men] Du skal jo finde ud af at håndtere det'*. Derefter uddybede han, at:

> Man skal i hvert fald ikke have det dårligt over det bagefter. Og hvis du på en eller anden måde har det mærkeligt – det er jo meget naturlige reaktioner på det, du oplever – altså hvis du har lyst til at snakke bagefter, så skal man bare acceptere det og få talt tingene ud. Meget længere er den jo ikke. Så er det klart, at du kan opleve et eller andet, der vælter dig, men altså det kan jo så ske for alle. Det kan lige så godt være dig, der kommer forbi et eller andet færdselsuheld, hvor der ligger et eller andet, du ikke gider se. Det kan ske for alle.

Rene Baks rationale minder om Jeppe Larsens i den forstand, at han ligeledes fremhæver behovet for at kunne lave en mental afslutning efter turen. Men han tager spørgsmålet et stykke videre og fremhæver, at det ikke altid er let afslutte turene mentalt. Hvis det er tilfældet, 'så skal man bare acceptere det og få talt tingene ud. Meget længere er den jo ikke'. Således advokerer han ikke for en entydig 'emotionelt afkoblet' position. Det er heller ikke således, at redderne nogensinde kan vide sig sikker på, om de kan håndtere de oplevelser, de møder. Tværtimod fremhæver Rene, at *alle* kan komme ud for noget, som knækker dem. Denne opfattelse er meget udbredt blandt redderne. En opfattelse, som er en afgørende forudsætning for det 'forløsningsfællesskab', som beskrives senere i dette kapitel.

Selvom ingen reddere offentligt vil sige, at de aldrig kunne knække psykisk af oplevelser i felten, så er der en opfattelse blandt redderne af, at man får en emotionel hærdning med tiden. Mads Green sagde til mig under et interview, at *'man kan godt kalde os nogle fandens karle, men det er jo fordi, vi er vant til nogle ting, som er unaturlig for andre*'. Jeppe Larsen fortæller, at han *'har det som 99,8 % af alle falckreddere. Man får et lidt specielt forhold til død og ødelæggelse og ulykker, når man har været der er stykke tid'*. Da jeg spørger, hvad det er for et forhold, forklarer han, at:

> For mit vedkommende der er det sådan, at jeg kan trække på skuldrene over, at folk ligger døde. At en har kørt sig selv ihjel ind i et vejtræ, jamen det... det er da bare ærgerligt, du kunne bare have kørt ordenligt din klovn. Sådan noget kan man godt tage sig selv i at sige - det er godt folk ikke altid hører, hvad man siger ud ad til. Det eneste der stadig er tilbage, der stadigvæk, det er, hvis der er, børn der har været impliceret i det, hvor de er fuldstændigt uskyldige. Og så kritisk syge børn...(Interview, Jeppe Larsen, behandler)

Jeppe Larsen beskriver, at en dybt kropsliggjort professionel kynisme, eller måske rettere en emotionel hærdning, følger med reddernes habituelle tilpasning til det præhospitale miljø. Derfor er langt de fleste oplevelser i feltet, heriblandt døde, blevet naturligt for ham. Den professionelle naturalisering af døden, som følger af at have set mange døde og tilskadekomne kan endda, siger han, få ham til at trække på skulderen ved synet at en død, som ikke har kørt ordentlig. Formuleringen er kynisk. Men det er Jeppe Larsen ikke. Når han her fortæller, at han i nogle situationer kan fange sig selv i at bebrejde ofret, så er

der tale om en mestringstrategi, som er ganske udbredt blandt rednings- og sundhedsprofessionelle (Lois 2003). Bebrejdelse af ofret er en mestringsstrategi af den type normaliseringsstrategier Ashforth & Kreiner (2002: 216) kalder en 'diffunderingsstrategi', som får det ekstraordinære til at virke acceptabelt og retfærdigt. Det er en måde at holde eksistentielle spørgsmål en armslængde fra livet. Hvis ikke Jeppe var i stand til at normalisere ekstraordinære begivenheder, ville typiske arbejdsrelaterede gøremål pludselig blive problematiske. Dog fremhæver Jeppe Larsen, som så mange andre reddere, at børn gør et særligt indtryk. De er uskyldige, hvilket gør det svært at finde kognitive strategier til at holde følelserne på afstand. Ved at tilskrive billister personlig ansvarlighed, er det muligt for Jeppe Larsen at opretholde en eksistentiel 'illusion om kontrol'; hvis blot man kører ordentligt, sker den slags ikke.

På en køretur under feltarbejdet havde jeg en samtale med Ivan Poulsen om den professionelle kynisme, og det jeg mente fungerede som et relativt groft emotionelt filter. Det følgende citat efterfølger Ivan Poulsens beskrivelse af en "vellykket samarbejdssituation" som involverede ham, hans makker, lægen på lægebilen og assistenten på lægebilen (en anden ambulancebehandler fra stationen), hvor samarbejdet mellem reddere og lægen gik eksemplarisk ved et grimt færdselsuheld.

> Det er selvfølgelig forfærdeligt for familien. Men for os er det en spændende tur og fedt, når det går godt med behandlingen.
> MK: *Jeg har selv været overrasket over, hvor distanceret jeg har oplevet de få tragiske ture, som jeg har været med på. Jeg har lidt svært ved at sætte ord på det værn eller den distance, man har.*
> Ivan: Det er ikke et værn. Man kender dem jo bare ikke. Det ville helt sikkert være noget andet, hvis det var min egen datter.
> MK: *Nej, selvfølgelig kender man dem ikke, men jeg synes alligevel, det er mærkeligt, hvordan nogle af de voldsomme ting, som jeg har været ude til ikke bider på mig. Jeg har været ude til et selvmord, et forsøg på selvmord og en som var skyllet i land efter at have ligget i et havnebassin i tre uger.*
> Ivan: Man får et professionelt forhold til det. Du behøver fx. ikke beskrive, hvordan det ser ud, når en person har ligget i vand i tre uger. Så er huden helt hvid/blå, nærmest opløst og skralder af. Fisk har sandsynligvis spist af kroppen og måske øjnene. Hvis du siger, der er tale om et lig, som har ligget på en mark i en uge, så ved man, at kroppen er opsvulmet til dobbelt størrelse, og der er nok også hul på. Det ved man bare sådan noget. Det kommer ikke bag på en.
> MK: *Men er der slet ikke noget, som påvirker dig. Er der ikke situationer fx., hvor I lige har været ude til et færdselsuheld eller noget, hvor du efterfølgende er i samme situation på landevejen, hvor du lige tænker en ekstra gang, inden du foretager en overhaling eller noget andet?*
> Ivan: Nej, det er der ikke. Det eneste er, at jeg altid bruger sikkerhedssele, og så bruger jeg cykelhjelm. Jeg har simpelthen set så mange tilfælde, hvor kraniet er flækket på cyklister, og hvor folk med cykelhjelm slet intet kommer til. Det er helt utroligt, den forskel det gør. Og så ryger jeg ikke. Det har jeg nu aldrig gjort, men efter at have kørt med så mange lunge og KOL patienter, så kommer jeg heller aldrig til det. (Feltnoter, St. Sydkøbing. d. 1. august 2012)

Ivan Poulsens indledende sætning i dette citat, viser et grundlæggende forhold ved redningsarbejdet, som kendetegner meget arbejde inden for sundheds- og sygdomssektoren, som for udenforstående kan virke amoralsk. Jo voldsommere ulykkerne er, jo mere fagligt udfordrende er de. Men det skyldes net-

op, at redderne i situationen primært er involverede som sundhedsprofessionelle snarere end som personer. De indgår i situationen i en professionel rolle, netop fordi de har evner og viden, som kan gøre en forskel. En forskel de brænder for at gøre. Ivan Poulsens påpegning af, at det ikke er et værn, fordi de ikke kender patienten, peger på et vigtigt strukturelt vilkår omkring det psykiske arbejdsmiljø, som man let overser. Jeg gjorde i hvert fald. De relationer ambulanceredderne har til patienterne er korte (Mannon 1981:6) modsat andet sundhedsfagligt personale, som ofte har længerevarende patientkontakt og dermed opbygger andre og dybere relationer. Det er også karakteristisk, hvordan Ivan Poulsen, der kun har været ambulanceredder i seks år, udtrykker en familiaritet med ekstreme ture. Han gør kompetence, det er hans felt. Det er ikke sikkert, han faktisk selv har været ude ved en "strandvasker", men han *ved*, hvad der venter ham, det vil ikke komme bag på ham, mener han. Denne viden kan stamme fra egen erfaring. Men den kan også stamme fra de mange florerende 'krigshistorier' (Orr 1990;1996) i det narrative fællesskab på stationen.

De psykologiske dispositioner til at håndtere "traumeture" er således ikke udelukkende noget, ambulanceredderne anser som personlige dispositioner. Det er i høj grad også noget, de socialiseres til gennem såvel deres kontinuerlige *væren* i praksis som deres *deltagelse* i praksis. Generelt har mange af redderne en opfattelse af, at man hærdes med tiden. Derfor er de også bevidste om, at elever, som endnu ikke er hærdede, skal beskydes. Således er det en bevidsthed om, at de erfarne reddere skal beskytte de endnu ikke hærdede. På den anden side er dette naturligvis også en situationel identitet, som er sekundær, passiv og ekskluderet. Ved at trække sig signalerer novicen, at han (i hvert fald) endnu ikke kan holde til arbejdet, når det virkelig gælder. Derfor kan det muligvis være vanskeligt for elever at trække sig. De ved også godt, at man vinder sin plads i flokken ved at vise færdigheder i praksis. Desuden ved de unge reddere i dag også godt, at de ældre reddere synes, at de er bogligt dygtige, men at de også mangler grundlæggende kompetencer og dispositioner til at indgå i praksis.

Derfor har de ældre reddere et ansvar. Paramedicineren Svend Østergaard, der har været redder i omkring 27 år, fortæller, at han selv 'har været heldig ikke at komme ud til noget grimt', før han havde været ambulanceredder længe. Derimod kom flere af de seks andre, som begyndte samtidig med ham, hurtigt ud til noget grimt. Det betød, at mindst én af dem stoppede efter at have været ude ved en trafikdræbt. Svend mener, at man skal bygges op mentalt til jobbet, men dengang han startede, tænkte man ikke over at beskytte de unge. I dag derimod, fortæller Henrik Frandsen:

> ..får [vi] at vide som elever… især i starten, at det er meget vigtigt, hvis vi kommer ud for noget voldsomt - jeg fik det banket meget ind i hovedet, at det er okay, hvis det her er for voldsomt, så gå hen og sæt dig i ambulancen, lige lidt væk og sund dig lidt. Men det tror jeg, der er mange, der ikke vil, fordi "*hvis jeg går fra nu så uha*", men sådan er det ikke. Der er meget voldsomt, og hvis man kommer som ny udefra og ikke kender noget til det, så kan det være meget voldsomt. (Interview, Henrik Frandsen, assistent)

> … sørger vi for, at passe rigtig godt på dem til at starte med. Kommer vi ud til sådan noget, så bliver de skubbet i baggrunden nogle gange, selvom de faktisk gerne vil med frem. Så tager vi lige et look, inden vi smider dem ud i det, og vi forbereder dem rigtig godt, inden man går hen til dem. Så det er sjældent, at der er nogen, der stopper i dag (Svend, Paramediciner, St. Nordkøbing).

I gamle dage hvor oplæringen var minimal, var reddere næsten automatisk fulde medlemmer af praksisfællesskabet fra dag ét. Dengang herskede der en organisationsform baseret på et erfaringspædagogisk ideal, hvor novicerne skulle ud og prøves af og gøre noget, så de kunne få noget erfaring og lære noget. I dag er novicerne derimod elever i mesterlære, dvs. institutionaliserede legitime perifere deltagere (Lave & Wenger 1991), der kører med som tredje mand, hvorfor de erfarne reddere ikke forventer samme emotionelle robusthed af novicen, som de gør af de etablerede kolleger. Det betyder også, hævder Svend, at der ikke er mange, der stopper i dag. En pointe Kaj Hansen også fremførte under et interview. Disse udtalelser kan ses som modstridende med Jeppe Larsens tidligere udtalelse omkring reddere, der stopper efter nogle år, fordi "rygsækken er fuld". Jeg tror imidlertid, man skal være forsigtig med at læse for stor forskel ind i interviewfragmenterne her. Dels er det usikkert, hvor mange de "nogle", Jeppe Larsen taler om, er. Endvidere er det også vanskeligt at undersøge de(n) nøjagtige årsag(er] til, at folk stopper. Er det udbrændthed, manglende lyst, lyst til noget andet eller problemer med at få en ny stilling eller måske alle fire ting? Men det er gennemgående i mit materiale, at ambulanceredderne fremhæver, at de passer bedre på de unge og hinanden sammenlignet med tidligere.

Turene flyder sammen

En typisk konsekvens af erfaring som ambulanceredder, er, at turene begynder at flyde sammen i bevidstheden. Desuden kan ambulanceredderne endda nogle gange have vanskeligt ved at huske flere af de ture, de har kørt efter en vagt (Mannon 1981:19). I omklædningsrummet efter en vagt på St. Nordkøbing sagde Mikkel, som har været redder i omkring 10 år, fx. til mig, at 'jeg håber sgu, du er bedre til at huske, hvad du har set i dag, end vi er. Turene flyder sammen for os. Jeg kan ikke huske særligt mange af vores ture i dag'. Denne oplevelse af forholdet mellem de præhospitale oplevelser og erfaring/længerevarende eksponering, fortalte flere ambulancereddere om. I mit interview med Bernd Ibsen fortæller han, at:

> … tingene de flyder sgu også lidt sammen. De første 5,6,7 år der kan du næsten huske turene. Men pludselig, der går det stærkt med at glemme mange af dem. Og det ser jeg som en naturlig reaktion på det. Selvfølgelig er der nogle ture, som man altid vil kunne huske. Selvfølgelig er der det.
> MK: *Hvad er det for nogle, der sætter sig*?

Bernd: Jeg tror dem, der har sat sig mest, er selvfølgelig de ture, man har kørt, mens man var ung redder. Dem vil man altid gå og huske på. Sådan de første, hvor man ser et knust hoved eller et barn, der er dødt... sådan nogle ting. Det er dem, der er lidt mere end normalt (Interview, Bernd Ibsen, Behandler).

Det er altså naturligt, at turene flyder sammen, og flyder ud, af bevidstheden, mener Bernd. Med tiden skal der noget ekstra ordinært til, hvis redderne skal huske turen. Jeg har ofte haft en fornemmelse af en "faglig sathed" hos mange af de ældre reddere. De når et punkt, hvor de ved, de kan deres håndværk. Denne sathed kan tænkes at have konsekvenser i forhold til den mentale belastning ved ambulancearbejdet. Efterhånden som redderne bliver mere og mere rutinerede og kompetente præhospitale håndværkere, forbedres vilkåret for at afslutte turene mental, når patienten er afleveret på hospitalet, og patientjournalen er underskrevet. Den kompetente redder har ikke længere et behov for efterfølgende at gentænke turene og evaluere dem på samme måde som den unge redder, der er på vej ind i håndværket og op i det faglige hierarki. Den erfarne ambulanceredder *ved*, at han kan løse næste opgave. Denne ontologiske sikkerhed skaber formodentlig også en emotionel forløsning i forhold til fortiden; fordi de *ved*, at de gjorde, hvad en kompetent redder har mulighed for at gøre i den pågældende situation. Foruden det indlysende faktum, at den menneskelige hukommelse er notorisk selektiv og kapacitetsbegrænset, er denne faglige sathed, eller personlige 'erfaringsbase', som nogle reddere undertiden kalder det, medvirkende til at skabe det kognitive grundlag for, at turene kan flyde sammen.

Ture, der sætter spor…

… jeg kan tydeligt huske min start ved Falck [for ti år siden]. Man havde sådan en prøveuge, den kommer jeg aldrig til at glemme. Der var en ulykke hernede i Sydkøbing, og jeg var på stationen i Uttrup. Jeg havde kørt tre dage med autohjælp, og så havde man to dage med ambulance. Den sidste dag var bare en "traumedag", hvor vi kørte tre "færdsel"[77]. Den sidste hernede var så en tankvogn, der havde kørt ind i en personbil med en familie. Det var sådan lidt makabert. Jeg havde ikke set døde før, så var det jo så endnu mere makabert. Konen var slynget ud af bilen, og faren var brændt inde, og de havde deres søn og en kammerat med. To drenge, som var væk, da vi kom frem, de var forbrændte, så det var sådan.. ja. Det var ikke særlig pænt. Vi fik så moren, og jeg kan stadig huske lastbilschaufføren derude fra, han var virkelig i chok. Han var ligbleg. Virkelig kridhvid. Og da vi kom op på sygehuset, blev jeg spurgt af dem jeg kørte med, om jeg havde lyst til at se børnene, så skulle jeg gøre det nu, fordi det er ikke så tit det sker i det omfang. Og til at starte med har man det nok lidt sådan, at du er nødt til at prøve det, fordi det også er nu, du skal finde ud af, om det er noget, man kan affinde sig med.
MK: *Hvordan ude på ulykkesstedet, hvad fik du at vide der?*
Rene: Ude på ulykkesstedet der fik jeg at vide, at hvis ikke jeg havde lyst til at hjælpe med hende, så var det helt i orden. Det var jeg ikke i tvivl om, og der har ikke været noget efter. Så jeg hjalp med at tage hende ind. Og... hun var død. Og det forhold får man lidt til det på et tidspunkt, jamen de er jo døde. Men børnene deroppe kan jeg tydeligt huske, fordi jeg valgte at gå med ind, fordi de havde dem oppe på sygehuset og var i gang med

[77] Slang for udkald til færdselsuheld.

at forberede dem til transport, de skulle til Riget. Den ene dør så heroppe, og den anden når så derover, men dør så af sine kvæstelser. Men det kan jeg godt huske, det var lidt mærkeligt. Og specielt fordi man jo vant til nu, at du har en funktion, når du kommer ud. Du har noget at gøre og er fokuseret på det. Og den dag der stod jeg jo bare og kiggede i hjørnet. Det er måske der, hvor du er mest sårbar, når du ikke kan gøre noget.
MK: *Så har man tid til at stå og blive overvældet af situationen og tænke.*
Rene: Ja nemlig. Det var jo sådan lidt. Så kørte vi jo hjem, det var sidste tur, og jeg skulle på skole bagefter. Da vi kom hjem, var det ikke fordi, de var hårde eller noget. De var så flinke at sige, at hvis der var noget, så måtte jeg ringe jo. Men det er lidt makabert bare at køre hjem og sidde alene i sin lejlighed efter at have oplevet det der. Det var sgu ikke helt... det var sgu nok ikke helt i orden. I hvert fald ikke oppe i hovedet i hvert fald. Men... det finder man jo ud af. Man lærer jo at håndtere tingene på en eller anden måde. Man finder ud af, at det var rart at snakke om tingene. (Interview, Rene Bak, Behandler)

Alle ambulancereddere har et katalog over ture, de aldrig glemmer. Renes fortælling her er en fortælling om en ilddåb. Ambulanceredderne udsættes for situationer, som for andre mennesker er højest uvante og undertiden makabre. Med tiden udvikler de et specielt forhold til voldsomme begivenheder, hvor folk kommer til skade – i hvert fald så længe, de er på arbejde iklædt deres uniform – til gengæld fremhæver de fleste reddere, at de privat er ligeså sårbare over for, hvis der noget fx. med deres børn, som de fleste andre mennesker er. En af de grundlæggende forskelle er, at de på arbejde er forberedt på disse oplevelser. De er mentalt forberedte. Desuden, og måske endnu mere afgørende; de er fokuserede på at hjælpe folk – de forsvinder ind i arbejdet (Coombs & Goldman 1976:347f.), hvor de har en værktøjskasse fuld af tekniske og medicinske muligheder for at hjælpe de tilskadekomne. Det er denne opgave, som optager deres opmærksomhed, når de er ude ved tilskadekomne. Men det kunne Rene ikke i denne situation. Han havde ingen plads som deltager i praksisfællesskabet, han havde ingen erfaring med at opleve den slags episoder, og han havde ingen at tale med episoden om, da han kort tid senere sad alene i sin lejlighed.

Ture, der kommer med hjem

Den gamle redderassistent George Larsen, som har været redder i over 40 år sagde under et interview, at *'Jeg har ikke noget med hjem. Aldrig nogensinde nej'*. Georges katagoriske afvisning af ambulancearbejdets latente psykologiske kolonisering af fritidslivet er imidlertid en undtagelse i mit empiriske materiale. Selvom redderene udvikler et professionelt forhold til de situationer, de kommer ud til, og de er gode til at holde øje med hinanden og få snakket om tingene, så erkender langt de fleste reddere, at de – ligesom de fleste andre mennesker – nogle gange tager arbejdet med hjem. Nogle ture sidder i kroppen længere tid end andre. Vi så ovenfor Henrik Frandsen, der selv er far til små børn, beskrive hvordan hans skrækscenarie er at komme ud til døde eller alvorligt kvæstede børn. Det er et alment skrækscenarie blandt ambulanceredderne. Rene Bak, fortæller tilsvarende, at:

... Jeg kan huske, [lige] efter vi fik vores første [barn], der var en tur oppe i Bilka, og det passede med, at det var præcis jævnaldrende med min på 5 mdr. Det var noget med... det var i hvert fald et blåt barn – på grund af noget vejrtrækning, kastede [barnet] op og et eller andet, så er barnet blåt og trækker ikke vejret. Og det var før lægebilen[78], så man ved, der var ikke noget hjælp, der kom ikke nogen andre end en selv. Det var egentlig ikke særlig sjovt. Vi havde også en dødsulykke, det var lige i konfirmationstiden, hvor der var en familie, der var blevet udryddet, hvor man bare tænkte hold da kæft... Man er bange for at få nogle billeder, man kan associere til noget derhjemme på en eller anden måde... Jeg har så heldigvis ikke haft nogen. Så jeg føler lidt, jeg er ved at være ovre det. Man kan jo ikke selv gøre for, tingene sker.

Christian Hjelm fortæller, at det mentalt kan være hårdt at være "samfundets skraldemænd om natten", som han kalder det. Han indrømmer, at han undertiden bliver påvirket af ture til nogle af samfundets marginaliserede grupper. På den anden side genfortolker han oplevelserne som noget sundt: '*At folk vælger at tage sig af dage og sådan nogle ting, jamen, dem har jeg ikke ondt af, jeg har ondt af dem, der er efterladt. I sådan en situation, der tænker man fandeme over og sætter pris på det, man har herhjemme. Det er godt nok lige at blive mindet om det en gang imellem, fordi dagligdagens trommerum og børn, og man er lidt vrissen og ting og sager, så lige pludselig standser du op og skal lige tænke'*.

Der er forskel på, om redderne har pårørende, de kan tale med omkring deres oplevelser på arbejde. Mange reddere fortæller, at de i et vist omfang har nogle udenfor arbejdspladsen, som de kan snakke med om deres oplevelser på arbejde. Nogle reddere har familiemedlemmer eller endda partnere, som også er reddere. Det betyder, at de hjemme har en partner, som forstår, hvad det er for nogle oplevelser, de nogle gange har med sig hjem fra arbejde. Andre fremhæver, at deres partnere også arbejder indenfor sundhedsvæsenet og derfor også har en vis forståelse for de barske oplevelser, de undertiden udsættes for. Men der er også flere reddere, som ikke oplever, at deres partner kan forstå det, de oplever på arbejde. Rene Bak fortæller eksempelvis, at *'hvis jeg kommer hjem, så kan jeg fortælle vidt og bredt om det, men min kone har ikke forståelse for det, jeg har været i, det har mine kolleger'*. På samme måde fortæller Christian Hjelm, at:

Det er tit og ofte, så spørger hun: *'har det været en hård vagt'*, *'ja det var det sgu lidt'*, så kan jeg måske sige, vi havde to stop, og den ene ligger i Nordkøbing og er forhåbentligt i live, det tror jeg faktisk, han er, og det var så godt. Men de nærmere detaljer og sådan noget, det får hun ikke at vide. Fordi nogle ting har hun frabedt sig, det bryder hun sig ikke rigtigt om. Selvfølgelig, hvis det er noget, der går mig på, men så har jeg mine kolleger (Ulykkesfortælling, Christian Hjelm, paramediciner).

Rene og Christians beskrivelser af partnere, der ikke kan forstå deres verden, eller som ikke bryder sig om at høre om oplevelser, accentuerer betydningen af ambulancereddernes coping- og forløsningsfælleskab.

[78] Lægebilen har på dette tidspunkt kun kørt i Sydkøbing i et par år. Inden da måtte reddere selv håndtere alle situationer ude i marken.

Når man lige skal have lagt brikkerne de rigtige steder…

Det sker det nogle gange, som flere reddere allerede har fremhævet i dette kapitel, at turene kommer så tæt på noget personligt konnoteret, eller de voldsomme begivenheder kommer for mange gange for hurtigt efter hinanden til, at redderne kan have svært ved at håndtere oplevelserne. Det er også værd at bemærke, at mange reddere kører som reddere i byer, de selv bor i eller omkring. Det betyder, at det er sandsynligt, at de risikerer at komme ud til familie eller folk, de kender godt. Her kan det være vanskeligt og nogle gange umuligt at bruge deres sædvanlige mestringsstrategier. Det er fx. Vanskeligt, at depersonalisere mennesker man kender fra private sammenhænge. Redderne fortalte mig under feltarbejdet, at vagtcentralen beskytter redderne, således de så vidt muligt ikke kommer ud til familiemedlemmer. Men det er selvsagt vanskeligt og ofte umuligt for vagtcentralen at holde styr på. Eksempelvis ved trafikuheld er det ofte umuligt at kende identiteten af de tilskadekomne på forhånd. Under et interview tilbagekalder en fællesarbejdsmiljørepræsentant sit informerede samtykke midlertidigt, idet han beder mig slukke for mikrofonen. Derefter fortæller han mig en historie om en situation, hvor en redder var kommet ud til et trafikuheld, hvor hans kone og barn var voldsomt tilskadekomne. Episoden er sjælden. Men der er en immanent risiko, hvor reddere, som arbejdet tæt på, hvor de bor, vil skulle hjælpe svært tilskadekomne mennesker, de kender godt.

Under et interview fortalte en redder, hvordan han har haft stor gavn af psykologhjælp i forbindelse med en tur til en brand, hvor en kollega omkom. Han forklarer, at:

> […]det satte godt nok nogle ting i gang i mig, fordi man selv har været med i branden. Så gik jeg ind til min stationsleder på det tidspunkt og sagde: '*det er sgu ikke, fordi jeg skal ud og hænge i et reb, jeg synes bare, der er nogle ting, der virker... jeg kan sgu ikke helt få styr på det*', så sagde han: '*det gør jeg*'. Så ringede han til en psykolog[...] super, super dygtig. Da jeg så tog kontakt til hende, og hun kom ud, jamen, der var lys på bordet og en kande vand, og der var servietter. Jeg havde det sådan lidt, fordi da vi skulle afmønstres fra Jugoslavien, der var [der] en socialrådgiver: '*har I noget, I vil snakke om*'? Det blev håndteret fuldstændig forkert. Det kunne forsvaret ikke takle – at vi havde nogle ting, vi skulle snakke om. Så vi rejste os bare op og gik. Så jeg var sådan meget... og det sagde jeg til hende, '*du skal bare vide, at jeg har det lidt træls med sådan og sådan*', og med armene lidt over kors '*det har ikke noget med dig at gøre*'. Så siger hun '*næ, du skal heller ikke græde for min skyld, men hvorfor er du her*?', nårh ja. Så tøede den gamle jo lidt op og fik åbnet lidt. Hun sad jo med sin blok og kom med tingene, og så snakkede kirkeorglet, kan jeg godt sige dig. Jeg var der fire gange, fire timer. Det var ligesom, da vi så var færdige. Så satte hun to streger: '*du føler dig svigtet af din far*', okay! ... det er så min baggrund og sådan nogle ting, men der kunne jeg godt se, at det havde også noget med branden at gøre, men ikke så meget den specifikt, men noget længere tilbage. Jeg er skilsmissebarn ligesom så mange andre, det var måske nok rigtigt. Fint, nu havde jeg alle brikkerne i puslespillet, nu ligger det på hylden, og den dag i dag kan jeg se på det, nårh ja, det er sådan, det er. Det er sådan, vi tænker generelt med vores tur. Alle ture er jo en eller anden form for puslespil med x-antal brikker. De skal

altså ligge ordentligt. Det nytter heller ikke noget, at vi bare siger, nårh ja, vi havde to stop[79], og så være arrogante over for det. Man skal bare være klar over[…]alle dråber fylder i dit glas.

Fortællingen er en entydig succeshistorie. Modsat ambulanceredderens dårlige erfaring fra Forsvaret er han meget glad for psykologhjælpen denne gang. Hans fortælling er ligeledes bemærkelsesværdigt fyldt med metaforisk symbolik. Psykologhjælpen som var effektiv og hurtigt fik "kirkeorglet til at spille" (han åbner op, og ordene flyder ud af ham i en flydende strøm), så psykologen kan "sætte to streger"(konklusion) under hans fortælling ved at sammenkæde hændelsen sammen med oplevelse af svigt i hans barndom. Efter denne erkendelse ved han i dag, at 'alle ture jo er en eller anden form for puslespil med x-antal brikker. De skal altså ligge ordentligt' (arbejdets immanente kaos, behov for kognitiv struktur) ellers risikerer man, at bægeret flyder over (udbrændthed). Metaforen om bægeret, der flyder over, taler flere redder om i mit materiale. Nogle ældre reddere beskriver, hvordan de føler, bægeret bliver mere og mere fyldt med alderen. Man kan således ikke antage, at ambulancereddere opnår en komplet mental og emotionel tilpasning til feltet/arbejdsmiljøet, blot fordi de opnår stor erfaring.

Dag til dag håndtering af psykologiske belastninger

De daglige psykologiske belastninger, som følger med redningsarbejdet gennemløber typisk fire successive faser i forbindelse med hver tur ambulanceredderne kører; – *meldingen*, *opgaven hos patienten*, *overlevering* af patienten på sygehuset, *debriefing*.

Før turen – melding som prebriefing

Meldingen er en afgørende faktor, som hjælper redderne ved at beskytte sig mentalt i forhold til ambulancearbejdets psykologiske belastninger. Meldingen består typisk af nogle ganske få oplysninger om opgaven, som disponenten på vagtcentralen skriver til ud til redderne i ambulancen. En melding består af en kørselstype (1,2,3 eller 5), som fortæller redderne, om det er akut eller ej, og hvis ikke det er akut, hvor god tid de har.

Plusset i vores arbejde, det er jo, at vi sidder på stationen og får meldingerne. Det vil sige, vi har en reaktionstid, fra alarmen lyder, til vi går ud i bilen, til vi ser på skærmen, hvad vi skal ud til. Der har vi en kørevej, der er alt fra 2-20 min. Der kan man danne sig et billede af, hvad man skal ud til og er mentalt klar over, at man kommer ud til noget, der ikke er så slemt, eller hvor der er rigtig træls. Det tror jeg flytter rigtig meget. Det er ikke på samme måde, som når man går ude på fortovet, og ham der går foran falder om med et hjertestop. Så bliver man chokkeret, hvad sker der her? Eller en cyklist, der bliver kørt ned foran en. Det er grimt, det er det

[79] Redderslang for hjertestop.

også for os.[...]. Vi er mentalt klar over, hvad vi skal ud til. Det er sjældent, vores billede det ændrer sig så radikalt fra meldingen (Interview, Kaj Hansen, Assistent)

For de fleste andre reddere er meldingen i det hele taget et vigtigt redskab, fordi det hjælper redderne med at iklæde sig en mental indstilling, som matcher den situation, de skal ud til. På denne måde fungerer turen ud til patienten som et 'mentalt omklædningsrum', hvor redderne skifter modus fra ét mentalt og emotionelt spændingsniveau til et andet. Ambulancereddere er eksperter i at skifte mentalt spændingsniveau hurtigt. Stort set alle reddere fortæller, at de på en eller anden måde forsøger at forudse, hvad der venter dem, når de når frem. Men som iagttager kan man blive overrasket over, hvor upåvirkede ambulanceredderne nogle gange virker, selvom de er på vej ud til en relativt kritisk patient. Ofte bruger de lige kort tid på at læse meldingen og forholde sig til den. Men herefter er det ikke sjældent, at de genoptager en privat eller komisk samtale, som først slutter, når de er fremme ved adressen. Mange reddere virker bevidste om at være på det rette spændingsniveau i præcis den tid, opgaven kræver. Men derefter kobler de ofte hurtigt ud igen. En ofte anvendt teknik er humor eller snak om banale og lavpraktiske emner, som den forestående frokost, sladder, noget praktisk de skal huske osv.

Meldingen er således et vigtigt redskab for ambulanceredderne dels af faglige årsager, idet meldingen giver dem et forberedelsesgrundlag på vej ud til patienten. Den giver dem en 'ramme' (Goffman 1971), som de hurtigt kan verificere og handle ud fra, når de når frem. Men præcise meldinger er helt afgørende af psykologiske årsager, idet den også sikrer redderne en kognitiv og emotionel præparation. Ofte er de begrænsede informationer i meldingerne nok til, at redderne føler sig tilstrækkeligt forberedte.

Dårlige meldinger og misforståelser

Men det er selvsagt ikke alle meldinger, der er lige gode. Det siger næsten sig selv, at de informationer anmeldere kan, vil og vælger at videregive, når de ringer ind til vagtcentralen undertiden er sparsomme, og nogle gange forkerte. En dårlig eller forkert melding, særligt hvis den ikke forbereder redderne tilstrækkeligt på situationens alvor, kan overrumple redderne. Det stresser dem, og sender dem i en akut 'epoche-agtig' tilstand, fordi de skal udskifte deres mentale billede for at blive handlingsparate. Det er en ubehagelig situation, fordi de oplever en kortvarig kognitiv nøgenhed i en situation, hvor det forventes, at de er pararte til at handle. Hvis meldingen er upræcis, så er tilfældet oftest, at meldingen er værre end den faktiske situation på skadesstedet. Dette er naturligvis at foretrække for såvel patienterne som for redderens, idet de kommer hurtigt frem og klar til en skarp situation. Til gengæld er det en unødvendig belastning for såvel reddernes fysiske som psykiske arbejdsmiljø, når meldingerne er kritiske,

men det viser sig på skadestedet, at der er tale om falsk alarm. Det betyder, at redderne sætter deres egen og andre billisters sikkerhed til fare uden grund ved at køre udrykningskørsel.

Nogle reddere påpeger dog også, at de aldrig rigtigt kan forberede sig på de mest voldsomme ture. Mads Green fortæller eksempelvis, at:

> ... vi snakker jo om det på stationen. Er der nogle, der har oplevet noget ubehageligt, så fortæller de jo om det. Og kommer du til at stå i en lignende situation, så tager situationen ikke røven på dig, hvis man kan sige det sådan. Så er du på en eller anden måde forberedt på det. Men også kun en brøkdel af det. Fordi du ikke kan forberede dig inden. Du ser selv, hvad der står på skærmen. Men hvordan situationen rent faktisk er, når du kommer derud? Du kan godt have misforstået det, der står på skærmen, eller meldingsmodtageren kan have misforstået det, der bliver sagt. Det er selvfølgelig sjældent, det sker. Men én ting er, hvad der står på skærmen, noget andet er, hvad der sker, når du kommer derud.

Mads Green, der er en relativt erfaren redder med 14 års erfaring, udtrykker lidt større ambivalens overfor meldingernes præparerende funktion i forhold til Kaj Hansens udtalelse ovenfor. Som Mads Green påpeger, så kan meldinger overraske, enten fordi de er faktuelt forkerte, eller fordi redderne fejlfortolker meldingen. Mit datamateriale viser et meget grelt eksempel på dette. Simon Kjeldsen, en meget erfaren ambulancebehandler, havde vagt på en akutbil i et landområde – hvilket betyder, at han kører alene ud til patienter fra en fremskudt station, så han kan starte evt. behandling, imens ambulancen kommer frem. Meldingen, som Simon Kjeldsen husker den, lød: '*ung mand står udenfor hus og fægter med kniv, bløder*'. Han hæfter sig især ved, at der er tale om en ung mand og:

> I og med at jeg ikke kunne se nogen og kaldte op, så tror jeg, at det var ud fra, at de sundhedsfaglige sagde, at hun [moren] sidder inde på gulvet og råber om hjælp. Så havde jeg lavet et billede af en 16-årig knægt, ham kan jeg godt ordne. Der var ingen, der fortalte, at han vejede 134 kilo [og var] fuldstændig psykotisk. Jeg var slet slet ikke forberedt på... det kom totalt bag på mig, at han kom brølende igennem køkkenet, og jeg nåede slet ikke at tænke[…] Jeg har jo så det her billede af en eller anden 16-årig snotnæse, der skaber sig, når man siger moren. Så går jeg hen til fordøren og forsøger at tage forsigtigt i fordøren og så se [...] Så det her billede af min 16-årige snotnæse, der står og skaber sig og slås med sin mor, men så rejser 134 kilo sig og kommer drønende i et stort brøl hen mod mig. Han var så nogle og 20 år [viste det sig].

Situationen udvikler sig meget voldsomt:

> Vi røg i flæsket af hinanden[…] og så sloges vi. På en eller anden måde fik jeg sparket benene væk under ham, så han landede på køkkengulvet og havde blod og sved over sig. Så kommer jeg ovenpå hans ryg og får fat i hans ene arm, og får den helt om på nakken. Den er oppe at røre ved hans nakke, han brøler jo som en gal tyr. Det der gik igennem hovedet er, at jeg bare skal ikke slippe ham. Så kunne jeg se, at moren skreg, der lå en stor køkkenkniv, *spark den kniv væk*! får jeg råbt til hende, *spark den væk*! Så kommer der en nabo og står lidt i døren, *kan du hjælpe mig*? Det kunne han ikke, det ville han ikke. Så lå jeg ovenpå ham igen og havde den arm oppe, hans højre arm oppe, og så lå han på maven med hans venstre arm foran sig og brølede, *slip mig, jeg slår dig ihjel*. Derfor slipper jeg dig ikke, siger jeg, jeg slipper dig ikke. For at vise hvor psykotisk han var, han var psykisk syg og så samtidig havde fået alkohol og tændt fuldstændig af i hovedet af ham, så lå han her, *slip mig, jeg slår dig ihjel*, så tog han bidder af sin hånd, kødbidder af, og så spyttede ham dem rundt i rummet, imens han lå her, bed han kødstumper af og lå og spyttede dem rundt, han skulle bare ikke løs!

Der er ingen tvivl om, at denne arbejdsulykke primært var forsaget af Simons manglende sikring af skadesstedet. Han skulle have ventet på politiet. Når han undervurderer skadestedets usikkerhed, skyldes det Simons fortolkning af meldingen, hvilket får ham til at tilsidesætte et etableret sikkerhedsprincip blandt ambulanceredderne om at vente på politiet, og "lade dem slås med patienterne". Man kan også med reddernes egen terminologi sige, at Simon havnede i situationen, fordi han spiller helt eller Tarzan. Denne type efterrationaliseringer er selvfølgelig altid lette at komme med. Men eksemplet viser tydeligt, hvor central fortolkningen af meldingen er for ambulancereddernes situationelle sikkerhedsdefinition. I forbindelse med, at Simon og jeg snakker om, hvad han har lært af episoden, svarer han: *'Når du snakker med folk: "jamen, jeg ville have gjort sådan, og så ville jeg have gjort sådan". Jamen det ved folk ikke, før de står i situationen, hvordan man reagerer. Det er sgu svært at sige. Jeg ville nok gøre det samme igen, altså det er jo ud fra, hvilken melding man har fået, og hvilket billede, man har, når man lige kommer ud'.*

Under turen – strategier og taktikker under turen

Når ambulanceredderne ankommer til stadesteder starter de øjeblikkeligt med at skabe sig et overblik over skadens omfang. Ved større ulykkessted er det redderen med højest uddannelse på den første ambulance, der kommer frem til skadesstedet, der er skadesstedsleder.

> ... hvis man står ude i noget voldsomt, så er det ligesom, der lige bliver sat et filter i, som siger: nu arbejder vi, nu er det det, vi fokuserer på. Så tænker man ikke over, hvor ulækkert det er, og hvordan og hvorledes. Så bagefter tænker man over, at det var sgu lige. Det var sgu egentlig lidt voldsomt… Jeg vil sige, når vi kommer ud til noget, hvor det er lidt voldsomt, og der ikke er nogle pårørende eller tilskuere i nærheden, hvis vores samtaler blev optaget, det kan godt være noget grotesk at høre på for udeforstående. Men det er måde at skyde det væk og koble fra…(Interview, Henrik Frandsen, Assistent)

Henrik Frandsen fremhæver her flere strategier til håndtering af uønskede følelser, den ene er den bevidste eller ubevidste 'flugt ind i arbejdet' (Coombs & Goldman, 1973; Palmer 1983b), hvilket skaber det han her betegner som et filter. Effekten af dette filter er meget centralt. Ambulanceredderne har en række konkrete opgaver at tage sig til på skadestedet, som de kan engagere sig i både intellektuelt og følelsesmæssigt. Dette engagement, som udspringer af deltagelse, skaber radikalt anderledes oplevelser af skadessteder sammenlignet med tilskuere, som blot skuer og har tid til at dvæle ved barske episoder. Men Henrik Frandsen fremhæver også humor som en anden strategi til at sikre sig følelse af kontrol over situationen (Pogrebin & Poole 1991:401f.; Ashforth & Kreiner 2002: 224).

Overleveringen af patienten på hospitalet er en praksis, hvor redderne, i samspil med sygeplejersker og læger hver især bl.a. symbolsk, konfirmerer deres gensidige faglige og professionelle roller og relationer i det præhospitale felt. Når redderne kommer ind med akutte patienter, så står sygeplejersker, og hvis patienterne er svært tilskadekomne også læger, klar til at modtage patienten. I den forbindelse brie-

fer redderne sundhedspersonalet via en række subkulturelle termer. Denne professionelle praksis og abstrakte fagterminologi har den arbejdsmiljømæssige gevinst, at den symbolsk bekræfter deres professionelle, instrumentelle og analytiske involvering og rolle i situationen (Coombs & Goldman 1973; Mannon 1983b). Desuden giver den redderne en følelse af, at de *gør* noget[80] – de hjælper. De har hentet den tilskadekomne, og gør alt hvad de kan for at hjælpe vedkommende. Nu giver de ansvaret videre.

Efter turen – formaliserende og uformaliserede strategier

Debriefing

Debriefing er en praksis, hvor involverede parter samles efter en episode for systematisk at gennemgå episoden (Mitchell 1983). Ét af de centrale formål er at få alle brikkerne i episoden sat på plads og få sat ord på individuelle oplevelser i forbindelse med episoden. Undersøgelser har vist, at debriefing kan modvirke PTSD (Mitchell & Everly 2000).

I et af citaterne som indledning til afhandlingen så vi fællesarbejdsmiljørepræsentanten Raymond fortælle, at debriefing er blevet et legitimt værktøj til at håndtere barske opgaver. Han brugte i den forbindelse debriefing som et eksempel på, at der er sket meget med kultuen blandt de mandlige ambulancereddere – den såkaldte forandring af John Wayne-syndromet. Ivan Poulsen har, dagen inden jeg interviewer ham, været ude til en opgave, hvor han og makkeren efterfølgende blev kaldt op på vagtcentralen. Han fortæller, at:

> De bruger også mere og mere at vi bliver kaldt ind og snakke, hvis der er noget efterfølgende, debriefing. [...] I går, den tur.. det har jeg aldrig været til [før]. Men den var lidt usædvanlig. Der var vi på vagtcentralen, hvor vi kunne få en kop kaffe.
> MK: *Så de spurgte jer*?
> Ivan: Ja, om vi ikke lige skulle med ind og få en kop kaffe bagefter. Jeg ved ikke, om de var mere nysgerrige på turen, fordi det var en lidt speciel tur, eller om det mere var for at se, hvordan vi havde det. Jeg tror måske det var begge dele egentlig.

Selvom nogle reddere fortæller, at debriefing er blevet stadig mere anvendt de seneste 15 år, så tyder mit materiale primært på, at det sjældent bruges i praksis. Mange relativt erfarne reddere fortæller, at de faktisk aldrig har været til en formel debriefing. Den erfarne paramediciner Svend fortæller eksempelvis, at *'man håber jo på, at ens makker kan se, hvordan man reagerer'*, fordi det gør han selv meget ud af, så han og kollegerne kan få snakket om de barske episoder. Men hvis kollegiale samtaler ikke er nok, så må man

[80] Er af Falcks slogans, som er objektivt omnipresent på Falckstationer og hjemmesiden er: "Falck, vi gør noget". Dette er ikke kun en banal markedsføringsfrase. Det er et kendetegn ved praksis, som faktisk har betydning for redderenes selvforståelse og muligvis også deres evne til at håndtere barske oplevelser.

inddrage stationslederen og bede om en debriefing, fortæller han. Men da jeg spørger, hvor tit det bliver brugt, svarer han, at han faktisk ikke kan huske, hvornår han sidst har deltaget i en debriefing. Tilsvarende passager er gennemgående flere gange i mit materiale. Et radikalt eksempel er den erfarne assistent Kaj Hansen, der det meste af sin tid som ambulanceredder, har arbejdet på en lille landstation, inden han for få år siden kom ind og køre i byen:

> MK: *Hvordan med debriefing, er det noget, man bruger*?
> Kaj: Jo, det bruger man. Man kan sagtens, det er fint, det kører godt. Men jeg må så faktisk sige, jeg har faktisk aldrig selv været med til det. Der er nok lidt i gamle dage ude på landet, der kørte man hjem igen og dem inde i Sydkøbing, de havde debrifing... De var bedre til at samle op på tingene, de havde måske også en leder, der kunne samle op på det, og "*hvordan har I det*?". Hvor os ude på landet, vi er kørt hjem, "*narr men det er også besværligt at skulle ind igen, vi klarer det selv eller snakker i bilen om det på vej hjem*". Jeg har faktisk kun haft en kollega, som har haft en træls tur, han blev kontaktet af familien efterfølgende for at få nogle ting at vide om ulykken. Det bar han lidt præg af, det synes han var lidt for hårdt. Han holdte så også på et tidspunkt... Men vi har da, der er psykologer og al ting koblet op på os, vi kan da få hjælp den vej rundt, hvis vi ønsker det. Igen tvivl om det.

Kaj Hansens forklaring viser, at han på den ene side tager debriefing og psykologhjælp for givet. Det findes som en del af det repertoire, som kan mobiliseres, hvis man føler behov for det. Men i samme ombæring trækker han en symbolsk geografisk skillelinje; 'John Wayne-kulturen' var mere udbredt på landet sammenlignet med byen, hvor ledelsen var bedre til at få samlet op. Debriefing er med andre ord noget, de bruger inde i byen, hvor de strukturelle rammer understøtter den slags. Det bruger man ikke på landet. Desværre kan jeg ikke på baggrund af mit empiriske materiale forfølge denne geografiske land/by skillelinje.

Forløsningsfællesskabet – det uformelle mestringsrum

> Emotions… is not simply an adjunct to work; rather, it is the process through which members constitute their work environment by negotiating a shared reality (Putnam & Mumby 1993:36)

Mit materiale viser, at det *primært* er uformelle samtaler med kollegerne, som hjælper ambulancereddere med at håndtere arbejdsmiljøets psykiske belastninger. Eksempelvis fortæller Jeppe Larsen, at:

> ... hvis jeg har haft et eller andet, så er min bearbejdning egentlig bare at samtale om det. Om turene. Få fortalt dem igen. Få fortalt nogen. Så er der nogle, der siger, "*nå, men hvad skete der så*?". Det er min måde at bearbejde det på [...]I langt de fleste tilfælde, når man har været ude for de der voldsomme ting, så ved halvdelen af stationen det, inden man selv kommer, at det er os, der har været derude[…]. Nu havde vi lige de to, en på 23 og en 25-årig, [der] døde af kulilteforgiftning. Der var vi derude, mig og min makker på ambulance... vi bliver nærmest overfaldet, da vi kommer hjem på stationen, alle skulle lige høre. [...]Du får læsset lidt af, eller hvad skal man sige. Det er vigtigt ikke at gå og gemme noget i rygsækken i den branche, vi er i.
> MK: *Hvordan med debriefinger, jeg tænker de foregår jo både formelt og uformelt, som du beskriver der…*

Jeppe: Det er nok 99,8 % af vores debriefinger, der foregår på den måde. Der er så en sjælden gang imellem, hvor der har været noget voldsomt, hvor der har været nogle debriefinger, og det har især været, når der har været andre parter involveret i redningsarbejdet så som deltidsbrandvæsenet. Så bliver vi ofte spurgt, om vi vil deltage i det, også for at vi kan give vores besyv med til de folk. Om de har gjort det godt nok, og det er selvfølgelig også en måde for os at få gjort noget. Det er jo ofte de der voldsomme færdselsuheld, hvor folk har været mere eller mindre smadrede, siddet fastklemte i mange timer, hvor det kan virke voldsomt på dem, hvor det for langt de fleste af os efterhånden er ved at være sådan noget: "ja, ja, sjovt det er det ikke. Det er bare en del af det, og han lider ikke af det. Han er jo bare død." sådan… man kan trække lidt på skulderen.
MK: *Har du deltaget i debriefinger*?
Jeppe: Ja, det har jeg prøvet et par gange[...] For mit vedkommende så har begge gange bare været sådan noget: "*nå ja, vi fik da noget kage*" (Interview, Jeppe Larsen, Behandler)

Redderne fortæller igen og igen, at de i høj grad bruger hinanden til at forløse følelser, som kan hobe sig op i forbindelse med arbejdet. Flere reddere fremhæver, at de har langt mere glæde af at snakke med hinanden, end de har af at snakke med en psykolog, fordi kollegerne "ved, hvordan man stiller de rigtige spørgsmål" (underforstået, at det gør psykologer ikke altid).

I det følgende foreslår jeg, at man kan betegne dette som "forløsningsfællesskaber". Begrebet forløsningsfællesskab minder om Korczynskis begreb om 'communities of coping', som betegner 'emergenrede, oralt-baserede sociale former for coping' (2003:58). Korczynski udvikler begrebet i forbindelse med et kvalitativt studie af call-centremedarbejderes kollektive håndtering af de frustrationer, som følger med arbejdets påkrævede 'følelsesstyring'. Begrebet er senere anvendt af Patricia Lewis (2005;2007) til at studere børnesygeplejerskers kollektive coping, af Raz (2007) i studier af israelske call-centre, af Sandiford & Seymour (2007) i et studie af gæstfrihed på britiske "Public House hoteller" og pubber, samt af danske Pernille Strøbæk (2013) i et studie af kaffepausers betydning for stress blandt socialrådgivere. Forløsningsfællesskaber er en undertype af 'copingfællesskaber'. 'Copingfællesskaber' er mere generelle og tilvejebringer utallige forskellige copingmekanismer (eks. humor, ironi, sladder, videndeling, adspredelse, osv.). Forløsningsfællesskaber er derimod en specifik underkategori, der metaforisk signalerer en eksternalisering eller ventilering af ophobede oplevelser (Coser 1959:180). Forløsningsbegrebet er inspireret af ambulancereddernes måde at omtale samtaler med kollegerne om barske oplevelser:

Det er blevet anerkendt og okay at være påvirket af en tur. Det kan [kollegerne] også se. Det er okay, hvis man oplever noget voldsomt at gå væk eller at græde eller sige, at det her skal vi sgu lige snakke om. Der er masser af muligheder. Hvis man har været ude for et eller andet, er det bare ind til stationslederen og sige, at jeg har sgu brug for at snakke med en eller anden om det her. Så bliver der tilkoblet en psykolog, man kan snakke med. Men mange gange er bare det at snakke med sine kolleger, fordi de kan sætte sig ind i situationen. De har oplevet noget lignende. Så får man taget gassen af der.…[i dag] snakker man om, at det er sgu godt nok lidt ubehageligt det her, og så få man taget noget ud af det. Og så snakker man med nogle nye om det, og jo mere man får snakket om det, så går det ud. Så er det noget, man har set og oplevet, men det ligger langt bagved, og det er ikke noget, der påvirker en, fordi man er kommet af med alt omkring det. Også hvis man har oplevet

noget, hvor man ikke har følt, at man kunne gøre noget tilstrækkeligt – hvor man står og siger, vi gjorde alt, hvad vi kunne, men der var ikke noget at gøre. Så står man [alligevel] der; det er der også behov for at snakke om. Der er selvfølgelig stadig den grove humor inde over, den groteske humor med nogle ting. Det vil der altid være. Det skal der også være, for det er også en overtryksventil, for hvis man bare kan komme af med det på dén måde, mange gange er det bare det, der skal til. Så påvirker det ikke mere (Interview, Henrik Frandsen, assistent)

MK: *Er det noget man gør som kollega - forsøger at mærke efter, om det lige er noget, man skal spørge ind til?*
Troels: Ja, det synes jeg. Det synes jeg, man er god til, også selv er obs. på, hvis man er med ude, og hvis der er nogle nye folk. At du lige spørger, "*er du OK*?", og siger at du lige må komme, hvis der kommer noget. Fordi det er ikke sikkert, at det kommer lige nu, det kan være det er i morgen eller i overmorgen, der lige kommer noget, så må du komme, så vi kan tage en snak.
MK: *Så huske at spørge et par dage efter*?
Troels: Ja, eller bare sige det til dem derude: "*hvordan har du det nu her*?", "*jamen jeg har det fint nok*", så lige sige til dem, at "*hvis der kommer noget, så kommer du lige til mig, og så tager vi en snak*". Så de i hvert fald har én, de kan støtte sig op ad, hvis det er en nystartet elev, så ved de jo ikke helt, hvordan det foregår. (Interview, Troels Klausen Klausen, assistent)

... du [snakker] om det med ham, du kører turen med og med de andre på stationen: "*prøv lige at høre her. Nu skal i høre, hvad jeg lige har oplevet*". Og så er de gode til at lytte. Der er ikke nogen, der siger, "*ved du hvad, jeg går lige ind og ser fjernsyn*". Sådan er det ikke.
MK: *Det er også det der med at passe på hinanden, som du var inde på.*
Mads: Ja, så man deler den der oplevelse. Fordi de [andre] kan komme til at stå i det bagefter, eller de har måske oplevet noget lignende og siger "*nå ja, det har jeg også oplevet, der gjorde jeg sådan og sådan*". […] Du har en dialog med dine kolleger, så er det der, måske i formuleringen, og det kan godt være, hvis du har en opgave, du har det svært med, så snakker du ikke kun med én kollega om det. Så snakker du med mange om det. Og der bliver der heller ikke set ned på, at nu har Jørgen snakket med Kjeld om en tur, og nu er han ovre at snakke med Tommy om den og med Dennis om det. Så der er en indforståethed om, at der er følelser med i det her, og der er en bearbejdningsproces i forbindelse med det. Og det er at snakke om det. Fordi hvis der er én, der går og er ked af det og ikke snakker med nogen, så ved du det er galt. Vi er jo vant til at se hinanden og kender hinandens reaktionsmønstre. Og hvis der er en, der træder udenfor hans sædvanlige boks, så.."*hvad er der med dig?"* (Interview, Mads Green, behandler)

Både Henrik Frandsen, Troels Klausen og Mads Green formulerer her noget, man kan kalde en kulturel 'norm om emotionel interdependens og responsivitet'. Fordi redderne deler en særlig verden, som få andre kende til, så føler de en forventning om og forpligtelse til at hjælpe en kollega, som har det svært. Også selvom han muligvis ikke engang selv har registreret det endnu. Og hvis en kollega udviser tegn på sårbarhed, så har han krav op opmærksomhed og støtte.

Jeg oplevede selv det præhospitale beredskabs uformelle 'other emotion management' (Poder 2010) ved to lejligheder i forbindelse med feltarbejdet. Dagen efter episoden med strandvaskeren, som indleder dette kapitel, møder jeg på Nordkøbing Hospital, den læge som var ude ved episoden dagen før. Selvom han snakker med nogle andre, opdager han ud af øjenkrogen, at jeg sammen med to reddere og en patient passerer ham på vores vej. Og idet jeg passerer, spørger han hurtigt, om jeg er okay efter i

går. Den anden gang er i forbindelse med en selvmordsepisode sommeren 2010 på St. Sydkøbing. Her oplevede jeg, at flere af de andre reddere på stationen var opmærksomme på, hvordan jeg havde det, da vi kom tilbage på stationen efter turen.

Maskulinitet og følelser endnu engang

I lyset af eksempelvis Victor J. Seidler tese om mænds emotionelle fremmedgørelse, som blev beskrevet tidligere i dette kapitel er det interessant, hvordan redderne igen og igen beskriver en kollegial omsorg og et sammenhold omkring de psykologiske arbejdsmiljøbelastninger. I en nylig rapport – baseret på observationer udført af en autoriseret psykolog foretaget for Transportgruppen 3F (reddernes fagforening), om "*Reddernes oplevelser og håndtering af psykiske påvirkninger i Ambulancetjenesten*" – anføres det, at:

> ... observationen i praksis viser, at det generelt falder redderne lettere at have fokus på det spændende i en fortælling med håndteringen af de faglige udfordringer, end at man som sådan fortæller om den egentlige psykiske påvirkning, og hvordan man har det følelsesmæssigt. Dette kan i nogen grad skyldes, at *det at have samtalerne hviler på reddernes personlige kompetencer for kommunikation (som redder har man generelt ikke faglig viden om kommunikation).* Og så gør man *typisk brug af de mere maskuline copingstrategier*, der handler om at tale om kronologien i en hændelse, at tale om noget andet og gøre noget andet samt at gå for sig selv, når man er følelsesmæssigt berørt. Dette medfører, at *man dækker lidt over det følelsesmæssige, og ikke umiddelbart fortæller andre i hvor høj grad, man er belastet.* Det er en viden, man går med selv, og redderne udtrykker da også, at de generelt tænker, at det nok går over igen, snarere end at bede om eksempelvis defusing eller debriefing. (Bildsøe 2013:10, kursiv tilføjet).

Dette billede, og ikke mindst fortolkningen af billedet, stemmer ikke overens med mit empiriske materiale og min fortolkning heraf. Hvor min analyse entydigt viser, at ambulanceredderne selv taler et righoldigt uformelt mestringsfællesskab frem, så finder Bildsøes observationsstudier ikke tilsvarende. Men jeg tror, at psykologen på baggrund af 170 timers observationsstudier skal være varsom med disse eksplicitte bekymringer over, at hun ikke observerer mandlige reddere, der gør mestrings-emotionalitet offentligt. Mit *observationsmateriale* viser heller ikke mange dybe offentligt samtaler om barske ture, men dog en del samtaler hvor mandlige reddere udtrykker følelser og sårbarhed. Desuden oplevede jeg i forbindelse med samtaler i feltet, at de mandlige ambulancereddere taler et relativt udbredt coping- og forløsningsfællesskab frem. Der er således ikke noget, der her tyder på, at de mandlige reddere har problemer med at positionere sig selv som sårbare. Ambulanceredderne taler derimod et maskulint 'forløsningsfællesskab' frem, hvor de praktiserer maskulinitet og emotionalitet via jokes og røverhistorier, mens de andre gange taler dybere med betroede kolleger. Men her viser min analyse igen, at ambulanceredderne praktiserer emotionalitet på maskuline måder; kollegerne åbnes indirekte op gennem kontekstspecifikke spørgsmål, som føler an, om kollegaen har brug for at få ventileret nogle følelser omkring oplevelsen. Det er imidlertid også mit indtryk, at disse indirekte spørgsmål er tydelige signaler til

kolleger om omsorg og opbakning. Reddere ved ofte godt, hvad der foregår bag den maskulinitetspræserverende interaktionsform. Men det der ikke nødvendigvis kønsspillet ligegyldigt og betydningsløst.

Under samtalen med redderne i køkkenet under feltarbejdet på St. Sydkøbing, som jeg refererer til i afsnittet om John Wayne-syndromet (i begyndelsen af kapitel 5) spurgte jeg også redderne, om der er en indforståethed om, at man selv henvender sig, eller om det er noget, kollegaerne spørger ind til. Hertil svarede de, at:

> […]man kan se det på folk. Ofte kommer det i gang via jokes, men de forstår, at stille hinanden de rigtige spørgsmål. Den erfarne redder fortsætter: "*det er ikke for at sige noget dårligt om sådan en som dig [mig red], men det er ikke altid, I forstår at stille de rigtige spørgsmål, det ved vi*". De giver et eksempel fra en debriefing efter en kæmpe ulykke, der rystede hele byen for nogle få år siden. I den forbindelse havde de langt mere glæde af hinanden end af psykologen. De er glade for, at de ikke arbejder på en lille station, hvor man efter voldsomme episoder tager tilbage på stationen alene eller hjem til konen.
>
> De fortæller videre om nogle af deres barske oplevelser. Den erfarne redder siger, at man bliver mere berørt med alderen. Det er, som om glasset fyldes mere og mere op med oplevelser. Den erfarne elev supplerer med, at man jo med alderen bliver mere bevidst om sin egen dødelighed.
>
> Den aldrende elev fortæller om, da han kørte ambulance i forsvaret og hentede en død dreng på sin søns alder. Denne episode medførte, at han de næste mange dage så hans søns hoved på den døde dreng, når han tænkte på episoden. (Feltnoter St. Sydkøbing d. 30. juni 2010).

Denne samtale, hvor redderne tilsyneladende troede jeg var psykolog, tyder på, at ambulanceredderne ikke er dominerede af de 'terapeutiske diskurser', som nogle forskere fremhæver, er dominerende i samfundet (Illouz 2008), og som også er evidente, når organisationen fremhæver debriefing, som en central måde at arbejde med at undgå psykiske skader på efter voldsomme begivenheder. Tidligere i dette afsnit så vi også en psykolog udtrykke bekymring over, at 'samtalerne hviler på reddernes personlige kompetencer for kommunikation' (Bildsøe 2013:10). Mit datamateriale peger derimod på, at reddernes subtilte indforståede praksisbaserede fællesskab gør en vigtig forskel. Nogle reddere oplever, som i den citerede feltnote ovenfor, at psykologsamtaler dekonteksualiserer problemet - stressen, belastningen – mens kollegiale samtaler derimod, rekontekstualiserer belastningerne, som de alle deler erfaring med. Det er formodentlig også årsagen til, at de nogle gange ikke føler debriefing er frugtbart. Idet psykologen ikke kender den specifikke kontekst, som følelserne produceres i, er der en risiko for, at ambulanceredderne oplever samtalen som abstrakt og undertiden "rammer ved siden af" og i værste fald at 'patologisere normale reaktioner' og 'underminere reddernes naturlige overlevelsesevne' (Bonanno 2004:22). 'Kommunikation mellem bevidstheder forudsætter ubevidsthedernes fællesskab', som Bourdieu engang har formuleret det ([1972]2005:213). I forlængelse heraf kan man sige, at mens individuelle psykologsamtaler – særligt hvis psykologen ikke er specialist i beredskabsarbejde – nødvendigvis må forankre problemet i den enkelte redder eller hans håndtering af omverden, så gør kollegiale samtaler derimod den fælles, kropsliggjorte, arbejdskontekst og arbejdsmiljø til et udgangspunkt og problem.

Den ovenstående samtale med redderne i køkkenet gjorde et stor indtryk på mig. Dels fordi den kom på min første uge i felten, og jeg egentlig ikke havde forventet sådan en umiddelbar emotionel åbenhed, som disse reddere udviste under denne samtale. I hvert fald havde jeg forventet, de skulle se mig an i længere tid, inden de ville udvise den form for sårbarhed, jeg oplevede i denne samtale. Denne emotionelle åbenhed gjorde mig nysgerrig, idet de strider imod det dominerende billede i forskningslitteraturen om mænd og følelser. Fra denne samtale tog jeg en nysgerrighed med omkring, hvordan redderne kan se, at en kollega har brug for at snakke, og hvilke spørgsmål, der er de rigtige. Den bedste forklaring kom Mads Green med. Han forklarede, at:

> Det kommer an på, hvad du tør. Fordi det rygtes lynhurtigt, hvis der er en, der har været i en speciel situation. Så kan man godt lige gå og se vedkommende an. Og så er der ikke noget forkert i at spørge: "*der i onsdags, den tur i var ude ved, hvad var det lige, der foregik?*" Så kan det nogle gange være, de siger "*arr, det var ikke så meget*". Men det kan også nogle gange være, det vælter ud af dem, og så får du nærmest tegnet og fortalt alt, hvad der foregik. Og det kan godt være, at de bare har gået og ventet på at få lov til at læsse af. Eller de bare ikke har lyst til at snakke om det. Der er meget forskel på folk. Men nogle hjælper det meget, at du går over og prikker til dem, og du behøver ikke at sige: "*hvordan har du det med dig selv*". Det behøver ikke være et eller andet hygge hygge lad os sætte os ned. Bare det her: "*hvad var det lige, der skete i onsdags*", så har du en indledning til det (Interview, Mads Green, Behandler)

Mads Green fremhæver her modet til at spørge. På den måde tematiserer han den empatiske handling indenfor en konventionel maskulin ramme. Man er således mere mand, hvis man tør den intime samtale. Mads reformulerer også den konventionelle feminine ”hygge, hygge” scripter til at gøre emotionalitet. Den er kendetegnet ved en instrumentel måde at *gøre* og forstå følsomhed. Ved den indirekte og antihygge-facon legitimeres spørgsmålet som nyttigt og ikke-psykologiserende eller feminint emotionaliserende. Idet spørgsmålet rettes mod konkrete episoder frem for direkte på følelser, skabes et rum for, at kollegaen kan lette nagende følelser, uden at det opleves for intimt eller grænseoverskridende. Således understøttes et potentielt maskulinitet ’ansigtstab’ ved at holde fokus på den konkrete situation og koble følelserne til situationen. Endelig er det også plausibelt at Mads ved, at der findes kulturelle begrænsninger for nogle mænds praktisering af følelser. Derfor må han som kollega aktivt skabe et rum, hvor det er legitimt for kollegaen at gøre emotionalitet.

Mange ambulancereddere forklarer, at de typisk selv sætter processen i gang. Eksempelvis forklarer Rene Bak, at:

> ... altså, det er jo mange gange en selv. Så bliver den serveret som en røverhistorie, og det er jo en start på det. Nogle gange er det også bare fordi, det *er* en røverhistorie. Andre gange er det fordi, det er meget godt lige at tale tingene igennem. Det er jo også, fordi man skal acceptere hver gang, at man jo kun er et menneske... man kan ikke nødvendigvis gøre alle tingene perfekt. Nogle gange lyver folk jo. Og hvis det så er en kombination af, at man føler, at det ikke lige gik helt så godt og der var outcome lige... Altså, det skal man jo lære at leve med (Interview, Rene Bak, Behandler)

De fleste reddere bruger en ventileringsmetafor til at forklare værdien af samtalerne. Hermed betones, hvordan bestemte følelser kan ophobes, men i forbindelse med følelserne artikuleres, så forandres de. De barske oplevelser normaliseres, når de får sat ord på følelserne, som Bernd Ibsen fortæller: *'et eller andet sted, der ved vi bare, at det er et spørgsmål om at få fortalt sin historie x-antal gange. Det kan være jeg skal bruge 50 gange til at fortælle en historie… Og andre de skal bare lige af med det én gang eller to gange, hvis det har været lidt ud over normalen'.*

Opsamlende diskussion

Ifølge MARS-projektets kvantitative data oplever danske ambulancereddere ikke overraskende større følelsesmæssige krav på arbejde sammenlignet med den gennemsnitlige arbejdende befolkning (Hansen et al. 2012:tabel 2). Til gengæld har danske ambulancereddere ikke dårligere mentalt helbred sammenlignet med befolkningen generelt (Hansen et al 2012:tabel 1). Det er ganske bemærkelsesværdigt, idet et systematisk oversigtsstudie af 49 tidligere studier af ambulanceredderes sundhedstilstand viser talrige eksempler på, at ambulancereddere i andre lande har markant dårligere mentalt helbred (særligt posttraumatiskstresssyndrom og angst) sammenlignet med den arbejdende befolkning generelt (Sterud et al. 2006; Bonde & Elklit 2012).[81] De danske ambulanceredderes statistisk set "normale" mentale helbred er en indikation på velfungerende 'mestringsprocesser' i et relativt belastende psykosocialt arbejdsmiljø. Dette kapitel har vist forskellige elementer af ambulancereddernes daglige 'mestringsprocesser'.

Mit empiriske materiale, særligt mit interviewmateriale, viser, at de mandlige ambulancereddere er bevidste om deres egne og kollegers følelser og emotionelle sårbarhed, og at de ikke umiddelbart ser et modsætningsforhold mellem at udvise emotionel sårbarhed og maskulinitet. Analysen har vist et eksempel på, hvordan en mandlig ambulanceredder, som havde glæde af at søge psykologhjælp efter en barsk opgave, hvor en kollega omkom. Men generelt foretrækker ambulanceredderne at tale med kollegerne frem for med psykologer eller i formelle debriefinger. At de mandlige ambulancereddere foretrækker at tale med kollegerne frem for mere formelt institutionaliserede og professionelle tilbud skal imidlertid ikke nødvendigvis tolkes som en flugt fra håndtering af følelser og et eksempel på maskulin 'emotionel fremmedgørelse'. Selvom ambulanceredderne ikke formelt er uddannede i terapeutiske tek-

[81] Der er en del metodiske problemer med at sammenligne den eksisterende litteratur på tværs af nationale kontekster, fordi studierne bygger på forskellige opgørelsesmetoder, og fordi ambulancereddernes strukturelle arbejdsmiljø ikke en helt ens. Eksempelvis kører danske ambulancereddere relativt flere sygeture end mange steder i udlandet, hvilket formodentlig reducerer den psykologiske og emotionelle belastning ved arbejdsmiljøet en smule.

nikker, så fortæller flere af dem, at de oplever, at kollegerne er bedre til at 'stille de rigtige spørgsmål' end mange af de professionelle psykologer, de har oplevet.

En væsentlig pointe i dette kapitel har været, at mens maskulinitet og praktisering af emotionel sårbarhed ikke er modstridende for ambulanceredderne, så er måden mandlige ambulancereddere taler om at udvise sårbarhed – eller diskursivt italesætter deres egen praktisering af emotionalitet – influeret af konventionelle maskuline idealer og normer (se også Kyed 2014). Følelser, eller behovet for at tale om konkrete nagende følelser, lirkes ofte ud *indirekte* gennem konkrete fortællinger eller jokes, fortæller de. Men som mange af ambulanceredderne selv påpeger, er indirekte instrumentelle eller humoristiske indgange ofte et springbræt til dybere og mere intime samtaler, hvor de kan udtrykke sårbarhed. Vi har også set, Mads Green beskrivelse af praktisering af kollegiale emotionel omsorg, som et spørgsmål om at have *mod* til at spørge ind til kollegaens oplevelser. Det er således en måde at praktisere emotionalitet inden for – eller måske rettere i lyset af – konventionelle maskuline normer (jf. kap 1). En central pointe er her, at de mandlige redderes manøvrering omkring konventionelle normer for maskulinitet – i forbindelse med deres 'gensidige følelsesarbejde' og konstruktion af 'forløsningsfællesskaber' – ikke kun skal ses som begrænsende for den emotionelle praksis. Det er også en måde, hvor ambulanceredderne respekterer hinandens kønsintegritet og ønske om at opretholde et 'maskulint ansigt' samtidig med, at de har behov for at bearbejde former for emotionalitet, som konventionelt er feminint konnoteret. Dermed skaber de et gensidigt rum – forløsningsfællesskab – hvor de simultant tillader hinanden at praktisere maskulinitet og emotionalitet.

Selvom den overordnede pointe i dette kapitel er, at de mandlige ambulancereddere generelt synes at have succes med at håndtere det vanskelige psykosociale arbejdsmiljø, så er der imidlertid nogle strukturelle elementer ved arbejdsmiljøets organisering, som er latent problematiske. Det ene er, at så længe mestring håndteres uformelt er arbejdsmiljøbelastningernes omfang usynligt. Virksomheden kan vanskeligt vide omfanget af den uformelle mestring, redderne praktiserer i hverdagen. Dermed kan den heller ikke holde øje med behovet for indsatser. Problemet kompartmentaliseres blandt redderne og ultimativt hos den enkelte redder. Rene Bak påpeger overfor mig i forbindelse med at interview, at der ikke findes et formelt system, som fanger reddere, der langsomt bliver mættet af oplevelser. Rene synes selv, det er svært at pege på en løsning fordi: *'selvom der kommer en stor velvilje ovenfra, så er det noget, der er svært at bygge ind i det her systemet på en eller anden måde, fordi man skal satme også passe på med, at det ikke bliver noget fjollet noget, fordi så kan folk overhovedet ikke tage det seriøst[…]Det kan blive akavet, at der kommer en hver morgen og spørger.*'. På dette punkt ligger en konkret arbejdsmiljøudfordring for virksomheden, hvor forståelse af sammenhængen mellem reddernes maskulinitetspraksis og deres emotionalitetspraksis er central, for at en formaliseret indsat kan lykkedes og 'blive taget seriøs', som Rene Bak formulerer det.

Et andet problem, som Bildsøe (2013:10) også påpeger, er, at de kolleger, som er kendte som gode lyttere risikerer at blive emotionelt overbelastede, fordi det kan være svært af afslå kolleger, hvis man ikke har overskud. Særligt i et stærkt fællesskab som reddernes, hvor der, som vi har set, findes en norm om emotionel responsivitet, er denne form for overbelastning en latent udfordring.

8. Maskuline konfigurationer og rekonfigurationer i ambulancetjenesten

De foregående fire kapitler har undersøgt ambulancereddernes kultur og sikkerhedspraksis. Et centralt tema gennem hele analysen har været en fortælling om forandring; forandring af ambulancearbejdet, sikkerhedspraksis samt en implicit forandring af maskulinitets og identitetspraksispraksis. Men forinden dette en fortælling om en organisation (kapitel 3) og et praksisfællesskab (kapitel 4) og sætter pris på traditioner og kontinuitet udfoldet. Dette kapitel undersøger nogle af de strukturelle forandringer i ambulancetjenesten, som kan forklare nogle grundlæggende spændinger, der findes i relation til ambulancetjenestens kulturelle forandring generelt og ambulancereddernes køns- og sikkerhedspraksis specifikt.

Behandleruddannelsen stækkede Tarzan og John Wayne

En af de afgørende årsager til at kulturen omkring sikkerhed har ændret sig blandt ambulancereddere er muligvis, at der er sket et uddannelsesløft de seneste to årtier. Det er i hvert fald, hvad den meget erfarne behandler Simon Kjeldsen fortæller mig. I forbindelse med et ulykkesinterview med Simon – som på en tur er blevet overfaldet af en psykisk syg patient – jeg spørger, hvad hans kolleger havde sagt til hans episode. Han svarer, at de selvfølgelig lige skulle høre, hvad der var sket. '*Men*', fortsætter han, '*John Wayne syndromet, det tror jeg er ved at være ovre for de flestes vedkommende, det gamle med man ikke snakkede om det. Jeg tror, folk er gode til at snakke, og jeg tror også en del af os kan høre, hvis andre har behov for lige at sidde og snakke'*. Jeg spørger et stykke til senere i interviewet, hvornår denne kulturændring begyndte at opstå. Simon svarer at

> Jeg tror, det var i starten med behandleruddannelsen. Dengang med den første behandleruddannelse inden det hed niveau 2 […] Det var dér, man begynder at snakke om det her. Der havde det måske været vendt inden lokalt, men hvor man tager det op [institutionelt]. Man har alt for lidt omkring psykologi, synes jeg, men man tager det her op igen, at "*nu er jeg Falckmand eller politimand eller brandmand, jeg er cool. Jeg har lige hentet en der er blevet kørt over af et tog, og hvad så*?" Så bagefter ligger de hjemme og de sveder og vågner op om natten, og har det her billede af det hoved, der er kørt over i to og sådan nogle ting. Men på arbejdet: "*er det noget du vil snakke om*? *Tss, hold da kæft, tøsedrenge snakker om sådan noget*". Der er det blevet mere anerkendt, og det er også i takt med de

sundhedsordninger og Health Care og hvad hedder det i dag… alle mulige andre ting. Der er det jo anerkendende, at man snakker med en psykolog, og har muligheden for det. Det er ikke forkert, at gå til en psykolog. Før var det jo et fyord, "*puhh psykolog, nå nå nå nå, den er da ikke helt god med dig*"[….].Psykolog er jo tanker, følelser og fantasier.. psykiater, det er decideret, så er det ind i sindet, sygdom i sindet.. men psykologi er, at man lige skal have styr på det her stresset samfund og alle de her indtryk.

Simon kobler kulturændringen til to organisatoriske forandringer. Dels et det uddannelsesløft og efteruddannelsen af de gamle reddere, som var kommet ind fra gaden, men som i 1990'erne blev efter- og videreuddannede først til behandlere og senere til niveau 2[82], undervisningen i psykologi i behandleruddannelsen var med til at afmystificere psykologi og følelser blandt redderne, hvorfor kulturen begyndte at ændre sig. Simons forklaring forekommer mig meget plausibel. Men jeg tror, det giver mening af se sammenhængen mellem den rekonfigurerede sikkerhedspraksis og maskulinitetspraksis i et endnu bredere og historisk lys.

Traditionelt har Falckreddernes kultur været kendetegnet af klassiske former for arbejderklassemaskulinitet. De normer og idealer som redderne typisk havde med sig ind i faget, qua deres håndværksmæssige og militære habitus, og som Falck som organisation anerkendte, var normer om *praktiske* og *tekniske* færdigheder. Den kulturelt idealiserede Falckmand har traditionelt været en problemløser, som folk altid kunne ringe efter, hvis de havde et problem, der ikke var andre, som kunne løse opgaven.[83] Denne problem-løsnings-orienterede etos ses stadig i sproget, hvor falckreddere, uanset hvilket rør de arbejder i, omtaler deres ture som "opgaver". Mange af de ældre reddere fortalte mig ved flere lejligheder, hvordan de blev sendt ud for at løse stort set alle tænkelige opgaver i gamle dage. Trods den øgede specialisering er denne bricoleur-etos stadig relativt dominerende blandt redderne både de gamle, men også blandt unge.

Fra 1. maj 2011 blev opgaverne formelt røropdelte i brand, ambulance og assistancetjeneste. Dette efter lovkrav i forbindelse med offentligt udbud af beredskabsydelser. Dvs. der er sket en specialiseret arbejdsdeling indenfor tre rør, hvor den enkelte redder har sin primære ansættelse[84] (brand, ambulance og assistance) og indenfor rørene er opgaverne nogle gange yderligere specialiserede. Det medfører på samme tid en indsnævring af opgavetyperne, men samtidig en forøget kompleksitet og mandat til at løse flere behandlingsmæssige opgaver præhospitalt.

---

[82] I starten da man begyndte at videreuddanne ambulanceredderne – og således introducerede den første uddannelsesmæssige differentiering mellem redderne – kaldte man uddannelsen for en behandleruddannelse. Senere kom en formaliseret niveau-2-uddannelse, som er på et højere niveau end den gamle behandleruddannelse. Derfor blev nogle tidligere behandlere omklassificerede til assistenter (niveau 1ere), hvis ikke de gennemførte niveau 2 uddannelsen. Niveau 1-2-3 svarer i dag til det man i dagligdagen kalder hhv. assistent-behandlere-og paramedicinere.

[83] Det skyldes bl.a. at virksomheden tidligere var struktureret mere omkring en bredere serviceportefølge af private abonnenter sammenlignet med i dag.

Denne forandring har medført brud med den kulturelt dominerende ambulancereddermaskulinitet. Redderarbejdet er over de seneste år blevet langt mere specialiseret (endimensionaliseret qua røropdelingen), men også langt mere komplekst. Dette stiller nye relationelle maskulinitetspraksisser til rådighed for ambulanceredderne i forbindelse med arbejdet. Desuden var ambulancereddere tidligere var meget ens, når de kom ind i organisationen, men i dag rekrutteres der lidt anderledes. Endvidere stiller teknologien, som vi har set eksempler på og ambulancereddernes stadigt større behandlerkompetencer nye maskuliniteter til rådighed for ambulanceredderne.

Uddannelsesløft og professionalisering – på vej mod nye professionelle maskuline arbejdsidentiteter?

Det er ikke mange år siden, at Falckreddere blev ansatte direkte fra gaden og kørte ambulance efter få ugers sidemandsoplæring. Det er først indenfor de seneste 10-15 år, uddannelsen til ambulanceredder blevet formaliseret med videreuddannelsen til ambulancebehandler. Sidenhen kom uddannelsen til paramediciner i år 2000. Ikke alene er der sket et enormt uddannelsesmæssigt løft de senere år, uddannelserne er også under konstante forandringer, og der foregår i disse år konstante diskussioner om hvorvidt og hvordan yderligere uddannelsesløft skal ske. Det er meget forskelligt, hvordan ambulancereddere er uddannet i forskellige lande; I Tyskland har ambulancereddere næsten ingen formel uddannelse, mens de Sverige er uddannet ambulancesygeplejersker, mens der i Polen også er læger i ambulancerne.

Som følge af den teknologiske og videnskabelige udvikling samt en international konkurrenceudsættelse er der sket en stigende professionalisering, rationalisering og specialisering af arbejdsopgaverne, som også synes afspejlet i rekrutteringsstrategien af nye medarbejdere. Ifølge Falcks hjemmeside skal ansøgere:

Krav til nye elever 21-25 år	**Krav til nye voksen-elever (+ 25 år)**
• have mindst 9. klasses afgangseksamen med gode kundskaber i dansk og naturvidenskabs fag som matematik, fysik m.v. Samt et grundforløb på teknisskole eller en anden erhvervsuddannelse eller min. en 1 årig videregående skoleuddannelse (eks. Handelsskole, Gymnasium eller HF)	• Skal have mindst 9. klasses afgangseksamen med gode kundskaber i dansk og naturvidenskabs fag som matematik, fysik m.v.
• Skal være fyldt 21 år og må ikke være fyldt 25 år på ansættelsesdatoen	• Skal være fyldt 25 år på ansættelsesdatoen
• Skal være mellem 170-190 cm høj målt uden fodtøj.	• Skal være mellem 170-190 cm høj målt uden fodtøj
• Skal have god fysik og et godt helbred – se under fysisk prøve.	• Skal have god fysik og et godt helbred – se under fysisk prøve
• Skal have et syn som tillader du kan få et erhvervs-	• Skal have et syn der tillader du kan få et erhvervs-

kørekort
- Ren straffeattest
- Skal have haft kørekort til almindelig bil i mindst 1 år

kørekort
- Ren straffeattest
- Skal have haft kørekort til almindelig bil i mindst 1 år

Desuden angiver Falck, at de formelle krav *ikke* kan afviges. Falck har i forbindelse med ansættelsesrunden i foråret 2013 indført en fysisk test af aspiranterne, med henblik på at minimere skaderne i ambulancetjenesten.

Rekruttering er en af de centrale måder, hvorpå organisationer har mulighed for at regulere og kontrollere sin sociale reproduktion strategisk over tid. Gennem valget af nye medarbejdere markeres hvilken retning organisationen ønsker at bevæge sig i fremtiden. Derfor er rekrutteringsstrategier såvel kulturbærende og kulturskabende. De symboliserer dels, hvilken type arbejde ledelsen mener virksomheden laver, samt hvilken type mennesker, som passer bedst ind i organisationens selvbillede og idealer. For få år siden var det primært folk med en håndværksmæssig og/-eller militær baggrund, som Falck rekrutterede til stillinger som Falckredder. Ofte havde Falckreddere begge uddannelsesmæssige løbebaner. Dette relativt snævre rekrutteringsfokus fortæller tydeligt hvilken type mand, Falck traditionelt har fundet ideel. For få år siden var der heller ingen uddannelsesforskel eller opgaveopdeling mellem redderne. En falckredder, var en generalist, som var uddannet til at kunne varetage alle opgaver indenfor redningstjenesten. Men med den nye uddannelsesstruktur, hvor reddere i dag (siden omkring 2009) uddannes enten som almenredder (brand og assistance) eller ambulanceredder, samt den stigende konkurrence på markedet, har Falck ændret rekrutteringsstrategi. I dag rekrutteres med henblik på, at eleverne har de nødvendige boglige dispositioner til at blive paramedicinere på sigt. Henning, stationslederen på St. Nordkøbing, fortæller i den forbindelse at:

> Det er jo gået fra et skolekrav, der hed 7. klasse til 9. klasse, da jeg blev ansat, hvor en håndværkermæssig baggrund blev højt vægtet, til at vi i dag går efter folk med en studentereksamen, hvor det håndværkermæssige har en mindre vægtning. Det handler meget om at kunne tilegne sig stoffet og kunne anvende det tilegnede stof i praksis[…]Når vi ansætter en ny elev i dag, så går vi jo efter at ansætte en elev, som vi tror på har potentialet til at kunne blive paramediciner, og egentlig ikke fordi de skal være paramedicinere, men mere pga. den udvikling, der er i faget. Hvis ikke du så er i stand til at tilegne dig en viden, der i dag svarer til en paramediciner, så er du nok ikke i stand til at fungere som behandler om 10 eller 15 år (Interview, Henning, Stationsleder).

Den præhospitale uddannelses- og kompetencestruktur hos Falck, følger i dag følgende successive system:

Elev (2 år 7 mdr.) → **Assistent/niveau 1** → 1,5 års operativt virke → **Behandler/niveau 2** uddannelse (15 uger) → 3 års operativt virke → **Paramediciner/niveau 3** uddannelse (18 uger).

Uddannelsen til ambulanceassistent er en erhvervsuddannelse, hvor redderen starter som elev i et mesterlæreforløb, ud fra en grundlæggende logik om, at faget læres bedst i en vekselvirkning mellem skoleophold og praksiserfaring i ambulancereddernes praksisfællesskab. Efter den seneste uddannelsesbekendtgørelse er elevtiden 2 år og 7 måneder. Men uddannelsens varighed har været meget skiftende, ligesom uddannelsens indhold er forandret en del som følge af skiftende uddannelsesbekendtgørelser de seneste år. For at blive elev skal aspiranten være fyldt 21 år. Hvis eleven er mellem 21-25 år ved påbegyndelse af uddannelsesforløbet, starter vedkommende som lærling efter de almindelige regler for erhvervsuddannelse. Hvis eleven derimod er 25 år eller ældre påbegyndes uddannelsen som voksenlærling. En af de ideer, der blevet diskuteret meget på det seneste er, at assistentniveauet skal udfases således, at elever uddannes direkte til behandlerniveau. Nogle taler også for at brede uddannelsen ud således den også bliver kompetencegivende i andre sundhedsfaglige felter. Det vil sige, at som uddannelsen er skruet sammen i dag, skal en redder som minimum have 7 år og 4 måneders forudgående ambulanceuddannelse og erfaring før han kan påbegynde de 18 ugers uddannelse til paramediciner. I dag er uddannelsen til ambulanceredder kun kompetencegivende i forhold til ambulancearbejde. Det betyder også, at redderne ikke har meget bevægelsesfrihed, hvis de bliver trætte af virksomheden eller ambulancekørsel.

Redningstejnesten i den ene region hvor jeg lavede feltarbejde undergik radikale strukturelle forandringer i den to årlige periode, hvor jeg lavede feltarbejde. Mellem første og anden runde at mit feltarbejde besluttede man, at ambulancereddere, der kørte som assistenter skulle kompetenceafklares med henblik på om de kunne omskoles til assistenter. Hvis man vurderede de ikke kunne eller ønske at blive assistenter, så blev de forflyttet til assistancerøret. Det ramte mange assistenter i regionen hårdt. Mange erfarne reddere kører som ambulanceassistenter fordi de aldrig fik taget niveau 2 uddannelsen, eller fordi de frivilligt er trådt tilbage fra stillingen som behandler, fordi de havde det dårligt med de årlige prøver, de skulle igennem som behandler. Qua den rekrutteringspolitik Falck gennem mange år har de fleste ældre reddere ikke en boglig habitus. Derfor oplever mange af dem problemer med de stigende boglige krav. Jeg har også snakket med flere behandlere, som føler de skal kæmpe hårdt med de boglige krav. På den anden side er dette billede ikke helt entydigt. Jeg har ligeledes mødt en del paramedicinere, der ikke som udgangspunkt havde nogle boglige kvalifikationer inden de begyndte hos Falck. Det tyder altså på, at de stigende krav opleves lidt forskelligt af forskellige reddere, selvom deres uddannelsesmæssige dispositioner umiddelbart forekommer ens. Det er dog er dog min generelle oplevelse fra feltarbejdet, at en del reddere kæmper med de stigende boglige krav. I forbindelse med vores samtale efter

en ulykkesfortælling kom behandleren David Bang, er der er 39 år og har 15 års erfaring, ind på hvordan de stigende boglige krav stresser ham i hverdagen:

> … kæft vi læser. Det er nok ingenting i forhold til jer, men altså, vi læser, vi læser, vi læser.. og så skal vi lige læse det, og så skal vi lige læse det. Jeg sidder også nu også læser, og jeg er fuldstændig rundtosset. Du læser, og læser, og læser
> MK: *Er det for at holde det ved lige eller*?
> David: Ja også det, det er jo for at opretholde sine kompetencer. Men det er også når man skal til repetition og så videre og så videre. Nu har vi fået noget nyt noget, der hedder Dokument Database, hvor man skal læse, vi får et nyt hver måned, vi skal læse igennem. Men hold kæft der er mange ting, man skal læse. Det havde jeg ikke..
> MK: *Det havde du ikke regnet med*
> David: Nej altså som sagt, nu er jeg jo.. man skal jo ikke gøre mig dummere, end jeg er. Men altså, man er jo smed, og man har ikke lige tænkt på, at man skulle sidde og terpe.. det gør man […] hvert 4. år har vi den der skrækkelige eksamen, den der PHTLS, som jeg ikke gider.
> MK: *Jeg snakkede også med mange, som har frabedt sig behandlerkompetencen fordi de kørte sur i det, det gad de ikke..*
> David: Nej, min kone sagde så sent som i forgårs, jeg sad og læste, og, så sagde hun til mig: "*det påvirker også mig helt vildt*" siger hun, at jeg sidder og læser. Fordi hun passer sit og far sidder inde på kontoret og læser. Jeg lukker bare af, og det går også ud over familien. Det er også min måde at reagere på, fordi jeg skal have læst det, jeg kan ikke bare.. det skal sgu læses før det kan hænge ved, og så er det ikke altid det hænger ved alligevel (griner)
> MK: *Men jeg kan næsten høre, at du føler det som et pres*
> David: Ja det er et pres. Det påvirker min dagligdag, det synes jeg, vi læser satme meget

Ikke så få erfarne assistenter fortalte mig, at de har valgt at frasige sig deres behandlerkompetencer for at slippe for de årlige eksaminationer med henblik på at forny deres behandlerkompetencer. Mange fortalte, at de oplevede det som en lettelse ikke at skulle læse op til eksaminer hvert år. Den strategi har David Bang også brugt en periode. Han fortæller at:

> ..på et tidspunkt kørte jeg så sur i det, at jeg [søgte over for at køre] sværvogn i halvandet år, altså i autohjælp[...] Det var jeg også glad for, rigtig glad for[…]der var jeg en anden person, fordi jeg ikke havde det der hængende over mig med at nu skulle jeg læse. Men jeg gik hele tiden med det, at jeg vidste ikke helt hvad jeg ville, om det var ambulancedelen eller det var det andet..
> MK: *Hvordan kan det så være du valgte at søge tilbage*?
> David: Jamen det gjorde jeg så fordi[…]vi have de der Fentanyl-kompetencer i glukose, altså sukkervand kompetencer. Der blev hele tiden bygget noget nyt på, og for ikke at skræmme for langt ud, så er jeg sgu nødt til at hoppe på den igen

David er et eksempel på en mandetype, hvis praktiske og håndværksmæssigt dispositioner var typiske og værtsatte, da han blev ansat for 15 år siden har, i dag bliver tiltagende marginaliserede. Man fornemmer tydeligt, hvordan David Bang føler, at han hænger på udviklingen i ambulancetjenesten med neglene. De klassiske arbejderklassespecifikke maskuline dispositioner, som engang havde høj kurs i det præhospitale felt, er ikke længere forbundet med samme værdi. Det betyder, at en del af de reddere,

som blev rekrutteret for relativt få år siden, kæmper med at få deres habitus tilpasset feltets forandrede krav.

Professionalisering og ambivalens

Ikke overraskende medfører de strukturelle forandringer omkring rekrutteringsstrategien, samt de seneste års tiltagende fokus op at løfte ambulanceredderes uddannelsesniveau, kulturelle ambivalenser omkring forholdet mellem teori og praksis. Traditionelle fagidealer suppleres, forandres og erstattes af nye.

Mens nogle af redderne er begejstrede for udviklingen i faget, så taler andre nostalgisk om tiden før røropdelingen. Fx fortæller assistenten Kaj Hansen, der har været redder i mere end tyve år på en lille landstation inden han for få år siden valgte at søge en plads i byen, at:

> …der er mange plusser ved at være ude på landet. For det første startede jeg for 26 år siden. Der var vi mere falckreddere derude, der lavede vi altmuligt, landbrugsarbejde og startede biler og alt det der en Falckmand gør. Det gør man jo ikke så meget mere. Nu er der mere specialiseret og endnu mere inde i byen. Jeg synes, man lærte mere at stå på egne ben ude på landet, der var ikke det der backup. Og det er der også blevet meget mere af bl.a. lægebiler, paramediciner. Hvor man ude på landet tit stod med hele situationen selv, man måtte selv finde ud af det, og man havde også langt til sygehuse.

Den rolle som *Falckmand,* som Kaj Hansen tidligere udfyldte, er erstattet af en rolle som ambulanceredder. Kaj er en af de mange erfarne reddere, hvis mangfoldige kompetencer ikke længere har samme værdi i det præhospitale felt. Han har mange andre erfarne reddere valgt at køre som assistent, fordi han dermed spiller for behandler ansvar og der medfølgende boglige krav og periodiske eksaminationer. Et andet eksempel på en redder, der taler også nostalgisk omkring specialiseringen af opgaverne er Jeppe Larsen, som har været redder i 13 år og kører nu som behandler på St. Sydkøbing, og som assistent på lægebilen i Sydkøbing. I forbindelse med et interview siger han at

> Jeg er jo så en af de heldige, der har fået hele moletjavsen. Jeg mener, at det giver et bedre grundlag for også at betjene ambulancetjenesten, fordi du kender til køretøjer, du kender til branddelen, når du kommer ud og står som ambulancemand. Du står ikke bare med håret i postkassen eller hvordan man skal formulere det. Det giver et bedre indblik i det, fordi du også har frigørelse[s-teknikker] fra brandforløbet. Det har de[eleverne] heller ikke noget af i dag. De får det demonstreret, men de har det ikke selv i hænderne, og ser hvordan det virker. Og indimellem så er det ofte os ambulancefolk af de ældre, vi kan mange gange være med til at instruere brandvæsenet, der kommer, og [så kan vi] hjælpe hinanden. Det giver en lidt bedre ballast. Hvor vi kan tænke i lidt andre baner, end de kan. […] Jeg var én af dem, der godt kunne lide at køre brand og ambulance og auto. Men det går mere og mere mod specialisering.

Jeppe Larsen er et eksempel på en alsidig reddertype, som føler rigtig godt tilpas i alle redningstjenestens forskellige regi, og i sin fritid arbejder han også frivillig brandmand. Jeppe Larsen virker også, hvilket ikke er sædvanligt for reddere, meget nysgerrig og ajourført på hvad der sker rundt omkring i

hele det præhospitale felt. Som interviewuddraget viser mener han ikke, at specialisering er ubetinget hensigtsmæssig fordi redderne simpelthen mister noget den præhospitale alsidighed –kropsliggjorte 'præhospitale sans' kunne man også kalde det – som tidligere blev betragtet som deres styrke. På den anden side, fortæller Jeppe Larsen efterfølgende, at det er en god ide med specialiseringen. Men han mener ikke, at det har givet ham flere akutture end tidligere, hvorfor han ikke mener han ikke, at han er blevet en bedre redder af det. Jeppe Larsen er et eksempel på en af de relativt unge reddere med en del erfaring, som elskede den alsidighed i arbejdsopgaverne, som de oplevede tidligere. Behandleren Bernd Ibsen mener også, at den nye udvikling mod specialisering sat den nye rekrutteringsstrategi med at gå mere målrettet efter elever med en gymnasial uddannelse medfører problemer:

> Eleverne i dag, der sidder hænderne sådan her (vender håndryggene mod hinanden), når de er færdiguddannede. .. de har en utrolig god teoretisk uddannelse. Men det er jo en teoretisk uddannelse. Og *vi er jo altså mest praktikkere*, trods alt, selvom vi har med sygemennesker at gøre. Og det er tydeligt, at mærke. Dengang vi blev uddannede, der var det hele lortet. Auto, brand, dyreredning, vandskader, afdækning og alt det der. *Vi lærte at komme ud i nogle situationer*. Det kan godt være det ikke har en skid med ambulance og syge mennesker at gøre. *Men vi lærte at komme ud i situationer og løse de her opgaver. Også tit alene*. Så står man med en bil hvor hjulene drejer til den ene side, og der er ingen nøgle til bilen og ratlås og den står nede i en grøft. *Hvordan får jeg lige den her op*? *Kan jeg klare det alene*?.. *hvad kan jeg gøre*?... De der små (peger på hovedet i cirkelbevægelser). Nu får vi elever, nogle kommer direkte fra gymnasiet, de fleste har lige været ude at røre ved lidt, men det er ikke ret meget… de mangler sgu et eller andet. Det er tydeligt at mærke.…Derfor er det godt at komme ud og køre større biler, hvor de skal løse nogle problemer selv. Det er utroligt, hvad det har givet dem gennem tiden. Det kan man se nu. Vi er alle samme enige om, at de bare ikke er så dygtige i dag til at udføre deres arbejde. Det kan godt være, de er dygtige teoretisk.[Men] så der går noget længere tid inden de sådan er rigtig klar til at skulle udføre. (Interview, Bernd Ibsen, Behandler).

Således, kan man med Bourdieu (2000:141ff.) sige, at elevernes primære habitus i dag, med Bernd Ibsens øjne, er dårligere tilpasset de specifikke praktiske vilkår i det præhospitale felt, sammenlignet med tidligere. Deres habitus fordrer derfor mere omfattende og målrettet *praktisk* omskoling for at blive tilpasset og fungere i feltet.

Modsat den generalist stemme, som Kaj Hansen, Bernd Ibsen og Jeppe Larsen taler med her, er der ligeledes reddere, som er glade for røropdelingen og den medfølgende arbejdsdeling. Mads Green fortæller eksempelvis, at

> …det er sådan en idé, vi alle har gået og snakket om i nogle år, hvor vi har sagt "*hvorfor er det ikke sådan. Hvorfor kan vi ikke få lov til at specialisere os i det vi gerne vil*?". Hvor Falcks holdning var, at vi kan bedste lide at have nogle, der kan det hele […] Fordi jo større fleksibilitet jo færre folk skal de have på arbejde. Men nu, hvor vi er specialiseret, skal de have flere folk ind for at kunne dække opgaverne. Til gengæld er de folk de så har meget dygtigere til det de laver. Der er nogle vagtmestre, der har spurgt: "*Kan du ikke lige køre ud og starte en bil*". Hvor man i dag siger "*det kan jeg ikke*". For i dag kører man ikke bare ud og starter en bil. Sådan en eller anden dyr BMW-taxa til halvanden million, den sætter man ikke bare startkabler på. Så brænder du hele lortet sammen. I dag skal du vide, hvad du laver, og det samme med ambulancen (Interview, Mads Green, Behandler)

I lighed hermed fortæller Christian Hjelm at

> Personligt har jeg aldrig været den helt store fan af at køre autohjælp, og det har jeg aldrig lagt skjul på. Jeg har gjort det, som en del af min uddannelse, og har kørt det ekstremt meget[…] det har jeg aldrig pevet over. Jeg syntes, det var træls, men.. jeg har søgt denne her vej[ambulancerøret], fordi det var det, jeg ville. Og man kan sige, at de unge der kommer ind i dag, det er det de skal. Men det er gået lidt af fløjten, det med en Falckredder.. han kunne jo det hele engang. Men omvendt, hvis du skal følge med markedet, som det er i dag og samfundet, så er det jo med specialisering. Dem der kører autohjælp er sindssygt dygtige til de ting der, og kan diagnosestik og bokse og computere og aflæse biler. De dage, hvor man bare sætter et kabel på og starter en bil og så er alting fryd og gammen, de er altså ovre. (Ulykkesfortælling, Christian Hjelm, Paramediciner)

Mens nogle ambulancereddere fremstiller specialiseringen som et tab fordi alsidigheden i reddernes kompetencer tabes og arbejdet bliver mere monotont, så fremstiller Mads Green det derimod mere som et ønske fra mange reddere. Vi ser også, her hvordan de kan bruge et relativt enslydende argument for, hvorfor de ikke længere er specialiserede nok til at arbejde idenfor ambulancerøret. Modsat Jeppe Larsen, Kaj Hansen og Bernd Ibsen udtrykker Mads Green og Christian Hjelm intet behov for eller identitet investeret i at være kompetent på tværs af rørene i Falcks redningstjeneste.

Det er ikke så overraskende at det særligt er yngre ambulancereddere, som griber denne position, som dygtige til det kliniske. De kom ind i faget mens redningstjenesten var under enorm udvikling og mange at den har opnået boglige ressourcer til at positionerer sig fordelagtigt i *dette* spil. Hvad der er mere paradoksalt i mit datamateriale er imidlertid, at selvom st. Nordkøbing på papiret havde de gennemsnitligt markant bedst uddannede reddere af de to stationer, så var det overraskende nok på St. Sydkøbing begejstringen for teoretisk viden var mest evident i hverdagen.

> Da vi kommer tilbage på stationen står en del af redderne i en rundkreds ved lægebilen ude i gården. Jeg tilslutter mig forsamlingen. Bagagerummet er åbent på lægebilen og, der, midt i aftensolen, er lægen i gang med at vise indholdet af sin medicintaske. Flere af behandlere, som står der, er lægeassistenter, men der står også nogle af de mest ambitiøse af de yngre reddere. Lægen gennemgår systematisk indholdet af tasken, og fortæller lidt om, hvornår han bruger det ene og andet og i hvilke mængder. Han forklarer også hvor stærke nogle af medikamenterne er. Jeg fornemmer det vækker respekt og fascination. Flere af redderne er meget nysgerrige. De virker stolte, når de kan pege på et produkt og sige, hvornår det skal bruges. Nogle af dem spørger også lægen, om ikke man også kan bruge det ene og det andet medikament i forskellige situationer. Situationen minder om en kammeratlig kappestrid på medicinsk viden blandt redderne, som hver især gerne vil vise kyndighed. (Feltnoter, Station Sydkøbing 5. juli 2010).

Selvom udviklingen går af mere boglig viden på bekostning af praktiske kundskaber, så er der grænser for accept af intellektualisme blandt redderne. En dag hvor vi sidder en større flok i opholdsstuen og ser Tour de France siger Jørgen Leth (TV-kommentator), at cykelrytteren Andy Schleck "ser determineret ud i dag". Derpå rejser en paramediciner sig, og går hen med sit æbleskrog i skraldespanden, mens han udbryder, "*det er sørme nogle fine ord de bruger i dag, man kan næsten ikke følge med*". [….]cykelkommentatorerne (Dennis Ritter, Jørgen Leth og Rolf Sørensen) fik nogle skud fra boven.

Der blev ved flere lejligheder ytret kommentarer som: "*de er så kloge, men hvor fanden ved det det fra*" eller "*det er utroligt de sidder der, hvis de er så kloge*" (Feltnoter st. Nordkøbing d. 19 juli 2010). Situationen er et eksempel på, at selv flere af de mest uddannede hos Falck, som eksempelvis paramedicineren her, identificerer og *positionerer* sig som praktikere, bl.a. ved eksplicit at afstand fra analyser, som betragtes som intellektualisme. En anden dag i forbindelse med feltarbejdet afhenter vi en patient som skal overflyttes fra et sygehus til et andet. I det redderne er ved at køre væk udbryder damen, at de skal huske hendes bog.

> Michael går hen på bordet og henter den. Idet han giver hende bogen (Jordens Søjler af Ken Follett) på båren siger han: "*det er sørme en tyk bog, jeg vil håbe der er mange billeder i*". De griner alle tre stille, og begynder af gå hen ad gangen ned mod ambulancen. Da vi ankommer på hospitalet følger Ivan op på joken. Han henvender sig til patienten og siger "*jeg ligger Grundloven herovre på bordet*", idet han fjerner bogen fra båren (Feltnoter st. Sydkøbing d. 23 juli 2012).

Igen viser situationen, hvordan ambulanceredderne praktiserer anti-intellektualisme. Eksemplet er yderligere morsomt idet Ivan Poulsen, der er kendt som en at de kloge reddere med klæbehjerne, ufrivilligt kommer til at indtage en ikke tilsigtet position som antiintellektuel. Han har tydeligvis ikke har haft Grundloven i hånden; det er et ganske tyndt skrift, men derimod formodentlig Karnovs Lovsamlinger.

Fra et kønsperspektiv kan sondringen mellem reddere, der gerne vil være "generalister" og reddere, der gerne vil være "specialister" læses som en hyldest af to forskellige mande typer. Den traditionelle arbejderklasse maskulinitet, som hylder alsidige praktiske kompetencer, vs. en mere konventionel middelklasse maskulinitet, som hylder en kombination af teoretisk viden og teknisk ekspertise (Connell 1987: 181). Således træder to træder to idealtypiske maskuline identitetsmodeller/positioner frem I kulturen blandt ambulancereddere:

- *Generalisten*: den traditionelle maskuline redderidentitet. For generalisten er alle redningsopgaver lige vigtige og interessante. Generalisten ser sig selv som Falck-redder snarere end som ambulanceredder. Generalisten er *pragmatiker* og en *bricoleur*. Han finder både glæde og ære i at kunne løse enhver opgave, særligt hvis de er utraditionelle og kræver, at han skal være kreativ og opfinde løsninger i udfordrende situationer. Det er den type som traditionelt har ligget de fleste redderes selvforståelse nærmest, og indtil for nydeligt var denne type den hegemoniske. Både redderne og af virksomheden anså denne type mand, som den ideelle redder. Men de senere år er virksomheden, for at leve op til omverdenens sigende krav fra omkring udbud og kvalitet, i stigende grad begyndt at substituere generalisten til fordel for mere bogligt stærke ambulancereddere, som kan klare fremtidens viden og efteruddannelsesbehov. Blandt redderne, derimod, nyder generalisten stadig respekt. Dette skyldes især, at mange generalister er reddere med lang anciennitet og erfaring, hvilket er forbundet med kulturel anerkendelse.

- *Specialisten*: den nye emergerende ambulanceredder-maskulinitet. Specialisten har stor identitet investeret i sin behandlertekniske ekspertise, og han er eller vil gerne være paramediciner. Til gengæld har han ikke identitet investeret i teknisk og praksisk alsidighed. Derfor har han intet problem med sin ensidige interesse i at køre ambulance. Specialisten har ofte, men ikke altid, en gymnasial uddannelse.

Nogle redderes identitetspraksis er relativt forankret i den ene faglige maskulinitetsmodel, men de fleste reddere trækker på begge modeller i deres diskursive positioneringer, og i deres relationelle konstruktioner af personlig og social identitet. Der er en tendens til at ældre reddere bruger generalistmodellen mest i deres identitetskonstruktion, mens flere unge reddere hyppigere positionerer sig selv som specialister. Men det vil være en fejl, at sige sammenhængen mellem alder og positionseringspraksis i relation to de to modeller er entydig. *De fleste mandlige ambulancereddere konstruerer en hybrid personlig maskulinitet med forskellige elementer fra disse to modeller*. Der er således nogle paramedicinere, som er meget pragmatiske og skeptiske teori og boglige performativiteter.

Sociabilitet og sociale kompetencer

> I ambulancen undersøger John patienten lidt yderligere, mest af hensyn til journalføring, der er ikke det store han kan stille op […] John er imponerende dygtig til at samtale med den ældre mand. Som mange andre ældre patienter vil denne ældre mand lige have styr på, hvad en ambulanceredder egentlig er for en. Han spørger John, om han er læge. "*Nej, det er jeg ikke, jeg er bare Falckmand. Men vi kan også nogle ting og sager efterhånden*". "*Ja, ja, det kan I da garanteret helt sikkert*" svarer den ældre herre. Derefter spørger John empatisk patienten, hvad han har lavet, dengang han var på arbejdsmarkedet. Den ældre mand begynder at fortælle vidt og bredt om sit arbejdsliv og familieliv på vej korte vej til sygehuset. Det virker til, at han helt glemmer sine smerter, og John kan i ro og mag udfylde patientjournalen og tjekke patientens værdier, kun afbrudt af enkelte nye spørgsmål, når manden udredninger stopper i ny og næ. (Feltnoter, St. Sydkøbing, d 16, august 2012)

Sociale kompetencer og 'relationel praksis' er typisk associeret med kvinder (Fletcher 2001; Holmes 2006). Men som analysens tidligere kapitler har vist, er relationel praksis hverken 'forsvindende handlinger' eller opfattet som kvindearbejde blandt ambulanceredderne. Sociale kompetencer er tværtimod prestigefyldte blandt ambulanceredderne. Det har både faglige og sociale grunde. I Mareen Boyles (2002:137) studie af australske ambulancereddere, som blev omtalt i indledning af afhandlingen, finder hun, at flere af de ældre reddere tager afstand overfor yngre og mere teknisk orienterede ambulancereddere – "the techno-kids" – der er mere fokuserede på at fremstille deres tekniske og intellektuelle kvalifikationer end deres evner til omsorgsfuld patientbehandling. En tilsvarende spænding mellem en omsorgsrationalitet og en teknisk-faglig rationalitet er også gennemgående i mit materiale. Men i mit

materiale er aldersdimensionen mindre tydelig. Jeg finder både relativt unge og erfarne reddere, som *udtrykker* skepsis overfor, at flere og flere ambulancereddere ansættes uden de fornødne sociale og medmenneskelige kompetencer.

En morgen efter et morgenmøde, hvor stationslederen bl.a. havde givet nogle reddere reprimande – fordi nogle ambulancereddere var sprunget på et udkald til brand, og dermed efterladt en ambulance indisponibel – siger en yngre ambulanceredder på omkring 30 år efterfølgende til mig, at: '*Vores arbejde er at være ude og hjælpe folk, og holde gamle damer i hånden osv. det her inde er noget helt andet. Og det her på morgenmødet er ofte bare noget snik snak. Der er ofte noget som trækkes ned over hovedet på os, hvor man bare sidder og nikker og siger ja, ja. For derude finder vi selv ud af tingene.*' (Feltnoter, st. Sydkøbing, d. 9. juli 2010). Den unge ambulanceredder fortæller mig, at jobbet som redder handler om at hjælpe folk, være omsorgsfuld og finde løsninger på problemer i den konkrete situation og så kan han ikke hænge sig i firkantede regler og procedurer. Men det er ganske interessant, at han taler omsorgsdimensionen (konventionelt feminin) i arbejdet frem i relation til reglerne og procedure (konventionelt maskulint).

Da jeg en dag i felten spørger Casper, en anden ung behandler på St. Sydkøbing, hvad der efter hans mening kendetegner en god ambulanceredder. Han svarer, at *'man er jo et serviceorgan. Det faglige det kan man jo lære, men man skal kunne være venlig og forstående og kunne snakke med folk'*. Jeg spørger ham, om det er noget man lærer, som en del af håndværket, eller er det en personlig egenskab. '*Både og. Det er også noget med, hvad folk har lavet før. Det kan godt være mere kvalificerede, at have været frisør end at have køre sygetransport i militæret, selvom nogle synes det må gøre dem selvskrevet*' (Feltnoter St. Sydkøbing, 15. august 2012).

Der er blandt ambulanceredderne en udbredt opfattelse af, at faglige kvalifikationer kan læres, men menneskelige og sociale kompetencer har snarere karakter af en personlig egenskab, som er vanskeligere at lære. Et tilsvarende billede beskrev Henrik Frandsen, da jeg i et interview spurgte om han kunne komme i tanke om en, hans synes er en rigtig god redder. Her svarede han

> der var en i på min tidligere station, som jeg synes er lidt af et forbillede. Han var lidt af en spasmager på et stille og roligt niveau. Han var altid god for en joke. Når han var ude ved patienter, så var hans eneste erklærede mål det var at få et smil frem på læben. Og det gjorde han. Og han kunne vade ind i folk på en imponerende måde. Han havde en menneskelig omsorg, der bare gjorde, at han kunne tillade sig mange ting. Han kunne komme ind til én, der havde det rigtig, rigtig skidt og så kunne han fyre en lille bemærkning af, som gjorde de slappede af, fik et smil frem og følte sig trygge. De følte nu er der styr på tingene. Nu kommer hjælpen og vi behøves ikke være bange. Den mentalitet han havde og udstrålede, altså han fyrede en masse pis af, men på den gode måde. Der er rigtig mange, som er overgearede og kører oppe i et niveau.. Men ham Arne, hele hans udstråling med at komme ud til folk, det er egentlig også sådan jeg gerne vil være. Han skabte simpelthen sådan en ro omkring sig. Nogle af de bemærkninger han kom med kunne umiddelbart opfattes som upassende, men han havde bare en måde at sige det på og de faldt på det rigtige tidspunkt, at det gav en positiv oplevelse. Det er vigtigt for mig. Menneskekundskaberne er det vigtigst for en god redder, fordi det faglige, det kan man lære. (Interview Henrik Frandsen, assistent)

Værdien af empatiske kompetencer bliver også evident, når nogle reddere oplever, at deres kollegers sociale kompetencer er mangelfulde. Mit materiale indeholder flere eksempler på, at ambulancereddere laver symbolske grænsedragninger mod kolleger, som de ikke mener, har de "rigtige" sociale kompetencer. Henrik Frandsen har erfaringer med en kollega, som han ikke synes var en dygtig ambulanceredder, fordi han mangler menneskekundskaber

> jeg gik i klasse med en, som jeg ikke forstod kom ind. Han var meget, meget klog og meget, meget teoretisk og når vi lavede øvelser, jeg kunne godt tænke mig at være en flue på vægen, når han var i en ambulance, fordi jeg kunne slet ikke forestille mig ham sidde med folk[….]han manglede meget. Det synes jeg i hvert fald....Men det er så igen, ham kunne de godt se med det teoretiske, han kunne godt gå hele vejen [til paramediciner]. Men det hjælper ikke, når ikke man har de menneskelige egenskaber (Interview Henrik Frandsen, Assistent).

Ved en anden lejlighed i forbindelse med feltarbejde udspiller følgende symbolske grænsedragning sig under en kørertur

> …Michael og Mikkel kommer til at snakke om hvordan Åse kan være meget polemisk i sin måde at snakke til patienterne. "*Det er sjovt, hun siger, at hun godt kan lide at køre med fulde folk*", siger Mikkel, "*for hun er ofte meget provokerende overfor dem og snakker tit ubehøvlet til dem*". Michael fortæller, at han nogle gange krummer tær, når de er ude ved patienter sammen. Men den følelse gider han ikke at have, så han synes det er ok, at man sige noget til makkeren. "*Det vil jeg også gerne have de gør, hvis de synes jeg skaber en ubehagelig tone i omgangen med patienterne*". (Feltnoter St. Nordkøbing d. 8 maj 2012)

Mange mandlige ambulancereddere fremhæver sociale og empatiske kompetencer, som centralt for en dygtig reddere, og siger at det er noget de selv lægger meget vægt på. Min oplevelse fra feltarbejdet bekræfter også, at mange af dem også er dygtige til at performe mere følsomme roller i forbindelse med ambulancearbejdet. Men det betyder ikke, at empatiske kvalifikationer ikke også kan bruges som en indsats i kønsspil til at gøre køn og genkende hinanden som kønnede subjekter i andre situationer. Mit materiale viser flere episoder, hvor de mandlige ambulancereddere genfortæller episoder til kolleger tilbage på stationen, hvor de har været ude med en kvindelig redder, hvor eksempelvis siger "*så var det godt vil havde dig med Lotte, så gav du dem lige noget omsorg*". Denne type inkonsistens i 'omsorgsperformativiteten', kan fortolkes på flere måder. Èn fortolkningsmodel er, at redderne *kompenserer* for deres nødvendige kvasi-feminine 'onstage performances' med mere foretrukne maskuline 'backstage performances' (Boyle 2002;2005). Det kan være en del af forklaringen i nogle tilfælde. Jeg er imidlertid ikke overbevist om, at hovedparten af de mandlige ambulanceredderne jeg har mødt faktisk føler et behov for at lægge afstand til den omsorgsfulde onstage performance, for at opretholde en idealiseret maskulin identitet. Derimod tror jeg, at drillerier og kønsspil mellem mænd og kvinder på arbejdspladsen baseres på relativt stereotype kønsroller og positioneringer, fordi de derigennem bliver genkendelige som kønnede positioner for de fleste aktører.

Maskulinitet, kørekundskaber og sikkerhed

Kørsel har stor symbolsk betydning blandt ambulanceredderne, ofte talte om kørsel i situationer, som ikke umiddelbart virkede åbenlyse for mig. Når jeg kigger nærmere på disse eksempler bliver det tydeligt, at køreregenskabers kulturelle betydning er mere omfattende en blot transport. Ambulanceredderne omtaler indimellem Falck som ét stort transportfirma. Det gør de dels som ironisk rolledistance som er beslægtet med afdramatiseringen af arbejdet, men også fordi de faktisk tilbringer meget til på landevejene. Kørekundskaber – en stærkt konventionel maskulin identitetsmarkør (Walker et al. 2000; Lumsden 2010; Granié & Papafava 2011; Balkmar 2012) – anses, som en central færdighed for en dygtig ambulanceredder. Derfor er det vanskeligt ikke at se fremhævelser af kørselskundskaber som en central måde at gøre køn på blandt ambulanceredderne.

Kørekundskaber bliver gentagende gange anvendte som en central faglig identitetsmarkør og simultant fremhævet som en mangel hos eleverne i dag, modsat tidligere. Ivan Poulsen fortæller eksempelvis at

> ..mange af de nye, og det er så både mænd og kvinder, de kommer fra gymnasiet stort set og har aldrig haft et andet job end Falck[….] Det er et problem rent sikkerhedsmæssigt, at vi skal have folk, der har fået kørekort som 18 årige, men aldrig har råd til en bil, fordi de har gået på gymnasiet. Så starter de ved Falck som 21 årige, og har stort set aldrig kørt bil. Det er tre år siden de tog kørekort, og så skal de lære at køre bil i en ambulance med udrykning. Det er altså ikke optimalt, det er det sgu ikke. Det med at læse trafikken, det kan de ikke nogen af dem. De kan knap bakke en bil. Vi har nogen, der har ligget omme i baggården og lært at bakke med en bil ved at kigge i spejlet. De har aldrig kørt en kassevogn, hvor du ikke kan kigge bagud før. ..jeg [startede] som voksenelev har lavet en masse andet før, har en anden erfaring og har nogle andre rutiner. (Interview, Ivan Poulsen, Behandler)

Kaj Hansen positionerer sig også i relation til de unge, som han mener både mangler sans for at køre bil og for farligheden af at køre udrykning:

> Man kan tydeligt mærke, at vi kører så meget bil, og det der med at køre stærkt, der fornemmer man hurtigt hvordan folk kører bil. Der er nogle der kører godt, og nogle der kører dårligt. Og de får det aldrig lært. Det har man med sig hjemmefra i bagagen tror jeg, hvordan man har føling med, hvordan en bil reagerer. Vi bakker ind i mange indkørsler, når vi kommer frem, vi kommer jo i baggårde og alverdens ting i de store biler, der skal man nok være lidt ferm til at køre bil. Og det gjorde man nok lidt [mere] førhen fordi man var håndværker eller kom fra landet, ikke fordi jeg siger, at jeg var god til at køre traktor. Men en lille smule måske[…]den nye Falckredder i dag, bliver jo slet ikke uddannet i at køre brand og kran. Han er jo ren ambulanceführer. Jeg ved ikke, hvor stor risiko, han ser i jobbet, som jeg måske ikke gjorde. eller som vi gamle Falckreddere gør... Han ser det nok med nogle helt andre øjne end jeg gør eller vi gamle gør. Det tror jeg. Jeg tror ikke han vil føle det så farligt at køre. Jeg tror ikke, han ser det der med at køre bilen som noget, fordi det er han skide go til jo. Han er pisse go, Formel 1 kører næsten (Interview, Kaj Hansen, Assistent).

Der er generel konsensus blandt ambulanceredderne om, at eleverne i dag er dårligere billister end tidligere, fordi de ikke har de samme traditionelle (maskuline) dispositioner, når de begynder som reddere.

Der tales således kontinuerligt en omvendt proportional sammenhæng frem mellem elevernes stigende boglige kompetencer og deres manglende teknikske kompetencer, herunder at køre bil. Det blev påpeget i mange af interviewene med ambulanceredderne, men også af stationslederne og arbejdsmiljørepræsentanterne. Også i en artikel i medarbejderblandet *Hjælp* kan man i et fremhævet citatuddrag læse at '*eleverne er blevet stærkere bogligt end tidligere, til gengæld har det kostet lidt på det fysiske og på deres evner bag et rat*' (Hjælp, juni 2012:11). Hvis denne opfattelse er korrekt, har de selvsagt latente konsekvenser for sikkerheden, som Ivan Poulsen og Kaj Hansen berørte ovenfor.

Udrykningskørsel

En ting er kørsel i almindelighed, noget andet er udrykningskørsel, som fordrer særlig erfaring og en sans for trafikken. Udrykningskørsel med de karakteristiske blå blink er et centralt symbol, som er *sine qua non* i ambulancearbejde. Udrykningskørsel er også ét af de elementer ved arbejdet, som ambulancereddere selv fremhæver som det farligste. Udtræk fra Falcks ulykkesregister viser, at ulykker i forbindelse med udrykningskørsel er den fjerde hyppigste ulykkestype i Falcks ulykkesregister (efter løft, fald og stød mod objekt). I perioden 2000-2009 udgjorde ulykker i forbindelse med udrykningskørsel mellem 8,7 og 13,6 % af arbejdsulykkerne blandt ambulanceredderne. Det svarer til mellem anmeldte 51-69 årlige ulykker med personskade eller latent personskade på en ambulanceredder.

Der er mange elementer, som er med til at give udrykningskørsel en aura af spænding. Lyden fra sirenen er høj, gennemtrængende og aktiverer pr automatik adrenalin hos de fleste mennesker. Alle ved ubevidst sirenen signalerer, at noget er galt. Ambulancens forcerede tempo betyder også, at sanserne skærpes. Visheden om, at transporttiden er afgørende for patienten omme i bårerummet. Den unaturlige interaktionsform med de andre deltagere i trafikken vedsiden af de sædvanlige spilleregler gør udrykningskørsel spændende. Behandleren som står og arbejder på patienten i bårerummet under udrykningskørslen er ekstremt sårbar i forbindelse med udrykningskørslen; de ikke er spændt fast – det skal de egentlig være, men det er umuligt at arbejde på en patient, hvis de er fastspændt til en stol – derfor risikerer behandleren at blive kastet rundt i bårerummet. Desuden er bårerummet fyldt med udstyr, som behandleren risikerer at få slynget mod sig, hvis uheldet er ude. Derfor orienterer behandleren sig også løbede ud af vinduet i forruden om trafikkens og vejens forløb, ligesom den gode chauffør løbende orienterer behandleren i bårerummet om forudsigelige bump på vejen eller slinger som følge af trafikken. Mads Green fortæller følgende om kunsten at køre udrykning:

> ..du skal vide, hvad du gør, og det lærer du kun ved at gøre det. Bare ved kørslen er der en kæmpe vidensbase, en rutinebase. *Hvordan tager du svingene?, hvordan er kørertøjet? hvordan er vægtfordelingen i kørertøjet?, hvordan er accelerationen? og bremseegenskaberne i køretøjet? Hvad er der af andre trafikanter?, hvad er der af oversigtsforhold?* [....] når vi kører retur til sygehuset med udrykning, så er der formentlig også folk i bilen, som er i gang med at lave noget, det

skal man også tage hensyn til. Så man kan ikke bare brøle igennem byen, fordi så ligner det et fransk horehus i søgang, når man kommer frem.[…] ..chaufføren er din sikkerhedsmand, fordi han har lige pludselig mange mennesker på samvittigheden. Der kan også stå læge og hans assistent eller kollega, og patient plus ham selv. Så når du kører udrykning, kan du godt overholde den normale færdselslov, men med brug af horn og blink, så har folk god tid til at se og høre dig. Så du får den her flydende kørsel, så du ikke får de her opbremsninger hvor… [Mads trommer trampelyde i bordet med hænderne for at signalere lyden af en ufastspændt behandler, som slynges tilbage i ambulancen og går frem i ambulancen igen] (Interview, Mads Green, Behandler).

Når ambulancereddere kører udrykningskørsel er de underlagt *Bekendtgørelse nr. 154 om udrykningskørsel*, hvilken giver dem et *betinget* mandat til at tilsidesætte færdselsregler i forbindelse med udrykning. Udrykningskørsel er således en særlig form for billisme, som skaber en provisorisk adskillelse af ambulanceredderne, fra andre billister.

Bekendtgørelse om udrykningskørsel

Kapitel 3, *Udrykningssignaler*

§ 7. Udrynings*lygte skal anvendes under udrykningskørsel.* Udrykningslygte kan tillige anvendes under standsning ved uheldssted eller lignende.

Stk. 2. Udrynings*horn skal anvendes under udrykningskørsel, medmindre anvendelse af udrykningslygte efter omstændighederne skønnes tilstrækkeligt til at advare andre trafikanter.* Der må ikke anvendes forskellige udrykningshorn på samme tid under kørslen.

Stk. 3. Uanset bestemmelserne i stk. 1 og 2 *kan* anvendelse af udrykningslygte og udrykningshorn *undlades* ved udrykningskørsel med motorkøretøj tilhørende politiet, *såfremt sådan undladelse skønnes nødvendig af hensyn til formålet med udrykningskørslen, og omstændighederne i øvrigt ikke taler imod.* Ved kørsel med sådanne køretøjer kan endvidere gøres ganske kortvarig brug af udrykningshorn uden samtidig anvendelse af udrykningslygte, fx. i forbindelse med standsning af andet køretøj.

Kapitel 4, *Færdselsregler*

§ 8. Under udrykningskørsel kan føreren af køretøjet i tilfælde, hvor det skønnes påtrængende nødvendigt, og hvis der samtidig udvises ganske særlig forsigtighed, undlade at følge reglerne i færdselslovens

1) § 4, stk. 1, om at efterkomme de anvisninger for færdslen, som gives ved færdselstavler, afmærkning på kørebane eller cykelsti, signalanlæg, m.v., 2) kapitel 4 om færdselsregler for kørende, 3) kapitel 5 om hastighed, og 4) kapitel 6 om særlige regler for færdsel på motorvej og motortrafikvej.

Stk. 2. Føreren skal dog altid efterkomme de anvisninger for færdslen, som gives af politiet eller andre, som justitsministeren har bemyndiget til at regulere færdslen. Føreren skal endvidere altid efterkomme signaler eller andre anvisninger for færdslen ved jernbaneoverkørsler og broer.

Stk. 3. Ved fremkørsel i lysreguleret kryds mod rødt eller gult lys skal føreren endvidere *nedsætte hastigheden så meget, at der straks kan standses* for eventuel tværgående trafik.

Stk. 4. Anvendelse af udrykningssignal fritager ikke føreren for pligten til at optræde hensynsfuldt og udvise agtpågivenhed over for andre trafikanter. **(BEK Nr. 154 af 25/02 2009)**

Mandatet til at tilsidesætte regler om eksempelvis hastighed fratager *ikke* ambulanceredderne fra "almindeligt ansvar" i tilfælde af færdselsulykker. Hvert år ser man flere tilfælde, hvor beredskabspersonale tiltales for ansvar i forbindelse med ulykker med udrykningskørsel.

Bilister reagerer ofte irrationelt, når de pludselig ser en ambulance med udrykning i bagspejlet. Ikke sjældent bemærker andre billister først ambulancen, når de er helt oppe i enden på deres egen bil.

> En billist er ved at lave ulykke på motorvej idet hun opdager, vi kører med udrykning helt oppe i halen af hende. Hun bliver forskrækket og trækker prompte over i den anden vejbane, men der, er der ikke plads til hende. På landevejen er der mange overhalinger, hvor Rene må forsøge at ramme huller mellem bilerne der overhalses og modkørende i modsatte vognbane, hvis vognbane Rene "låner" midlertidigt i forbindelse med overhalingen. Det virker som dynamiske huller eller porte, som skabes og lukkes og som skal rammes i høj fart. Det opleves særligt nervepirrende, når det er huller, som konstant formindskes mellem to lastbiler, man prøver at ramme. Rene kører op til 210 km/t. på motorvejen og 150 igennem de mindre byer på landevejen. Der er mange farlige overhalinger, Rene vælger ofte at placere sig lige midt på vejbanen. Her er lægebilen nemmere at se for de andre billister, og det er nemmere for de andre billister at skabe plads til ham, når han overhaler (Feltnoter, Lægebilen 13. august 2012).

Generelt kører reddere hurtigt men forsvarligt ved udrykning. Ikke overraskende kører de ofte stærkere mod en udkaldsadresse end tilbage til hospitalet, fordi de her har en patient i ambulancen, som er i en mere eller mindre kritisk tilstand, selvom begge turen er klassificeret som kørsel 1. Desuden kender de endnu ikke omfanget af skaderne ved udkørsel, mens de selv er klar til at gribe ind, hvis tilstanden forværres på vej til sygehuset. Særligt gennem byen i dagtimerne, hvor der er mange mennesker og medtrafikanter, kan udrykningskørslen nogle gange virke meget "spændende" for en uerfaren deltagende observatør. Jeg oplevede dog aldrig, at jeg synes ambulancereddernes udrykningskørsel virkede hasarderet. Måske med undtagelse af en enkelt tur, hvor udkaldet lød at en 3 årig pige var blevet bidt i hovedet af en hund og der var, ifølge meldingen, meget blod. Her kørte redderen meget aggressivt til adressen, hvor de kunne konstatere, at der blot var tale om en 1 cm lang overfladisk rift på næseryggen af barn, og at moren i mellemtiden selv havde fået stoppet blødningen. Efterfølgende kunne jeg ikke lade være med at spekulere på om de selv synes den aggressive kørsel stod mål med behovet for at spare det halve minut, som kunne spares ved at presse ambulance maksimal på den 5 km strækning fra stationen til adressen. Jeg følte dog ikke, at situationen tillod at spørge om det. Men som det fremgår i næste afsnit tager jeg emnet på en køretur med Mads Green og en kollega nogle dage senere.

Trafikale irettesættelsers sociale kompleksitet

Som vi har set har mange ambulancereddere meget faglig stolthed forbundet med at være en dygtig chauffør – både fordi det er et farligt element af arbejdet, men også fordi kørsel tidsmæssigt fylder meget i arbejde. Håndtering af et for ambulanceredderne fagligt og kønnet nøglesymbol som kørsel, har følgelig stor symbolsk betydning for de mandlige ambulanceredderne. Adspurgt om de oplevet at kolleger løb nogle risici de misbevilligede, fremhæver eksempler med usikker udrykningskørsel. Jeppe Larsen fortæller eksempelvis:

> Ja. Ja, ja. Det har jeg da. Bl.a. under fremkørslen, hvor folk kører frem med 60-70 km/t. for rødt. Det gør man kun én gang, når jeg sidder ved siden af. Så får jeg et mindre hysterisk anfald. Fordi, vi sidder bare.... Det er bare ikke særligt smart. Det hedder sig, at når vi kører frem for rødt skal vi kunne bringe bilen til umiddelbar standsning. Det er altså ikke nemt med 70 km/t. Jeg vil sige, der er flere elever, der kender mig for at have givet dem et hak i tuden (Interview, Jeppe Larsen, Behandler)

Modsat hvad nogle mennesker tror, så drøner ambulancer ikke over for rødt lys. Afhængigt af oversigtsforhold bringes ambulancen som regel langt ned i fart gennem vejkryds. Denne sikkerhedspraksis er imidlertid en, som de mere erfarne reddere oftest fremhæver, at de unge forsømmer. Deres forklaring er som regel, at de unge er for fyldte med adrenalin. Kaj Hansen fremhæver, at '*risikoen ligger, når man kører lidt småstærkt og kører over for rødt, det tænker jeg selv meget på personligt. Det er nok også noget med min egen alder at gøre'*. Det er således et element i en naturlig habituering til feltet, for som han forklarer videre

> …jeg kan sagtens huske, da jeg startede. Man var så fyldt af adrenalin, at man slet ikke kunne holde foden på speederen. Man sad med den ene hånd på knæet for at holde den nede. Det var fuldstændigt livsfarligt. Men det var jo bare 140 derudaf, så gik det jo nok. Det hele det kørte jo, det var fuldstændigt spænding. Det er det jo ikke mere[…]Det er noget, der går relativt hurtigt over. Det må heller ikke blive ved med at være det. Så kan man ikke have jobbet, hvis man har det så meget på sig.

Kaj Hansen, der tidligere har taget afstand fra de yngre ambulancereddere som "søger spænding", foretager her en symbolsk grænsedragning hen ad de samme linjer. Implicit i hans udtalelse ligger et budskab om, at novicer er farlige fordi, de endnu ikke kan kontrollerer deres ivrighed i forbindelse med skarpe situationer. Også i forbindelse med udrykningskørsel gælder den vanskelige kunst at "skynde sig langsomt".

I forbindelse med jeg lavede feltarbejde, fortæller Jeppe Larsen mig om en episode, hvor en elev på stationen, som fik et møgfald af ham, fordi han en dag på vej hjem fra arbejde opdagede, at hun skrev SMS, mens hun kørte ambulance. Men '*det gør hun ikke mere, i hvert fald ikke ind og ud af Sydkøbing*', forvisser han mig. Jeg fortæller ham, at jeg har bemærket et par tilfælde, hvor reddere sende SMS, mens de kørte med patienter i ambulancen. '*Det gør de ikke når de kører med mig, så siger jeg, de godt kan give mig rettet. Alkohol og mobiltelefon er skyld i flest trafikuheld*' (Feltnoter, Lægebilen, 13. august 2012).

Det er selvsagt ikke kun uenigheder om fart, som redderne kan være uenige om. Ivan Poulsen fortæller i forbindelse med en udrykningskørsel, at det generer ham, at Anita, der ikke er hans faste makker, slukker for sirenen flere gange under udrykningskørsel for efterfølgende at tænde den igen op mod et lyskryds. "*Hvis man kører med udrykning, så kører man med udrykning! særligt om dagen. Det er også et spørgsmål om min sikkerhed…Det vil jeg også sige til hende senere*" siger Ivan Poulsen (Feltnoter st. Sydkøbing d. 27 juli 2012).

Alle praksisfællesskaber har nogle mere eller mindre klaret forhandlede tærskler for, *hvad* der er acceptabelt i forskellige situationer og for *hvem*. Erfarne medlemmer har som regel flere beføjelser og læn-

gere line end nye medlemmer. Men tærsklerne er situationelt forankrede *i* praksis og aldrig helt faste. De er altid delvist åbne for forhandling, hvis man er et legitimt medlem af praksisfællesskabet. Elevers deltagelse i praksis pr definition under *ud*dannelse. Derfor forudsætter det ikke store legitimeringer, at irettesætte elever på et fagligt grundlag, fordi de ikke har endnu ikke en reel plads i gruppen. De er derfor pr. definition marginale personer. Hvis man følger Mary Douglas metaforik omkring grænsers symbolske betydning (1966: kap 6,7, Bulter 1990:178ff.), er marginale personer farlige, fordi de opererer på det sociale systems grænse, hvilken notorisk er sårbar (Douglas 1966:149f.), og derfor altid må forsvares (imod snavs). Det er derfor centralt for sociale systemer, at disse farer (eleverne og deres urene adfærd) kontrolleres. Det betyder også, at der sanktioneres hurtigere overfor perifere medlemmer af praksisfællesskabet. Indenfor de fleste mandedominerende fag, der udfører farligt arbejde, er renommé ekstrem vigtigt, fordi det er grundlagt for kollegers tillid (Haas 1977; Vaught & Smith 1980; Baarts 2004). Renomméet er særligt værdifuldt, men også særligt skrøbeligt, for elever, som arbejder mod at performe som kvalificerede til en status som kompetente tillidsværdige medlemmer af praksisfællesskabet (Chetkovich 1997:31f; Scott & Myers 2005:81ff; Myers 2005:346,362). Selvom ambulancereddere ikke har *uformelle* kollegiale test og ritualer, som elever skal gennemføre for at demonstrere tillidsværdighed, ligesom i mange andre farlige brancher, eller måske netop derfor, er renommé som kompetent og tillidsværdig chauffører vigtigt blandt ambulanceredderne.

'Barriere for artikulering af faglig uenighed' blandt legitime medlemmer af praksisfællesskabet

Mens ambulanceredderne hverken italesætter noget problem med at sige fra overfor elever, eller folk der ikke er ambulancereddere, i situationer de finder usikre, så er det derimod vanskeligere, hvis to erfarne ambulancereddere er uenige om tærsklerne for sikkerhedspraksis. I forbindelse med, at jeg ved at par lejligheder havde oplevet, at situationerne ikke var så alvorlige, som udkaldet umiddelbart beskrev, spørger jeg en dag i forbindelse med en længere køretur Mads Green og en ældre kollega, hvordan ambulanceredderne finder enighed om, hvor store risici det er værd at tage, når de kører udrykning, og om de nogle gange siger fra overfor for hasarderet kørsel. Mads Green svarer at: '*Man skal være forsigtig med at kaste med sten, når man selv bor i glashus. Du risikerer, at hvis du kritiserer en kollegas kørsel den ene dag, så laver du måske et uheld den næste dag, og så ser du lidt dumt ud, hvis du har været ude med riven*'. Mads Green og kollegaen fortæller videre, at det rygtes, hvis en "kører råddent", men reddere siger sjældent noget direkte til hinanden. Men som vi har set er renomme vigtigt for ambulanceredderne. 'Vanæren er [derfor]forståelig, når der ikke er nogen anden straf eller som et supplement til en ret ubetydelig straf' bemærker Durkheim ([1893]2000:107). Således er sladderens 'diskrete indiskretion' (Bergmann 1993) en måde at sanktionere, uden at sætte kulturelle forestillinger om solidaritet og tillid overstyr. Mads Green

fortæller derefter om en episode, hvor han kørte som nyuddannet behandler. Her blandede den anden redder, der også havde behandlerkompetencer sig, hvorefter Mads Green sagde "*godt, du overtager behandlingen*" hvilket forundrede den anden behandler. Jeg antager, at budskabet med historien er, at der i præhospitalt arbejde *skal* være en klar rollefordeling, som begge parter respekterer. Verbal indgriben i kollegaens kørsel bliver opfattet som et angreb på, eller måske rettere mistillid til, makkerens faglighed og autonomi – to centrale elementer i ambulancereddernes maskulinitetsforståelse, dels vil irettesættelse være et brud på arbejdsdelingen i ambulancen, og endelig at den slags håndteres uformelt i sladderen på stationen.

Mads Green fortælling tyder således på, at der på dette punkt kan være det Merete Monrad (2010:92) kalder en 'barriere for artikulering af faglig uenighed', som gør det vanskeligt at sige fra over for kollegers sikkerhedspraksis, idet kritikken kan fortolkes som mistillid til kollegaens faglighed og dømmekraft, hvilket er to af de mest værdifulde personlige egenskaber for de fleste ambulancereddere. Hvis kritikken fortolkes således indebærer den et fagligt ansigtstab, og et midlertidigt sammenbrud af den interdependente relation mellem de to kolleger. En sådan barriere kan imidlertid være sikkerhedsmæssigt problematisk. En af den grundlæggende pointer i litteraturen om 'højpålidelige organisationer' og litteraturen og 'resiliance engeneering' er, at organisationer som er gode til at praktiserer sikkerhed er kendetegnede af at medlemmerne konstant er på mærkerne, og gør det til et kollektivt mål at hjælpe hinanden med at finde (latente) fejl ved systemet (praksis) (Reason 2000; Weick & Sutcliffe 2007; Ely & Meyerson 2010). Det indebærer bl.a. et behov for at kulturen i praksisfællesskabet kan rumme kritik, fordi kritik er en afgørende betingelse for såvel vedligeholdelse af systemet (praksis) og for sikkerhedslæring (Weick & Sutcliffe 2007:110). Den 'barriere for artikulering af faglig uenighed', som Mads Green her italesætter kan i nogle situationer vise sig problematisk, fordi den blokerer for kritik, som kan skabe kollektiv sikkerhed og læring. Kaj Hansen fortalte også om en alvorlig trafikulykke hvor han følte, at en tidligere makker kørte for stærkt i forbindelse med en snestorm, men han sagde ikke noget, fordi kollegaen var typen, *'der nok viste bedst selv'*. Kajs manglende lydt til at gå ind i konflikter, som er tydeligt mange gange gennem interviewet, fraholder ham er fra at skride ind overfor en situation, men selv anså som uforsvarlig.

Disse eksempler skal ikke forstås således, at sikkerhedskulturen blandt ambulanceredderne generelt, er kendetegnet ved at ambulanceredderne ikke kan irettesætte hinanden. Tværtimod er kulturen generelt kendetegnet at stor læringsparathed og faglig nysgerrighed. Men fortællingerne vidner om, at eksempelvis kørsel muligvis er et element, som er omgivet af særlige udfordringer i forhold til artikulering af gensidig kritik, selvom det er et centralt for velfungerende praksisfællesskabers sikkerhedspraksis. Eksemplet viser også at det stærke fællesskab, med den stærke solidaritets-og tillidspraksis, som på mange

måder virker konsoliderende for ambulancereddernes sikkerhedspraksis, kan indeholde implicitte begrænsninger og mulighederne for at artikulere kritik. Litteraturen viser til gengæld enkelte eksempler på at denne form for diskursiv begrænsning, som er typisk i mange mandefag i farlige brancher, kan forandres (Somerville & Abrahamsson 2007; Haukelid 2008; Ely & Meyerson 2010).

Fagidentitet og tværfaglige samarbejdsflader

Tilbage i 1981 skrev den amerikanske professor i sociologi og certificerede ambulancebehandler Donald L. Metz etnografien *Running Hot: Structure and Stress in Ambulance Work*. Heri betegner han ambulanceredderen som en 'blue-collar professional'. Det er faktisk en meget god betegnelse for den ambivalens mellem det håndværksmæssige og professionsorienteringen, der præger mange ambulanceredderes sociale identitet og strukturelle position i samfundet generelt og det præhospitale især felt i disse pr. Metz skrev bl.a. at

> while in the resent years there has been significant upgrading of ambulance work and ambulance workers, the changes are not yet complete. The EMT[85] is now expected to bear a great deal of responsibility and to perform with competence and even dedication. At the same time his position in both the health care system and the occupational structure of society is marginal (Metz 1981:59).

Med undtagelse af den sidste sætning,[86] så er denne beskrivelse stadig meget rammende for ambulancereddere i Danmark i dag (se også McCann et al. 2013). Den danske ambulancetjeneste har de senere år været underlangt en markant professionalisering og faglig og uddannelsesmæssig opgradering. På den anden side er faget stadig mere et håndværk som muligvis aspirerer til at blive en semi-profession. Uddannelsen er som vi har set en erhvervsuddannelse, ambulanceredderne er medlemmer af 3F, deres arbejdstøj er traditionelt arbejdstøj osv. På denne måde er redderne i en anden situation end de læger og

[85] Emergency Medical Technician. Det svarer til niveau 2 i USA, dvs. ambulancebehandler i Danmark.

[86] Metz (1981:60ff) beskriver hvordan amerikanske ambulanceredderes prestige er meget lav i det amerikanske samfund ligesom amerikanske ambulanceredderes løn, i hvert fald tilbage i 1981, kun var marginalt over mindstelønnen (1981:63). Begge disse forhold er ganske anderledes i Danmark, hvor ambulancereddere tjener en udmærket løn og en relativt høj status i samfundet – ligesom taksterne for deres overarbejdsbetaling er meget misundelsesværdige for en offentlig ansat DJØFer. Det bliver også stadig mere og mere prestigefyldt, at være Falckredder i Danmark – i hvert fald hvis man henholder sig til den seneste prestigemåling, som Ugebrevet A4 får foretaget af 99 forskellige job med nogle års mellemrum. Arbejdet som Falckredder gået fra en rangering placering som nr. 22 (2006) til nr. 16 i (2012). Arbejdet som Falckredder tilskrives gennemsnitligt en score på 7.2 (på en skala fra 1-10) af den danske befolkning mod 5.9 i gennemsnit for alle de 99 beskæftigelser. Der kan være flere årsager til at arbejdet som Falckredder i disse år nyder endnu større status end det tidligere har gjort. En forklaring er, at det er meget fokus på faget i medierne. Det er tydeligt, at jo mere medieeksponeret faget er, jo højere prestige tillægges det generelt af danskerne i undersøgelsen.

sygeplejersker, som de samarbejder med i det daglige. Denne spænding illustreres eksempelvis i følgende humoristiske symbolske grænsedragning i forbindelse med mit feltarbejde:

> Efter personalet på traumestuen har taget over patienten stiller vi os inde bag spionglasset i naborummet og kigger på de arbejder på patienten. Der står vi så et stykke tid, mens de undersøger patienten. Michael udbryder pludselig "*se min flotte venflon*", hvortil Mikkel svarer, "*de er ikke tilfredse med den af lagt af en 3F'er*" (Feltnoter, St. Nordkøbing. d. 8 maj 2012).

Michael svarer aldrig på Mikkels kommentar. Som jeg oplevede situationen var Michaels udtalelse primært en joke. Mikkels respons er sjov, fordi den rummer noget alvor. Den refererer til en latent konflikt mellem faglige skillelinjer omkring det præhospitale felt. Mikkel bruger åbningen til at markerer en symbolsk grænsedragning til læger og sygeplejerskers teoretiske viden og behandlingsmæssige mod reddernes praktiske viden og færdigheder. Denne grænsedragning er særdeles betydningsmættet. Hvorfor betydningen af kommentaren kan fortolkes på mange måder. Bl.a. foregår der i disse år faglige kampe nogle steder i landet omkring hvorvidt anæstesisygeplejersker skal bemande akutbiler i stedet for paramedicinere.

De fleste ambulancereddere udviser en udpræget faglig stolthed. Men det indebærer selvsagt også, at de bliver frustreret, når deres kompetencer ikke anerkendes. En dag jeg kører i ambulancen med Ivan Poulsen som fortæller, at reddernes undervisningsbøger er på SOSU-niveau. Det betyder, at hvis han og hans kone, der er uddannet sygeplejerske, kører forbi et færdselsuheld som civile – hvor de også som civile har pligt til at hjælpe – så er det hende, der har teten, qua hun har den højeste (teoretiske) uddannelse. "*Men hun ville ikke ane, hvad hun skulle gøre, eller hvordan man håndterer et skadessted*", siger Ivan forundret. Han indrømmer ligeud, at det generer ham. Han har en faglig stolthed og er træt af, at ambulancereddere ikke anerkendes formelt som præhospitale eksperter. *De* er jo netop uddannet til præhospitale opgaver modsat sygeplejersker, som er trænede til at virke indenfor hospitalets rammer.

Den følgende fortælling om samarbejdet med de andre professioner omkring det præhospitale samarbejde stammer fra et interview med Mads Green, som har været Falckredder i 14 år, og kører til dagligt som ambulancebehandler på St. Nordkøbing. Jeg vælger her at citerer en relativt lags passage fra mit interview med Mads, fordi han fint qua en serie symbolske grænsedragninger markerer relationel faglig identitet, som er typiske for de reddere. Da jeg spurgte Mads, hvordan samarbejdet fungerer med de andre faggrupper, som redderne samarbejder med i det daglige, fortalte han at:

> Sygeplejerskerne på skadestuen har jo et ekstremt indblik i, hvad vi går og laver. Og lægerne på lægevognen har et godt indblik I, hvad vi går og laver. Og de læger, der kører med på specialtransporterne, har et nogenlunde godt indblik i, hvad vi laver. Og der stopper den sådan set. Vagtlæger, der var en vagtlæge her forleden, det fortalte vagtcentralen, der ville have en hjerteambulance. Det har der aldrig nogensinde været noget, der har heddet. Men han insisterede på, han ville have den her hjerteambulance. De praktiserende læger og sygeplejerskerne på afdelingerne har intet begreb om, hvad det er vi kan. Der er nogle af de unge vagtlæger, der er rimeligt

godt informeret om hvad vi kan, og hvad vi må. Men de ældre vagtlæger, der kan jeg godt trække lidt på smilebåndet, når vi er i en situation, hvor jeg tager fat i nakke på dem og siger: "*Du skal med os, fordi du har nogle kompetencer, som jeg kan gøre brug af mht. den her patient*". Det kan være smertedækning, det kan være medicinskbehandling. Hvor de bakker og siger: "*arr..ohhh...nååå nej. Jeg skal også videre*".. de har en eller anden berøringsangst for det akutte[…]. Der er ikke noget sted, hvor det er tydeligere, end til de store katastrofeøvelser, hvor de tager en flok læger, ude i en ruinby, hvor de får en instruktion i hvordan de skal håndtere større skadessteder. Man ser virkelig skyklapperne komme på. De ser kun første patient de kommer til, og det er kun den synlige skade. Og de ved ikke hvad brandfolkene kan. De ved ikke, hvad ambulancefolkene kan. De ved ikke, hvad politiet kan. Og de er udenfor deres element, de er udenfor deres operationsstue. Herude regner det, herude er der koldt, "*jeg fryser, der er intet lys*". Og det kan vi se, specielt når der er nye læger på lægevognen, at de er udenfor deres element. Der er ikke noget de kan ringe efter. Vi har jo ingen bagvagt vi kan ringe til og sige: "*er du sød at tage over, for jeg ved ikke lige, hvad jeg har med at gøre*". Og det er noget vi får respekt for blandt læger og sygeplejersker, at vi ikke har nogen vi kan ringe efter. Hvis lægevognen er optaget, surrøv, så må du løse opgaven selv.

Her den anden dag havde vi en traumepatient; jeg står inde ved radiografen og kigger på røntgenbilleder. Der står også en læge fra lægeambulancen, og så står der en anden kvindelig læge ved siden af ham. Så spørger hun om det er os, der vurderer om det er en traumepatient, og hvordan vi gør det. Om vi er læger.."*nej, det gør vi ude ved ambulancen*". Det kunne hun ikke rigtig forstå. Så sagde jeg: "*ved du hvad, du kommer lige med ud i ambulancen*". Så kommer vi ud af skadestuen, så siger hun "*her har jeg aldrig været før*" og hun kommer ind i ambulancen, hvor vi gennemgår det her.[87] Og så er vi ligesom tilbage til den her med at; *imod uvidenhed kæmper selv de tapreste forgæves*. Men så har vi været med til at flytte hendes vidensbase, fordi de er jo vant til at få patienterne pænt pakket ind og; patienterne har de og de skader, og der er foregået det og det: værsgo!. De får sådan en pæn pakke afleveret, men de ser ikke der hvor patienten ligger, der hvor patienten bor. De ser ikke skader på kørertøj eller hvad nu end. De ser ikke det omkring, som også er en del af vurderingen. [….]

Men der er også sket et kæmpe skred indenfor de seneste 5-6 år. Før var Falck en eller anden form for portør, når vi kom og afleverede. Og [navn], de har som chef, er rigtig rigtig god til at videregive til de andre læger, hvad vi egentlig kan. Og nu er det også accepteret, at den viden redderen kommer med, den bliver der lyttet til inde på traumestuen. Der er stille, når redderen taler. Og hvis du føler de ikke vil lytte, når du taler, så siger du højt og tydeligt: "*hvem skal jeg overleverer til?*". Og så er der som regel en, der siger, "*det er mig*". Nogle gange skal du over og have fysisk fat i dem, og sige "*da vi kom frem der sådan og sådan og sådan*". Så går du over til patienten og siger "*han har slået sig, der og der og der*". Fordi i de her ekstremt stressede situationer, der er nogle informationer de puf. Så der skal du nærmest have fysisk fat i folk. Det bliver taget meget mere alvorligt. Især traumedelen, den energi folk er udsat for i forbindelse med at færdselsuheld, stik eller skud alt sådan noget. Det har flyttet sig meget. Forståelsen for det kinetiske mekanismen har flyttet sig ekstremt meget... og der tæller vores overlevering meget. (Interview Mads Green, behandler)

Mads Green fortælling kan læses som en 'tyk beskrivelse' af en ambulanceredders kulturelle og relationelt forankrede syn præhospitalt arbejde, samt hvordan idealer krydser hinanden mellem faggrupper og arbejdskulturer i det praktiske arbejde. Fortællingen er også fyldt med en specifik maskulin symbolisme, som viser de spændinger, som er forbundet med ambulanceredderes klasseposition i det præhospitale felt. På en ene side fremhæves hvordan ambulancereddernes kvasi-medicinske kompetencer miskendes, af de andre praksisfællesskaber i det præhospitale felt, som ambulanceredderne ikke arbejde sammen

[87] Redderne bruger, ligesom lægerne, en Glasgow Coma Scale, til at vurdere om patienten er traume patient eller ej. Men jeg antager Mads gerne ville vise hende *deres* arbejdsforhold.

med til dagligt. Men Mads Green bruger på den anden side ambulanceredderes situerede praktiske kompetencer eller sans for det præhospitale felt, til at vende det konventionelle symbolske hierarki om, og positionerer ham selv og kollegerne i en privilegeret position i forhold til læger og sygeplejersker.

Det er interessant hvordan Mads Green, der i interviewsituationen relativt tydeligt antager en rolle som repræsentant for kategorien ambulanceredder, positionerer ambulancereddere i relation til andre faggrupper (Järvinen 2005:31f). Mads Green diskursive repertoire har sin oprindelse i et bredere kulturelt repertoire, der faciliteter ham med en værktøjskasse af forhåndenværende argumenter, historier, symbolker og forklaringsmodeller, som han trækker på i sin omtale og fortolkning af arbejdsrelationen. I denne optik er den narrative praksis, *hvordan* Mads Green udfolder sig argumentation, mindst lige så vigtigt som *hvad,* han faktisk siger (Järvinen 2005:39,45).

Fra tid til anden vil jeg supplere de pointer, jeg læser ud af citatet af Mads Green, med citater fra andre reddere og scener fra mit feltarbejde for at vise, hvordan Mads Green trækker på en kæde af grundlæggende kulturelt forandrede antagelser i forbindelse med han laver en 'bevidst selvpositionering' (van Langenhove & Harré 1999:24ff)[88], som positionerer selv og hans kolleger relationelt i forhold til de andre aktører i det præhospitale felt.

- Mads oplever, at sygeplejerskerne på skadetuen og lægerne på lægevognen, ligesom de læger som deltager i patientoverflytninger, har god indsigt i reddernes arbejde. Heri ligger der en positiv tilkendegivelse af, at de forstår ambulancereddernes arbejdsvilkår og deres præhospitale kompetencer.
- Mange af de andre læger og sygeplejersker, som redderne møder når de afhenter eller bringer patienter rundt på afdelingerne, har til gengæld ingen viden om ambulancereddernes arbejde. Her fortæller

[88] Analyser af positioneringspraksis er særligt metodisk veludviklet indenfor diskurspsykologien (Davis & Harré 1990; Wetherell 1998; Harré & Langenhove 1999; Harré & Moghaddam 2003) og interaktionistisk positionsteori indenfor sociologien (Järvinen & Mik-Meyer 2005).

Positioneringsteori fokuserer på hvordan diskurser, eller rettere diskursive storylines, inkorporerer forskellige subjektpositioner (Harré og Moghaddam 2003:9). Til subjektpositioner findes lokalt forankrede rettigheder, forpligtelser og normative begrænsninger. Ifølge Harré og Moghaddam (2003:5-6) forhandles den lokale moralske orden gennem 'positioneringstrekanten', som består af: 1) en tilgængelig *position,* dvs. en klynge rettigheder og forpligtelser til at udføre givne betydningsfulde og normativt forpligtende handlinger, 2) meningsfulde (tale)*handlinger*, 3) en *storyline*, som henviser til de narrative konventioner handlingen følger af. En storyline er med andre ord 'en kondenseret version af en naturaliseret og selvfølgelig kulturel fortælling, som ofte anvendes som den tolkningsramme for ens egen og andres praksisser og handlingssekvenser' (Søndergaard 2000: 77, 2002: 191). Denne kan være konstitueret på have diskursiv effekt på mange analytiske niveauer, hævder Søndergaard (2000:78), fra globale niveauer ned over nationale, regionale, organisatoriske til delkulturelle og endda personlige områder). Der er således store ligheder mellem diskurspsykologiens begreb om storyline og Goffmanns rammmebegreb. Sociale aktører kan intentionelt gøre fordring på konkrete subjektpositioner eller de kan forsøges påtvunget af andre i forbindelse med interaktioner, alt afhængigt af hvilken storyline, gøres fordring på. Således kan storyline i givne situationer være konsensusprægede, genstand for forhandling eller genstand for konflikt.

Den grundlæggende pointe i diskurspsykologisk positioneringsteori er således på mange måder en diskursteoretisk operationalisering af velkendte pointer fra Goffman og Bourdieu. Dog mener W Gerrott Parrott (2003:32), at positioneringsbegrebet er mere dynamisk end Goffmans rollebegreb, hvorfor det udvider muligheden for at begribe fleksibiliteten og kreativiteten i de selvdefinitioner, som forhandles i forbindelse med social samhandling.

Mads også en historie, hvor en specifik læge, hvilken han positionerer som svært ignorant omkring både reddernes faglighed, men også overfor hvordan tingene foregår i den "ekstra-hospitale verden". Men, Mads påtager sig ansvar for at lære hende lidt om, hvordan verden ser ud uden for hospitalet.

- Et af Falcks slogans er "vi gør noget". Handlingsparathed er en vigtigt ideal for mange ambulancereddere. Mads forklarer, at mange af vagtlægerne, som faktisk har kompetencerne til at gøre noget i akutte situationer, har berøringsangst og bakker, når de skulle gå frem. Læger er qua deres uddannelsesmæssige autoritet pr. definition indsatsleder på skadesstedet, når de er med ude. Men i Mads' komiske fortælling er det ham, der ofte må tage ansvar og tage fat i vagtlæger og hjælpe vagtlæger med at bruge deres ressourcer i akutte situationer.[89] Samarbejdet kortslutter altså fordi vagtlægerne trods alt deres faglige viden ikke aner, hvad de skal gøre. De mangler med andre ord den fornødne 'præhospitale patos' (emotionelle kontrol) til at håndtere og gå frem i skarpe og akutte situationer. Det er ikke ualmindeligt, at redderne positionerer sig selv som praktikere og læger som *forvirrede* teoretikere. Det er heller ikke sjældent, at man hører reddere joke med historier om passive læger og sygeplejersker på sygehusene og gentale flosklen at "det er farligt at blive syg på et sygehus".

En sen aften på en mørk intensivafdeling under mit feltarbejde i 2010, hvor vi den forudgående 1 ½ time har været gennem en meget intens redningsaktion af en hjertepatient. Da vi efterfølgende sidder og drikker lidt vand på hjerteafdelingen efter turen, siger jeg, at jeg er overrasket over det er portøren, som gav hjertemassage da vi ankom til sygehuset, selvom det var en masse sygeplejersker og læger tilstede. Hertil svarer Ib:

> "Sygeplejersker kan sgu ikke bruge deres hænder, og det kan mange læger heller ikke engang"[….] Redderne fortæller, at de virkelig godt kan lide den mandlige anæstesisygeplejerske, fordi han er så rolig og behagelig at arbejde sammen med, modsat mange af de kvindelige, som kører op i en spids, og gør alle omkring den nervøse og stressede. De synes faktisk også lægen på Vestkøbing Sygehus var okay – selvom jeg umiddelbart tænkte han måtte føles lidt selvhøjtidelig af hans samarbejdspartnere – fordi han faktisk gjorde noget og fik sat behandlingen i forholdsvis resolut gang. "Det værste sted at få et hjertestop er nogle gange på sygehuset", siger Ib. De løber ofte bare rundt om hinanden, forklarer både Ib og Jakob. De fortæller videre, at lægerne bliver bedre at samarbejde med, når de har været med ambulancen eller kørt lægebil. Så kender de arbejdsbetingelserne bedre, "ellers kan de ofte finde på at spørge, hvorfor man ikke gjorde det ene eller andet. Men det er nogle gange lidt svært, når man står ude i en grøft. Det problem har vi ikke med dem, der har været med ude" (Feltnoter, St. Sydkøbing, d. 5. juli 2010)

- Foruden passivitet medfører den manglende erfaring også, ifølge Mads, stress hos lægerne. Men læger uden præhospital erfaring mangler altså også den rette 'præhospitale patos' (emotionelle kontrol).

[89] Indsatsleder er den redder, som er ansvarlig for at koordinere indsatsen på større ulykkessteder. Indsatslederen er altid den redder med mest uddannelse og derefter mest erfaring på den første ambulance som er fremme på ulykkesstadet. Det er min fornemmelse, at udfyldelse af rollen som indsatsleder er en afgørende symbolsk kompetencetest for mange reddere. Når man er kaldet til at træde frem foran fællesskabet og lede indsatsen, så *skal* det gøres ordentligt.

Derfor forbryder de sig imod indsatslederens regel nummer 1: "*hold hænderne i lommen indtil du har komplet overblik for omfanget af ulykken*". Hvis ambulanceredderen eller lægen går i gang med at behandle en patient på et ulykkessted, må patienten ikke forlades igen før behandlingen er helt afsluttet, og det bliver alvorlig skader aldrig på ulykkesstedet. Derfor er det afgørende, at de mest kritiske patienter behandles først. Det forudsætter koldblodighed til at overskue situationen fra indsatslederens side. Han må kunne administrere sin iver efter at hjælpe, fordi han risikerer, at binde sig til en patient, som muligvis ikke er den mest kritiske. Men de urutinerede præhospitale læger har "skyklapper" på (altså en semantisk modsætning til dyden om overblik), mener Mads. Derfor de ikke kan administrere ressourcerne på ulykkesstedet ordentligt. Skyklapper kan også betyde, de mister overblikket over behandlingsprocessen.

- Mads fortælling fremhæver også, at lægerne mangler viden om, hvilke ressourcer de andre faggrupper på stedet har, hvilket gør administrationen af ulykkesstedet endnu mere problematisk. Ambulanceredderne fortæller ofte, hvordan de oplever deres ressourcer ikke bruges af vagtlæger fordi vagtlægerne ikke ved, hvad redderne faktisk kan.
- Det præhospitale ambulancearbejde er 'gadearbejde' (Palmer 1983a). Ambulancereddere pointerede ofte overfor mig, at læger (og sygeplejersker) ikke er uddannede i at arbejde præhospitalt.. Den erfarne assistent Kaj Hansen formulerede forskellen på det man analytisk kan kalde en klinisk- og præhospital habitus og arbejdsdeling således:

> Det er forskellen, som vi snakkede om før med lægen, der er vant til at få dem leveret inde på sygehuset. De er ikke vant til at være ude på landevejen, og se hvad der foregår der. De står uden hele deres sikkerhedsnet, det er inde på sygehuset. Der er de i deres trygge rammer. Vi har jo vores sikkerhedsnet, synes vi, ude på landevejen. Der her vi har vores remedier. Det er ikke sikkert, vi har nok altid. Men vi har det vi har, og kan bruge til at afhjælpe den situation. Og kører vi ind på sygehuset, og så er vores del af jobbet slut. (Interview, Kaj Hansen, Assistent).

Læger og sygeplejersker er trænede til at arbejde under strukturerede forhold i et sterilt miljø. Derinde er de dygtige, men det er en anden verden idenfor hospitalets trygge og forudsigelige mure. Derfor bliver de stressede og pressede, når de skal arbejde i al slags vejr og vind og opgivelser udenfor hospitalets vante rammer, fremhæver ambulanceredderne gerne. Denne grænsedragende fortælling forekommer ofte blandt ambulanceredderne. Den er med til at skabe en særlig faglig selvforståelse og skære et symbolsk rum ud til dem i det sundhedsfaglige felt, som nogle der kan noget særligt i *praktiske* situationer modsætning til andre i sundhedsvæsenet.

Rene Bak, der også er chauffør på lægebilen, fremhævede eksempelvis under et interview, at "*det er jo også det, der er det sjove ved at køre lægebil, specielt da vi startede op. Det er, at du har jo pludselig en doktor med ude, som tænker rent fagligt og til at starte med skulle man holde ham lidt i kraven og sørge for, at han ikke bare va-*

dede ud (griner)". Lægernes inkompetence i forhold til at *være* i et præhospitalt miljø, lægerne brud på normal og fornuftig sikkerheds adfærd, skærpede Renes bevidsthed om, hvad sikkerhed indebærer. I denne samtalesituation vendes de medicinske dominans- og ansvarsforholdet mellem lægen og redderen på hovedet. Når det kommer til sikkerhed skal reddere passe på lægen, som er på udebane, indtil lægerne lærer at gebærde sig i det præhospitale miljø. Til gengæld fremhævede alle reddere jeg snakkede med også, at de læger, som er vant til at køre lægebil, er ekstremt dygtige.

- Ambulanceredderne har ikke, modsat læger og sygeplejersker på hospitalet, en bagvagt som kan komme og tageover, hvis ikke de kan løse opgaven. Derfor er det ikke noget der hedder, at de ikke kan løse opgaven. Det *skal* de. En redder løser de opgaver han bliver stillet overfor uanset hvad. Mads oplever til gengæld også, at dette krav til selvstændighed giver redderne respekt blandt andre aktører i det præhospitale praksisfællesskab. Denne pointe er også central for ambulancereddernes faglige identitet og genstand for en del symbolske grænsedragninger i hverdagen. Det er også en etos, altid har været central for falckreddere særlig inden redningsarbejdet blev opdelt mellem ambulancereddere and andre typer reddere.
- Lægerne på hospitalet er vant til at få patienterne leveret "fint pakket ind" og mere eller mindre klargjorte af ambulanceredderne. Derfor aner de sjældent, hvordan det virkelig ser ud på et skadessted, fremhæver Mads i lighed med mange andre reddere. Det er redderne, der som "first responders" står med det virkeligt beskidte arbejde ude på skadesstederne. Det er dem, der samler de grundlæggende informationer og igangsætter behandlingsforløbet fra det udgangspunkt *situationen* nu engang giver dem.
- Mads har oplevet, at der de seneste år er sket et skred i opfattelsen af og viden om hvad ambulanceredderne kan. Det betyder de har forandret status i lægerne og sygeplejerskernes øjne fra præhospitale portører til kyndige deltagere i behandlingspraksis omkring patienten.
- Foruden en erkendelse af ambulancereddernes faktiske kompetencer, er der i den medicinske verden sket en erkendelse af betydningen af den konkrete kinetiske energi i forbindelse med uheld. Derfor har redderne en afgørende viden om miljøet omkring ulykken, som de respektfuldt står klar til at høre på, selvom der er travlt på traumestuen, når redderne bringer traumepatienter ind.

Når jeg har valgt et interviewesempel hvor en ambulanceredder udtaler sig forholdsvis kritisk, er det fordi konflikter mellem fællesskaber, og ikke mindst de relationelle positioner parter indtager og tildeler hinanden i konflikter, er gode anledninger til at studere gruppers selvforståelse og identitet, samt deres professionelle og følelsesmæssige investering i spillet (*illusio*). En grundlæggende forståelse af verden er på spil og må forsvares. Generelt oplever redderne, at samarbejdet fungerer rigtig godt, særligt med

lægerne i akutbilerne og med sygeplejerskerne på skadestuerne. Det er også rimelig konsensus om, at lægerne generelt er lyttende og forstående overfor redderes faglige input. Paramedicineren Christian Hjelm fortalte mig at

> …vi samarbejder rigtig godt med lægeambulancen. [Jeg] ringer op og siger *'jeg har sådan og sådan og sådan, jeg tænker det og det og det, hvad siger du til det?'*. Så kan han jo give mig nogle retningslinjer og sige, jamen prøv med det og det og det, og så får jeg kompetencen igennem telefonen med ham, hvis det er noget, der ligger ud over det jeg må trods alt. Eller.. nu ligesom i går med det hjertestop, det var her udenfor Knippelkøbing, jeg kunne se nogle ideer og nogle perspektiver i at køre til Nordkøbing, fordi jeg kunne se, at han responderede rigtig godt på det medicin vi gav ham. Så mødte jeg ham[lægen] lige syd for Vestkøbing, hvor han sprang på og lukkede døren, og så kørte vi til Nordkøbing. Så støttede han bare mig i det, som jeg havde gjort i forvejen, og så hjælpes vi ad.

Når jeg nærlæser ambulanceredderens begrundelser af hvorfor relationen mellem og lægerne på lægebilen fungerer godt, et der særligt to faktorer, som er gennemgående i deres fortællinger om positive samarbejdsforhold: klar rolle- og arbejdsfordeling samt ydmyghed. Kaj Hansen fortalte bl.a. at 'de er jo også gode folk og nede på jorden og på niveau med os andre. Dem, der i hvert fald kører lægebil. Det må jeg sige, de er rigtig gode og forstående overfor hinanden'. Troels Klausen sagde, at lægerne på akutbilen 'er mere sporet ind på vores måde at gøre tingene på, fordi de kører så meget sammen med os'. Men det har også noget at gøre med at 'de kommer ned og spiser nede ved os, lægen og lægeassistenten. Så vi kender jo alle lægerne' forklarede han videre. Under feltarbejdet benytter jeg køreturen på vej til en patientens hjem til at spørge Ivan om samarbejdsrelationen til lægen på turen vi netop har afsluttet. Her sagde han bl.a. samarbejdet arbejdet fungerer godt.

> Han mener det bl.a. skyldes, at det er de samme læger, som har kørt på lægebilen i de 2 ½ år den har kørt I Sydkøbing. Der har kun været et par læger, som ikke fungerede, men de er der ikke længere. Jeg spørger hvordan de ikke fungerede. Ivan siger, de var for selvhøjtidelige og havde vanskeligt ved at anerkende reddernes kompetencer. Han mener grundlaget for det gode samarbejde med lægerne på lægebilen er, at de kommer meget på station, når de ikke er ude at køre. "*Det betyder de forstår humor vores humor. De er ikke selvhøjtidelige og ser os som neandertalere, fordi en slår en ordentlig skid, og vi andre er ved at flække af grin*" forklarer Ivan. Han fortæller begejstret videre om en tur til et voldsomt færdselsuheld, hvor de var tre reddere og en læge. De sagde næsten ikke noget til hinanden i forbindelse med arbejdet på patienten, fordi alle ved hvad de skal i denne situation. Derfor har de patienten klar til afgang på 6 min (Feltnoter, St. Sydkøbing, 1. august 2012).

Når Ivan Poulsen fremhæver, at det uformelle samvær på stationen reducerer den sociale distance mellem redderne og lægerne, så markerer han i samme vending eksistensen af et grundlæggende maskulint klasseskel i samarbejdsrelationen[90]. Lægerne ser redderne ikke som *neandertalere* (længere, synes Ivan at

[90] Dette forhold gælder kun for Sydkøbing. Det er kun på st. Sydkøbing lægerne jævnligt kører forbi stationen. I Nordkøbing kommer meget sjældent på stationen, men bliver på hospitalet. Denne forskyldes bl.a. måden lægerne er forskelligt frikøbt til de præhospitale arbejde i de to byer.

mene), trods reddernes umiddelbart primitive urmaskuline form for humor. Symbolismen omkring redderne som neandertalere er stærk. Neandertalere konnoterer det vilde, beskidte, udannede, kropslige. Læger, derimod, symboliserer det moderne, veluddannede, polerede og sterile. De læger, som fungerer godt forstår, i samværet med redderne, at kamuflere de grundlæggende forskelle i kulturel kapital, magt, og klassebestemt maskulinitet, hvilke Ivan tilsyneladende udmærket godt ved findes.

Opsamlende diskussion

> Any one masculinity, as a configuration of practice, is simultaneously positioned in a number of different structures of relationships, which may be following different historical trajectories. Accordingly, masculinity…is always liable to internal contradiction and historical disruption (Connell 2005:73).

Dette kapitel har været vidt omkring for at beskrive de dominerende maskuline konfigurationer og rekonfigurationer, som der har pågået, og som stadig pågår blandt danske ambulancereddere. Idet dette er afhandlingens sidste analysekapitel inden konklusionen, vil jeg i trække nogle tråde fra analysen i dette kapitel til pointer fra andre kapitler i afhandlingen.

Et gennemgående tema i kapitel afhandlingens analyse af sikkerhedspraksis har været ambulancereddernes kulturelle opgør med 'John Wayne- og Tarzan syndromet'. Et af de centrale argumenter i dette kapitel har været, at ambulancereddernes generelle uddannelsesløft, formodentlig har været et afgørende springbræt til at skabe et ideologisk maskulinitets- og sikkerhedspolitisk brud med de former for maskulinitetspraksis, metafortællingerne om 'Tarzan- og John Wayne Syndromet' symboliserer. Uddannelse og forøgende behandlerkundskaber og kompetenceområder er naturligvis ikke en selvstændig faktor, som forklarer den maskuline og sikkerhedsmæssige rekonfigurationer. Udviklingen skal forstås i relation til bl.a. den teknologiske udvikling i faget, som stiller både stiller nye behandlertekniske redskaber samt nye teknikske hjælpemidler til rådighed for ambulancereddernes arbejdspraksis og sikkerhedspraksis. Tilsammen betyder den uddannelsesmæssige og teknologiske udvikling, at ambulancefaget har ændret sig fra at være transport af patienter til i stigende grad at inkludere mere avanceret behandling af patienter.

Ambulanceredderne oplever redningstjenestens opdeling mellem forskellige faglige "rør" forskelligt. Nogle ambulancereddere, dem jeg kalder 'generalister', sætter savner alsidigheden i arbejdet, mens 'specialisterne' nyder at fordybe sig i ambulancearbejde. Denne differentiering mellem den nye type specialiserede redder og den gamle alsidige redder overlapper ikke direkte med reddernes alder endnu. Men man kan formode, at forandringerne i måden Falck har rekrutteret elever på de seneste år, automatisk vil frasortere mange af generalisterne, fordi Falck vægter teoretiske evner højere end alsidige praktiske

evner sammenlignet med for få år siden. Parallelt med denne opdeling mellem generalister og specialister findes en grundlæggende antagelse blandt ambulanceredderne om, at de unge er dårligere billister sammenlignet med tidligere. Flere reddere forklarer det med, at de nye mere bogligt stærke elever ofte kommer direkte fra gymnasiet mangler den erfaring med at køre i store biler, som tidligere var almen for eleverne. Herigennem betoner flere ambulancereddere også mere eller mindre direkte et konkret tab af sikkerhed som følge af Falck målrettede rekruttering af elever mere boglige (præ)dispositioner i dag. Analysen viser også, at mens de mandlige reddere hyppigt fortæller om irettesættelser af elevers kørsel, så oplever nogle reddere, at det kan være svært at irettesætte er anden erfaren kollegas kørsel. Således synes der at være en 'barriere omkring artikulering af faglig uenighed' (Monrad 2010:92) omkring sikkerhed ved kørsel. Jeg foreslår, at denne barriere skal forstås i lyset af, at kørsel generelt symboliserer en central maskulinitetsmarkør for mange ambulancereddere. Samtidig har reddere, som vi har set mange eksempler på tidligere, et stort behov for gensidig tillid. Derfor risikerer kollegers irettesættelser af kørsel, at blive opleves som både en maskulin kritik og også en personlig kritik som sætter spørgsmålstegn ved kollegaens grundlæggende tillidsværdighed.

En central normativ egenskab, hvis symbolske værdi at gå på tværs af generalisten og specialisten, er sociale kompetencer. Nogle mandlige reddere faktisk taler om, at omsorg nogle gange med fordel kan erstatte konkret behandling.

Endelig har kapitlet brugt en konkret ambulancebehandler – Mads – fortælling om samarbejdet med andre professioner i og omkring det præhospitale felt, som model til at vise maskuline positioneringspraksisser, som er generelt typiske for de mandlige ambulanceredderne. Idet sociale positioneringspraksisser altid er relationelle, aspekter og maskulinitetspraktiseringer anderledes til syne, når man undersøger ambulancereddernes positioneringspraksis i relation til andre sundhedsfaglige kolleger, i forhold til når redderene positioner sig internt. I Mads fortælling fremhæves en 'præhospital patos' (emotionel kontrol), som betragtes en grundlæggende forudsætning for at kunne handle, fordi det giver den fornødne *ro* og *overblik*. Desuden positioneres ambulanceredderne som *uafhængige* gadearbejdere, som selv må klare opgaverne, som de nu engang er, ofte uden mulighed for at få hjælp (modsat lægerne og sygeplejerskerne på sygehuset).

9. Maskulinitet, sikkerhed og "redderskab" – konkluderende betragtninger

Formålet med denne afhandling har været at undersøge forholdet mellem mænds maskulinitetspraksis og sikkerhedspraksis. Dette er blevet undersøgt via et etnografisk og interviewbaseret studie af mandlige danske ambulancereddere. Som nævnt i indledningen er det kvalitative forhold mellem maskulinitet og sikkerhedspraksis på arbejde kun blevet undersøgt videnskabeligt i ganske få studier tidligere, og ingen af disse studier tager udgangspunkt i en Skandinavisk kontekst, hvor komparative studier tidligere har vist, at mænds kønsidealer er mindre rigide – nogle hævder mere konventionelt feminine (Hofstede et al. 2010:135-185) – sammenlignet med stort set alle andre lande i verden. For at fokusere undersøgelsen af relationen mellem mandlige ambulanceredderes sikkerhed- og maskulinitetspraksis opstillede jeg følgende fire forskningsspørgsmål:

1. *Hvordan er idealer og forestillinger om sikkerhed og maskulinitet forankret i arbejdspladskulturen blandt ambulanceredderne*?
2. *Hvordan praktiseres sikkerhed i det daglige arbejde blandt mandlige ambulancereddere*?
3. *Hvordan håndterer mandlige ambulancereddere ambulancearbejdets psykosociale og emotionelle arbejdsmiljøbelastninger?*
4. *Hvilken sammenhæng er der mellem mandlige ambulanceredderes sikkerhedspraksis og deres kønspraksis*?

Afhandlingens empiriske analyse viser et komplekst og multidimensionelt forhold mellem mandlige ambulanceredderes maskulinitetspraksis og konventionelle maskulinitetskoder. Når konventionelle maskulinitetskoder analytisk holdes henover mandlige ambulanceredderes sikkerhedspraksis, er det muligt at se, hvordan sikkerhed praktiseres i forening med *nogle* konventionelle maskuline koder, mens andre konventionelle maskuline koder forkastes og anvendes som grundlag for disidentifikation. På den anden side findes der forskellige spændinger og modsætningsforhold i de mandlige ambulanceredderes idealer og positioneringspraksisser vis-à-vis sikkerhed.

Sikkerhedspraksis og maskulinitet i ambulancearbejdet

Tabel 1 herunder opsummerer nogle af afhandlingens vigtigste pointer omkring mandlige ambulanceredderes sikkerhedspraksis i relation til konventionelle maskulinitetsidealer. I kolonnen længst til venstre ses med fed de konventionelle maskulinitetsidealer/koder, som jeg opremsede i kapitel 1. I den midterste kolonne ses eksempler på analysens pointer vedrørende ambulancereddernes simultane praktisering af sikkerhed og maskulinitet. I den højre kolonne ses argumenter, som ambulanceredderne taler frem i relation til praktisering og/eller rekonfigurering af maskulinitet via brud med konventionelle maskulinitetskoder.

Tabel 1. Maskulin sikkerhedspraksis i ambulancearbejdet

Konventionelt maskulinitetsideal/ femininitetsideal	**Doing sikkerhed/doing maskulinitet**	**Doing sikkerhed og *undoing* eller *rekonfigurering* af traditionel maskulinitetspraksis**
Rationel/ Følelsesmæssigt uanfægtet/ versus emotionel/ empatisk	Den kyndige ambulanceredder har en 'præhospital hexis' og udviser en *'præhospital patos'* i skarpe situationer – han er følelsesmæssigt velafbalanceret, bevarer overblikket og skaber ro og tryghed for sine omgivelser.	Brud med *'John Wayne-Syndromet'*. Mandlige ambulancereddere anerkender, at arbejdet er psykologisk belastende, og alle kan komme ud for noget, som de har svært ved at håndtere. Emotionalitet rekonfigureres i relation til instrumentielle maskuline rationaler om, at for at kunne fungere optimalt i det præhospitale miljø, er det nødvendigt, at redderen selv, og hans kolleger er emotionelt klar til næste tur. Derfor er de mandlige ambulancereddere opmærksomme på nødvendigheden af kontinuerligt kollegialt emotionelt mestringsarbejde.
Hurtig versus omhyggelig		Ambulancereddere performer kyndighed ved at "*skynde sig langsomt*". Han er rolig, så han gør patienterne trygge og træffer gennemtænkte beslutninger i skarpe situationer.
Strategisk versus spontan	"Den gode redder" har overblik og kontrol over situationen og kan tænke fremad og forudse latente risici.	
Autonom versus Samarbejdende	"Enhver er sin egen sikkerhedsmand" og dermed ansvarlig for at arbejde sikkert.	Sikkerhed er et (usynligt) resultat af vellykket kontinuerlig kollegial samarbejdspraksis. Ambulanceredderne deler et risikofællesskab, og ingen kan egenhændigt undgå ulykker.
Modig/farlig versus Tryghedssøgende/ sikker	Det er velset, når en mandlig ambulanceredder har *modet* til tage svære samtaler med kolleger efter en vanskelig tur.	Kolleger, der tager dumme chancer, har lav social status og risikerer at blive bagtalt.
Konfronterende/ Aggressiv versus forsonlig/føjelig	Man må stå fast og kæmpe for sin ret til sikkerhed i arbejdet.	Hvis en kollega vil have hjælp(emidler), er det illigitimt at stille spørgsmålstegn ved det.
Opgave/ resultatorienteret versus person/ procesorienteret	Barske oplevelser bliver hverdag. Redderne "forsvinder ind i arbejdet" og koncentrerer sig mest om at få sit arbejde gjort på skadesstedet.	Ustabile kollegaer kan være farlige i skarpe situationer, derfor er mandlige ambulancereddere meget orienterede mod at vedligeholde den sociale kæde ved at kontrollere, hvordan kolleger opfører sig, men også hvordan de har det.
"En leder og beslutningstager" versus "en loyal støtte og følger"	Den gode redder tager ansvar for, at opgaven løses optimal og sikkert. Klar og utvetydig rollefordeling på skadestedet er central for, at arbejdet foregår sikkert og effektivt.	Det er centralt, at alle involverede er loyale overfor kommandostrukturen i skarpe situationer.
Teknisk kompetent versus teknisk inkompetent	Den gode redder har "styr på sit materiel" og kan i enhver situation matche det rette værktøj med den konkrete situation.	Det er vigtigt at sige fra, hvis ikke man har styr på eller tilstrækkelig erfaring med de tekniske hjælpemidler
Fysisk stærk versus delikat	Fysisk styrke kan give autoritet overfor truende patienter. Fysisk styrke udvider i mange sammenhæng tærsklerne for det sikre handlingsrum i krævende situationer.	'Brud med Tarzan-syndromet'. Ambulanceredderne er bevidste om, at deres rygge belastes dagligt. Hvis de vil holde mange år i faget, skal de undgå at løfte patienter med mindre, det er "nødvendigt".

Risikopraksis og maskulinitet i ambulancearbejdet

Maskulinitetspraksis har naturligvis ikke kun implikationer for de mandlige ambulanceredderes sikkerhedspraksis, men også for risikopraksis. Afhandlingens analyse viser imidlertid, at det ikke kun er konventionelle maskulinitetsidealer, der italesættes, når mandlige ambulancereddere forklarer risikovillighed. Mange af ambulancereddernes legitimeringer af risikovillighed konvergerer med konventionelle feminine koder. Tabel 2 herunder samler op på forskellige italesatte incitamenter for at tilsidesætte egen sikkerhed i henhold til konventionelle maskulinitets/femininitetsidealer. Kolonnen længst til venstre opsummerer dikotome kønskoder, kolonnen i midten opsummerer argumenter, som taler for at tage chancer, der konvergerer med konventionel maskulinitet. Kolonnen længst til højre opsummerer reddernes redegørelser for risikovillighed, der bryder med konventionelle maskuline koder.

Tabel 2. Risikopraksis og maskulinitet i ambulancearbejdet

Konventionelt maskulinitetsideal/ femininitetsideal	**Doing maskulinitet/doing risici i ambulancearbejde**	**Undoing maskulinitet/doing risici**
Rationel/ Følelsesmæssigt uanfægtet/ versus emotionel/empatisk		Nogle gange tager ambulancereddere chancer for at redde patienter, for at kunne se sig selv og/eller patienter/pårørende i øjnene. Således får følelser og empati ambulanceredderne til at tilsidesætte konventionelle maskuline normer om følelsesmæssig uanfægtethed.
Hurtig versus omhyggelig	Indimellem er der behov for akut handling, der skal ske noget. Derfor er der ikke altid tid til alle sikkerhedshensyn.	
Strategisk versus spontan	Nogle gange tager man nogle kalkulerede risici, som man godt ved er på kanten eller lige over kanten.	Mange reddere fortæller, at de ofte bare handler i akutte situationer, så er det først bagefter, de tænker over, hvor farligt det var.
Autonom versus Samarbejdende	Hvis man hele tiden ringer efter hjælp, bliver arbejdet ulideligt.	
Modig/farlig versus Tryghedssøgende/sikker	Risici er en del af jobbet i et redningsfirma.	
Konfronterende/ Aggressiv versus forsonlig/føjelig		Ofte gør man som de andre. Særligt, hvis man er ung, kan det være svært at gå imod, når ældre kolleger mener, det er nødvendigt at tage chancer.
Fysisk stærk versus delikat	Nogle ambulancereddere oplever, at der er kommet lidt hysteri omkring, at man ikke må løfte noget som helst.	

Afhandlingens centrale empiriske pointer og implikationer

> Maskulinitet er ikke kun et problem, der skal løses… Det gælder... om i fremtidige studier at balancere sin tilgang, så man rammer et punkt, hvor der fokuseres på kritisable aspekter af mænds adfærd samtidig med, at man også inddrager de positive elementer (Reinicke 2013:177)

Opgør med 'Tarzan- og John Wayne-syndromet'. Flere danske ambulancereddere anvender metafortællingen om 'Tarzan- og John Wayne syndromet' til at 'undo' konkrete former for maskulinitet. Metafortællingen betoner implicit af en brydning mellem gammeldags stigmatiserede former for maskulinitetspraksis og moderne sikkerhedsorienterede former for maskulinitetspraksis. I dag er reddernes egen fysiske og psykiske sårbarhed langt mere socialt accepteret, som et grundlæggende vilkår, som redderne må hjælpe hinanden med at håndtere. Metafortællingen er væsentlig for praksis, fordi syndromerne giver et legitimt diskursivt værktøj til at bryde med *nogle* former for konventionel maskulinitetspraksis, som af de fleste reddere i dag anses for at kompromittere sikkerhedspraksis. Det gælder særligt tilsidesættelse af tekniske hjælpemidler på bekostning af demonstrationer af fysisk styrke (Tarzan-syndromet) samt demonstrationer af psykisk og mental usårlighed (John Wayne-syndromet). Disse to symbolske brud er meget centrale, fordi de rammer ned igennem de to formodentlig største og mest grundlæggende arbejdsmiljøbelastninger i ambulancetjenesten.

Afhandlingens analyse foreslår, at forhandlingsprocessen formodentlig skyldes flere sammenhængende strukturelle vilkår, som i forening stiller nye maskuline og faglige identiteter – eller rettere identitetspositioner – til rådighed for de mandlige ambulancereddere. Ikke mindst ambulancereddernes uddannelsesmæssige og faglige kompetencemæssige løft, sammen med en teknologisk udvikling, synes at være afgørende drivkræfter i den kulturelle forandring.

Nogle konventionelle maskulinitetsidealer understøtter ambulancereddernes sikkerhedspraksis. Afhandlingen tager analysen af forholdet mellem maskulinitet og sikkerhed et skridt videre end tidligere studier. Det teoretisk set mest udførlige studie til dato af forholdet mellem sikkerhed og maskulinitet på arbejdspladser er, for mig at se, Robin Ely og Debra Meyersons (2010) studie, som viser, hvordan det er muligt at forandre organisationskulturen på boreplatforme ved at undo konventionelle maskuline idealer i arbejdspladskulturen. Pointen og studiet er vigtigt. Men Ely og Meyerson kommer undertiden til at sammenblande maskulinitet og usikkerhed. Det er for Ely & Meyerson netop bruddet med konventionelle maskulinitetsnormer, som skaber det kulturelle grundlag for praktisering af sikkerhed. Denne afhandling udvider dette perspektiv, idet den viser, hvordan mandlige danske ambulanceredderes sikkerhedspraksis både gøres i overensstemmelse med konventionelle former for maskulinitet, samt i andre situationer ved at bryde med (undo) og rekonfigurere konventionelle maskulinitetsidealer. Det er således en central

pointe, at sikkerhedspraksis i mange henseender kan praktiseres i overensstemmelse med konventionelle maskulinitetsnormer – endda med konventionelle maskulinitetsnormer som *indirekte* symbolsk løftestang.

Arbejdsmiljøpraktikkere kan med fordel indtænke dominerede former for maskulinitet på arbejdspladsen i forbindelse med arbejdsmiljøarbejdet.

Mandlige ambulancereddere må håndtere kønnede forventninger for at kunne gøre sikkerhed-i-praksis. Ambulancereddere oplever undertiden, at andet sundhedspersonale møder dem med en kønsstereotyp forventning om, at de kan og vil løfte patienter, selv i situationer, hvor det er muligt at anvende tekniske hjælpemidler. Det skaber situationer, hvor ambulanceredderne enten må bryde med eller navigere rundt om samfundsmæssigt forankret kønssymbolisme, for at få lov til at varetage deres egen sikkerhed. Mange reddere gør maskulinitet, ikke ved at vise styrke, men derimod ved at stå fast og kæmpe for, at deres rygge er lige så meget værd som plejepersonalets, hvorfor vil de have nogle hjælpemidler til patientløft, så snart det er muligt.

Ambulanceredderne frasiger sig den samfundsmæssige tilgængelige helterolle. Helterollen er et utvetydigt maskulint symbol (Whitehead 2005:413), og ambulancearbejdets immanente helterolle tilbyder en åbenlys måde at gøre maskulinitet. Afhandlingens empiriske analyse viser imidlertid et mere ambivalent billede af de mandlige ambulanceredderes positioneringspraksis relation til helterolle. På den ene side taler flere mandlige ambulancereddere de udramatiske sider af arbejdet frem og forsøger dermed, at positionere arbejdet som relativt "almindeligt". Ambulanceredderne disidentificerer sig også med helterollen gennem diskursive nedladenhedsstrategier *a la,* "han spiller helt". På den anden side hylder ambulanceredderne en kvasi-heroisk dyd om stoicisme under pres. En kyndig skynder sig langsomt, så han træffer "de rigtige beslutninger". Således identificerer ambulanceredderne sig alligevel med en rolle som nogen, der har de fornødne dispositioner – en særegen præhospital hexis og patos – til at lave heroiske præstationer i skarpe situationer, hvor de fleste andre mennesker (herunder præhospitalt uerfarne læger) kommer til kort.

Min fortolkning af ambulancereddernes eksplicitte afstandstagen til helterollen er, at det bunder i et behov for at opretholde en uprætentiøs 'pragmatisk realisme' i forhold til faget. Således er rolledistancen overfor helterollen en normaliseringsstrategi, som tillader, at ambulanceredderne udviser sårbarhed og derigennem også sikkerhed. Sårbarheds- og sikkerhedspraksis er derimod vanskeligere for reddere med meget identitet investeret i helterollen, fordi en rigtigt helt altid praktiserer uselviskhed og gør, hvad der skal til, for at redde folk uanset konsekvenserne.

Praktisering af sikkerhed i ambulancearbejde er en situeret balanceakt. Et centralt empirisk fund er, at sikkerhed-i-praksis altid involverer potentielle situerede 'afkaldsbeslutninger' (Woods 2006:30-34). Afhandlingen viser, at ambulancereddernes praktisering af sikkerhed foregår indenfor det, jeg kalder 'situeret sikkerhedstrekant'; idet ambulancereddere arbejder med mennesker i kritiske situationer, må de altid balancere mellem tre sammenhængende men *potentielt modstridende hensyn*: 1) maksimering af deres egen sikkerhed, 2) Optimal opgaveløsning (kvalitet og hastighed i behandlingen), 3) sikring af god samvittighed (at kunne se sig selv i øjnene efterfølgende). Disse konstante situerede balanceakter omkring konkrete praktiseringer af sikkerhed betyder, at sikkerhedspraksis aldrig står alene. Sikkerhedspraksis må forstås og analyseres i relation til andre kontekstspecifikke relationer og praksisser.

Forståelse til denne type situationel kompleksitet er alpha og omega både for sikkerhedsforskere, som ønsker at forstå sikkerhedspraksis, og for myndigheder eller sikkerhedsorganisationer, som arbejder med at forbedre arbejdsmiljøet i konkrete virksomheder. I forhold til ambulancearbejdet indebærer ambulancearbejdets situerede sikkerhedstrekant en række immanent relationelle trusler imod sikkerhedspraksis, som rejser en række mere generelle spørgsmål, som fremtidig forskning bør undersøge nærmere:

- Ambulancetjenestens konkurrencesituation betyder, at fokus på kundetilfredshed er ekstremt centralt for ambulancetjenesten. Sager i medier og klager, hvor ambulancereddere kritiseres for at tilsidesætte patienters sikkerhed, fordi ambulancereddere i konkrete situationer vurderer, at risici ved at løfte en tung patient overstiger den helbredsmæssige gevinst, er forretningsmæssigt problematisk. Derfor findes der også åbenlyse risici for at reddernes frihed til at sige fra sættes under pres.
- Desuden viser den situerede sikkerhedstrekant, at relationen mellem sikkerhed og moral kan være intimt forbundet i menneskearbejde. Det betyder, at organisationer, der arbejder med mennesker bør arbejde og denne type konkrete dilemmaer i relation til sikkerhed, hvis de vil forbedre sikkerhedspraksis. I relation til sikkerhedsforskningen er spørgsmål om intersubjektive moralske dilemmaer mellem menneskearbejdere og patienter – så vidt jeg kan se – stort set ubelyst. En bedre forståelse af denne type spørgsmål bør være central for sikkerhedsforskningen i fremtiden.

Sikkerhed- og risikohåndtering er et fundamentalt kollektiv fænomen. Ambulancereddere har interdependente sikkerhedsrelationer og deler følgelig et 'risikofællesskab' (jf. Baarts 2004). Ambulancereddernes risikofællesskab er dobbeltsidet: Den ene ambulanceredders udførelse af praksis risikerer at skade kollegaen. Det giver reddernes ulykkesfortællinger flere eksempler på. Desuden er ambulanceredderne sikkerhedsmæssigt dybt afhængige af hinanden i skarpe situationer. Denne gensidige afhængighed medfører

stærk social og faglig kontrol, især af eleverne, som har et særligt behov for at 'passere' som fremtidige tillidsværdige medlemmer af praksisfællesskabet. Behovet for tillidsværdighed medfører desuden en generel faglig æreskærhed og bevidsthed om renommé blandt ambulanceredderne.

Ambulancereddernes sikkerhedskultur er en konfiguration med multible positioner. Særligt fem sikkerhedsdiskurser eller sikkerhedsrationaliteter er fremtrædende i de mandlige ambulanceredderes fortolkningsrepertoire: Sikkerhed som kompetence til *kognitiv foregribelse*, Sikkerhed som *(inter)subjektiv ansvarlighed*, Sikkerhed som arbejdets *raison d'être*, Sikkerhed som *protest*, Sikkerhed som *illusorisk ideal*.

Flere reddere springer eklektisk mellem diskurserne og trækker pragmatisk på dem efter behovet for meningstilskrivelse i konkrete samtalesituationer (Potter & Wetherell 1987:138,149; Swidler 2001a:24-40). Denne eklektiske positioneringspraksis i relation til sikkerhed betyder, at flere reddere det ene øjeblik italesætter sig selv som meget dedikeret til sikkerhed, mens de det næste øjeblik fortæller, at man som ambulanceredder undertiden er nødt til at tage nogle chancer i akutte situationer.

Tilbøjelighed til at springe mellem forskellige diskursive sikkerhedspositioner illustrerer sikkerhedsbegrebets grundlæggende kompleksitet i forhold til ambulancearbejdet – hvilket også relaterer sig til pointen om sikkerhed som situeret balanceakt. Selvom det fra et analytisk perspektiv kan ses som logiske modsætninger, så er der fra et kultur*internt* perspektiv ikke nødvendigvis tale om logiske modsætningsforhold. Sikkerhedspraksis er i det daglige kun ét element af ambulancereddernes arbejdspraksis. I nogle situationer fortolkes sikkerhed, som et centralt element, i andre situationer – ofte skarpe situationer – er sikkerhed til et delelement af den generelle arbejdspraksis, som midlertidigt står i skyggen af andre situerede arbejdsmæssige interesser og forpligtelser.

De mandlige ambulancereddere skaber kontinuerligt forløsningsfællesskaber. Analysen viser, at det sociale fællesskab er et bolværk imod arbejdets mentale og psykologiske belastninger. Ambulancereddernes 'mestring' er ofte vanskelig at observere, fordi det ofte foregår *indirekte* via jokes, røverhistorier og genfortælling af episoder fra felten. Hermed indskrives hverdagens 'mentale reparationsarbejde' i andre kollektive processer indenfor praksisfællesskabet. Foruden at underholde, skabe kollektiv læring og reproducere delte konventioner omkring konkrete praksisser, så fungerer fortællinger fra felten også som ventiler, der hjælper redderne med at vedligeholde et passende mentalt spændingsniveau samt at give afløb for ophobede følelser (Coser 1959). Andre gange er vittigheder eller genfortællinger af episoder et springbræt til dybere samtaler. Analysen har introduceret begrebet 'forløsningsfællesskab' til at beskrive det uformelle sociale mestringsrum, hvor de mandlige ambulancereddere hjælper hinanden ved at få styr på nagende følelser efter svære ture. Analysen viser også en relativt distinkt maskulin tilgang til

emotionalitetspraksis, hvilket peger på, at maskulinitetspraksis og emotionalitetspraksis ikke er gensidigt udelukkende blandt danske ambulancereddere.

Empiriske og analytiske begrænsninger

Èn empirisk begrænsning ved afhandlingens empiriske materiale er, at det kun undersøger praksis på to *store* stationer udenfor hovedstadsområdet. Således er særligt observationsstudierne næppe empirisk repræsentative for den kulturelle praksis for hele den danske population af mandlige ambulancereddere. Måske særligt ikke hvad angår praksis på små stationer, hvor der er ofte kun er én ambulance og langt til nærmeste station og hospital. Det kvalitative interviewmateriale med de ti strategisk udvalgte reddere, er derimod udvalgt på en måde som, så vidt muligt, sikre den maksimale diversitet indenfor populationen af danske ambulancereddere – med hensyn til holdning og adfærd omkring sikkerhed. Det empiriske materiale har nogle begrænsninger i forhold til, at jeg ikke har deltaget på faste vagthold, men derimod bredt på tværs af forskellige hold på de to stationer. Det betyder, at jeg i analysen har haft vanskeligt ved struktureret at undersøge forskellen mellem konkrete redderes diskursive praksis og deres konkrete praktiseringer *in situ*. Fremtidige studier kan med fordel designe empiriindsamling på måder, som giver bedre mulighed for struktureret kritik af forskellen på, hvad mænd siger om deres sikkerhedspraksis, og hvad de faktisk gør. Min deltagelse på mange forskellige vagthold betyder også, at jeg i analysen har været nødt til ignorere mikro-strukturelle forhold, som knytter sig til specifikke forskelle i kulturer mellem forskellige vagthold og mellem de to stationer, hvor jeg lavede feltarbejde. Generelt kan afhandlingens empiriske grundlag muligvis begrænse analysens kultur*interne* generaliserbarhed blandt ambulanceredderne, mens det næppe skader analysens eksterne generaliserbarheden i forhold afhandlingens overordnede problemstilling; maskulinitet- og sikkerhed.

Der er imidlertid andre træk ved ambulancearbejdet, som gør det til en særlig case for studiet af forholdet mellem maskulinitet og sikkerhed. Ambulancearbejdets forhold til sikkerhed er på mange måder omgivet af paradokser. På den ene side er ambulancereddere ansatte til at hjælpe folk, som ofte har været udsat for en ulykke. Desuden er sikkerhed dybt integreret i ambulancereddernes institutionaliserede praksis, ligesom sikkerhed meget ofte tales frem som grundlæggende for ambulancearbejdet, idet ambulanceredderne ikke kan hjælpe andre, hvis de selv kommer til skade. Men på den anden side argumenterer afhandlingen også for, at der immanent i ambulancearbejdet findes et 'dobbelt-ordensforhold' til risici (Sanne 2008a,b). For at hjælpe patienterne må ambulanceredderne nogle gange selv påtage sig risici (ingen patientløft eller udrykningskørsel er uden risici). Selvom fagets opgaver muligvis stiller særlige legitimationer – men også krav og begrænsninger – i relation til sikkerhed til rådighed for

mandlige ambulancereddere, så bidrager afhandlingens analyse med viden omkring, hvordan forholdet mellem sikkerhed og maskulinitet *kan* fungere gensidigt konstituerende.

Afhandlingen analyserer primært sikkerhed på et meso-sociologisk arbejdsgruppeniveau. Formålet hermed har været at komme tæt på ambulancereddernes daglige praksis idet hverdagspraksis er relativt overset i sikkerhedsforskningen. Men med afhandlingens relative ensidige analytiske fokus på ambulancereddernes livsverden og sikkerhedspraksis har den analytiske begrænsning været, at afhandlingen ikke påtager sig en anden meget central sociologisk opgave; at vise, hvordan arbejdsulykke- og sikkerhedsbegreber er et historisk dyr, som er opfostret gennem politiske magtkampe mellem sociale aktører (se Jakobsen 2011). Det, der betragtes som ulykke – eller bedre – de "selvfølgelige" perceptionskategorier, som samtidens ulykkesbegreb er styret af, er ikke universelle men socialhistoriske og dermed kontingente. Det samme gælder sikkerhedsbegrebet. Denne type kritisk refleksivitet omkring grundlæggende analytiske begreber er stort set ikke eksisterende indenfor den etablerede sikkerhedsforskning.

Resumé

John Wayne og Tarzan arbejder her ikke længere: En etnografisk fortælling om maskulinitet, sikkerhed og "redderskab"

Problemstilling

Mænd er stærkt overrepræsenterede i arbejds- og dødsulykkestatistikker på arbejde (Arbejdstilsynet 2012). Det er måske ikke overraskende, idet mænd altid har været – og vedbliver med at være – overrepræsenterede i brancher med farligt arbejdsmiljø. Desuden har risikovillighed traditionelt været et maskulint statussymbol, mens påpasselighed har været feminint konnoteret. Mænds tilbøjelighed til at tilsidesætte egen sikkerhed og kropslige hensyn er veldokumenteret indenfor eksempelvis arbejdslivsforskningen, sundhedsforskningen samt forskning om skadeskultur blandt sportsfolk. En typisk forklaring på, hvorfor maskulinitet fungerer som en 'risikofaktor' er, at 'sociale praksisser, der underminerer mænds helbred, ofte er maskuline betydningsbærere og instrumenter, som mænd bruger til at forhandle social magt og status', ligesom, 'kulturelle forskrifter, hverdagsinteraktioner og sociale og institutionelle strukturer hjælper med at fastholde og reproducere mænds [tilbøjelighed til at tage] risici' (Courtenay 2000a:1388).

Trods denne sammenhæng mellem mænd og arbejdsulykker, og tilsyneladende også mellem maskulinitet og risikovillighed, har få internationale forskningsstudier undersøgt sammenhængen mellem mænds maskulinitetspraksis og sikkerhedspraksis på arbejde. Med udgangspunkt i et større kvalitativt feltarbejde blandt mandlige danske ambulancereddere, undersøger denne afhandling, hvordan maskulinitets- og sikkerhedspraksis praktiseres i hverdagen.

Forskningsspørgsmål

For at undersøge relationen mellem mandlige ambulanceredderes sikkerhed- og maskulinitetspraksis opstillede jeg følgende fokuserede forskningsspørgsmål:

1. *Hvordan er idealer og forestillinger om sikkerhed og maskulinitet forankret i arbejdspladskulturen blandt ambulanceredderne*?
2. *Hvordan praktiseres sikkerhed i det daglige arbejde blandt mandlige ambulancereddere*?
3. *Hvordan håndterer mandlige ambulancereddere ambulancearbejdets psykosociale og emotionelle arbejdsmiljøbelastninger?*
4. *Hvilken sammenhæng er der mellem mandlige ambulanceredderes sikkerhedspraksis og deres kønspraksis*?

Afhandlingens empiriske grundlag

Forskningsspørgsmålene belyses via to centrale kvalitative datakilder. Den ene datakilde er omfattende etnografiske feltstudier (575 timer) blandt danske ambulancereddere på to af landets større Falckstationer. Den anden empiriske datakilde er 20 kvalitative interviews, som primært blev indsamlet i perioden mellem mine to runder af etnografiske feltstudier. Først interviewede jeg **tre af de fire danske fællesarbejdsmiljørepræsentanter**. Formålet med disse interviews var at opnå indsigt i det pågående sikkerhedsarbejde samt deres perspektiv på risici og sikkerhedspraksis. Efterfølgende udvalgte jeg **ti ambulancereddere** på baggrund af data fra MARS-projektets spørgeskemaundersøgelse udsendt til *samtlige* danske reddere hos Falck. Udvælgelsen skete på baggrund af en faktoranalyse af to spørgsmålsbatterier med tre spørgsmål om henholdsvis *prioritering* af sikkerhed og *holdning* til sikkerhed. Herfra udvalgte jeg fem ambulancereddere fra de 20 % "mest sikre" og fem fra de 20 % "mindst sikre" reddere. Således sikrede jeg, at informanterne repræsenterer den maksimale diversitet i forhold til sikkerhedsadfærd og holdninger blandt Falcks ambulancereddere generelt. Det empiriske interviewmateriale indeholder også **fem ulykkesfortællinger** fra ulykkesramte reddere, som blev udvalgt relativt tilfældigt fra Falcks ulykkesregister. Med undtagelse af tre fortællinger bruger jeg primært pointer og citater fra mine samtaler med redderne om sikkerhedspraksis efter ulykkesfortællingerne i afhandlingens analyse. Endelig indeholder interviewmaterialet interviews med **stationslederne på begge stationer**, hvor jeg lavede feltarbejde.

Afhandlingens teoretiske tilgang

Afhandlingens teoretiske perspektiv er eklektisk, men afhandlingen henter primært sit teoretiske fortolkningsrepertoire fra kultursociologi og praksisteori og betragter praksisteori som en undertype af kulturteori (Reckwitz 2002:246). Det indebærer en forståelse af kultur og praksis som sammenvævede

sociale fænomener – ingen praksis kan emergere uafhængigt af kultur, og ingen kultur kan reproduceres uden praksis (Bourdieu [1972] 2005, Giddens 1984). Afhandlingen betragter sikkerhed- og kønspraksis som egenskaber forankret i og medieret af ambulancereddernes generelle arbejdspladskultur og den kulturelle praksis, som findes inden for praksisfællesskabet på arbejdspladsen.

En praksisbaseret analyse indebærer et fokus på en 'økologisk agensmodel' (Gherardi 2009:115), hvor et relationelt mønster af forbundne (kropsliggjorte, symbolske, diskursive, materielle) elementer og aktiviteter fortløbende producerer og reproducerer praksis. Idet såvel maskulinitetspraksisser som sikkerhedspraksisser er socialt genkendelige, er de altid normative og holdes ansvarlige i henhold til sociale normer for passende praksis (West & Zimmerman 1987, Butler 1990; 1993; Gherardi 2006). Således gør 'performativeten i et praksisteoretisk perspektiv det muligt at fokusere på *praktisk* normativitet og acceptabilitet' (Halkier & Jensen 2008:63; Brinkmann 2009:118).

Afhandlingens centrale fund og pointer

Opgør med 'Tarzan- og John Wayne-syndromet'. Mandlige danske ambulancereddere anvender metafortællingen om 'Tarzan- og John Wayne-syndromet' til at lægge afstand til konkrete abjekte maskulinitetsformer. Metafortællingen er væsentlig, fordi syndromerne skaber et legitimt symbolsk grundlag til at bryde med nogle former for konventionel maskulinitetspraksis, som af ambulanceredderne anses for at kompromittere sikkerhedspraksis.

Nogle konventionelle maskulinitetsidealer understøtter ambulancereddernes sikkerhedspraksis. En anden væsentlig pointe er, at forskningen bør være påpasselig med *kun* at fokusere på, hvordan brud med konventionel maskulinitet skaber mere sikkerhed (Ely & Meyerson 2010). Afhandlingen viser flere eksempler på, hvordan konventionelle maskuline normer tilbyder mandlige ambulancereddere nogle symbolske ressourcer til at praktisere sikkerhed.

Mandlige ambulancereddere må bryde med kønnede forventninger for at kunne gøre sikkerhed-i-praksis. Ambulancereddere oplever undertiden, at andet sundhedspersonale møder dem med en kønsstereotyp forventning om, at de kan og vil løfte patienter, selv i situationer, hvor det er muligt at anvende tekniske hjælpemidler. Det skaber situationer, hvor ambulanceredderne enten må bryde med eller navigere rundt om samfundsmæssigt forankret kønssymbolisme for at få lov til at varetage deres egen sikkerhed. Mange reddere fortæller, at de indirekte gør maskulinitet, ikke ved at vise styrke, men derimod ved at stå fast og insistere på, at deres rygge ikke er mindre værd end plejepersonalets, derfor skal de have nogle hjælpemidler, så snart det er muligt.

Ambulanceredderne frasiger sig den samfundsmæssige tilgængelige helterolle. Helterollen er et utvetydigt maskulint symbol (Whitehead 2005:413), og ambulancearbejdets immanente helterolle tilbyder en åbenlys måde at gøre maskulinitet. Afhandlingens empiriske analyse viser imidlertid et mere ambivalent billede af de mandlige ambulanceredderes positioneringspraksis i relation til helterollen. På den ene side taler flere mandlige ambulancereddere de udramatiske sider af arbejdet frem, og forsøger dermed at positionere arbejdet som relativt "almindeligt". Ambulanceredderne disidentificerer sig også med helterollen gennem diskursive nedladenhedsstrategier *a la,* "han spiller helt". På den anden side hylder ambulanceredderne en kvasi-heroisk dyd om stoicisme under pres. En kyndig skynder sig langsomt, så han træffer "de rigtige beslutninger". Således identificerer ambulanceredderne sig alligevel med en rolle som nogen, der har de fornødne dispositioner – en særegen præhospital hexis og patos – til at lave heroiske præstationer i skarpe situationer, hvor de fleste andre mennesker (herunder præhospitalt uerfarne læger) kommer til kort.

Praktisering af sikkerhed i ambulancearbejde er en situeret balanceakt. Et centralt empirisk fund er, at sikkerhed-i-praksis altid involverer potentielle situerede 'afkaldsbeslutninger' (Woods 2006:30-34). Afhandlingen viser, at ambulancereddernes praktisering af sikkerhed foregår i indenfor det, jeg kalder 'situeret sikkerhedstrekant'; idet ambulancereddere arbejder med mennesker i kritiske situationer, må de altid balancere mellem tre sammenhængende, men *potentielt modstridende hensyn*: 1) Maksimering af deres egen sikkerhed, 2) Optimal opgaveløsning (kvalitet og hastighed i behandlingen), 3) Sikring af god samvittighed (at kunne se sig selv i øjnene efterfølgende). Disse konstante situerede balanceakter omkring konkrete praktiseringer af sikkerhed betyder, at sikkerhedspraksis aldrig står alene. Sikkerhedspraksis må forstås og analyseres i relation til andre kontekstspecifikke relationer og praksisser.

Sikkerheds- og risikohåndtering er et fundamentalt kollektivt fænomen. Ambulancereddere har interdependente sikkerhedsrelationer og deler følgelig et '*risikofællesskab'* (jf. Baarts 2004). Ambulancereddernes risikofællesskab er dobbeltsidet: Den ene ambulanceredders udførelse af praksis risikerer at skade kollegaen. Det giver reddernes ulykkesfortællinger flere eksempler på. Desuden er ambulanceredderne sikkerhedsmæssigt dybt afhængige af hinanden i skarpe situationer. Denne gensidige afhængighed medfører stærk social og faglig kontrol, særligt af eleverne, som har et særligt behov for at 'passere' som fremtidige tillidsværdige medlemmer af praksisfællesskabet. Behovet for tillidsværdighed medfører desuden en generel faglig æreskærhed og bevidsthed om renommé blandt ambulanceredderne.

Ambulancereddernes sikkerhedskultur er en konfiguration med multible positioner. Særligt fem sikkerhedsdiskurser eller sikkerhedsrationaliteter er fremtrædende i de mandlige ambulanceredderes fortolkningsrepertoire: Sikkerhed som kompetence til *kognitiv foregribelse* af risici, Sikkerhed som *(inter)subjektiv ansvarlighed*, Sikkerhed som arbejdets *raison d'être*, Sikkerhed som *protest*, Sikkerhed som *illusorisk ideal.*

Redderne springer mellem diskurserne og trækker pragmatisk på dem efter behovet for meningstilskrivelse i konkrete samtalesituationer (Potter & Wetherell 1987:138,149; Swidler 2001a:24-40). Reddernes eklektiske anvendelse af deres diskursive repertoire omkring sikkerhed betyder, at flere reddere det ene øjeblik italesætter sig selv som meget dedikeret til sikkerhed, mens de det næste øjeblik fortæller, at man som ambulanceredder undertiden er nødt til at tage nogle chancer i akutte situationer.

Tilbøjelighed til at springe mellem forskellige diskursive sikkerhedspositioner illustrerer sikkerhedsbegrebets grundlæggende kompleksitet i forhold til ambulancearbejdet – hvilket også relaterer sig til pointen om sikkerhed som situeret balanceakt. Selvom det fra et analytisk perspektiv kan ses som logiske modsætninger, så er der fra et kultur*internt* perspektiv ikke nødvendigvis tale om logiske modsætningsforhold. Sikkerhedspraksis er i det daglige kun ét element af ambulancereddernes arbejdspraksis. I nogle situationer fortolkes sikkerhed, som et centralt element, i andre situationer – ofte skarpe situationer – er sikkerhed til et delelement af den generelle arbejdspraksis, som midlertidigt står i skyggen af andre situerede arbejdsmæssige interesser og forpligtelser.

De mandlige ambulancereddere skaber kontinuerligt forløsningsfællesskaber. Analysen viser, at det sociale fællesskab er et bolværk imod arbejdets mentale og psykologiske belastninger. Ambulancereddernes 'mestring' er ofte vanskelig at observere, fordi det ofte foregår *indirekte* via jokes, røverhistorier og genfortælling af episoder fra felten. Hermed indskrives hverdagens 'mentale reparationsarbejde' i andre kollektive processer indenfor praksisfællesskabet. Foruden at underholde, skabe kollektiv læring og reproducere delte konventioner omkring konkrete praksisser, så fungerer fortællinger fra felten også som ventiler, der hjælper redderne med at vedligeholde et passende mentalt spændingsniveau samt at give afløb for ophobede følelser (Coser 1959). Andre gange er vittigheder eller genfortællinger af episoder et springbræt til dybere samtaler. Analysen har introduceret begrebet 'forløsningsfællesskab' til at beskrive det uformelle sociale mestringsrum, hvor de mandlige ambulancereddere hjælper hinanden ved at få styr på nagende følelser efter svære ture. Analysen viser også en relativt distinkt maskulin tilgang til emotionalitetspraksis, hvilket peger på, at maskulinitetspraksis og emotionalitetspraksis ikke er gensidigt udelukkende blandt danske ambulancereddere.

Konklusioner

Maskulinitet som social kategori tilbyder nye og frugtbare måder at analysere og forstå mænds sikkerhedspraksis. Forholdet mellem mandlige ambulanceredderes maskulinitets- og sikkerhedspraksis er imidlertid kompleks. På den ene side trækker mandlige ambulancereddere på en række konventionelle maskuline idealer, når de redegør for deres sikkerhedspraksis og idealer. Men på andre tidspunkter må danske ambulancereddere gøre op med konventionelle maskulinitetsidealer for at gøre sikkerhed. I endnu andre situationer har de rekonfigureret konventionelle maskulinitetsidealer i forbindelse med deres sikkerhedspraksis.

Afhandlingens fund viser således, at forholdet mellem maskulinitet og sikkerhed er både dynamisk og multidimensionalt. Konventionel maskulinitet er ikke en 'risikofaktor' *per se* i relation til sikkerhedspraksis. I mange situationer fungerer konventionel maskulinitet som en symbolsk løftestang for mandlige ambulanceredderes sikkerhedspraksis. Afhandlingen viser også, at mange mandlige ambulancereddere ikke er dominerede af maskuline idealer i forbindelse med deres arbejdspraksis, men derimod har en vis frihed til at bruge, manipulere og bryde med konventionelle maskulinitetsidealer i forbindelse med deres daglige sikkerhedspraksis.

English Summery

John Wayne and Tarzan no longer work here: An Ethnographic tale of masculinity, safety and "EMT-ship"

The issue of the thesis

Men are highly overrepresented in accident and death statistics at work (Arbejdstilsynet 2012). That may not come as a surprise as men always have been – and continue to be – overrepresented in trades with dangerous work-environments. Moreover, risk taking has traditionally been a masculine status symbol, while cautiousness has been femininely connoted. Men's proneness to disregard their own safety and bodily needs is well documented within work life research, health research and sports injury research. A conventional explanation of masculinity as a risk factor is that 'social practices that undermine men's health are often signifiers of masculinity and instruments that men use in the negotiation of social power and status' and 'cultural dictates, everyday interactions, and social and institutional structures help to sustain and reproduce men's [propensity to take] risks' (Courtenay 2000a:1388). Despite this connection between men and occupational accidents and apparently also between masculinity and risk taking, only few international research studies have yet explored the relationship between men's masculinity practice and safety practice at work. Based on vast qualitative fieldwork among male Emergency Medical Technicians in Denmark, this thesis explores how masculinity and safety practice is practised in everyday life among the male EMTs in Denmark.

Research questions

To investigate the relation between male EMT's safety- and masculinity practice I constructed the following focused research questions:

1. *How are ideals and beliefs about safety and masculinity embedded in the workplace culture among the EMTs?*
2. *How is safety practised in the quotidian work among the male EMTs?*

3. *How do the male EMTs handle the psycho-social and emotional working environment strain in the ambulance work?*
4. *What is the connection between male EMT's safety practice and their gender practice?*

The empirical foundation of the thesis

The research questions are illuminated via two qualitative data sources. One is a comprehensive ethnographic fieldwork (575 hours in total) among Danish EMTs in two of the bigger Falck Departments in Denmark. The other source of data is 20 qualitative interviews, which were primarily conducted in the time between the two rounds of ethnographic fieldwork.

First I interviewed **three of the four regional working environment representatives in Denmark**. The objective of these interviews was to gain knowledge about the on-going safety work and their perspective on risk and safety practice. Afterwards I selected **ten EMTs** from MARS-project survey data, distributed to all of the Danish EMTs in Denmark. The selection was based on a factor analysis of 6 survey items measuring *priority* of safety and *attitudes* towards safety. From this analysis I selected five of the 20 % "most safe" and five of the 20 % "least safe" EMTs. Thus I insured that the informants represent the maximal diversity in terms of safety behaviour and attitudes among EMTs in Falck. The empirical interview material also contains **five accident narratives** from EMTs selected relatively randomly from Falck's accident register. With the exception of three narratives I primarily use points and quotes from my conversations about safety practice with the EMTs after the narratives. Finally the interview material contains interviews with **the department managers from both the departments where I conducted ethnographic fieldwork**.

The theoretical approach

The theoretical approach of the thesis is eclectic. But the thesis primarily derives its theoretical interpretation repertoire from cultural sociology and practice theory, and considers practice theory a subtype of cultural theory (Reckwitz 2002:246). This implies a perspective on culture and practice as intertwined social phenomena – no practice can emerge independent of culture and no culture can be reproduced without practice (Bourdieu [1972] 2005, Giddens 1984). The thesis considers safety practice and cultural practice as properties embedded in and mediated by the general workplace culture among the EMTs and the cultural practice within the community of practice at the workplace.

A practice based analysis implies a focus on an 'ecological model of agency' (Gherardi 2009:115), where a relational pattern or connection of interrelated (embodied, symbolic, discursive, material) elements and activities continuously produce and reproduce practice. As both masculinity practices and

safety practices are socially intelligible, they are always normative and made accountable to social norms regarding appropriate practice (West & Zimmerman 1987, Butler 1990; 1993; Gherardi 2006). Hence, 'the performativity in a practic theoretical perspective makes it possible to focus on the practical normativity and acceptability' (Halkier & Jensen 2008:63, Brinkmann 2009:118).

The main findings and arguments of the thesis

A break with the 'Tarzan- and John Wayne-syndrome'. Male EMTs apply the metanarrative of the 'Tarzan- and John Wayne-syndrome' to distance themselves from concrete abject modes of masculinity. The metanarrative is important because the syndromes create a legitimate symbolic foundation to break with some modes of conventional masculinity practice, which are considered compromising for safety practice by the EMTs

Some conventional masculinity ideals support the ETS's safety practice. Another important argument is that researchers must be careful with focusing *only* on how 'undoings' of conventional masculinity create more safety (Ely & Meyerson 2010). The thesis shows several examples of how conventional masculine norms provide male EMTs with symbolic resources to practice safety.

Male EMTs must undo gendered expectations in order to do safety-in-practice. EMTs are from time to time meet by other health personal with stereotypical gendered expectation that they, as men, *can* and *will* lift patients, even in situations where it is possible to use assistive remedies. This creates situation where the EMTs either must break or navigate around socially embedded gender symbolism in order to safeguard their own safety. Many EMTs explain that they, indirectly, do masculinity not by demonstrating physical strength, but rather by insisting that their back in not any less worth that that of the other health personal, hence they demand assistive remedies whenever it is possible.

Ambivalence towards the societally available role as hero. The being a hero is a ubiquitous symbol of masculinity (Whitehead 2005:413) and ambulance work provides obvious means to do masculinity. This thesis however, emphasise a more ambivalent picture of the male EMT's positioning practice in relation to of the heroic role. On the one hand male EMTs often emphasise the undramatic aspects of ambulance work and thus try to position the work as relatively "ordinary". The EMTs also disidentify with the heroic role via discursive condescension strategies such as "he's playing hero". On the other hand, the EMTs praise a quasi-heroic virtue of stoicism under pressure. A knowledgeable EMT hurries slowly, so that he makes the right decisions. Hence, most EMTs, after all, identify with the role as someone with

the necessary dispositions – a particular prehospital hexis and pathos – to perform heroic efforts in sharp situations, where most other people (including prehospitally inexperienced physicians) end up short.

Practising safety in ambulance work is a situated balancing act. A key empirical finding is that safety-in-practice always involves potential situated 'sacrifice judgments' (Woods 2006:30-34). The thesis demonstrates that the EMTs practising of safety is carried out within what I dub a 'situated safety triangle'; given that EMTs work with people in critical situations they must balance between three interrelated but *potentially contradicting consideration*: 1) maximisation of their own safety, 2) optimal problem solving (quality and speed in the treatment), 3) preservation of good conscience.

These constant 'situated balancing acts' surrounding concrete practising of safety means that safety practice is never isolated. Safety practice must be understood and analysed in relation to other context specific relations and practises.

Safety- and risk management is a fundamentally collective phenomenon. EMTs have interdependent safety relations and thus share a 'risk community' (cf. Baarts 2004). The risk community of the EMTs is double-sided: The practice performance of one EMT may risk harming the co-worker. The accident narratives show several examples of this. Moreover, the EMTs are deeply dependent of each other in sharp situations. This mutual dependency trigger a strong social and vocational control, particularly towards the apprentices who have a distinctive need to 'pass' as prospective trustworthy members of the community of practice. The necessity of trustworthiness furthermore entails a general vocational proudness and awareness of reputation among the EMTs. The need of mutual trust and the general proudness is productive in relation to safety practice, as the social control sanction unacceptable risk-taking.

The safety culture among the EMTs is a configuration with multiple positions. Particularly five safety discourses or safety rationalities are dominant in the interpretation repertoire of the male EMTs: Safety as a competence to *forestall cognitively*, safety as *(inter)subjective responsibility*, safety as the *raison d'être* of ambulance work, safety as *protest*, safety as *illusory ideal.*

Several EMTs shift between the discourses and draw on them pragmatically to make sense in conversations (Potter & Wetherell 1987:138,149; Swidler 2001a:24-40). This eclectic use of their discursive safety repertoire means that several EMT one moment position themselves as highly dedicated to safety while they the next minute explain that as an EMT you sometimes have to take chances in acute situations.

The tendency to shift freely between different discursive safety positions illustrate the fundamental complexity of the concept of safety in relation to ambulance work – which also relates to the point about safety as a 'situated balance act'. Although it from an analytical perspective may read as logical contradictions, it may not be a logical contradiction, from a culture *internal* perspective. In quotidian working life safety is only one element of the EMT's working practice. In some situations safety is interpreted as a central element, while in other situations – often in sharp situations – safety is a constituent element of the general working practice, which, temporarily, is overshadowed by other situated work interests and commitments.

The male EMTs continually create communities of relief. The analysis illuminates how the strong social community EMTs is a safeguard against the mental and psychological strain in ambulance work. The coping of the EMTs is difficult to observe as it often takes place via jokes, cock-and-bull stories and tales about episodes from the field. The everyday 'emotional repair work' is thus embedded in other collective processes within the community of practice. In addition to entertaining, create collective learning and reproduce shared conventions about specific practices, the tales from the field also work as valves, that help the EMT to maintain an appropriate level of tension and release accumulate emotions (Coser 1959). At other times the jokes or tales from the field are stepping stones to deeper conversations. The analysis has coined the concept of 'communities of relief' to describe the informal social coping space where the male EMTs help each other to manage nagging emotional after tough calls. The analysis also illuminates a relatively distinct masculine approach to emotional practice, which emphasize that masculinity practice and emotional practice are not mutually exclusive among Danish EMTs.

Conclusions

Masculinity as a social category offers novel and fertile ways to analyse and understand men's safety practice. The relationship between the male EMT's masculinity practice and safety practice, however, is complex. On the one hand the male EMTs draw on several conventional masculine ideals when the account for their safety practices and ideals. But on other occasion the Danish EMTs must undo conventional masculinity ideals in order to practice safety. In still other occasions they have reconfigured conventional masculinity ideals in connection with their safety practice.

The findings thus illuminate that the relationship between masculinity and safety is both dynamic and multidimensional. Conventional masculinity is not a 'risk factor' *per se* in relation to safety practice. In many situations conventional masculine ideals work as a symbolic lever for the safety practice of the male EMTs. The thesis also demonstrate that many of the EMTs are not dominated by masculine ide-

als in their work practice, they rather have a certain agency to use, manipulate and break with conventional masculinity ideals in the daily safety practice.

Referencer

Acker, J. (1990): Hierarchies, jobs, bodies: A theory of gendered organizations. *Gender and Society,* 4(2), 139-158.

Acker, J. (1992): Gendering organizational theory. I Mills, A.J & Tancred, P. (red.), *Gendering organizational analysis* (pp. 246-260). London: Sage.

Ackroyd, S., & Crowdy, P. A. (1990). Can culture be managed? working with "raw" material: The case of the english slaughtermen. *Personnel Review, 19*(5), 3-13.

Adler, P. A., Adler, P., & Rochford, E. B. (1986): The politics of participation in field research. *Journal of Contemporary Ethnography, 14*(4), 363-376.

Ajslev, J. Z., Lund, H. L., Møller, J. L., Persson, R., & Andersen, L. L (2013): Habituating pain: Questioning pain and physical strain as inextricable conditions in the construction industry. *Nordic Journal of Working Life Studies, 3*(3), 195-218.

Albert, S., & Whetten, D. A. (1985): Organizational identity. I L. L., Cummings & B. M. Staw (red.). *Research in organizational behavior*, vol. 7, 263-295. Greenwich, CT: JAI Press.

Alexander, D. A., & Wells, A. (1991): Reactions of police officers to body-handling after a major disaster. A before-and-after comparison. *The British Journal of Psychiatry - The Journal of Mental Science, 159*, 547-555.

Alvesson, M. (1998): Gender relations and identity at work: A case study of masculinities and femininities in an advertising agency. *Human Relations, 51*(8), 969-1005.

Alvesson, M. (2002): *Postmodernism and social research* Open University.

Alvesson, M. (2003): Beyond neopositivists, romantics, and localists: A reflexive approach to interviews in organizational research. *Academy of Management Review, 28*(1), 13-33.

Alvesson, M. (2010): *Interpreting interviews*. London: Sage.

Alvesson, M. (2013): *Understanding organizational culture* (2. ed.). London: Sage.

Alvesson, M., & Kärreman, D. (2005): At arbejde med mysterier og sammenbrud: Empirisk materiale som kritisk samtalepartner i teoriudvikling. I Järvinen, M & Mik-Meyer, N (red.): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.

Alvesson, M., & Kärreman, D. (2007): Constructing mystery: Empirical matters in theory development. *Academy of Management Review, 32*(4), 1265-1281.

Alvesson, M., & Sköldberg, K. (2009): *Reflexive methodology: New vistas for qualitative research*. London: Sage.

Alvesson, M., & Willmott, H. (2002): Identity regulation as organizational control: Producing the appropriate individual. *Journal of Management Studies, 39*(5), 619-644.

Alvesson, M., & Billing, Y. D. (2009): *Understanding gender and organizations* (2.udgave.). London: Sage.

Alvesson, M., & Kärreman, D. (2011): *Qualitative research and theory development: Mystery as method*. London: Sage.

Antoft, R., & Salomonsen, H. H. (2007) 'Det kvalitative casestudium: Introduktion til en forskningsstrategi'. I Antoft, R.,et al. (red), *Håndværk og horisonter: Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Antoft, R., & Houlberg Salomonsen, H. (2012): Casestudier af organisationer som dynamisk proces. I M. H. Jacobsen, & S. Q. Jensen (red.), *Kvalitative udfordringer*. København: Hans Reitzel.

Antonsen, S (2009a): *Safety culture: Theory, method and improvement* Ashgate Publishing.

Antonsen, S (2009b): The relationship between culture and safety on offshore supply vessels. *Safety Science, 47*(8), 1118-1128.

Antonsen, S (2009c): Safety culture and the issue of power. *Safety Science, 47*(2), 183-191.

Antonsen, S (2009d): Safety culture assessment: A mission impossible? *Journal of Contingencies and Crisis Management, 17*(4), 242-254.

Arbejdstilsynet (2012): Anmeldte arbejdsulykker 2006-11 - Arbejdstilsynetsårsopgørelse 2011. Arbejdstilsynet, august 2012. 87–7534, ISBN nr-603-6.

Ashforth, B. E., & Humphrey, R. H. (1995): Emotion in the workplace: A reappraisal. *Human Relations, 48*(2), 97-125.

Ashforth, B. E., & Kreiner, G. E. (2002): Normalizing emotion in organizations: Making the extraordinary seem ordinary. *Human Resource Management Review, 12*(2), 215-235.

Baarts, C (2004): *Viden og kunnen: En antropologisk analyse af sikkerhed på en byggeplads*. København: Københavns Universitet, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

Baarts, C (2005b): Vidensbidraget. In C. Baarts, & H. Fredslund (red.), *Perspektivet - kvalitativ forskning i arbejdsmiljø og arbejdsliv*. København: Arbejdsmiljøinstituttet.

Baarts, C (2006): Druk, bajere og løgnehistorier: Om humor og fællesskab på en byggeplads. *Dansk Sociologi, 17*(1), 67-83.

Baarts, C (2009): Collective individualism: The informal and emergent dynamics of practising safety in a high-risk work environment. *Construction Management & Economics, 27*(10), 949-957.

Baarts, C., & Fredslund, H (2005): *Perspektivet: Kvalitativ forskning i arbejdsmiljø og arbejdsliv*. København: Arbejdsmiljøinstituttet.

Baigent, D. (2001): *One More Last Working Class Hero: A Cultural Audit of the UK Fire Service*. Published by fitting-in ltd, www.fitting-in.com.

Barbalet, J. (1996): Social emotions: Confidence, trust and loyalty. *International Journal of Sociology and Social Policy, 16*(9/10), 75-96

Barbalet, J. (2009): A characterization of trust, and its consequences. *Theory and Society, 38*(4), 367-382.

Barrett, F. J. (1996). The organizational construction of hegemonic masculinity: The case of the US navy. *Gender, Work & Organization, 3*(3), 129-142.

Barton, M. A., & Sutcliffe, K. M (2009): Overcoming dysfunctional momentum: Organizational safety as a social achievement. *Human Relations, 62*(9), 1327-1356.

Bech, H. (2005). *Kvinder og mænd*. København: Hans Reizel Forlag.

Beck, U. (1997[1986]): *Risikosamfundet: På vej mod en ny modernitet*. København: Hans Reitzels Forlag.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (2004 [1967]): *Den sociale konstruktion af virkeligheden: En videnssociologisk afhandling*. Købnhavn: Akademisk Forlag.

Bergmann, J. R. (1993): *Discreet indiscretions: The social organization of gossip* Transaction Publishers.

Bieder, C., & Bourrier, M. (2013): *Trapping safety into rules: How desirable or avoidable is proceduralization?* Ashgate Publishing.

Bildsøe, P. A. (2013). *Reddernes oplevelser og håndtering af psykiske påvirkninger i* ambulancetjenesten. 3F: Reddernes Udviklingssekratariat.

Balkmar, D. (2012): On Men and Cars: An Ethnographic Study of Gendered, Risky and Dangerous Relations. (Doctoral dissertation). Linköping: Linköping University Electronic Press.

Blaxter, M. (1997): Whose fault is it? people's own conceptions of the reasons for health inequalities. *Social Science & Medicine, 44*(6), 747-756.

Bloksgaard, L (2009): *Arbejdsliv, Forældreskab Og Køn: Forhandlinger Af Løn Og Barsel i Tre Moderne Virksomheder*. Aalborg Universitet

Bloksgaard, L. (2012): "No, gender doesn't make a difference…?" studying negotiations and gender in organizations. *Qualitative Studies, 3*(2), 163-180.

Blumer, H. (1969): *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Berkeley: University of California Press.

Boje, D. M. (1991): The storytelling organization: A study of story performance in an office-supply firm. *Administrative Science Quarterly,* , 106-126.

Boje, D. M. (1994): Organizational storytelling the struggles of pre-modern, modern and postmodern organizational learning discourses. *Management Learning, 25*(3), 433-461.

Boltanski, L., & Chiapello, E. (2005 [1999]): *The new spirit of capitalism*. London: Verso.

Boltanski, L., & Thévenot, L. (2006 [1991]): *On justification: Economies of worth*. Oxford: Princeton University Press.

Bolton, S. C. (2000): Who cares? Offering emotion work as a 'gift' in the nursing labour process. *Journal of Advanced Nursing, 32*(3), 580-586.

Bolton, S. (2001): Changing faces: Nurses as emotional jugglers. *Sociology of Health & Illness, 23*(1), 85-100.

Bolton, S. (2004): *Emotion management in the workplace* Palgrave Macmillan.

Bonde, B., & Elklit, A. (2012): *Psykiske og somatiske problemer hos mennesker med højrisiko jobs*. Syddansk Universitet. Videnscenter for Psykotraumatologi.

Bonanno, G. A. (2004): Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist, 59*(1), 20-28.

Borgerson, J. (2005): Judith Butler: On organizing subjectivities. *The Sociological Review, 53*(1), 63-79.

Borman, K. M., LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1986): Ethnographic and qualitative research design and why it doesn't work. *American Behavioral Scientist, 30*(1), 42-57.

Borys, D., Else, D., & Leggett, S. (2009): The fifth age of safety: The adaptive age. *Journal of Health and Safety Research and Practice, 1*(1), 19-27.

Boscagli, M. (1992): 'A moving story': masculine tears and the humanity of televised emotion. *Discourse*, 15(2), 64–79.

Bourdieu, P. (1977[1972]): *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, P. (1984[1979]): *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. London: Routledge.

Bourdieu, P. (1990a[1980]): *The logic of practice*. Cambridge: Polity Press.

Bourdieu, P. (1990b): *In other words: Essays towards a reflexive sociology*. Stanford: Stanford University Press.

Bourdieu, P. (1991): *Language and symbolic power*. Cambridge: Polity Press.

Bourdieu, P. (1996): Understanding. *Theory, Culture & Society, 13*(2), 17-37.

Bourdieu, P. (1997b[1980]): *Men hvem skabte skaberne?: Interviews og forelæsninger*. København: Akademisk Forlag.

Bourdieu, P. (2000[1997]): *Pascalian meditations*. Stanford: Stanford University Press.

Bourdieu, P. (2001[1998]): *Den maskuline dominans*. København: Tiderne Skifter.

Bourdieu, P. (2005[1972]): *Udkast til en praksisteori: Indledt af tre studier i kabylsk etnologi*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bourdieu, P. (2007[1980]): *Den praktiske sans*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bourdieu, P., & Wacquant, L. J. D. (1996[1992]): *Refleksiv sociologi: Mål og midler*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bourdieu, P. et al. (1999[1993]): *The weight of the world: Social suffering in contemporary society*. Stanford: Stanford University Press.

Bourgois, P. I. (1995): *In search of respect: Selling crack in el barrio*.Cambridge University Press.

Boyle, M. V. (2002): "Sailing twixt scylla and charybdis": Negotiating multiple organisational masculinities. *Women in Management Review, 17*(3/4), 131-141.

Boyle, M. V. (2005): "You wait until you get home": Emotional regions, emotional process work, and the role of onstage and offstage support. *C*.E.J. Hartel, W.J. Zerbe, N.M. Ashkanasy (Eds.), *Emotions in organisational behaviour,* Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey (2005), pp. 45–65

Boyle, M. V., & Healy, J. (2003): Balancing mysterium and onus: Doing spiritual work within an emotion-laden organizational context. *Organization, 10*(2), 351-373.

Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros (2011) *Forflytningsteknik i Ambulance og sygetransport*. København: Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros.

Bradley, H. (1996): *Fractured identities: Changing patterns of inequality*. Cambridge: Polity Press.

Braedley, S. (2010): "Accidental" health care - masculinity and neoliberalism at work. I *Neoliberalism and everyday life*. Braedley, S & Luxton, M (red.). Montreal: McGill-Queen's Press.

Brightman, R. (1995): Forget culture: Replacement, transcendence, relexification. *Cultural Anthropology, 10*(4), 509-546.

Brinkmann, S. (2009): *Psyken - mellem synapser og samfund*. Aarhus:Aarhus Universitetsforlag.

Brinkmann, S. (2012): *Qualitative inquiry in everyday life*. London: SAGE.

Brinkmann. S. (2012b): Præsentation og formidling af deltagerobservationer. In Martin Pedersen, Jacob Klitmøller & Klaus Nielsen (Eds.), *Deltagerobservation: En metode til undersøgelse af psykologiske fænomener* (pp. 189-199) Hans Reitzels Forlag.

Britton, D. M. (1997): Gendered organizational logic: Policy and practice in men's and women's prisons. *Gender and Society,* , 796-818.

Britton, D. M. (2000): The epistemology of the gendered organization. *Gender & Society, 14*(3), 418-434.

Brown, J. S., & Duguid, P. (1991): Organizational learning and communities-of-practice: Toward a unified view of working, learning, and innovation. *Organization Science, 2*(1), 40-57.

Bruner, J. (1987): Life as narrative. *Social Research.* 54(1)*,* 11-32.

Buchanan, D. A., & Bryman, A. (2007): Contextualizing methods choice in organizational research. *Organizational Research Methods, 10*(3), 483-501.

Burgess, R. G. (1982): *Field research: A sourcebook and field manual.* New York: Routledge.

Burr, V. (2003): *Social constructionism.* London: Routledge.

Burt, R. S. (2005): *Brokerage and closure: An introduction to social capital.* New York: Oxford University Press.

Butler, J. (1990 [1999]): *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity* (10. anniversary edition ed.). New York: Routledge.

Butler, J. (1993): *Bodies that matter: On the discursive limits of "sex".* New York: Routledge.

Butler, J. (2004): *Undoing gender.* New York: Routledge.

Butler, J. (2011[1990]): *Kønsballade: Feminisme og subversionen af identitet.* København: THP.

Calás, M. B., & Smircich, L. (2006): From the 'Woman's point of View' Ten years later: Towards a feminist organization studies. I *The sage handbook of organization studies* (2. udgave).S. R. Clegg, C. Hardy, T. B. Lawrence & W. R. Nord (Eds.) pp. 284-346. London: Sage.

Campeau, A. G. (2008): The Space-Control theory of paramedic Scene-Management. *Symbolic Interaction, 31*(3), 285-302.

Carleheden, Mikael (1998): "Mennesket uden egenskaber. Om det normative grundlag for den postmoderne konstruktivismes kønsteori". I *Socialkonstruktivisme – bidrag til en kritisk diskussion.* Järvinen, M & Bertilsson, M (red.): København: Hans Reitzels Forlag

Casey, C. (1995): *Work, self, and society: After industrialism* Psychology Press.

Casey, C. (1996): Corporate transformations: Designer culture, designer employees and post-occupational solidarity. *Organization, 3*(3), 317-339

Casey, C. (1999): "Come, join our family": Discipline and integration in corporate organizational culture. *Human Relations, 52*(1), 155-178.

Chan, J., Doran, S., & Marel, C. (2010): Doing and undoing gender in policing. *Theoretical Criminology, 14*(4), 425-446.

Charman, S. (2013): Sharing a laugh: The role of humour in relationships between police officers and ambulance staff. *International Journal of Sociology and Social Policy, 33*(3/4), 152-166.

Chetkovich, C. A. (1997): *Real heat: Gender and race in the urban fire service.* Rutgers University Press.

Choudhry, R. M., Fang, D., & Mohamed, S. (2007): The nature of safety culture: A survey of the state-of-the-art. *Safety Science, 45*(10), 993-1012.

Clifford, J., & Marcus, G. E. (1986): *Writing culture: The poetics and politics of ethnography.* Berkeley: University of California Press.

Clifford, J. (1997): *Routes: Travel and translation in the late twentieth century*. Cambridge: Harvard University Press.

Cockburn, C. (1985): *Machinery of dominance: Women, men and technical know-how*. London: Pluto.

Cockburn, C. (1991): *In the way of women: Men's resistance to sex equality in organizations*. Cornell University Press.

Cohen, I. J. (1996): Theories of action and praxis. I *The Blackwell Companion to Social Theory*. Turner, B. S. (red.): 111-142. Oxford: Blackwell.

Collinson, D. (1992): *Managing the shopfloor: Subjectivity, masculinity, and workplace culture*. Walter de Gruyter.

Collinson, D. L. (1988): 'Engineering humour': Masculinity, joking and conflict in shop-floor relations. *Organization Studies, 9*(2), 181-199.

Connell, R. W. (1983): *Which way is up?: Essays on sex, class and culture*. London: Allen & Unwin.

Connell, R. W. (1987): *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Cambridge: Polity Press.

Connell, R. W. (2000): *The men and the boys* University of California Press.

Connell, R. W. (2005): *Masculinities* (2. edition.). Cambridge: Polity Press.

Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005): Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender and Society,* vol. 19(6): 829-859.

Coombs, R. H., & Goldman, L. J. (1973): Maintenance and discontinuity of coping mechanisms in an intensive care unit. *Social Problems,* Vol. 20 (3): 342-355.

Coser, R. L. (1959): Some social functions of laughter: A study of humor in a hospital setting. *Human Relations, 12*(2), 171-182.

Courtenay, W. H. (2000a): Constructions of masculinity and their influence on men's well-being: A theory of gender and health. *Social Science & Medicine,* 50(10), 1385-1401.

Courtenay, W. H. (2000b): Behavioral factors associated with disease, injury, and death among men: Evidence and implications for prevention. *The Journal of Men's Studies,* 9(1), 81-142.

Courtenay, W. H. (2000c): Engendering health: A social constructionist examination of men's health beliefs and behaviors. *Psychology of Men & Masculinity,* Vol 1(1): 4-15

Courtenay, W. H (2009): Theorising masculinity and men's health. In *Men's Health: Body, Identity and Social Context, Broom,* Alex & Philip Tovey (ed), 9-32. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Courtenay, W. H. (2011): Dying to be men. New York: Routledge.

Crossley, N. (2001a): The phenomenological habitus and its construction. *Theory and Society, 30*(1), 81-120.

Crossley, N. (2001b): *The social body: Habit, identity and desire*. London: Sage.

Deal, T. E., & Kennedy, A. A. (1982): *Corporate cultures: The rites and rituals of corporate life*. New York: Basic Books.

Davies, B., & Harré, R. (1990): Positioning: The discursive production of selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour, 20*(1), 43-63.

Davis, R. M., & Pless, B. (2001): BMJ bans "accidents": Accidents are not unpredictable. *BMJ: British Medical Journal, 322*(7298), 1320.

Dean, M. (2009): *Governmentality: Power and rule in modern society*. London: Sage.

Deaux, K., & Major, B. (1987): Putting gender into context: An interactive model of gender-related behavior. *Psychological Review, 94*(3), 369 -389.

Dekker, S. (2006): Resilience engineering: Chronicling the emergence of confused consensus. *Resilience engineering: Concepts and precepts* (pp. 77-94). Aldershot, United Kingdom: Ashgate Publishing.

Dekker, S. (2013): *Second victim: Error, guilt, trauma, and resilience* CRC Press.

Desmond, M. (2006): Becoming a firefighter. *Ethnography, 7*(4), 387-421.

Desmond, M. (2007): *On the fireline: Living and dying with wildland firefighters*. Chicago: University of Chicago Press.

Deutsch, F. M. (2007): Undoing gender. *Gender & Society, 21*(1), 106-127.

DiFonzo, N. (2008): *The watercooler effect: A psychologist explores the extraordinary power of rumors*. New York: Penguin.

DiMaggio, P. (1997): Culture and cognition. *Annual Review of Sociology, 23*(1), 263-287.

Donnelly, P. (2004): Sport and risk culture. *Sporting Bodies, Damaged Selves: Sociological Studies of Sports-Related Injury, 2*, 29-57.

Douglas, M. (1966): Purity and danger: An analysis of concepts of purity and taboo. London: Routledge.

Douglas, M. (1970): *Natural symbols: Explorations in cosmology* London: Routledge.

Douglas, M. (1986): *How institutions think*. New York: Syracuse University Press.

Douglas, M. (1992): *Risk and blame: Essays in cultural theory* London: Routledge.

Dreyfus, H.L, & Dreyfus, S. E. (1986): *Mind over machine*. New York: Simon and Schuster.

Dreyfus, H. L., & Dreyfus, S. E. (2005): Peripheral vision. *Organization Studies, 26*(5), 779-792.

Durkheim, É. (1995[1912]): *The elementary forms of religious life*. New York: Free Press.

Durkheim, É. (2000[1893]): *Om den sociale arbejdsdeling*. København: Hans Reitzels Forlag.

Durkheim, E. (2001 [1897]): *Selvmordet: En sosiologisk undersøkelse* (3. utgave). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Dyhrberg, M. B. (2004): *Forebyggelse af arbejdsulykker-et sikkerhedskulturaspekt*. Danmarks Tekniske Universitet, Institut for Bygninger og Energi.

Dyreborg, J. (2006): Mellem papiret & virkeligheden-institutionalisering af sikkerhed i byggebranchen. København: Arbejdsmiljøinstituttet

Edley, N., & Wetherell, M. (1995): *Men in perspective*. Pearson Education Limited.

Edley, N., & Wetherell, M. (1997): Jockeying for position: The construction of masculine identities. *Discourse & Society, 8*(2), 203-217.

Edrees, H. H., Paine, L. A., Feroli, E. R., & Wu, A. W. (2011): Health care workers as second victims of medical errors. *Pol Arch Med Wewn, 121*(4), 101-108.

Edwards, J. R., Davey, J., & Armstrong, K. (2013): Returning to the roots of culture: A review and re-conceptualisation of safety culture. *Safety Science, 55*, 70-80.

Ehn, B., & Löfgren, O. (2006): *Kulturanalyser*. Århus: Klim.

Ehn, B., & Löfgren, O. (2010): *The secret world of doing nothing*. Berkeley: University of California Press.

Ehn, B., & Löfgren, O. (2012): Pausens mikrodramatik. En essä om önskade och oönskade avbrott. *Sosiologi i Dag, 42*(1)

Eliasoph, N., & Lichterman, P. (2003): Culture in interaction. *American Journal of Sociology, 108*(4), 735-794.

Ely, R. J., & Meyerson, D. E. (2000): Theories of gender in organizations: A new approach to organizational analysis and change. *Research in Organizational Behavior, 22*, 103-151.

Ely, R., & Padavic, I. (2007): A feminist analysis of organizational research on sex differences. *Academy of Management Review, 32*(4), 1121-1143.

Ely, R. J., & Meyerson, D. E. (2010): An organizational approach to undoing gender: The unlikely case of offshore oil platforms. *Research in Organizational Behavior, 30*(0), 3-34.

Emirbayer, M. (1997): Manifesto for a relational sociology. *American Journal of Sociology, 103*(2), 281-317.

Emerson, R. M. (1988): Contemporary field research: A collection of readings. Prospect Heights, IL: Waveland Press.

Emerson, R. M., Fretz, R. I., & Shaw, L. L. (1995): *Writing ethnographic fieldnotes*. Chicago: University of Chicago Press.

Epstein, C. F. (1990): The Cultural Perspective and the Study of Work. I *The Nature of Work: Sociological Perspectives,* Erikson, K & Vallas, S.P.(red.). 88–98). New Haven: Yale University Press.

Ericson, M. (2011): *Nära inpå: Maskulinitet, intimitet och gemenskap i brandmäns arbetslag*. Department of Sociology; Sociologiska institutionen). *Göteborg Studies in Sociology 48*.

Even-Zohar, I. (1979): Polysystem theory. *Poetics Today, 1*(1/2, Special Issue: Literature, Interpretation, Communication), pp. 287-310.

Everhart, R. B. (1977): Between stranger and friend: Some consequences of "Long term" fieldwork in schools. *American Educational Research Journal, 14*(1), 1-15.

Ewick, P., & Silbey, S. S. (1995). Subversive stories and hegemonic tales: Toward a Sociology of Narrative. *Law & Society Review*. 29(2) 197- 226-

Faber, S. T. (2008): På jagt efter klasse. Ph.d.-afhandling. Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Aalborg Universitet 2008.

Filstad, C. (2010): Learning to be a competent paramedic: Emotional management in emotional work. *International Journal of Work Organisation and Emotion, 3*(4), 368-383.

Fine, G. A. (1993): Ten Lies of Ethnography: Moral dilemmas of field research. *Journal of Contemporary Ethnography, 22*(3), 267-294.

Fine, G. A. (1996): *Kitchens - The culture of restaurant work*. Berkeley, Calif.: University of California Press.

Fine, G. A. (2003): Towards a peopled ethnography: Developing theory from group life. *Ethnography, 4*(1), 41-60.

Fine, G. A. (2010): The sociology of the local: Action and its publics. *Sociological Theory, 28*(4), 355-376.

Fine, G. A. (2012a): *Tiny publics: A theory of group action and culture*. New York: Russell Sage Foundation Publications.

Fine, G. A. (2012b): Group culture and the interaction order: Local sociology on the meso-level. *Annual Review of Sociology, 38*, 159-179.

Fine, G. A., & Soucey, M. (2005): Joking cultures: Humor themes as social regulation in group life. *Humor-International Journal of Humor Research, 18*(1), 1-22.

Fink, H. (1988): Et hyperkomplekst begreb. Kultur, kulturbegreb og kulturrelativisme. I *Kulturbegrebets Kulturhistorie,* (Hauge, H & Horstbøll, H red.) 9-23. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag

Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax.

Fletcher, J. K. (2001): *Disappearing acts: Gender, power and relational practice at work*. MIT Press.

Flyvbjerg, B. (1991): *Rationalitet og magt – Det konkretes videnskab*. Bind 1. Århus: Akademisk Forlag.

Fog, J. (1994): *Med samtalen som udgangspunkt*. København: Akademisk Forlag.

Fogh-Jensen, A. (2009a): *Projektsamfundet*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Foucault, M. (1972[1969]): *The archaeology of knowledge*. London: Routledge.

Fitzgerald, T. H. (1988): Can change in organizational culture really be managed? *Organizational Dynamics, 17*(2), 5-15.

Frost, P.,Louis, M. R., Moore, L. F., J., Martin, J., & Lundberg, C. C. (1991): *Reframing organizational culture*. Newbury Park, CA: Sage.

Gagliardi, P. (1986): The creation and change of organizational cultures: A conceptual framework. *Organization Studies, 7*(2), 117-134.

Garfinkel, H. (1967): *Studies in ethnomethodology*. Cambridge: Polity Press.

Geertz, C. (1973): *The interpretation of cultures: Selected essays*. New York: Basic Books.

Gherardi, S. (1995a): *Gender, symbolism and organizational cultures*. London: Sage

Gherardi, S (1995b): "Køn - noget vi tænker, noget vi gør i vores daglige liv i organisationer". I *Køn og kultur i organisationer*. Flensted-Jensen, E. et al. (red.). Odense: Odense Universitetsforlag.

Gherardi, S. (2006): *Organizational knowledge: The texture of workplace learning*. Wiley-Blackwell.

Gherardi, S. (2009): Introduction: The critical power of the Practice lens'. *Management Learning, 40*(2), pp. 115-128.

Gherardi, S. (2012): *How to conduct a practice-based study: Problems and methods*. Edward Elgar Publishing.

Gherardi, S., Nicolini, D., & Odella, F. (1998a): What do you mean by safety? conflicting perspectives on accident causation and safety management in a construction firm. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 6(4), 202-213.

Gherardi, S., Nicolini, D., & Odella, F. (1998b): Toward a social understanding of how people learn in organizations: The Notion of Situated Curriculum. *Management Learning*, 29(3), 273-297.

Gherardi, S., & Nicolini, D. (2002): Learning in A constellation of interconnected practices: Canon or dissonance*? Journal of Management Studies*, 39(4), 419-436

Gherardi, S., & Poggio, B. (2007): *Gendertelling in organizations: Narratives from male-dominated environments*. Malmö: Liber.

Giddens, A. (1979): *Central problems in social theory: Action, structure, and contradiction in social analysis*. Berkeley: University of California Press.

Giddens, A. (1984): *Constitution of society: Outline on the theory of structuration*. Cambridge: Polity Press.

Giddens, A. (1996[1990]): *Modernitet og selvidentitet: Selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København: Hans Reitzels Forlag.

Gilmore, D. D. (1990): *Manhood in the making: Cultural concepts of masculinity*. New Haven: Yale University Press.

Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967): *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Transaction Publishers.

Glaser, B. G., Strauss. A.L (1971): *Status Passage*. Chicago: Aldine Publishing.

Goffman, E. (1959): *The presentation of self in everyday life*. Harmondsworth: Penguin.

Goffman, E. (1974): *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Boston: Northeastern University Press.

Goffman, E. (1976): Gender display. *Studies in the Anthropology of Visual Communication*, 9, 69-77.

Goffman, E. (1977): The arrangement between the sexes. *Theory and Society, 4*(3), 301-331.

Goffman, E. (1981): *Forms of talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Goffman, E. (1989): On fieldwork. *Journal of Contemporary Ethnography, 18*(2), 123-132.

Goffman, E. (2004a): Om ansigtsarbejde. In Michael Hviid Jakobsen, & Søren Kristiansen (Eds.), *Erving Goffman - social samhandling og mikrosociologi* (pp. 39-75). København: Hans Reitzels Forlag.

Goffman, E. (2004b): Rolledistance. In Michael Hviid Jakobsen, & Søren Kristiansen (Eds.), *Erving Goffman - social samhandling og mikrosociologi* (pp. 194-218). København: Hans Reitzels Forlag.

Goffman, E. (2004c): Ærbødighed og opførsel. I 'Michael Hviid Jakobsen', & Søren Kristiansen (Eds.), *Erving Goffman - social samhandling og mikrosociologi* (pp. 76-119). København: Hans Reitzels Forlag.

Gold, R. L. (1958): Roles in sociological field observations. *Social Forces, 36*(3), 217-223.

Gough, B., & Robertson, S. (2010): *Men, masculinities and health: Critical perspectives*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Gouldner, A. W. (1960). The norm of reciprocity: A preliminary statement. *American Sociological Review,* 25(2), 161-178.

Gonsoulin, S., & Palmer, C. E. (1998): Gender issues and partner preferences among a sample of emergency medical technicians. *Prehospital and Disaster Medicine,* 13(1), 41-47.

Granié, M. A. (2009): Effects of gender, sex-stereotype conformity, age and internalization on risk-taking among adolescent pedestrians. *Safety Science, 47*(9), 1277-1283.

Granié, M.A, & Papafava, E. (2011): Gender stereotypes associated with vehicle driving among french preadolescents and adolescents. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour, 14*(5), 341-353.

Granovetter, M. S. (1973): The strength of weak ties. *American Journal of Sociology,*78(6), 1360-1380.

Gray, S. (1987): Sharing the shop floor. I *Beyond patriarchy: Essays by men on pleasure, power, and change*, (Kaufman, M, Red). Toronto: Oxford University Press.

Greco, M. (1993): Psychosomatic subjects and the 'duty to be well' personal agency within. *Economy and Society, 22*(3), 357-372.

Greco, M. (2004): The politics of indeterminacy and the right to health. *Theory, Culture & Society, 21*(6), 1-22.

Green, J. (1997): *Risk and misfortune: A social construction of accidents*. London: UCL Press.

Gregory, M. R. (2009): Inside the locker room: Male homosociability in the advertising industry. *Gender, Work & Organization, 16*(3), 323-347.

Grimen, H. (2009): *Hva er tillit.* Oslo: Universitetsforlaget.

Grote, G. (2009): *Management of uncertainty: Theory and application in the design of systems and organizations.* London: Springer.

Grøn, S. (2009): *Sikkerhedskultur og arbejdspraksis hos lastvognschauffører – en fortælling om frihed og tanketorsk.* Ph.d.- afhandling. Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø og Institut for Miljø, Samfund og Rumlig Forandring, Roskilde Universitetscenter.

Guldenmund, F. W. (2000): The nature of safety culture: A review of theory and research. *Safety Science, 34*(1), 215-257.

Guldenmund, F. W. (2010): *Understanding and exploring safety culture* Uitgeverij Boxpress, Oisterwijk.

Gunnarsson, Ewa et al. (2003): *Where have all the Structures gone? Doing Gender in Organisations, Examples from Finland, Norway and Sweden.* Stockholm: Center for Woman's Studies, Stockholm University.

Gustafson, P. E. (1998): Gender differences in risk perception: Theoretical and methodological erspectives. *Risk Analysis, 18*(6), 805-811.

Haas, J. (1972): Binging: Educational control among high steel ironworkers. *American Behavioral Scientist, 16*(1), 27-34.

Haas, J. (1977): Learning real feelings: A study of high steel ironworkers' reactions to fear and danger. *Work and Occupations, 4*(2), 147-170.

Haavind, Hanne (2000a): Analytiske retningslinjer ved empiriske studier av kjønnede betydninger. I Hanne Haavind (red.) *Kjønn og fortolkende metode.* Oslo:Gyldendal Norsk Forlag.

Haavind, Hanne (2000b): På jakt etter kjønnede betydninger. I Hanne Haavind (red.) *Kjønn og fortolkende metode.* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Hale, A.R, (2000): Culture's confusions. *Safety Science*, 34(1-3), 1-14.

Hale, A. R & Hovden, J. (1998): Management and culture: the third age of safety. A review of approaches to organizational aspects of safety, health and environment. I *Occupational Injury: Risk, Prevention and Intervention.* (Feyer, A-M & Williamson, A. red.): 129-165. London: Taylor & Francis Ltd.

Hall, E. J. (1993): Waitering/waitressing: Engendering the work of table servers. *Gender & Society, 7*(3), 329-346.

Hall, P. A., & Lamont, M. (2013): Why social relations matter for politics and successful societies. *Annual Review of Political Science, 16*, 49-71.

Halkier, B. (2001): Kan pragmatisme være analytisk?. I K. B. Pedersen & L. D. Nielsen (red.): *Kvalitative metoder – fra metateori til markarbejde.* Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Halkier, B., & Jensen, I. (2008). Det sociale som performativitet–et praksisteoretisk perspektiv på analyse og metode. *Dansk Sociologi, 19*(3), 49-68.

Halpern, P., Nirel, N., Goldwag, R., Feigenberg, Z. &, Abadi, D. (2008): Stress, work overload, burnout, and satisfaction among paramedics in israel. *Prehospital Disaster Medicin, 23*(6), 537-546.

Hammarén, N., & Johansson, T. (2014): Homosociality in between power and intimacy. *SAGE Open, 4*(1), 2158244013518057.

Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007): *Ethnography: Principles in practice* (Third Edition .). New York: Routledge.

Hancock, P., & Tyler, M. (2007): Un/doing gender and the aesthetics of organizational performance. *Gender, Work & Organization, 14*(6), 512-533.

Hannah-Moffat, K., & O'Malley, P. (2007): *Gendered risks*. London: Routledge.

Hansen, A., & Hansen, C. D. (2003): Autenticitet & standardisering: Om betingelserne for identitetskonstruktionen i den danske rocksfære. *Tidsskriftet GRUS,* (69), 41-69.

Hansen, C. D., Rasmussen, K., Kyed, M., Nielsen, K. J., & Andersen, J. H. (2012): Physical and psychosocial work environment factors and their association with health outcomes in Danish ambulance personnel – a cross-sectional study. *BMC Public Health, 12*(1), 534.

Harré, R., & Langenhove, L. v. (1999): *Positioning theory: Moral contexts of intentional action*. Oxford: Blackwell.

Harré, R., & Moghaddam, F. (2003): *The self and others: Positioning individuals and groups in personal, political, and cultural contexts*. Westport: Praeger.

Hartmann, H. (1976): Capitalism, patriarchy, and job segregation by sex. *Signs, 1*(3), 137-169.

Hartmann, H. I. (1979): The unhappy marriage of Marxism and feminism: Towards a more progressive union. *Capital & Class, 3*(2), 1-33.

Hartpence, C. A. (2007): *Adrenaline junkies: A paramedic nightmare* AuthorHouse.

Hasse, C. (2002): *Kultur i bevægelse: Fra deltagerobservation til kulturanalyse - i det fysiske rum*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Hasse, C. (2011): *Kulturanalyse i organisationer: Begreber, metoder og forbløffende læreprocesser*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Hastrup, K. (1992): *Det antropologiske projekt om forbløffelse*. København: Gyldendal.

Hastrup, K. (1997): Kultur som analytisk begreb. I *Kulturanalyse: Fortolkningens forløb i antropologien* Hastrup, K & Ramløv, K (red.). København: Akademisk Forlag.

Hastrup, K. (2003): Metoden - opmærksomhedens retning. I *Ind i Verden. En Grundbog i Antropologisk Metode.* Hastrup, K (red.).København: Hans Reitzels Forlag

Hastrup, K. (2004): *Kultur: Det fleksible fællesskab*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Hastrup, K (2005): Tavsheden - Inkorporeret viden og praktisk kunnen. I: *Perspektivet – kvalitativ forskning i arbejdsmiljø og arbejdsliv*, Baarts, C. & Fredslund, H(red): 26-53. København: Arbejdsmiljøinstituttet.

Hastrup, K. (2010): Feltarbejde. I Brinkmann, S .& L.Tanggaard (Red.). *Kvalitative Metoder.* København: Hans Reitzels Forlag

Hastrup, K., Rubow, C., & Tjørnhøj-Thomsen, T. (2011): *Kulturanalyse: Kort fortalt*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Hatch, M. J., & Schultz, M. (1997): Relations between organizational culture, identity and image. *European Journal of Marketing, 31*(5/6), 356-365.

Hatch, M. J., & Schultz, M. (2002): The dynamics of organizational identity. *Human Relations, 55*(8), 989-1018.

Hatch, M. J., & Schultz, M. (2009): *Brug dit brand: Udtryk organisationens identitet igennem corporate branding.* København: Gyldendal Business.

Hatcher, C. (2008): Becoming a successful corporate character and the role of emotional management. *The Emotional Organization – Passions and Power.* Fineman, S.(red.): 153-166. Oxford: John Wiley & Sons

Haukelid, K. (2008): Theories of (safety) culture revisited--an anthropological approach. *Safety Science, 46*(3), 413-426.

Hayward, R. M., & Tuckey, M. R. (2011): Emotions in uniform: How nurses regulate emotion at work via emotional boundaries. *Human Relations, 64*(11), 1501-1523.

Hechter, M. (2008): The rise and fall of normative control. *Accounting, Organizations and Society, 33*(6), 663-676.

Henriksen, L. S. (2011): Tillid–et spørgsmål om moral? *Dansk Sociologi, 22*(2), 47-63.

Hochschild, A.R. (1983): *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling.* Berkeley: University of California Press.

Hochschild, A. R. (2003): *The commercialization of intimate life: Notes from home and work* Berkeley: University of California Press.

Hofstede, G. H., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010): *Cultures and organizations: Software of the mind: Intercultural cooperation and its importance for survival* (Rev. and exp. 3. ed. ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Hollnagel, E. (2008): Resilience engineering in a nutshell. In *Resilience engineering: Concepts and precepts,* 'Erik Hollnagel', 'David D. Woods' & 'Nancy Leveson' (Eds.), (pp. 347-358). Aldershot, UK: Ashgate.

Hollnagel, E. (2012): Resilience engineering – fra sikkerhed I til sikkerhed II. Patientsikkerhed: Tilgange Og Forståelser – Kvalitetsudvikling Med Patienten i Centrum. Center for Kvalitet. *Region Syddanmark,*

Hollnagel, E., & Poulstrup, A. (2012): Sikkerhedstænkning og-styring er patientsikkerhed i et nyt perspektiv. *Ugeskrift for Læger, 174*, 2785-2787

Hollnagel, E., & Woods, D. D. (2006): Epilogue: Resilience engineering precepts. In *Resilience engineering: Concepts and precepts,* 'Erik Hollnagel', 'David D. Woods' & 'Nancy Leveson' (Eds.), 347-358. Aldershot, UK: Ashgate.

Holmes, J. (2006): *Gendered talk at work: Constructing gender identity through workplace discourse.* New York: John Wiley & Sons.

Hughes, E. C. (1984): *The sociological eye: Selected papers.* Transaction Publishers.

Hunt, J. (1984): The development of rapport through the negotiation of gender in field work among police. *Human Organization, 43*(4), 283-296.

Højgaard, L. 2008: Køn er ikke relevant her. Den vertikale kønssegregering på det danske arbejdsmarked, i Emerek, R. og Holt H.: *Lige Muligheder – Frie Valg?* København: SFI (08:24), 145-165.

Højgaard, L. (2010): Kan man interviewe sig til viden–om køn? *Dansk Sociologi, 21*(1), 9-25.

Iacuone, D. (2005): "Real men are tough guys": Hegemonic masculinity and safety in the construction industry. *The Journal of Men's Studies, 13*(2), 247-266.

Ignatow, G. (2007): Theories of embodied knowledge: New directions for cultural and cognitive sociology? *Journal for the Theory of Social Behaviour, 37*(2), 115-135.

Ignatow, G. (2009): Why the sociology of morality needs bourdieu's habitus. *Sociological Inquiry, 79*(1), 98-114.

Illouz, E. (2003): *Oprah Winfrey and the glamour of misery: An essay on popular culture*. New York: Columbia University Press.

Illouz, E. (2008): *Saving the modern soul: Therapy, emotions, and the culture of self-help*. Berkeley: University of California Press.

Jacobsen, K. (2006): *Falck 1906-2006*. København: Lindhardt og Ringhof.

Jacobsen, K. (2011). *Velfærdens pris: Arbejderbeskyttelse og arbejdsmiljø gennem 150 år*. København: Gads Forlag.

Jensen, S.Q. (2009): "Er det noget med bander?"– Om modstand, andenhed og positioner i et sociologisk feltarbejde. *Dansk Sociologi, 20*(1), 45-63.

Jensen, S. Q., Kyed, M., Christensen, A.D., Bloksgaard, L., Hansen, C. D., & Nielsen, K. J. (2014): A gender perspective on work-related accidents. *Safety Science, 64*(0), 190-198.

Järvinen, Margaretha (2005): Interview i en interaktionistisk begrebsramme. I Järvinen, M & Mik-Meyer, N (red.): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.

Jonsson, A., & Segesten, K. (2003a): The meaning of traumatic events as described by nurses in ambulance service. *Accident and Emergency Nursing, 11*(3), 141-152.

Jonsson, A., Segesten, K., & Mattsson, B. (2003b): Post-traumatic stress among Swedish ambulance personnel. *Emergency Medicine Journal, 20*(1), 79-84.

Jonsson, A., & Segesten, K. (2004): Guilt, shame and need for a container: A study of post-traumatic stress among ambulance personnel. *Accident and Emergency Nursing, 12*(4), 215-223.

Kamoche, K., & Maguire, K. (2011): Pit sense: Appropriation of practice-based knowledge in a UK coalmine. *Human Relations, 64*(5), 725-744.

Kanter, R. M. (1977): *Men and women of the corporation*. New York: Basic Books.

Kasperson, R. E., Renn, O., Slovic, P., Brown, H. S., Emel, J., Goble, R., et al. (1988): The social amplification of risk: A conceptual framework. *Risk Analysis, 8*(2), 177-187.

Kaplan, D. (2005): Public intimacy: Dynamics of seduction in male homosocial interactions. *Symbolic Interaction, 28*(4), 571-595.

Kelan, E. K. (2010): Gender logic and (un)doing gender at work. *Gender, Work & Organization, 17*(2), 174-194.

Kimmel, M. S. (1992): Reading men: Men, masculinity, and publishing. *Contemporary Sociology, 21*(2), 162-171.

Kimmel, M. S. (1994): Masculinityas homophobia: Fear, shame, and silence in the construction of gender identity. I H. Brod, & M. Kaufman (red.), *Theorizing masculinities*. 119-141. Thousand Oaks: Sage.

Kneer, G., & Nassehi, A. (1997): *Niklas Luhmann: Introduktion til teorien om sociale systemer*. København: Hans Reitzels Forlag.

Knudsen, F. (2009): Paperwork at the service of safety? workers' reluctance against written procedures exemplified by the concept of seamanship'. *Safety Science, 47*(2), 295-303.

Koch, C., & Richter, A. (2005): Brydningen. Hvad er der galt med sikkerhedskulturen?. In *Perspektivet – Kvalitativ forskning i arbejdsliv og arbejdsmiljø.* (Baarts, C & Fredslund, H red.)(132-162). København: Arbejdsmiljøinstituttet.

Koch, C. (2013): From crew to country? Local and national construction safety cultures in Denmark. *Construction Management and Economics, 31*(6), 691-703.

Korczynski, M. (2003): Communities of coping: Collective emotional labour in service work. *Organization, 10*(1), 55-79.

Krause-Jensen, J. (2010): *Flexible firm: The design of culture at Bang & Olufsen*. New York: Berghahn Books.

Kristiansen, S., & Krogstrup, H. K. (1999): *Deltagende observation: Introduktion til en samfundsvidenskabelig metode.* København: Hans Reitzels Forlag.

Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. (1952): *Culture: A critical review of concepts and definitions.* Papers.Peabody Museum of Archaeology & Ethnology Cambridge: Harvard University

Kunda, G. (2006): *Engineering culture: Control and commitment in a high-tech corporation* (2nd ed.) Temple University Press.

Kvale, S. (1997): *Interview: En introduktion til det kvalitative forskningsinterview* (1. udgave). København: Hans Reitzels Forlag.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009): *Interview: Introduktion til et håndværk* (2. udgave.). København: Hans Reitzels Forlag.

Kvande, E (2003): "Doing Gender in Organizations – Theoretical Possibilities and Limitations". I Ewa Gunnarsson et al. (red.): *Where have all the Structures gone? Doing Gender in Organisations, Examples from Finland, Norway and Sweden.* Stockholm: Center for Woman's Studies, Stockholm University.

Kvande, E. (2007): *Doing gender in flexible organizations.* Bergen: Fagbokforlaget.

Kvande, E., & Rasmussen, B. (1994): Men in male-dominated organizations and their encounter with women intruders. *Scandinavian Journal of Management, 10*(2), 163-173.

Kyed, M. (2014, fourthcoming): Masculinity, Emotions and 'Communities of Relief' among Male Emergency Medical Technicians. I "*Gender, emergency work and the Rescue Services: Contested terrains and challenges*" (Ericson, & Mellström, U red), Karlstad University Press (Forventet udgivelse forår 2014)

Lamont, M. (2000): *The dignity of working men: Morality and the boundaries of race, class, and immigration.* Cambridge: Harvard University Press.

Lamont, M. (1992): *Money, morals, and manners: The culture of the French and the American upper-middle class.* Chicago: University of Chicago Press.

Larsen, S. F. (1988): Remembering without experiencing: Memory for reported events. I *Remembering reconsidered Ecological and Traditional Approaches to the Study of Memory* (Neisser, U. & Winograd, E. red), 326-355. Cambridge: Cambridge University Press.

Lave, J., & Wenger, E. (1991): *Situated learning: Legitimate peripheral participation.* Cambridge: Cambridge University Press.

Laurendeau, J. (2013): "Just tape it up for me, ok?" - Masculinities, injury and embodied emotion. *Emotion, Space and Society,* (in press, avalible online)

Leder, D. (1990): *The absent body*. Chicago: University of Chicago Press.

Lehn-Christiansen, S., & Holen, M (2013): Ansvar for egen sundhed-som kønnet figur. In Betina Dybbroe, Birgit Land & Steen Baagøe Nielsen (Eds.), *Sundhedsfremme - et kritisk perspektiv* (pp. 55-67). København: Samfundslitteratur.

Leidner, R. (1991): Serving hamburgers and selling insurance: Gender, work, and identity in interactive service jobs. *Gender & Society, 5*(2), 154-177.

Leidner, R. (1993): *Fast food, fast talk: Service work and the routinization of everyday life*. Berkeley: University of California Press.

Levant, R. F., Wimer, D. J., & Williams, C. M. (2011): An evaluation of the health behavior inventory-20 (HBI-20) and its relationships to masculinity and attitudes towards seeking psychological help among college men. *Psychology of Men & Masculinity, 12*(1), 26.

Levant, R. F., & Wimer, D. J. (2014). Masculinity constructs as protective buffers and risk factors for Men's health. *American Journal of Men's Health, 8*(2), 110-120.

Lewis, P. (2005): Suppression or expression an exploration of emotion management in a special care baby unit. *Work, Employment & Society, 19*(3), 565-581.

Lewis, P. (2007): Emotion work and emotion space in a special care baby unit. I: Lewis, P. and Simpson, R., (red). *Gendering Emotions in Organizations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Lewis P. & Simpson R. (2007): Gender and emotions: Introduction. In Lewis, P., Simpson, R. (red.), *Gendering emotions in organisations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Limborg, H. J. & Hvenegaard, H. (2008): Når man arbejder med mennesker - relationer, følelser og psykisk arbejdsmiljø, i *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 10(4), 12-27.

Lindsay, C., & McQuaid, R. W. (2004): Avoiding the 'McJobs' unemployed job seekers and attitudes to service work. *Work, Employment & Society, 18*(2), 297-319.

Lizardo, O., & Strand, M. (2010): Skills, toolkits, contexts and institutions: Clarifying the relationship between different approaches to cognition in cultural sociology. *Poetics, 38*(2), 205-228.

Lois, J. (2003): *Heroic efforts: The emotional culture of search and rescue volunteers*. New York: NYU Press.

Lois, J. (2005): Gender and emotion management in the stages of edgework. I *Edgework - the sociology of risk-taking*. Lyng, S (red.). New York and London: Routledge.

Lomas, T. (2013): Critical positive masculinity. *MSC-Masculinities & Social Change, 2*(2), 167-193.

Louis, M. R. (1980): Surprise and sense making: What newcomers experience in entering unfamiliar organizational settings. *Administrative Science Quarterly, 25*(2), pp. 226-251.

Luhmann, N. (1997): Risiko og fare. I *Iagttagelse og paradoks - essays om autopoetiske systemer*. 155-201. København: Gyldendal.

Luhmann, N. (1999): *Tillid: En mekanisme til reduktion af social kompleksitet*. København: Hans Reitzels Forlag.

Lumsden, K. (2010). Gendered performances in a male-dominated subculture:'girl racers', car modification and the quest for masculinity. *Sociological Research Online, 15*(3), 6.

Lupton, D. (1998): *The emotional self: A sociocultural exploration*. London: Sage.

Lupton, D. (1999): *Risk*. London: Sage.

Lupton, B. (2006): Explaining men's entry into Female-Concentrated occupations: Issues of masculinity and social class. *Gender, Work & Organization, 13*(2), 103-128.

Lyng, S. (1990): Edgework: A social psychological analysis of voluntary risk taking. *American Journal of Sociology, 95*(4), pp. 851-886.

Lyng, S. (2005): *Edgework: The sociology of risk taking*. New York: Routledge.

Mahalik, J. R., Burns, S. M., & Syzdek, M. (2007): Masculinity and perceived normative health behaviors as predictors of men's health behaviors. *Social Science & Medicine, 64*(11), 2201-2209.

Maier, M., & Messerschmidt, J. W. (1998): Commonalities, conflicts and contradictions in organizational masculinities: Exploring the gendered genesis of the challenger disaster. *Canadian Review of Sociology/Revue Canadienne De Sociologie, 35*(3), 325-344.

Malcom, N. L. (2006): "Shaking it off" and "Toughing it out": Socialization to pain and injury in girls' softball. *Journal of Contemporary Ethnography, 35*(5), 495-525.

Mannon, J. M. (1981): Aiming for "detached concern"--how EMTs and paramedics cope. *Emergency Medical Services, 10*(3), 6, 11-4, 19-20 passim.

Mannon, J. M. (1992): *Emergency encounters: EMTs and their work*. Boston: Jones & Bartlett Publishers.

March, J. G., & Olsen, J. P. (1989): Rediscovering institutions: The organizational basis of politics. New York: Free Press.

Marcus, G. E. (1989): Imagining the whole - Ethnography's contemporary efforts to situate itself. *Critique of Anthropology, 9*(3), 7-30.

Martin, J. (1992): *Cultures in organizations: Three perspectives*. New York: Oxford University Press.

Martin, J. (2002): *Organizational culture: Mapping the terrain*. London: Sage.

Martin, P. Y. (2003): "Said and done" versus "Saying and doing" gendering practices, practicing gender at work. *Gender & Society, 17*(3), 342-366.

Martin, P. Y. (2004): Gender as social institution. *Social Forces, 82*(4), 1249-1273.

Martin, P. Y. (2006): Practising gender at work: Further thoughts on reflexivity. *Gender, Work & Organization, 13*(3), 254-276.

Martin, P. Y., & Collinson, D. (2002): Over the pond and across the water': Developing the field of 'Gendered organizations. *Gender, Work & Organization, 9*(3), 244-265.

McCann, L., Granter, E., Hyde, P., & Hassard, J. (2013): Still blue-collar after all these years? an ethnography of the professionalization of emergency ambulance work. *Journal of Management Studies, 50*(5), 750-776.

McCarl, R. S. (1984): "You've come a long way. and now this is your retirement": An analysis of performance in fire fighting culture. *The Journal of American Folklore, 97*(386), 393-422.

McEvoy, M., (2002): Managing stress at work and home. *Fire Engineering, 155 (6),* , 41-47.

McDowell, L. (1997): *Capital culture: Gender at work in the city*. Oxford: John Wiley & Sons.

McDowell, L. (2003): *Redundant masculinities?: Employment change and white working class youth*. Malden, MA: Blackwell Pub.

McDowell, L. (2009): *Working bodies: Interactive service employment and workplace identities*. Chichester, UK: Wiley-Blackwell.

McKeganey, N., & Bloor, M. (1991): Spotting the invisible man: The influence of male gender on fieldwork relations. *British Journal of Sociology,*42(2), 195-210.

Mellström, U. (2002): Patriarchal machines and masculine embodiment. *Science, Technology & Human Values*, 27(4), 460-478.

Mellström, U. (2004): Machines and masculine subjectivity. *Men and Masculinities*, 6(4), 368-382.

Mellström, U et al. (2014): Gender, emergency work and the Rescue Services: Contested terrains and challenges.I *Gender Emergencies* (Mellström, U & Ericson, M. red). Karlstad: Karlstad University Press (Forventet udgivelse forår 2014)

Merleau-Ponty, M. (1962): *Phenomenology of perception*. London: Routledge.

Merleau-Ponty, M. (1963): *The structure of behaviour*. Pittsburgh, Pennsylvania, USA: Duquesne University Press.

Metz, D. L. (1981): *Running hot: Structure and stress in ambulance work*. Cambridge, Massachusetts: Abt books.

Meuser, M. (2007): Serious games: Competition and the homosocial construction of masculinity. *Norma, 2*(1), 38-51.

Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977): Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology.* 82(2), 340-363.

Meyerson, D., & Martin, J. (1987): Cultural change: An integration of three different views. *Journal of Management Studies, 24*(6), 623-647.

Mik-Meyer, N. (2008). Managing fat bodies: Identity regulation between public and private domains. *Outlines.Critical Practice Studies, 10*(2), 20-35.

Miller, J., & Glassner, B. (2011): The 'inside' and the 'outside': Finding realities in interviews. I *Qualitative Research.* Silverman, D. (red.) London: Sage.

Mitchell, J. T. (1983): When disaster strikes: The critical incident stress debriefing process. *Journal of Emergency Medical Services,* 8(1):36-9.

Mitchell, J. T., & Everly, G. (2000): Critical incident stress management and critical incident stress debriefings: Evolutions, effects and outcomes. *Psychological Debriefing: Theory, Practice, and Evidence,* , 71-90.

Molin, K., & Elklit, A. (2007a): Indsatsen i Seest. *Psykolog Nyt, 61*(13), 8-13.

Molin, K., & Elklit, A. (2007b): Indsatsen i Seest II. *Psykolog Nyt, 61*(14), 8-14.

Monaghan, L. F. (2002a): Embodying gender, work and organization: Solidarity, cool loyalties and contested hierarchy in a masculinist occupation. *Gender, Work & Organization, 9*(5), 504-536.

Monaghan, L. F. (2002b): Hard men, shop boys and others: Embodying competence in a masculinist occupation. *The Sociological Review, 50*(3), 334-355.

Monrad, M. (2010): Faglig uenighed i relationsarbejde: følelsesmæssige barrierer for konstruktiv udnyttelse af faglig uenighed blandt pædagoger. *Tidskrift for Arbejdsliv*, 12(3), 87-101.

Morgan, G., Frost, P. J., & Pondy, L. R. (1983): Organizational symbolism. I *Organizational symbolism.* Pondy, L. R., Frost, P. J., Morgan, G., & Dandridge T. C. (Red.). Greenwich, CT: JAI Press.

Morgan, D. H. J. (1992): *Discovering men*. London: Routledge

Morgan, G. (2006): *Images of organization*. London: Sage.

Mullany, L. (2007): *Gendered discourse in the professional workplace*. Basinstoke: Palgrave Macmillan.

Mumby, D. K., & Ashcraft, K. L. (2006): Organizational communication studies and gendered organization: A response to Martin and Collinson. *Gender, Work & Organization, 13*(1), 68-90.

Murgia, A., & Poggio, B. (2009): Challenging hegemonic masculinities: Men's stories on gender culture in organizations. *Organization, 16*(3), 407-423.

Musaeus, P. (2012): Korttids etnografi - hverken blitzkrig eller eksil. I *Deltager observation: En metode til undersøgelse af psykologiske fænomener*. Pedersen, M, Jacob KIitmøller & Klaus Nielsen (red.). København: Hans Reitzels Forlag.

Myers, K. K. (2005): A burning desire assimilation into a fire department. *Management Communication Quarterly, 18*(3), 344-384.

Mørch, S. (2006): *Sophus har været der: Falck i 100 år*. København: Gad.

Nayak, A. (2006): Displaced masculinities: Chavs, youth and class in the post-industrial city. *Sociology, 40*(5), 813-831.

Nentwich, J. C., & Kelan, E. K. (2014): Towards a topology of ?doing gender?: An analysis of empirical research and its challenges. *Gender, Work & Organization, 21*(2), 121-134.

Nielsen, K. (2008): *Den kulturformende sikkerhedsorganisation*. Århus: Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.

Nielsen, M. L., & Sørensen, N. U. (2009): *Spænd Hjelmen: Et Pilotprojekt Om Unges Forhold Til Arbejdsmiljø Og Risikoadfærd i Arbejdet*. Center for ungdomsforskning. DPU.

Nielsen, M. L. (2012): Adapting 'The Normal'–Examining relations between youth, risk and accidents at work. *Nordic Journal of Working Life Studies, 2*(2), pp. 71-85.

Nielsen, M. L., Dyreborg, J., Kines, P., & Nielsen, K. (2013): Situating young workers' risk management in the retail industry. *Nordic Journal of Working Life Studies,*

Nixon, D. (2006): 'I just like working with my hands': Employment aspirations and the meaning of work for low-skilled unemployed men in Britain's service economy. *Journal of Education and Work, 19*(2), 201-217.

Nixon, D. (2009): I can't put a smiley face on': Working-Class masculinity, emotional labour and service work in the 'New economy'. *Gender, Work & Organization, 16*(3), 300-322.

Nævestad, T. (2008a): Safety understandings among crane operators and process operators on a Norwegian offshore platform. *Safety Science, 46*(3), 520-534.

Nævestad, T. (2008b): Safety cultural preconditions for organizational learning in High-Risk organizations. *Journal of Contingencies and Crisis Management, 16*(3), 154-163.

Nævestad, T. (2009): Mapping research on culture and safety in High-Risk organizations: Arguments for a sociotechnical understanding of safety culture. *Journal of Contingencies and Crisis Management, 17*(2), 126-136.

O'Brien, R., Hunt, K., & Hart, G. (2005): 'It's caveman stuff, but that is to a certain extent how guys still operate': Men's accounts of masculinity and help seeking. *Social Science & Medicine, 61*(3), 503-516.

O'Malley, P. (1992): Risk, power and crime prevention. *Economy and Society, 21*(3), 252-275.

Olofsson, J. (2009): A momentary lapse of identity and control: Straddling male collaborations with professional instruments. *The Journal of Men's Studies, 17*(2), 129-144.

Olstead, R. (2011): Gender, space and fear: A study of women's edgework. *Emotion, Space and Society, 4*(2), 86-94.

Ortner, S. B. (1972): Is female to male as nature is to culture? *Feminist Studies, 1*(2), 5-31.

Ortner, S. B. (1973): On key Symbols. *American Anthropologist, 75*(5), 1338-1346.

Orr, J. E. (1990): Sharing knowledge, celebrating identity: War stories and community memory among service technicians. I. Middleton D. S & D. Edwards (Eds.), *Collective remembering: Memory in society.* 169–189. Newbury Park, CA: Sage.

Orr, J. E. (1996): *Talking about machines: An Ethnography of a modern job*. Cornell University Press.

Paap, K. (2006): *Working construction: Why white working-class men put themselves--and the labor movement--in harm's way*. Ithaca and London: Cornell University Press.

Palmer, C. E. (1983a): "Trauma junkies" and street work. *Journal of Contemporary Ethnography, 12*(2), 162-183.

Palmer, C. E. (1983b): A note about paramedics' strategies for dealing with death and dying. *Journal of Occupational Psychology, 56*(1), 83-86.

Parrot G.W. (2003): Positioning and emotions. I: Harré, R. & Moghaddam, F. (red.) *The self and others: Positioning individuals and groups in personal, political and cultural contexts*. Westpoint: Praeger.

Pedersen, O (2013): *Sundhedspleje - Studier af en normaliserende praksis*. Ph.d.-afhandling. Institut for Sociologi og Socialtarbejde. Aalborg Universitet.

Peters, T. J., & Waterman, R. H. (1982): In search of excellence: Lessons from American's best-run companies. New York: Harper & Row

Pettersen, K., & Aase, K. (2008): Explaining safe work practices in aviation line maintenance. *Safety Science, 46*(3), 510-519.

Pietilä, I. (2008): Between rocks and hard places: Ideological dilemmas in men's talk about health and gender. Tampere: Tampere University.

Pilgeram, R. (2007): 'Ass-kicking'Women: Doing and undoing gender in a US livestock auction. *Gender, Work & Organization, 14*(6), 572-595.

Pirrallo, R. G., Levine, R., & Dickison, P. (2005): Behavioral health risk factors of united states emergency medical technicians: The LEADS project. *Prehospital and Disaster Medicine, 20*(4), 235.

Poggio, B. (2006). Editorial: Outline of a theory of gender practices. *Gender, Work & Organization, 13*(3), 225-233.

Pogrebin, M. R., & Poole, E. D. (1988): HUMOR IN THE BRIEFING ROOM A study of the strategic uses of humor among police. *Journal of Contemporary Ethnography, 17*(2), 183-210.

Pogrebin, M. R., & Poole, E. D. (1991): Police and tragic events: The management of emotions. *Journal of Criminal Justice, 19*(4), 395-403.

Poder, P. (2010): Når medarbejdere håndterer hinandens følelser: Om betydningen af kollegers "other emotion management" for deres identitetsarbejde. *Tidsskrift for Arbejdsliv, 12*(3), 72-86.

Polletta, F., Chen, P. C. B., Gardner, B. G., & Motes, A. (2011): The sociology of storytelling. *Annual Review of Sociology, 37*, 109-130.

Potter, J. & Wetherell, M. (1987): *Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behavior*. London: Sage.

Potter, J., Wetherell, M., Gill, R., & Edwards, D. (1990): Discourse: Noun, verb or social practice? *Philosophical Psychology,* 3(2-3), 205-217.

Powdermaker, H. (1966): *Stranger and friend: The way of an anthropologist.* New York: WW Norton & Company.

Pugh, A. J. (2013): What good are interviews for thinking about culture? Demystifying interpretive analysis. *American Journal of Cultural Sociology, 1*(1), 42-68.

Pullen, A., & Knights, D. (2007): Editorial: Undoing gender: Organizing and disorganizing performance. *Gender, Work & Organization, 14*(6), 505-511.

Putnam, L. L., & Mumby, D. K. (1993): Organizations, emotion and the myth of rationality. I *Emotion in organizations.* Fineman, S. (red.). London: Sage.

Putnam, R. D. (1993): *Making democracy work.* Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Putnam, R. D. (2000): *Bowling alone.* New York: Simon and Schuster.

Prieur, A. (1998): Forholdet mellem kjønn og klasse med utgangspunkt i Bourdieus sosiologi i "Sociologisk tidsskrift" Årgang 6, Nummer 1-2, pp: 131-146.

Prieur, A. (2002a): Objektivering og refleksivitet – om Pierre Bourdieus perspektiv på design og interview. "Liv, fortælling, tekst – Strejftog I kvalitativ sociologi" (Jakobsen. M. H. et al red). pp: 109-132)

Prieur, A. (2002b): At sætte sig i en andens sted: En diskussion af nærhed, afstand og feltarbejde. "Liv, fortælling, tekst – Strejftog I kvalitativ sociologi" (Jakobsen. M. H. et al red). pp: 135-156.

Rabinow, P. (2007[1977]): *Reflections on fieldwork in morocco* (30th Anniversary Edition) Berkeley: University of California Press.

Radley, A., & Billig, M. (1996): Accounts of health and illness: Dilemmas and representations. *Sociology of Health & Illness, 18*(2), 220-240.

Rapley T. (2004): Interviews. I *Qualitative Research Practice.* Seale, B.S., Gobo, G., Gubrium, J.F., Silverman, D, (red.). 15-33. London: Sage.

Ray, C. A. (1986): Corporate culture: The last frontier of control? *Journal of Management Studies, 23*(3), 287-297.

Raz, A. E. (2007): Communities of practice or communities of coping?: Employee compliance among CSRs in israeli call centres. *Learning Organization, the, 14*(4), 375-387.

Reason, J. (1990): *Human error.* Cambridge: Cambridge University Press.

Reason, J. (1997): *Managing the risks of organizational accidents.* Aldershot: Ashgate.

Reason, J. (2000): Human error: Models and management. *British Journal of Medicin* 320(7237), 768-770.

Reason, J. (2008): *The human contribution: Unsafe acts, accidents and heroic recoveries.* Aldershot: Ashgate.

Reckwitz, A. (2002): Toward a theory of social practices. *European Journal of Social Theory, 5*(2), 243-263.

Refskou, M. M. (2005): Kælkebakker, ambulancer og brandvagter: Sophus Falck og hans kamp for at kommercialisere redningstjenesten. *Historisk Tidsskrift, 105*(2), 381-417.

Reiman, T., & Oedewald, P. (2007): Assessment of complex sociotechnical Systems–Theoretical issues concerning the use of organizational culture and organizational core task concepts. *Safety Science, 45*(7), 745-768.

Reinicke, K. (2002): *Den hele mand: Manderollen i forandring.* København: Schønberg.

Reinicke, K. (2013): *Mænd: Køn under forvandling.* Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Rennison, B. W. (2012): *Knæk kønnets koder: Kvinder i ledelse.* Københavm: Gyldendal.

Richter, A., & Koch, C. (2004): Integration, differentiation and ambiguity in safety cultures. *Safety Science, 42*(8), 703-722.

Ridgeway, C. L. (2009): Framed before we know it how gender shapes social relations. *Gender & Society, 23*(2), 145-160.

Ridgeway, C. L. (2011): *Framed by gender: How gender inequality persists in the modern world* Oxford University Press.

Ridgeway, C. L., & Correll, S. J. (2004): Unpacking the gender system: A theoretical perspective on gender beliefs and social relations. *Gender & Society*, 18(4), 510-531.

Risman, B. J. (2004): Gender as a social structure theory wrestling with activism. *Gender & Society, 18*(4), 429-450.

Risman, B. J. (2009): From doing to undoing: Gender as we know it. *Gender and Society, 23*(1), 81-84.

Risman, B. J., & Davis, G. (2013): From sex roles to gender structure. *Current Sociology, 61*(5-6), 733-755.

Robertson, S. (2007): *Understanding men and health: Masculinities, identity and well-being.* Berkshire, UK. Open University Press

Robinson, V. (2008): *Everyday masculinities and extreme sport: Male identity and rock climbing.* Oxford: Berg.

Robinson, V., & Hockey, J. (2011): *Masculinities in transition.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Roderick, M., Waddington, I., & Parker, G. (2000): PLAYING HURT managing injuries in English professional football. *International Review for the Sociology of Sport, 35*(2), 165-180.

Rosen, M. (1985): Breakfast at spiro's: Dramaturgy and dominance. *Journal of Management, 11*(2), 31-48.

Rose, N. (2003): At regere friheden-en analyse af politisk magt I avanceret liberale demokratier. I "*Perspektiver på magt og styring*" (Borch, C & Larsen, L.T. red.)180-199. København: Hans Reitzels Forlag.

Ross-Smith, A., & Kornberger, M. (2004): Gendered rationality? A genealogical exploration of the philosophical and sociological conceptions of rationality, masculinity and organization. *Gender, Work & Organization, 11*(3), 280-305.

Rowe, A., & Regehr, C. (2010): Whatever gets you through today: An examination of cynical humor among emergency service professionals. *Journal of Loss and Trauma, 15*(5), 448-464.

Sabo D. (2005): The study of masculinities and men's health: an overview. In *Handbook of Studies on Men & Masculinities*, Kimmel, MS. Hearn, J. Connell, R.W (red). Thousand Oaks: Sage

Sabo, D., & Gordon, D. (1995): *Men's health and illness: Gender, power, and the body.* Thousand Oaks: Sage

Saldaña, J. (2011): *Fundamentals of qualitative research.* New York: Oxford University Press.

Sandiford, P., & Seymour, D. (2007): The concept of occupational community revisited: Analytical and managerial implications in face-to-face service occupations. *Work, Employment & Society, 21*(2), 209-226.

Sanne, J. M. (2008a): Framing risks in a safety-critical and hazardous job: Risk-taking as responsibility in railway maintenance. *Journal of Risk Research, 11*(5), 645-658.

Sanne, J. M. (2008b): Incident reporting or storytelling? Competing schemes in a safety-critical and hazardous work setting. *Safety Science, 46*(8), 1205-1222.

Sauer, B. (1999): Embodied experience: Representing risk in speech and gesture. *Discourse Studies, 1*(3), 321-354.

Schein, E. H. (2010): *Organizational culture and leadership*. San Frensisco: Jossey-Bass.

Schrock, D., & Schwalbe, M. (2009): Men, masculinity, and manhood acts. *Annual Review of Sociology, 35*, 277-295.

Schultz, I. (2005): Kampen om at definere virkeligheden: Journalisten, forskeren og interviewet som et møde mellem to felter. I *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red.). København: Hans Reitzels Forlag.

Schultz, M. (1990): *Kultur i organisationer: Funktion eller symbol*. Frederiksberg: Handelshøjskolens Forlag.

Schultz, M., & Hernes, T. (2013): A temporal perspective on organizational identity. *Organization Science, 24*(1), 1-21.

Schutz, A. (2005): *Hverdagslivets sociologi: En tekstsamling*. København: Hans Reitzels Forlag.

Schwartz, B. (2011): Practical wisdom and organizations. *Research in Organizational Behavior, 31*(0), 3-23.

Schwartz, B., & Sharpe, K. (2010): *Practical wisdom: The right way to do the right thing*. New York: Riverhead Books

Scott, C.W, & Myers, K. K. (2005): The socialization of emotion: Learning emotion management at the fire station. *Journal of Applied Communication Research, 33*(1), 67-92.

Scott, C.W, & Myers, K.K (2010): Toward an integrative theoretical perspective on organizational membership negotiations: Socialization, assimilation, and the duality of structure. *Communication Theory, 20*(1), 79-105.

Scott, C.W, & Tracy, S. (2007): Riding fire trucks and ambulances with America's heroes. I *Dirty work* (Drew, Shirley K., Melanie B. Mills, Bob M. Gassaway (red.). Baylor University Press.

Scott, C. W., & Trethewey, A. (2008): Organizational discourse and the appraisal of occupational hazards: Interpretive repertoires, heedful interrelating, and identity at work. *Journal of Applied Communication Research, 36*(3), 298-317.

Scott, S. D., Hirschinger, L. E., Cox, K. R., McCoig, M., Brandt, J., & Hall, L. W. (2009): The natural history of recovery for the healthcare provider "second victim" after adverse patient events. *Quality and Safety in Health Care, 18*(5), 325-330.

Seidler, V. J. (1992): *Men, sex and relationships: Writings from achilles heel*. London: Routledge.

Seidler, V. J. (2007): Masculinities, bodies, and emotional life. *Men and Masculinities, 10*(1), 9-21.

Sennett, R. (1998): *The corrosion of character: The personal consequences of work in the new capitalism*. New York: Norton.

Sennett, R. (2006): *The culture of the new capitalism*. New Haven: Yale University Press.

Sewell, W. H. (1992): A theory of structure: Duality, agency, and transformation. *American Journal of Sociology,* 98(1), 1-29.

Sewell, W. H. (1999): The concept(s) of culture. I *Beyond the cultural turn*. V. E. Bonnell, & L. Hunt (red.), 35-61. Berkeley: University of California.

Sheffy, R. (1997): Models and habituses: Problems in the idea of cultural repertoires. *Canadian Review of Comparative Literature, 24*(1), 35-47.

Shilling, C. (1991): Educating the Body: Physical Capital and the Production of Social Inequalities. I *Sociology* vol. 24(4), 653-672.

Shilling, C. (2004): Physical Capital and Situated Action: A New Direction for Corporal Sociology. I *British Journal of Educational Sociology*, Vol. 25(4), 473-487.

Shove, E., Pantzar, M., & Watson, M. (2012): *The dynamics of social practice: Everyday life and how it changes.* London: Sage.

Simonsen, S.S. (2006): *Mænd, sundhed og sygdom - Ronkedorfænomenet.* Århus: Klim.

Simpson, R. (2009): *Men in caring occupations: Doing gender differently.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Simpson, R., Slutskaya, N. and Hughes, J. (2012): Gendering and embodying dirty work: men managing taint in the context of nursing care. I *Dirty Work: Concepts and Identities* Simpson, R., Slustkaya, N., Lewis, P. and Hopfl, H. (red.) Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Silber, I. F. (2003): Pragmatic sociology as cultural sociology: Beyond repertoire theory? *European Journal of Social Theory, 6*(4), 427-449.

Silbey, S. S. (2009): Taming Prometheus: Talk about safety and culture. *Annual Review of Sociology, 35*, 341-369.

Smircich, L. (1983): Concepts of culture and organizational analysis. *Administrative Science Quarterly.* 28(3), 339-358.

Skeggs, B. (1997): Formations of class and gender: Becoming respectable. London: Sage.

Somerville, M. (2005): 'Working'culture: Exploring notions of workplace culture and learning at work. *Pedagogy, Culture and Society, 13*(1), 5-26.

Somerville, M. (2006): Subjected bodies, or embodied subjects: Subjectivity and learning safety at work. *Work, Subjectivity and Learning,* , 37-52.

Somerville, M., & Lloyd, A. (2006): Codified knowledge and embodied learning: The problem of safety training. *Studies in Continuing Education, 28*(3), 279-289.

Somerville, M. & Abrahamsson, L. (2007): Changing storylines and masculine bodies in Australian coal mining organisations. *Norma (Nordic Journal for Masculinity Studies), 2*(1), 52-69.

Spradley, J. P. (1980): *Participant observation.* New York: Wadsworth.

Staunæs, D & Søndergaard, D. M. (2005): "Interview i en tangotid". I Järvinen, M & Mik-Meyer, N (red.): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv.* København: Hans Reitzels Forlag.

Steen, E., Nęss, A. C., & Steen, P. A. (1997): Paramedics organizational culture and their care for relatives of cardiac arrest victims. *Resuscitation, 34*(1), 57-63.

Stinchcombe, A. L. (1990): Work institutions and the sociology of everyday life. I *The Nature of Work: Sociological Perspectives.* Erikson, K & Vallas, S. P, (red.) 99-116, New Haven: Yale University Press

Strati, A. (1999): *Organization and aesthetics* London: Sage.

Strati, A. (2003): 'Knowing in Practice: Aesthetic Understanding and Tacit Knowledge'. I *Knowing in Organizations: A Practice-based Approach* Nicolini, D, Gherardi, S. and Yanow, D (red.), Armonk, NY: M. E. Sharpe.

Strati, A. (2007): Sensible knowledge and practice-based learning. *Management Learning, 38*(1), 61-77.

Strauss, A., Fagerhaugh, S., Suczek, B., & Wiener, C. (1961): *Social organization of medical work*. New Brunswick: Transaction Publishers

Strøbæk, P. S. (2013): Let's have a cup of coffee! coffee and coping communities at work. *Symbolic Interaction, 36*(4), 381-397.

Sturdy, A. (1998): Customer care in a consumer society: Smiling and sometimes meaning it? *Organization, 5*(1), 27-53.

Swidler, A. (1986): Culture in action: symbols and strategies. *American Sociological Review* 51, 273–286.

Swidler, A. (2001a): *Talk of Love: How Culture Matters*. University of Chicago Press, Chicago.

Swidler, A. (2001b): What anchors cultural practices. I *The Practice Turn in Contemporary Theory*. Schatzki, T.R, Knorr Cetina, Eike Von Savigny, K (red.), London: Routledge.

Swidler, A. (2008): Comment on Stephen Vaisey's "Socrates, Skinner, and Aristotle: Three ways of thinking about culture in action". *Sociological Forum,* 23 (3), 614-618.

Søndergaard, D. M. (1996): *Tegnet på kroppen: Køn: Koder og konstruktioner blandt unge voksne i akademia*. Kbh.: Museum Tusculanum.

Søndergaard, D. M. (2000): Destabiliserende diskursanalyse: Veje ind i poststrukturalistisk inspireret empirisk forskning, i haavind. In Hanne Haavind (Ed.), *Kjønn og fortolkende metode–metodiske muligheter i kvalitativ forskning* (pp. 60-104). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Søndergaard, D. M. (2002): Poststructuralist approaches to empirical analysis. *International Journal of Qualitative Studies in Education, 15*(2), 187-204.

Sterud, T., Ekeberg, Ø., & Hem, E. (2006): Health status in the ambulance services: A systematic review. *BMC Health Services Research, 6*(1), 82.

Stinchcombe, A. L. (1990): Work institutions and the sociology of everyday life. I The Nature of Work: Sociological Perspectives K. Erikson, S.P. Vallas (red.) (pp. 99-116). New Haven: Yale University Press.

Strøbæk, P. S. (2013): Let's have a cup of coffee! Coffee and coping communities at work. *Symbolic Interaction,* 36(4), 381–397.

Taylor, C. (1993): To follow a rule. . . I *Bourdieu: Critical Perspectives.* Calhoun, C., LiPuma, E. & Postone, M (red.). 45-60. Chicago: University of Chicago Press

Taylor, S. S., Fisher, D., & Dufresne, R. L. (2002): The aesthetics of management storytelling A key to organizational learning. *Management Learning,* 33(3), 313-330.

Terrion, J. L., & Ashforth, B. E. (2002): From 'I'to 'we': The role of putdown humor and identity in the development of a temporary group. *Human Relations, 55*(1), 55-88.

Tharaldsen, J., & Haukelid, K. (2009): Culture and behavioural perspectives on safety–towards a balanced approach. *Journal of Risk Research, 12*(3-4), 375-388.

Thing, L. F. (2005): Er skadeskulturen i sport en machokultur. *Dansk Sociologi, 15*(2), 75-89.

Thurnell-Read, T., & Parker, A. (2008): Men, masculinities and firefighting: Occupational identity, shop-floor culture and organisational change. *Emotion, Space and Society, 1*(2), 127-134.

Tolson, A. (1977): *The limits of masculinity: Male identity and women's liberation*. London: Travistock Publications.

Tracy, S. J., & Tracy, K. (1998): Emotion labor at 911: A case study and theoretical critique.

Tracy, S. J., Myers, K. K., & Scott, C. W. (2006): Cracking jokes and crafting selves: Sensemaking and identity management among human service workers. *Communication Monographs, 73*(3), 283-308.

Tracy, S. J., & Scott, C. (2006): Sexuality, masculinity, and taint management among firefighters and correctional officers. *Management Communication Quarterly, 20*(1), 6-38.

Tracy, S. J. (2013): *Qualitative research methods: Collecting evidence, crafting analysis, communicating impact.* Oxford: John Wiley & Sons.

Trice, H. M., & Beyer, J. M. (1993): *The cultures of work organizations*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.

Vaisey, S. (2008): Socrates, Skinner, and Aristotle: Three ways of thinking about culture in action. *Sociological Forum, 23*(3), 603-613.

Vaisey, S. (2013): Is interviewing compatible with the dual-process model of culture. *American Journal of Cultural Sociology,* 2, 150-55.

van Langenhove, L. & Harré, R. (1999): Introducing positioning theory. I R. Harré & L. van Langenhove (red.), *Positioning theory: Moral contexts of intentional action* Oxford: Blackwell.

Van Maanen, J., & Kunda, G. (1989): Real feelings: Emotional expression and organizational culture. *Research in Organizational Behavior, 11*, 43-103.

Van Maanen, J. (1995): *Representation in ethnography*. Thousand Oaks: Sage.

Wacquant, L.. (2004). *Body & soul: Notebooks of an apprentice boxer* . New York: Oxford University Press.

Wacquant, L. (2005). Carnal connections: On embodiment, apprenticeship, and membership. *Qualitative Sociology, 28*(4), 445-474.

Vaught, C., & Smith, D. L. (1980): Incorporation and mechanical solidarity in an underground coal mine. *Work and Occupations, 7*(2), 159-187.

Wajcman, J. (1991): Patriarchy, technology, and conceptions of skill. *Work and Occupations, 18*(1), 29-45.

Wajcman, J. (2000): Reflections on gender and technology studies: In what state is the art? *Social Studies of Science, 30*(3), 447-464.

Walker, L., Butland, D., & Connell, R. W. (2000): Boys on the road: Masculinities, car culture, and road safety education. *The Journal of Men's Studies, 8*(2), 153-169.

Weatherall, A. (2000): Gender relevance in talk-in-interaction and discourse. *Discourse & Society, 11*(2), 286-288.

Weick, K. E. (1987): Organizational culture as a source of high reliability. *California Management Review, 29*(2), 112-127.

Weick, K. E. (1995): *Sensemaking in organizations*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Weick, K. E., & Sutcliffe, K. M. (2007): *Managing the unexpected: Resilient performance in an age of uncertainty* Jossey-Bass Inc Pub.

Wenger, E. (1997): *Communities of practice: Learning, meaning, and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wenger, E. (2000): Communities of practice and social learning systems. *Organization, 7*(2), 225-246.

West, C., & Fenstermaker, S. (1995): Doing difference. *Gender & Society, 9*(1), 8-37.

West, C., & Zimmerman, D. H. (1987): Doing gender. *Gender & Society, 1*(2), 125-151.

West, C., & Zimmerman, D. H. (2009): Accounting for doing gender. *Gender and Society, 23*(1), 112-122.

Wetherell, M. (1998): Positioning and interpretative repertoires: Conversation analysis and post-structuralism in dialogue. *Discourse & Society, 9*(3), 387-412.

Wetherell, M., & Edley, N. (1999): Negotiating hegemonic masculinity: Imaginary positions and psycho-discursive practices. *Feminism & Psychology, 9*(3), 335-356.

White, P., & Young, K. (1999): Is sport injury gendered? I *Sport and Gender in Canada,* 69-84. Canada: Oxford University Press.

Whitehead, A. (2005): Man to man violence: How masculinity may work as a dynamic risk factor. *The Howard Journal of Criminal Justice, 44*(4), 411-422.

Wicks, D. (2002): Institutional bases of identity construction and reproduction: The case of underground coal mining. *Gender, Work & Organization, 9*(3), 308-335.

Wickes, R., & Emmison, M. (2007): They are all 'doing gender'but are they are all passing? A case study of the appropriation of a sociological concept. *The Sociological Review, 55*(2), 311-330.

Williams, A. (2012). Emotion work in paramedic practice: The implications for nurse educators. *Nurse Education Today, 32*(4), 368-372.

Williams, A. (2013). The strategies used to deal with emotion work in student paramedic practice. *Nurse Education in Practice, 13*(3), 207-212.

Williams, R. (1983). *Culture and Society 1780-1950*. Columbia University Press.

Willis, Paul (1977): *Learning to Labour – How working class kids get working class jobs*. Altershot: Ashgate.

Willis, Paul (1979): Shop-floor culture, masculinity and the wage form. I *Working Class Culture – Studies in history and theory*. Clake, J. et al (red), pp 185-199.

Wright, E. O. (1997): *Class counts student edition*. Cambridge University Press.

Woods, D. D. (2006): Essential characteristics of resilience. I *Resilience engineering: Concepts and precepts* Hollnagel, E., Woods, D.D. & Leveson, N (red.). Aldershot, UK: Ashgate.

Woods, D. D., & Hollnagel, E. (2006): Prologue: Resilience engineering concepts. I *Resilience engineering: Concepts and precepts* Hollnagel, E., Woods, D.D. & Leveson, N (red.),. Aldershot, UK: Ashgate.

Wu, A. W. (2000): Medical error: The second victim: The doctor who makes the mistake needs help too. *BMJ: British Medical Journal, 320*(7237), 726.

Young, A., & Dallaire, C. (2008): Beware*#! Sk8 at your own risk: The discourses of young female skateboarders. *Tribal Play: Subcultural Journeys through Sport,* , 235-254.

Young, K., McTeer, W., & White, P. (1994): Body talk: Male athletes reflect on sport, injury, and pain. *Sociology of Sport Journal, 11*(2), 175-194.

Young, K., & White, P. (1995): Sport, physical danger, and injury: The experiences of elite women athletes. *Journal of Sport & Social Issues, 19*(1), 45-61.

Zerubavel, E. (1991): *The fine line: Making distinctions in everyday life*. Chicago: University Chicago Press.

Zerubavel, E. (1997): *Social mindscapes: An invitation to cognitive sociology*. Cambridge: Harvard University Press.

Zoller, H. M. (2003): Health on the line: Identity and disciplinary control in employee occupational health and safety discourse. *Journal of Applied Communication Research, 31*(2), 118-139.

Appendiks 1: Observations- og interviewguides

Observationsguide første runde feltarbejde sommeren 2010

Forskningsspørgsmål (pr. 1/7 2010)

- Hvordan skabes mandlige falckredderes sikkerhedskundskaber (tavs/praktisk viden/erfaring) og "viden" om sikkerhed i forbindelse med deres arbejde?
- Hvordan forhandles, forandres og forvaltes "viden" om sikkerhed i den daglige arbejdspraksis blandt mandlige falckreddere?
- Og hvilken rolle spiller den sociokulturelle og materielle kontekst for den konkrete køns og sikkerhedspraksis?

Det diskursive klima

- Nøglebegreber og kategorier
- Tonen/omgangsformen
- Historier,
- Metaforer
- Myter,
- Drillerier,
- Samtaleordenen,
- Tabuer og usagtheder
- Briefinger og de-briefinger
- Idealer/idealiseringer og forbilleder
- Italesættelser af frygt
- Italesættelser af afmagt/manglende kontrol eller evner
- Hvad spørger de mig om

Praksis og non-verbale handlinger

- Uskrevne regler
- Traditioner og ritualer
- Praktisk og følelsesmæssig håndtering af belastende og farlige situationer
- Demonstrationer af frygt
- Demonstrationer af afmagt/manglende kontrol eller evner
- Omsorg og indlevelse
- Efterlevelse af officielle sikkerhedsregler i praksis
- Cirkulation af tavs viden og erfaringer
- Hvordan forholder de sig til mig, og hvordan introducerer de mig i og til fællesskabet og sikkerhedspraksis

Organisationen/ feltet og kontekstualiseringer

- Feltets rammer (fysiske, praktiske, retslige, sociale og symbolske)
- Fællesskabernes knudepunkter
- Nøgleaktører/positioner for de strukturelle produktionsbetingelser for hegemonisk maskulinitets og sikkerheds/risiko forståelse og 'illusion'
- Nøgleaktører/positioner som giver adgang til feltets tavse viden
- Kampe mellem positioner, institutioner, diskurser og rationaliteter omkring feltets definition af sikkerhed og maskulinitet
- Symbolske grænsedragninger
- Symbolsk orden (prestige vs. misanerkendelse - tegn på doxa vs. brud på doxa/kulturelle forståelser)
- Maskuliniteters betydning for den symbolske reproduktion
- Konstruktioner af maskuliniteter og gensidig de-maskulinisering
- Konstruktion af sikkerhed/risici
- Organisatorisk sikkerhedslæring (tidligere ulykker, nærved ulykker osv.)

Gherardis (2006:230ff) metodologiske anvisninger til praksisbaserede studier af organisationer

- Studer viden i praksis som en praktisk bedrift (accomplishment) – som et sæt situerede "knowings" og "doings"
- Studer praksis/praksisser og viden/videner som gensidigt konstituerende processer.
- Studer forbindelser i handlinger - undersøg praksisfeltets "vævning"(texture)
- Analyser objekter som mellemled for at kunne studere den sociale verdens materialitet
- Studer hvordan en professionel vision opstår og reproduceres
- Studer interaktion på grænserne mellem praksisfællesskaber og studer "spejlingsspillet" mellem dem
- Studer et praksisfelt som den institutionelle lærings lokus, det vil sige indenfor et netværk af organisationer og institutioner
- Studer sammenbrud med henblik på at forstå den uproblematiske reproduktion af praksis, og studer reparationspraktikkerne med hvilken normaliteten genskabes.
- Studer organisatorisk læring som viden i brug og som udviklingen af kompetence.

Guide til uformelle interviews/samtaler i felten

- *Hvorfor valgte du at blive falckredder?*
- *Hvad er det bedste/værste ved arbejdet?*
- *Hvordan er en god falckredder?*
- *Hvor ligger de største risici i arbejdet som redder?*
- *Har du oplever situationer på arbejde, som var vanskelige at klare?*
- *Hvad laver du i din fritid?*
- *Hvem snakker du med om ubehagelige oplevelser i forbindelse med arbejdet?*
- *Hvorfor er der ikke så mange kvinder i branchen?*

Observationsguide 2 runde feltarbejde sommeren 2012

Tabuer

- Hvilken tabuer findes der her?
- Hvilke argumenter, påstande osv. er utænkelige i denne kultur?
- Hvilke er virke krænkende eller skaber vrede?

Konflikter

- Hvad drejer konflikter sig generelt om? (også de små tilsyneladende banale)

Diskurs

- Hvilke ordsprog og analogier gentages konstant, hvornår og hvordan.

Beskidt arbejde

- Konstruktion, dekonstruktion og omgang med "det beskidte"

Køn

- Måder at være køn,
- Forskelle i "doings" imellem mænd og kvinder

Følelser

- Hvad vækker følelser
- Hvornår og hvordan er det legitimt at vise følelser

Stemningsbeskrivelser – hvordan er stederne i felten stemt

Beskrivelser af kroppene i felten

Serviceattitude

- Hvordan håndterer redderne den potentielt feminine service- og omsorgsrolle

Spørgsmål til redderne

- Hvad er det sværeste ved arbejdet som erfaren redder/ hvad er det sværeste at lære som ny?
- Hvad husker du overraskede dig mest, da du begyndte at arbejde som redder?

- Hvor lang tid tager det at blive en erfaren redder? (en der har prøvet det meste, sjældent overraskes og ved hvordan man skal håndtere stort set alle situationer)

Semistruktureret interviewguide til stationsledere

Hvad er det for nogle folk du søger, når I ansætter nye folk?

- Har du indflydelse på det eller er det bestemt fra centralt hold?

Hvordan er en god redder?

Hvad ligger du vægt på i arbejdet med arbejdsmiljøet her på stationen?

- Hvordan arbejder du konkret med arbejdsmiljøet

Hvad er de største arbejdsmiljømæssige udfordringer?

- Fysiske
- Psykiske

Hvorfor sker der arbejdsulykker?

Hvordan er fleksibiliteten til at give folk en "slapper" på assistance eller autohjælp i dag?

- Var det noget I brugte mere tidligere?
- Hvordan fungerer det rent praktisk?

Hvor længe har du været stationsleder?

- Hvad levede du inden?
- Hvad var din største overraskelse ved jobbet da du begyndte som stationsleder?
- Hvad er den største udfordring?

Semistruktureret interviewguide til fællearbejdsmiljørepræsentanterne

Baggrund

- Kan du ikke starte med at beskrive hvordan du kom til at arbejde hos Falck, og hvordan du senere kom til at arbejde med arbejdsmiljø og sikkerhed?

Status/ Udvikling/forandring af arbejdsmiljø

- Kan du prøve at beskrive i hovedtræk hvordan arbejdet med arbejdsmiljøet har ændret sig i den tid du har arbejdet hos Falck og senere som sikkerheds/arbejdsmiljørepræsentant?
- Hvad har overrasket dig mest i forhold til arbejdet med sikkerhed og arbejdsmiljø her i organisationen?
- Har der været nogle særlige fokusområder i sikkerhedsarbejdet de seneste år?
- Hvad har været de største arbejdsmiljømæssige udfordringer i Falck? (er det også dem fremover?)
- Har der været forandringer (evt. hvilke) i arbejdet med sikkerhed, i den periode du har været involveret i det?
- Hvad forstår du ved sikkerhed?, Hvad vil det sige, at arbejdet er sikkert?
- Kan redderarbejdet blive helt sikkert?
- Hvori ligger de største udfordringer, efter din mening, mht. at få implementeret endnu større sikkerhed i arbejdet?
- Hvordan fungerer samarbejdet med Arbejdstilsynet? (styrker og forbedringspotentialer)
- Hvordan har du oplevet udviklingen i regler og love på arbejdsmiljøområdet de seneste år? (Er de gode/ambitiøse nok, hvad mangler, kunne forbedre osv…)
- Redningsarbejde er et arbejde hvor man oplever mange voldsomme ting, er der mange som får psykiske skader? (Registrering af disse følgevirkninger? Hvordan 'coper' redderne rent praktisk – er det et individuelt eller kollektivt ansvar?)

Sikkerhedslæring

- Hvordan lærer man som redder hvad der er sikkert og usikkert? (Hvilke sikkerhedsinstruktioner får folk når de begynder i Falck?
- Efteruddannelse i sikkerhed (kurset i løfteteknik for assistenter mv.)
- Er der forskelle på hvor godt sikkerhedsarbejdet fungerer på forskellige stationer?
- Hvad er i dine øjne det vigtigste for at sikkerhedsarbejdet fungerer på en station?
- Hvor gode er stationerne til at lære af hinandens erfaringer?
- Hvad er i dine øjne vigtigst for at sikkerhedsarbejdet fungerer i en stor organisation som Falck, med mange forskellige stationer som tilmed har meget forskellige størrelser

Falcks regler og sikkerhedspolitik

- Hvordan er Falcks sikkerhedspolitik
- Har rør-opdelingen haft konsekvenser?

"Fakta" om fællessikkerhedsrepræsentantens opgaver

- Hvordan fungerer det konkrete samarbejde med de lokale sikkerhedsrepræsentanter?

Kultur

- Hvordan vil du beskrive kulturen i Falck organisationen og kulturen mellem redderne?
- Er der særlige traditioner, ritualer eller tilbagevendende begivenheder, som er kendetegnende for Falck? (evt. særlige talemåder eller ordsprog)
- Er det særlige typer folk som søger ind, eller som der er mange af hos Falck?
- Hierarkier mellem rør?
- Under mit feltarbejde hørte jeg jævnligt begrebet "en rigtig falckmand" - at en eller anden er "en rigtig Falckmand". Er det et begreb du kender?

Køn

- Falck er en arbejdsplads hvor der arbejder flest mænd. Hvordan tror du kvinderne oplever der er at arbejde i Falck?
- Oplever du, at det betydning for kulturen på arbejdspladsen? (Hierarkier, omgangsformer osv. + deres betydning for sikkerhedsforvaltning og risikoadfærd)
- Har det haft en betydning for arbejdsmiljøet og for den praktiske udførelse af arbejdet, at der er kommet flere kvinder?
- Multible maskuliniteter - evt. noget med psykisk support mellem kolleger – måske også i relation til røropdeling.

Interviewguide til Falckredderne

Introduktion/Briefing

- Taksigelse
- Information om anonymitet og anvendelse i forhold til MARS
- Formål med interviewet – et blandt flere med reddere – forskellige folk gør tingene på forskellige måder, derfor er jeg interesseret i at vide noget om, hvordan **du** som redder oplever forskellige ting, situationer osv.

Erhvervsbane

- Vil du ikke prøve at begynde med at fortælle lidt om hvad du lavede inden og hvordan du endte med at blive Falckredder? Hvor længe har du været falckredder? Hvor længe har du været ansat på st. Sydkøbing/Nordkøbing?, har du været ansat på andre stationer?
- Hvad er din arbejdsfunktion (stilling)?

Oplevelse af arbejdet

- Er du glad for dit arbejde? Hvordan er det i forhold til evt. tidligere arbejde?
- Hvad er efter din mening det bedste/værste ved arbejdet? (tænk evt. på din sidste vagt)
- Hvordan vil du beskrive en god arbejdsdag?
- Kan du prøve at beskrive hvordan faget og Falck har udviklet sig i de år du har været redder?
- Er der andre i din familie som er Falckreddere eller har været det?

Noget af det vores forskningsprojekt fokuserer allermest på er spørgsmål som risiko, sikkerhed og ulykker i forbindelse med arbejdet. Jeg vil derfor gerne høre lidt mere om dette.

Risici

- Hvad er det farligste ved dit arbejde?
- Har du oplevet situationer hvor du under eller umiddelbart efter tænkte eller følte, at du havde handlet ***for*** risikabelt?
- Hvad er de største arbejdsmiljømæssige udfordringer i forbindelse med dit arbejde?

Arbejdsulykker

- Hvad er efter din menig det vigtigste grund til der sker arbejdsulykker hos Falck?
- Har du selv oplevet været udsat for eller involveret I en arbejdsulykke? (eller nærved ulykker – Beskriv så detaljeret som muligt)
- Har du oplevet at en af dine arbejdskollegaer blev udsat for en arbejdsulykke under en redningsaktion, hvor du deltog? (eller nærved ulykker – Beskriv så detaljeret som muligt)
- Snakker I om de ulykker når de registreres på stationen? (enten i en institutionaliseret form eller uformelt i arbejdsfællesskabet – siger man noget til vedkommende/spørger man eller afventer man situationen)

- Oplever du Arbejdstilsynet gør alt hvad de kan for at sikre jer som medarbejdere mod arbejdsulykker?
- Oplever du generelt, at du og dine kolleger gør alt hvad i kan for at undgå arbejdsulykker?
- Er det muligt at komme alle arbejdsulykker til livs i redningsvæsenet?

Sikkerhed

- Hvad forbinder du med sikkerhed? (en sikker arbejdsplads)
- Vil du prøve at beskrive hvilken rolle sikkerhed for dig i hverdagen?
- Hvor meget fylder spørgsmålet om sikkerhed hos Falck? Og hvordan spiller det evt. en rolle i hverdagen?
- Hvad gør I for at være sikre i jeres arbejde (*Hvorfor gør I det sådan?*[91]) Hvordan håndteres fejl?
- Hvilken instruktion har du fået i sikkerhed (under uddannelsen, på stationen, efteruddannelse, af hvem og har det været tilstrækkeligt)?
- Opsøger du selv informationer om sikkerhed i forhold til dit arbejde? (hvis ja; Hvordan finder du viden om sikkerhed)
- Har du oplevet situationer hvor du sagde fra, eller nægtede at udføre en opgave pga. manglende sikkerhed?
- Kan du komme i tanke om en eller flere konkrete situationer, hvor du føler at du virkelig har lært noget om sikkerhed i forbindelse med dit arbejde?
- Er sikkerhed noget i snakker om redderne imellem?
- Oplever du situationer i forbindelse med dit arbejde, hvor du er forhindret i at handle sikkerhedsmæssigt forsvarligt (evt. i overensstemmelse med sikkerhedsreglerne)
- Har du oplevet situationer hvor en eller flere kolleger har taget risici i forbindelse med arbejde, som du ikke ville have taget eller ligefrem misbevilligede?
- Har I en god sikkerhedsrepræsentant på din station? (hvorfor?)
- Hvor meget oplever du at din stationsleder går op i sikkerhed? (hvordan mærker I det i hverdagen) Diskuterer I sikkerhedsproblemer med stationslederen?
- Kan der være *for* meget fokus på sikkerhed på en arbejdsplads?
- Tilsidesætter du nogle gange din egen sikkerhed i forbindelse med arbejdet?
- Bruger du altid det sikkerhedsudstyr I har tilgængeligt?

Menneske og omsorgsarbejde

- Jeg kan forestille mig at arbejdet som redder kan være hårdt både fysisk men også psykisk? Hvordan håndterer man disse situationer?, Er der nogle særlige strategier (før, under og efter dem) – både personligt og socialt
- Har du nogle gange oplevet, at du har taget voldsomme eller svære oplevelser fra arbejde med hjem?
- Hvordan fungerer det med debrifinger, er det noget I bruger – formelle og uformelle? (virker det? osv)
- Har du oplevet vold eller trusler om vold i forbindelse med dit arbejde?

[91] Jf. Mary Douglas (1986:47)

Nu vil jeg gerne skifte fokus og høre lidt mere om Falck som arbejdsplads, falckreddere generelt og det kollegiale fællesskab.

- Hvad kendetegner en god redder? (er der evt. en bestemt person – du behøver ikke nævne et navn - som du synes er den ideale redder)
- Hvilken slags *mennesker* er mest respekterede/anerkende blandt reddere? (er det de samme værdier du hylder?) Hvilken slags *attitude* og *adfærd* vinder respekt blandt andre reddere?
- Er der nogle ting man bestemt ikke skal *gøre* blandt de andre reddere - fordi der vil blive set skævt til det eller alle ved at det er uacceptabelt? Er der nogle ting man bestemt ikke skal *sige*?
- Falck omtales tit som et korps. Oplever du, der er en speciel Falck-korps-ånd? (traditioner, ritualer osv. på din station)
- Hvordan er det sociale miljø på din station? (Hierarkier, omgangsformer, uskrevne regler. Har rør-opdelingen haft betydning for fællesskabet?) Er det forskel på det kammeratskab du har med kolleger, og det du har udenfor stationen til dine nærmeste venner?
- Kan du komme i tanke om en eller flere historier, som ofte fortælles/genfortælles, når I sidder og hygger på stationen? (hvorfor tror du den så ofte genfortælles?)
- Det er et særligt arbejde, hvor man arbejder meget tæt sammen i mange situationer og ofte i mange timer af gangen, hvad betyder det for det kollegiale fællesskab?
- Hvordan tror du det sociale fællesskab blandt redderne opleves for nye lærlinge (hvordan oplevede du det selv?)
- Hvordan er en god kollega? Kan du komme i tanke om en som du synes er en eksemplarisk kollega? Hvorfor er han/hun det?
- Hvordan oplever du samarbejdet fungerer med andre professioner, læger, sygeplejersker osv., som du møder i forbindelse med tjenesten?
- Kan du prøve at beskrive processen (forberedelse, tanker, informationsindhentning, ritualer, forberedelse osv.) fra i modtager et opkald – lad os sige en kørsel 1 - og frem til I når frem til patienten så detaljeret som muligt?
- Falck er for nyligt blevet rør-opdelt, hvordan oplever effekten/resultatet af denne opdeling? (fordele og ulemper, evt. også betydning for arbejdsmiljø – stigende specialisering osv.)

Kønsstereotyper på og omkring arbejdet

- Hvordan reagerer folk generelt, når du i private eller social sammenhæng fortæller, at du er Falckredder?
- Jeg tror mange mennesker forbinder Falckreddere med en moderne helterolle, men også som nogle hårdføre fyre, der kan tåle lidt af hvert. Hvor passende er det billede på virkeligheden?
  Hvis "korrekt"; Kan du give nogle eksempler på dette? Er det godt, skidt eller lige meget?
  Hvis "forkert"; Det passer ikke rigtig på den forestilling mange har, hvordan tror du det kan være? Er det under forandring? Hvorfor har det forandret sig?
- Hvad betyder det for dig at være en mand?
- Falck er en arbejdsplads, hvor der arbejder flest mænd. Er fællesskabet og arbejdsmiljøet ligesom andre mandearbejdspladser du har oplevet? (hvordan, hvordan ikke/forskelle)

- Oplever du, at det betydning for måden at gøre tingene på eller måden I snakker om tingene på? (har det betydning for sikkerhedsforvaltning og risikoadfærd)
- Har det haft en betydning for arbejdsmiljøet og for den praktiske udførelse af arbejdet, at der er kommet flere kvinder?

Personlige spørgsmål

- Hvad kunne du forestille dig at lave, hvis ikke du var "falckmand"?
- Hvad laver du i din fritid? (Familie, partner, børn – evt. noget om work-life balance + noget om vagtplaner)
- Noget ind om familiebaggrund

Debriefing

- Har du noget at tilføje, som jeg ikke har spurgt, om eller som du er kommet i tanke om?
- Hvordan har det været at blive interviewet?

Appendiks 2: Ordforklaring af typiske 'in vivo' begreber

Adipositas-ambulancen: En ambulance til svært overvægtige patienter. Denne ambulance findes ikke på alle stationer. Ambulancen adskiller sig fra en almindelig ambulance, idet den har forskellige typer rejsnings- og nedbærings hjælpemidler samt en forstærket båre, som kan holde til at transportere svært overvægtige patienter. Desuden er ambulancen udstyret med en lift for enden af bårerummet, hvorimod en normal ambulance har et båreleje med en indbygget lift, som sænker patienten på båren ned.

Behandlertaske: Behandlertasken er en stor rød taske, hvor ambulancebehandleren har forskellige remedier. Den er relativt tung, men kan bæres som en rygsæk. Sammen med båren er behandlertasken næsten altid med, når redderne går ind for at tilse en patient. Foruden behandlertasken, har paramedicinere også en lidt mindre paramedicinertaske med forskellige medikamenter. Det betyder, at hvis den ene eller begge reddere er paramediciner, så er der to tasker foruden en defibrillator og et iltbræt at bære på. Som regel aflaster redderne sig selv ved at transportere taskerne på båren, med mindre de skal op i en lejlighed eller på trapper, hvor de ikke kan få båren med.

Paramedicinertasken er markant mindre end behandlertasken, bl.a. fordi der som regel kommer en ambulance ud og assisterer paramedicineren. Til gengæld her paramedicineren langt flere medikamenter i sin taske.

Bære/evakueringsstol: Stol anvendt af ambulancereddere til nedbæring af patienter i perioden fra omkring år 2000-2010.

Defi: Den daglige betegnelse for defibrillator. I alle Falcks danske ambulancer findes en defibrillator (Lifepak 12). Det er en hvid metalkasse på ca. 8 kg med nogle knapper og en skærm. "Defien" måler omkring 30h*40b*20d cm og er indpakket i et neoprenomslag. I Falcks ambulancer hænger den på væggen til højre for båren i et jernbeslag, som kan åbnes, når redderne skal have defien med ud til en patient. Det er meget sjældent, redderne ikke har defien med på forhånd, når de forlader ambulancen for at tilse en patient.

Defibrillatoren er formodentlig ambulanceredderens vigtigste redskaber i forbindelse med udredningen af patienter. I det daglige kaldes den blot defien. Defien kan måle alle patientens vitale værdier (blodtryk og saturation/iltmætning i blodet, hjerterytme) Det er standardprocedure, at patienter underlægges en kontrol af alle disse værdier, hver gang ambulancereddere kommer frem. Disse forskellige 'repræsentationer af fysiologiske fakta' er helt grundlæggende orienteringspunkter i moderne redderes 'ceremonielle udredning af patientkroppen' (White and Pullen 2012). Desuden kan defien foretage 12 punkts hjertekardiogrammer, som den kan sende direkte til hjertespecialister på sygehuse, som dermed simultant kan analysere med på resultaterne samt være forberedte på patientens tilstand, når ambulancen kommer frem.

Defien er et nøglesymbol på ambulancesarbejdets professionalisering. Dels medførte introduktionen af defien igangsættelsen af en formel redderuddannelse i begyndelsen af 1990'erne. Når erfarne reddere fortæller om uddannelsesløftet, begynder fortællingerne som regel med, at de fik defien i ambulancerne.

Døgnvagt: Døgnvagten er den mest simple vagtform. Her kører redderen døgnvagt fra kl. 07.30-07.30 hvert tredje døgn. Det vil sige, de har en turnus, hvor de er på vagt i 24 timer og efterfølgende har 48 timer fri. Denne turnus fortsættes principielt ud i det uendelige, med mindre denne vagtform afvikles. Ferier og fridage tages ud af denne turnus. Det vil sige, at hvis redderen tager en fridag, medfører det fem dages tjenestefrihed. På en døgnvagt er redderen på arbejde i 24 timer, de er "effektive" de første 8 timer. De næste 16 timer (15.30-07.00) får de 8 timers løn for. Det svarer til, at Falck har købt 150 timers arbejde af reddere i denne periode (fordelt over gennemsnitlig ti vagter). Det vil sige, at de første 150 minutter ambulanceredderen kører efter kl. 15.30 er "gratis", men hvis redderne kører mere end dette kompenseres de økonomisk. Endda ganske klækkeligt. Alligevel kører mange reddere meget overtid, hvilket mange af dem er utilfredse med.

Effektivvagt: Struktureringen af effektive vagter er mere kompliceret. Grundlæggende kendetegnes den effektive vagtform netop ved at være "effektiv" – det vil sige, at stå frit til disposition for vagtcentralen i den periode redderne er på arbejde – på nær i de overenskomsts bestemte pauser. Hvis redderne afbrydes her, skal de kompenseres økonomisk. Der findes et utal af forskellige konstellationer og måder at afvikle arbejdstiden på blandt effektive reddere. Det kan endda variere internt på stationer mellem vagthold. Typisk er det gennemgående, at reddere på effektive vagter er på arbejde 12 timer af

gangen typisk enten fra kl. 07-19 eller kl. 19-07. Men modsat døgnvagterne får de løn for hele perioden. Til gengæld arbejder "de effektive" mere og sover mindre på nattevagterne.

Holdet: Den enhed af kolleger, som arbejder på samme vagthold som reddere. Holdenes størrelse er selvsagt forskelligt fra station til station afhængigt af antallet af forskellige vagtformer og antallet af ambulancer på stationen.

Glidestykke: Et lille blåt nylonlagen, som anvendes til at forflytte patienter i sengen eller mellem sengen og båren. Glidestykket ligges ind under den side af patientens ryg og hofte, som vender mod båren. Dette nedsætter friktionen, og gør det let for redderne at glide patienten over på båren i en *trækkende bevægelse*, hvilket er et bedre ergonomisk alternativ til at løfte patienten.

Iltbræt: Iltbrættet er et transportabelt metalbræt med håndtag og en 2 ½ liters iltflaske. Redderne tager iltbrættet med fra ambulancen til patienter, så snart de har mistanke om, at patienten kan få brug for ilt i forbindelse med behandling på adressen.

Kørselstyper: Når ambulanceredderne kaldes ud til kørsel fra stationen sker det med udgangspunkt i en af følgende fire kørselsformer:

- *Kørsel 1* er en behandlingskrævende akuttur *med udrykning*. Her skal ambulancen forlade stationen inden for 1 minut.
- *Kørsel 2* er en behandlingskrævende akuttur *uden udrykning*. På denne tur skal ambulancen afgå fra stationen inden for 5 min.
- *Kørsel 3* er en ikke-akut behandlingskrævende tur. Her skal patienten være afhentet indenfor 1 ½ time.
- *Kørsel 5* er *sygetransport* (ST), som er ikke-behandlingskrævende ture. Sygetransport er differentieret mellem siddende og liggende sygetransport, hvor patienten ligger på båre. Sygetransport køres både i almindelige ambulancer og i specielle sygetransportambulancer uden avanceret behandlingsudstyr (ofte ældre aflagte ambulancer). Det er forskelligt, hvordan og hvor meget de danske Falckstationer har opdelt behandlingskrævende- og sygetransport ture[92].

Meldingen: Meldingen er reddernes betegnelse for den skriftlige beskrivelse, som vagtcentralen sender ud til redderne i forbindelse med udkaldet til en ny tur. Vagtcentralens melding beror på de informationer, de har fået i forbindelse med, at anmelder har anmeldt en ulykke til 112.

Områderedder: En stilling, hvor redderen er tilknyttet flere stationer i et område. Områdereddere er med til at skabe fleksibilitet i planlægningen af vagter, ferier, kursusaktivitet osv., fordi områdereddere kan flyttes rundt og udfylde huller i vagtplaner på stationer.

Responstid: Tiden fra regionens vagtcentral modtager en opgave, til ambulancen er fremme på stedet og trykker ankommet/optaget på dataskærmen i ambulancen.

Scoopbåren: En letvægtsbåre af aluminium med tre spænderemme til at fiksere og løfte patienter. Båren skilles i to dele på midten, som samles under en liggende patient fra hver side af patienten. Båren bruges typisk i situationer, hvor patienten skal fikseres, men pladsen er så træng, at redderne ikke kan få plads til et spineboard.

[92] Nogle stationer prioriterer samdrift mellem de to kørselsformer, mens andre stationer prioriterer opdeling. Det er et område, der pt. eksperimenteres med. På St. Sydkøbing var der eksempelvis samdrift mellem de to kørselsformer, mens St. Nordkøbing eksempelvis i en periode mellem mine to runder feltarbejde gennemførte en større organisatorisk rokade, således alle ikke-behandlingskrævende ture i Nordkøbing køres fra en nabostation, hvorimod de behandlingskrævende ture primært køres fra St. Nordkøbing. Denne rokade blev dog rullet lidt tilbage igen, bl.a. fordi det i praksis betød, at nyuddannede assistenter, som ikke havde anciennitet til at få en fast stilling på St. Nordkøbing endte med at køre ikke behandlingskrævende på St. Bonderup. I stedet blev der lavet nogle vagtformer, som indeholder 80 % tid med patienttransport (som administrativt hører under assistancerøret) og 20 % tid i akutrøret.

Spineboard: Hårdt plastikbræk, som bruges til fiksering og immobilisering af patienter i forbindelse med løft af patienter i situationer, hvor redderne mistænker brud på knogler.

Strykerstol: Tomandsbetjent metalstol med larvefødder, som anvendes til at køre patienter ned af trapper. Da Strykerstolen blev introduceret i Falcks ambulancer i 2010 var den udelukkende tiltænkt akutsituationer. Men i 2012 begyndte stolen også at blive anvendt i ikke-akutte situationer til at transportere immobile patienter ned af trapper.

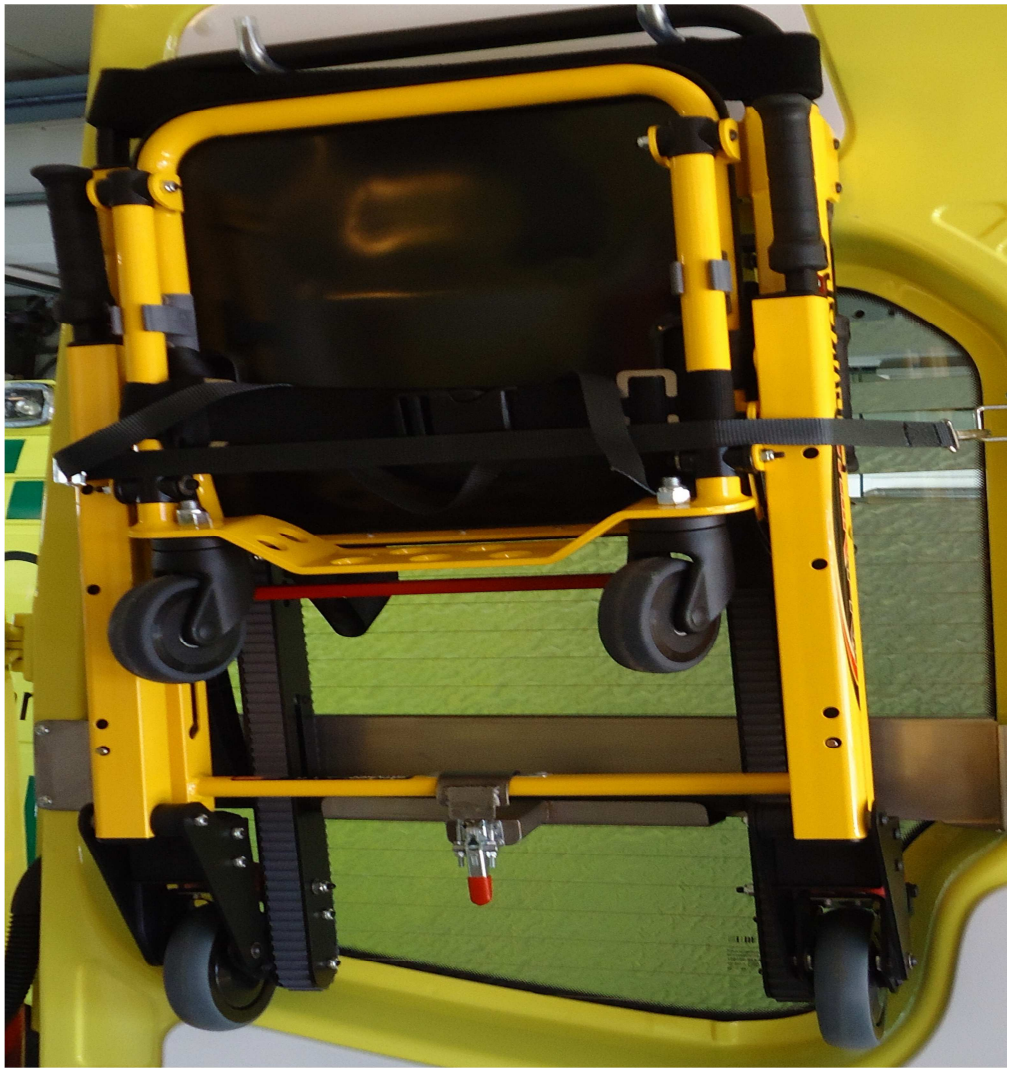

Trappetjener: En særlig enmandsbetjent kørestol med ekstra hjul og motor, som anvendes til transport af patienter på trapper. Stolen arbejder sig glidende op ad trapperne, redderens eneste opgave er i den forbindelse at holde fast i stolen, så den ikke vælter eller skrider ud. Disse findes ikke på alle stationer. Derfor må disse ofte rekvireres fra stationen i området. Derfor er trappetjenere kun et værktøj til planlagte eller ikke-akutte ture.

Venflon: Et perifert venekateter, der skaber en intravenøsadgang (IV-adgang), som redderne typisk ligger på patientens håndryg, fordi dette sted er tilgængeligt, og venerne er tydelige på de fleste mennesker. Redderne ligger ofte venflon, selvom de ikke selv skal bruge det til at give medicin eller drop. Det er en del af deres klargøringspraksis af patienten, således patienten er klar til, at lægerne øjeblikkeligt kan give medicin på sygehuset, hvis det bliver relevant. Det er ofte lettere at lægge venflon hurtigt efter optagelse af patienten end senere, hvor nervøse patienters sved kan gøre huden glat og årene kan ligeledes trække sig sammen ved nervøsitet.